
ΕΙΣ ΦΑΟΣ

ΕΙΣ ΦΑΟΣ

THUCYDIDES

GRAECE & LATINE.

ACCEDUNT

INDICES,

EX EDITIONE

WASSII ET DUKERI.

TOM. [illegible]

EDINBURGI:

EXCUDEBAT GULIELMUS LAING.

MDCCCIV.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΤΡΙΤΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

πθʹ. ΤΟΥ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρι μὲν τοῦ ἰσθμοῦ ἦλθον, ὡς ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλοῦντες, Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου, Λακεδαιμονίων βασιλέως. σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν, ἀπετράποντο πάλιν, καὶ οὐκ ἐγένετο ἐσβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους τῶν

THUCYDIDIS

HISTORIÆ

LIBRI TERTII

PARS ALTERA.

89. SEQUENTE vero æstate Peloponnesii, eorumque socii, duce Agide, Archidami filio, Lacedæmoniorum rege, ad Isthmum usque processerunt, ut irruptionem in Atticam facerent. Sed cum crebri terræ motus fierent, retro se receperunt, nec irruptionem in Atticam fecerunt. Per hæc tempora terræ motibus Eubœam apud Orobias agitantibus, ma-

σεισμῶν κατεχόντων τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις, ἡ θάλασσα ἐπελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς, καὶ κυματωθεῖσα, ἐπῆλθε τῆς πόλεως μέρος τι· καὶ τὸ μὲν, κατέκλυσε, τὸ δ' ὑπενόστησε· καὶ θάλασσα νῦν ἐστι πρότερον οὖσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μετέωρα ἀναδραμόντες. καὶ περὶ Ἀταλάντην τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσον παραπλησία γίγνεται ἐπίκλυσις, καὶ τοῦ τε Φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρεῖλε, καὶ δύο νεῶν ἀνειλκυσμένων τὴν ἑτέραν κατέαξεν. ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Πεπαρήθῳ κύματος ἐπαναχώρησίς τις, οὐ μέντοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σεισμὸς τοῦ τείχους τὶ κατέβαλε, καὶ τὸ Πρυτανεῖον, καὶ ἄλλας οἰκίας ὀλίγας. αἴτιον δ'

ab ea, quæ, tunc erat tellus, magno cum fluctuum impetu veniens, quandam urbis partem invasit. Atque una quidem maris pars illam urbis partem demersit; altera vero, se in suum pristinum alveum recepit. et quod antea tellus fuerat, id nunc est mare. omnesque mortales perdidit, quotquot in editiora loca ocius cursu se conferre non potuerant. Huic autem similis alluvio extitit circa Atalantam insulam apud Locros Opuntios, quæ ab Atheniensium castello partem abstraxit, et duarum navium, quæ subductæ erant, alteram diffregit. In Peparetho quoque fuit quædam maris restagnatio, quæ tamen urbem non inundavit. Et terræ motus muri partem, et Prytaneum, et aliquot alias domos diruit. Hujus autem rei ego causam fuisse puto, quod terræ motus, qua

ἔγωγε τοῦ τοιούτου νομίζω, ᾗ ἰσχυρότατος ὁ σεισμὸς ἐγένετο, κατὰ τοῦτο ἀποστέλλειν τε τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένην βιαιότερον τὴν ἐπίκλυσιν ποιεῖν. ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι γενέσθαι.

Ϙ'. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλοι, ὡς ἑκάστοις ξυνέβαινεν, ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιῶται ἐπ' ἀλλήλους στρατεύοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέροις ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγου μάλιστα ἄξια ἢ μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἱ ξύμμαχοι ἔπραξαν, ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντιπολέμιοι, τούτων μνησθήσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακοσίων πολέμῳ, Λάχης ἅπασαν ἔχων τῶν νεῶν τὴν

parte vehementiſſimus extitit, ab hac mare longe amandarit, hoc vero repente rurſus retractum inundationem violentiorem fecerit. nam ſine terræ motu non videtur mihi contingere, ut hoc fiat.

90. Eadem æſtate, cum alii, ut quibusque contigit, in Sicilia, bellum inter ſe geſſerunt, tum etiam ipſi Sicilienſes, alii aliis arma inferentes, et Athenienſes cum ſuis ſociis. Quæ autem maxime digna memoratu, vel ſocii cum Athenienſibus, vel hoſtes adverſus Athenienſes geſſerunt, horum mentionem faciam. Cum enim Charœades Athenienſium dux a Syracuſanis in prœlio cæſus fuiſſet, Laches, totum claſſis imperium penes ſe habens, cum ſociis Mylis Meſſaniorum oppido bellum intulit. Mylis autem præ-

ἀρχὴν, ἐστράτευσε μετὰ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ Μυλὰς τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι, καί τινα καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, τούς τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τρέπουσι, καὶ διαφθείρουσι πολλούς· καὶ τῷ ἐρύματι προσβαλόντες, ἠνάγκασαν ὁμολογίᾳ τήν τε ἀκρόπολιν παραδοῦναι, καὶ ἐπὶ Μεσσήνην ξυστρατεῦσαι. καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπελθόντων οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων, προσεχώρησαν καὶ αὐτοὶ, ὁμήρους τι δόντες, καὶ τὰ ἄλλα πιστὰ παρασχόμενοι.

4α΄. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν ναῦς ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, ὧν ἐστρατήγει Δημοσθένης τε ὁ Ἀλκισθένους,

---

ſidio erant duæ Meſſaniorum cohortes, quæ nonnullas etiam inſidias ſtruxerant Athenienſium militibus, qui in navibus erant: ſed Athenienſes, eorumque ſocii, illos, qui in inſidiis collocati fuerant, in fugam vertunt, multoſque cædunt; et munitionem adorti, eos compoſitione facta et arcem dedere, et ſecum adverſus Meſſanam militiam coegerunt. Poſtea ve-ro Meſſanii, cum Athenienſes, eorumque ſocii eos invaſiſſent, ipſi quoque deditionem fecerunt, datis obſidibus, aliiſque fidei pignoribus præbitis.

91. Eadem æſtate, Athenienſes triginta quidem naves circa Peloponneſum miſerunt, quibus præerant Demoſthenes Alciſthenis, et Procles Theodori filius: ſexaginta vero in Melum, cum duobus millibus

καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου, ἑξήκοντα δὲ ἐς Μῆλον, καὶ δισχιλίους ὁπλίτας· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας, καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν, οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἰέναι, ἐβούλοντο προσαγαγέσθαι· ὡς δὲ αὐτοῖς δηουμένης τῆς γῆς οὐ προσεχώρουν, ἄραντες ἐκ τῆς Μήλου, αὐτοὶ μὲν ἔπλευσαν ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ σχόντες, εὐθὺς ἐπορεύοντο οἱ ὁπλῖται ἀπὸ τῶν νεῶν πεζῇ ἐς Τανάγραν τῆς Βοιωτίας. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως πανδημὶ Ἀθηναῖοι, Ἱππονίκου τε τοῦ Καλλίου στρατηγοῦντος, καὶ Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους, ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδευσάμενοι, ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ Τανάγρᾳ ἐδῄουν, καὶ ἐνηυλίσαντο.

gravis armaturæ militum: Nicias autem Nicerati filius ipsis præerat. Melios enim, quod insulam incolerent, nec imperio parere, neque societatem secum inire vellent, subigere volebant. Sed cum illi, agro vastato, se ipsis minime dederent; castris ex Melo motis, ipsi quidem ad Oropum, quod est e regione, navigarunt: cumque sub noctem eo appulissent, gravis armaturæ milites ex navibus egressi, ad Tanagram Bœotiæ itinere pedestri protinus ire cœperunt. Athenienses vero, qui Athenis erant, ex omni universi populi ordine coactis frequentibus copiis, Hipponico Calliæ, et Eurymedonte Theuclis filio, ducibus, dato signo in eundem locum terra suis obviam iverunt. castrisque illo die apud Tanagram positis, agrum

καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐπεξελθόντας τῶν Ταναγραίων, καὶ Θηβαίων τινὰς προσβεβοηθηκότας, καὶ ὅπλα λαβόντες, καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν, ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ, ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ παραπλεύσας ὁ Νικίας ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ, τῆς Λοκρίδος τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου.

ϟβ'. Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίαις, ἀποικίαν καθίσταντο, ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης· Μηλιῆς οἱ ξύμπαντες, εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχίνιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων ὁμόρων ὄντων, τὸ πρῶτον μελλήσαντες Ἀθηναίοις προσθεῖναι σφᾶς

---

populabantur, et noctem illic egerunt. Ac postridie, cum Tanagræos, qui eruptionem in ipsos fecerant, et Thebanos aliquot, qui auxilio venerant, prœlio superassent, et arma illis abstulissent, et tropæum statuissent; hi quidem, in urbem, illi vero, ad naves redierunt. Nicias autem, cum sexaginta navibus terram legens, maritimam Locridis oram vastavit, domumque rediit.

92. Sub hoc ipsum tempus Lacedæmonii Heracleam, quæ est in agro Trachinio, missa colonia condiderunt, hac de causa. Melienses in tres partes universi distinguuntur, in Paralios, Hierenses, et Trachinios. Ex his autem Trachinii ab Œtæis finitimis bello attriti, initio quidem se ipsos Atheniensibus adjungere statuerant: sed veriti, ne illi parum fideles sibi essent, Tisamenum legatum e-

αὐτοὺς, δείσαντες δὲ μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ὦσι, πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα, ἑλόμενοι πρεσβευτὴν Τισαμενόν. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς, ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ [πολέμῳ] ἐφθείροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις βουλόμενοι καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν. καὶ ἅμα τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθίστασθαι. ἐπί τε γὰρ τῇ Εὐβοίᾳ ναυτικὸν παρασκευασθῆναι ἄν, ὥστ' ἐκ βραχέος τὴν διάβασιν γίγνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ Θρᾴκης παρόδου χρησίμως ἕξειν. τό τε ξύμπαν, ὥρμητο τὸ χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς τὸν θεὸν ἐπήροντο· κελεύοντος δὲ, ἐξ-

---

legerunt, quem Lacedæmonem miserunt. cum ipsis autem et Dorienses, quæ est Lacedæmoniorum metropolis, legatos miserunt, ut idem peterent. Nam ipsi quoque ab Œtæis gravissime vexabantur. Lacedæmonii autem his auditis, in animo habebant coloniam emittere, quod et Trachiniis et Doriensibus opem ferre vellent. Simul etiam quod hæc urbs ad bellum adversus Athenienses gerendum in loco opportuno sita esse ipsis videretur. nam et adversus Eubœam ibi classem paratum iri, ubi trajectus brevis esset, et ad transitum in Thraciam usui futuram. Et omnino oppidum illud colonia eo missa condere studebant.— Primum igitur Deum, qui Delphis est, consuluerunt. Cum autem ille jussisset, colonos cum

ἐπεμψαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν τε καὶ τῶν περιοίκων· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὸν βουλόμενον ἐκέλευον ἕπεσθαι, πλὴν Ἰώνων, καὶ Ἀχαιῶν, καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἐθνῶν. οἰκισταὶ δὲ τρεῖς Λακεδαιμονίων ἡγήσαντο, Λέων, καὶ Ἀλκίδας, καὶ Δαμάγων. καταστάντες δὲ ἐτείχισαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα Θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα, τῆς δὲ θαλάσσης, εἴκοσι. νεώριά τε παρεσκευάζοντο, καὶ ἤρξαντο κατὰ Θερμοπύλας, κατ' αὐτὸ τὸ στενὸν, ὅπως εὐφύλακτα αὐταῖς εἴη.

ϟγ'. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικιζομένης, τὸ πρῶτον ἔδεισάν τε, καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ μάλιστα καθίστασθαι, ὅτι

---

de suis, tum de populis circumcirca finitimis eo emiserunt: quin etiam aliorum Græcorum quisquis vellet, sequi jusserunt, exceptis Ionibus et Achæis, et nonnullis aliis gentibus. Tres autem ex Lacedæmoniis, Leon, Alcidas, et Damagon, coloniæ duces et conditores fuerunt. cum autem eo pervenissent, urbem a fundamentis denuo excitatam muro cinxerunt, quæ nunc Heraclea vocatur, quadraginta ferme stadiorum spatio a Thermopylis, et viginti a mari distans. navaliaque præparaverunt, eaque juxta Thermopylas, ad ipsas earum angustias facere cœperunt, ut ea facile tueri possent.

93. Athenienses autem, cum hæc urbs a colonis undique coactis conderetur, primum quidem timuerunt, hancque potissimum adversus Eubœam condi putarunt, quod illinc ad-

βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ Κήναιον τῆς Εὐβοίας. ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη. οὐ γὰρ ἐγένετο ἀπ' αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἴτιον δὲ ἦν· οἵ τε Θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων, καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο, φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλῃ ἰσχύϊ παροικῶσιν, ἔφθειρον, καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστάτοις ἕως ἐξετρύχωσαν, γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνυ πολλούς. πᾶς γάρ τις, Λακεδαιμονίων οἰκιζόντων, θαρσαλέως ᾔει, βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν. οὐ μέντοι ἥκιστα οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε ἔφθειρον, καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες τοὺς πολλούς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἃ οὐ καλῶς

Cenæum Eubœæ promontorium brevis esset trajectus. postea vero præter opinionem, res ipsis cessit. nihil enim mali inde Atheniensibus evenit. Cujus rei hæc fuit causa: quia Thessali, qui rerum illarum potiebantur, et quorum in agro condebatur, veriti, ne præpotentes accolas haberent, assiduo bello novos colonos premebant, donec eos attritos in paucissimos redegerunt, quamvis initio permulti fuissent. Quilibet enim hanc urbem, quam Lacedæmonii condebant, stabilem fore sperans, eo confidenter ibat.— Verumtamen vel ipsi Lacedæmonii magistratus, qui illuc proficiscebantur, illius civitatis res maxime labefactarunt, et urbem infrequentem reddiderunt, quod plurimos deterruissent; asperius, quin etiam nonnullis in rebus perperam ipsis imperantes. quamobrem populi

ἐξηγούμενοι. ὥστε ῥᾷον ἤδη αὐτῶν οἱ πρόσοικοι ἐπεκράτουν.

ϟδ'. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ἐν τῇ Μήλῳ οἱ Ἀθηναῖοι κατείχοντο, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν Ἀθηναῖοι, περὶ Πελοπόννησον ὄντες, πρῶτον ἐν Ἐλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουρούς τινας λοχήσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον, Ἀκαρνᾶσί τε πᾶσιν, οἳ πανδημὶ, πλὴν Οἰνιαδῶν, ξυνέσποντο, καὶ Ζακυνθίοις, καὶ Κεφαλλῆσι, καὶ Κερκυραίων πεντεκαίδεκα ναυσί. καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς δῃουμένης, καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκάς ἐστι, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον.

---

finitimi facilius eos jam superabant.

94. Eadem æstate, et sub idem tempus, quo Athenienses in Melo detinebantur, illi quoque Athenienses, qui cum triginta navibus circa Peloponnesum erant, primum quidem ad Ellomenum Leucadiæ quosdam ex præsidiariis per insidias interfecerunt, deinde vero cum majore classis apparatu, et cum omnibus Acarnanibus, qui cum frequentibus copiis, quas ex omnibus suæ gentis civitatibus coegerant, exceptis Œniadis, eos comitabantur, præterea cum Zacynthiis, et Cephalleniis, et quindecim Corcyræorum navibus, adversus Leucadem iverunt. Atque Leucadii quidem, cum ipsorum ager tam extra quam intra Isthmum, ubi et ipsa Leucas est sita, et Apollinis templum, vastaretur, quod militum numero longe inferi-

οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἠξίουν Δημοσθένη τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς· νομίζοντες ῥᾳδίως γ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι, πόλεώς τε ἀεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Δημοσθένης δ' ἀναπείθεται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ Μεσσηνίων ὡς καλὸν αὐτῷ, στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης Αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι· καὶ, ἢν κρατήσῃ αὐτῶν, ῥᾳδίως καὶ τὸ ἄλλο Ἠπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ Ἀθηναίοις προσποιήσειν. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ, καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον, οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν

ores essent, quiescebant. Acarnanes vero Demosthenem Atheniensium ducem rogabant, ut eos circumvallaret. hanc enim urbem facile expugnari posse, seque civitate sibi semper inimica liberatum iri putabant. Sed Demosthenes hoc ipso tempore verbis Messeniorum adductus est, ut crederet, e dignitate sua esse, cum tantus exercitus esset coactus, Ætolis bellum inferre, quod et Naupacto hostes essent. Et si hos superasset, reliquas quoque civitates, quæ in illis Epiri partibus erant, in Atheniensium potestatem facile redacturum.— Ætolorum enim gentem magnam illam quidem, et bellicosam esse: quia tamen in vicis nullo muro cinctis, iisque longo intervallo inter se distantibus habitabat; et levi armatura utebatur, eam non difficulter ab eo subigi posse demonstrabant, si celeriter eam invasisset, antequam ipsa copiis om-

Ἀποδώτοις, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους, Εὐρυτᾶσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν· ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσὶν, ὡς λέγονται, τούτων γὰρ ληφθέντων, ῥᾳδίως καὶ τἄλλα προσχωρήσειν.

4ε΄. Ὁ δὲ, τῶν Μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς, καὶ μάλιστα νομίσας ἄνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς Ἠπειρώταις ξυμμάχοις μετὰ τῶν Αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν ἐπὶ Βοιωτοὺς διὰ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικὸν, ἐν δεξιᾷ ἔχον τὸν Παρνασσὸν, ἕως καταβαίη ἐς Φωκέας, οἳ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἀεί ποτε φιλίαν ξυστρα-

nium ſuarum civitatum in unum coactis obviam ipſi prodiret, ut ſaluti fortunisque communibus opem ferret. Suadebant autem, ut primum quidem invaderet Apodotos, deinde vero Ophionenſes, poſt hos Eurytanes, quæ eſt maxima Ætolorum pars. Sermone autem utuntur perquam captu difficili, et carnibus crudis veſcuntur, proinde et Omophagi vocantur. His enim captis, ceteros etiam populos deditionem facile facturos.

95. Ille vero Meſſeniorum, qui in gratia apud eum erant, verbis adductus, præcipue vero, quia credidit, ſe ſine Athenienſium copiis, cum ſolis Epiroticis ſociis, et cum Ætolis poſſe itinere terreſtri proficiſci contra Bœotos, per Locros Ozolas, ad Cytinium Doricum, quod Parnaſſum ad dextram habet, donec deſcenderet ad Phocenſes, qui propter amicitiam, quæ ipſis cum Athenienſibus perpetuo quondam interceſſerat, ad eandem militiam alacriter venturi,

πεύειν, ἢ καὶ βίᾳ προσαχθῆναι. καὶ Φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ Βοιωτία ἐστίν. ἄρας οὖν ξύμπαντι τῷ στρατεύματι ἀπὸ τῆς Λευκάδος, ἀκόντων τῶν Ἀκαρνάνων, παρέπλευσεν ἐς Σόλλιον. κοινώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν, ὡς οὐ προσεδέξαντο, διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτὸς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ, Κεφαλλῆσι, καὶ Μεσσηνίοις, καὶ Ζακυνθίοις, καὶ Ἀθηναίων τριακοσίοις τοῖς ἐπιβάταις τῶν σφετέρων νεῶν, αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες, ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλούς. ὡρμᾶτο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. οἱ δὲ Ὀζόλαι οὗτοι Λοκροὶ ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειον. ὄντες γὰρ ὅμοροι τοῖς Αἰτω-

vel etiam per vim, qua cogerentur, profecturi videbantur. jam vero Bœotia Phocensibus est finitima. Cum omnibus igitur copiis, invitis Acarnanibus, a Leucade solvens, oram maritimam legens ad Sollium navigavit. Consilio autem cum Acarnanibus communicato, cum illi hoc non admisissent, quod Leucadem circumvallare noluisset, ipse cum reliquis copiis Cephalleniorum, Messeniorum, Zacynthiorum, et trecentorum ex suis classiariis Atheniensium, nam quindecim Corcyræorum naves abierant, Ætolis bellum intulit. Ex Œnone autem Locridis profectus est. Isti autem Locri Ozolæ erant socii, eosque cum omnibus suis copiis in loca mediterranea proficisci oportebat, ut illic Atheniensibus præsto essent. quod enim Ætolis essent finitimi, et armorum genere similes, cum propter peritiam pugnæ, qua illi utebantur, tum etiam propter

λοῖς καὶ ὁμόσκηνοι, μεγάλη ὠφέλεια ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες, μάχης τε ἐμπειρίᾳ τῆς ἐκείνων, καὶ χωρίων.

4ς΄. Αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν, ἅμα τῇ ἕῳ ἄρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν. καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν, καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλιον, καὶ τῇ τρίτῃ Τίχιον· ἔμενέ τε αὐτοῦ, καὶ τὴν λείαν ἐς Εὐπόλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε. τὴν γὰρ γνώμην εἶχε, τὰ ἄλλα καταστρεψάμενος, οὕτως ἐπὶ Ὀφιονέας, εἰ μὴ βούλοιντο ξυγχωρεῖν, ἐς Ναύπακτον ἐπαναχωρήσας, στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ Αἰτωλοὺς

---

locorum notitiam, eorum auxilium in hac expeditione magno usui fore videbatur.

96. Cum autem in Jovis Nemeæi templo, in quo ab illius regionis incolis Hesiodus obiisse dicitur, cum oraculum accepisset, hoc sibi in Nemea eventurum, cum toto exercitu pernoctasset, sub auroram castris inde motis in Ætoliam est profectus. primoque die Potidaniam cepit; secundo, Crocylium; tertio, Tichion. ibique substitit: et prædam in Eupolion Locridis misit. nam in animo habebat, ubi cetera loca prius in suam potestatem redegisset, ita demum postea adversus Ophionenses, Naupactum reversus, nisi se dedere voluissent, cum suis copiis proficisci. Sed hic apparatus Ætolos non latuit, immo ne tunc quidem, cum primum consilium inibatur: et postquam ejus exercitus

οὐκ ἐλάνθανεν αὐτὴ ἡ παρασκευὴ, οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεβουλεύετο, ἐπειδή τε ὁ στρατὸς ἐσεβεβλήκειν, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες. ὥστε καὶ οἱ ἔσχατοι Ὀφιονέων οἱ πρὸς τὸν Μηλιᾶ κόλπον καθήκοντες, Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς, ἐβοήθησαν.

4ζ'. Τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδέ τι οἱ Μεσσήνιοι παρῄνουν ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν Αἰτωλῶν ὡς εἴη ῥᾳδία ἡ αἵρεσις, ἰέναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰς κώμας, καὶ μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες ἀντιτάξωνται, τὴν δ' ἐν ποσὶν ἀεὶ πειρᾶσθαι αἱρεῖν. ὁ δὲ, τούτοις τε πεισθεὶς, καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἠναντιοῦτο, τοὺς Λοκροὺς οὐκ ἀναμείνας οὓς αὐτῷ ἔδει προσβοη-

---

in Ætoliam irrupit, omnes Ætoli ingenti manu ei obviam iverunt: ita ut illi, qui Ophionensium sunt extremi, qui ad Meliacum sinum pertingunt, Bomienses et Callienses, opem suis tulerint.

97. Messenii vero tunc etiam idem, quod et initio, Demostheni suadebant. Nam eum docentes, Ætolorum debellationem facilem esse, hortabantur, ut quam celerrime vicos illorum invaderet, nec exspectaret, donec universi, copiis in unum contractis, ei occurrerent: sed vicum quemcunque proxime adjacentem expugnare semper conaretur. Ille vero his verbis adductus, et fortuna fretus, quod nulla in re ei adversaretur, Locros, quos ipsi auxilium ferre oportebat, non præstolatus, velitum enim et levis armaturæ opera potissimum indigebat, adversus Ægitium

θῆσαι, ψιλῶν γὰρ ἀκοντιστῶν ἐνδεὴς ἦν μάλιστα, ἐχώρει ἐπὶ Αἰγίτιον, καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ ἐπιών. ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως. ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ, βεβοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ Αἰγίτιον, προσέβαλλον τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ τοῖς ξυμμάχοις, καταθέοντες ἀπὸ τῶν λόφων ἄλλοι ἄλλοθεν, καὶ ἐσηκόντιζον· καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο· καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαὶ ἐν οἷς ἀμφοτέροις ἥσσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι.

ϞΗʹ. Μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς, καὶ οἷοί τε ἦσαν χρῆσθαι, οἵδε

---

contendit, et aggreſſus expugnat. Nam oppidani fuga dilapſi fuerant, et tumulos oppido imminentes occupaverant. nam in locis excelſis erat ſitum, a mari diſtans octoginta ferme ſtadiis. Ætoli vero, jam enim ad Ægitium venerant, ut ei ferrent opem, Athenienſes eorumque ſocios invaſerunt, et alii ex his, alii ex aliis tumulis decurrentes, miſſilia in eos in-[illegible]rant. Et quoties Athenienſium exercitus ipſos invadebat, ipſi pedem referebant: illis vero pedem referentibus inſtabant. Et hujuſmodi pugna diu eſt commiſſa, dum alii alios mutuo inſequerentur, et viciſſim ſe reciperent, et in utroque Athenienſes erant inferiores.

98. Quoad igitur illorum ſagittariis tela ſuppeditarunt, hisque uti potuerunt, hi Ætolis reſtiterunt. nam Ætoli, quod

ἀντεῖχον· τοξευόμενοι γὰρ οἱ Αἰτωλοὶ ἄνθρωποι ψιλοὶ ἀνεστέλλοντο. ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε τοξάρχου ἀποθανόντος οὗτοι διεσκεδάσθησαν, καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι, οἵ τε Αἰτωλοὶ ἐνέκειντο καὶ ἐσηκόντιζον, οὕτω δὴ τραπόμενοι ἔφευγον· καὶ ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας ἀνεκβάτους, καὶ χωρία ὧν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι, διεφθείροντο. καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῶν ὁδῶν Χρόμων ὁ Μεσσήνιος ἐτύγχανε τεθνηκώς. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐσακοντίζοντες, πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ κατὰ πόδας αἱροῦντες, ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ, διέφθειρον· τοὺς δὲ πλείους, τῶν ὁδῶν ἁμαρτάνοντας, καὶ ἐς τὴν ὕλην ἐσφερομένους ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν, πῦρ κομισάμενοι περιεπίμπρασαν. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς φυγῆς

leviter armati essent, dum sagittis peterentur, reprimebantur. at cum amisso sagittariorum duce et isti dispersi, et ipsi defessi essent, quippe qui jamdudum eodem labore premerentur, et Ætoli ipsis instarent, et missilibus ipsos peterent, ita demum terga verterunt, fugæque se dederunt. et incidentes in torrentium alveos exitu carentes, et in loca, quorum erant ignari, perdebantur. Nam Chromon Messenius, qui viæ dux ipsis erat, jam obierat.— Ætoli vero missilibus eos petentes, multos quidem eorum illic in ipsa fuga pedibus assecuti, quod essent homines pedum velocitate præstantes et leviter armati, perdiderunt.— Sed longe plures, qui a viis aberraverant, et in silvam non perviam se contulerant, allato injectoque igne concremarunt. Denique fugæ et interitus omne

καὶ τοῦ ὀλέθρου τῶν στρατοπέδων τῶν Ἀθηναίων. μόλις τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνεῶνα τῆς Λοκρίδος, ὅθεν περ καὶ ὡρμήθησαν, οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν τε ξυμμάχων πολλοὶ, καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται περὶ εἴκοσι μάλιστα καὶ ἑκατόν. τοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος, καὶ ἡλικία ἡ αὐτή. οὗτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἀναχωρήσαντες ἐς Ναύπακτον, ὕστερον ἐς τὰς Ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Δημοσθένης δὲ περὶ Ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ὑπελείφθη, τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος τοὺς Ἀθηναίους.

---

genus in Athenienſium exercitu cernebatur. Et qui ſuperfuerunt, ad mare, et Œneonem Locridis, unde profecti fuerant, ægre fuga ſe recipere potuerunt. Perierunt autem cum ex ſociis multi, tum etiam ex ipſorum Athenienſium militibus graviter armatis ad ſummum circiter centum et viginti. Atque tot quidem numero fuerunt, et eadem ætas militaris omnibus erat. Iſti igitur, qui reipublicæ Athenienſis cives virique fortiſſimi erant, in hoc bello perierunt. periit etiam alter ex ducibus Procles. Cum autem ſuorum militum cadavera, fide publica interpoſita, ab Ætolis accepiſſent, et Naupactum rediiſſent, poſtea cum navibus Athenas delati ſunt.— Demoſthenes vero apud Naupactum,et in illius regionis locis remanſit, quod ob res a ſe male geſtas Athenienſes formidaret.

ϟθ. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καὶ οἱ περὶ Σικελίαν Ἀθηναῖοι πλεύσαντες ἐς τὴν Λοκρίδα, ἐν ἀποβάσει τέ τινι τοὺς προσβοηθήσαντας Λοκρῶν ἐκράτησαν, καὶ Περιπόλιον αἱροῦσιν, ὃ ἦν ἐπὶ τῷ Ἄληκι ποταμῷ.

ρ΄. Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ θέρους Αἰτωλοὶ προπέμψαντες πρότερον ἔς τε Κόρινθον καὶ ἐς Λακεδαίμονα πρέσβεις, Τόλοφόν τε τὸν Ὀφιονέα, καὶ Βοριάδην τὸν Εὐρυτᾶνα, καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀπόδωτον, πείθουσιν ὥστε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ Ναύπακτον, διὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγήν. καὶ ἐξέπεμψαν Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τρισχιλίους ὁπλίτας τῶν ξυμμάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν Τραχῖνι πόλεως, τότε νεο-

99. Per eadem tempora, Athenienses etiam, qui circa Siciliam erant, cum in Locridem navigassent, in quodam exscensu e navibus in terram facto, Locros, qui loco auxilium ferebant, superarunt, et Peripolium ceperunt, quod situm erat ad flumen Halecem.

100. Eadem æstate, Ætoli, qui jam antea Corinthum et Lacedæmonem legatos miserant, Tolophum Ophionensem, et Boriadem Eurytanem, ac Tisandrum Apodotum, illarum civitatum magistratibus persuaserunt, ut sibi copias contra Naupactum mitterent, propter Athenienses a Naupactiis arcessitos et in oppidum introductos. Lacedæmonii vero sub auctumnum tria millia gravis armaturæ sociorum emiserunt. Horum in numero fuerunt quingenti ex Heraclea urbe in agro Trachinio tunc

κτίστου οὔσης. Σπαρτιάτης δ' ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς, καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ Μακάριος καὶ Μενεδαῖος οἱ Σπαρτιᾶται.

ρα'. Ξυλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς Δελφοὺς, ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀζόλαις. διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο ἀποστῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἔχθος δεδιότες. καὶ αὐτοὶ πρῶτον δόντες ὁμήρους, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι, φοβουμένους τὸν ἐπιόντα στρατόν· πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς Μυονέας, ταύτῃ γὰρ δυσεσβολώτατος ἡ Λοκρὶς, ἔπειτα Ἰπνέας, καὶ Μεσσαπίους, καὶ Τριταιᾶς, καὶ Χαλαίους,

---

recens condita. His autem copiis præerat Eurylochus Spartanus, eumque Maſſarius et Menedatus Spartani comitabantur.

101. Exercitu autem Delphis coacto, Eurylochus caduceatorem ad Locros Ozolas præmiſit. nam per illorum regionem ad Naupactum iter erat, ſimul etiam eos ab Athenienſium ſocietate abducere volebat. Amphiſſenſes autem omnium Locrorum maxime eum adjuvabant, quia propter Phocenſium odium ſibi timebant. et cum ipſi primi dederunt obſides, tum etiam alios ad idem faciendum induxerunt, qui hoſtilis exercitus adventum metuebant. Primum igitur Myonenſes ſibi finitimos, hac enim ager Locrenſis aditum habet difficillimum, deinde Ipnenſes, Meſſapios, Tritæenſes, Challæos, Tolophonios, Heſſios, et Œanthenſes. Iſti omnes etiam ad eandem expeditionem

καὶ Τολοφωνίους, καὶ Ἡσσίους, καὶ Οἰανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες. Ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἠκολούθουν δὲ οὔ. καὶ Ὑαῖοι οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους, πρὶν αὐτῶν εἷλον κώμην, Πόλιν ὄνομα ἔχουσαν.

ρβʹ. Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο πάντα, καὶ τοὺς ὁμήρους κατέθετο ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικὸν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ναύπακτον, διὰ τῶν Λοκρῶν. καὶ πορευόμενος, Οἰνεῶνα αἱρεῖ αὐτῶν, καὶ Εὐπόλιον. οὐ γὰρ προσεχώρησαν. γενόμενοι δ' ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἅμα ἤδη προσβεβοηθηκότες, ἐδῄουν τὴν γῆν, καὶ τὸ προάστιον ἀτείχιστον ὂν εἷλον. ἐπί τε Μολύκρειον ἐλθόντες, τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν, Ἀθηναίων δὲ ὑπήκοον, αἱροῦσι. Δημο-

profecti sunt. at Olpæi obsides quidem dederunt: sed tamen alios sequi noluerunt. Hyæi vero ne obsides quidem dederunt, priusquam vicus eorum nomine Polis ab hostibus est captus.

102. Postquam autem res omnes ad expeditionem necessariæ comparatæ fuerunt, Eurylochus obsidibus in Cytinio Dorico depositis, cum exercitu per Locrorum agrum Naupactum versus contendit. Et dum iter faceret, Œneonem ipsorum et Eupolium cepit. nam Eurylocho se adjungere noluerant. Cum in agrum Naupactium pervenissent, et Ætoli simul auxilium ei jam tulissent, agrum vastarunt, et suburbia nullis cincta muris ceperunt. Et Molycricum profecti, quæ Corinthiorum quidem colonia erat, sed Atheniensium imperio parebat, ceperunt. Demos-

σθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος, ἔτι γὰρ ἐτύγχανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας περὶ Ναύπακτον, προαισθόμενος τοῦ στρατοῦ, καὶ δείσας περὶ αὐτῆς, ἐλθὼν, πείθει Ἀκαρνᾶνας χαλεπῶς, διὰ τὴν ἐκ τῆς Λευκάδος ἀναχώρησιν, βοηθῆσαι Ναυπάκτῳ. καὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν χιλίους ὁπλίτας· οἳ ἐσελθόντες, περιεποιήσαντο τὸ χωρίον. δεινὸν γὰρ ἦν μὴ, μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων δὲ τῶν ἀμυνομένων, οὐκ ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ᾔσθοντο τὴν στρατιὰν ἐσεληλυθυῖαν, καὶ ἀδύνατον ὂν τὴν πόλιν βίᾳ ἑλεῖν, ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα, τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα, καὶ Πλευρῶνα, καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία, καὶ ἐς

---

thenes vero Athenienfis, adhuc enim poft reditum ex Ætolia, ubi cladem acceperat, circa Naupactum agebat, cum hoftilis exercitus adventum præfenfiffet, et de ipfa Naupacto timeret, ad Acarnanes profectus, ipfis ægre, propter difceffum ex Leucade, perfuafit, ut Naupacto fubfidio venirent. Et cum eo mille gravis armaturæ milites navibus vectos miferunt: qui urbem ingreffi, eam funt tutati. Metus enim vehemens erat, ne, cum magnus effet murorum ambitus, et pauci propugnatores, urbis incolæ hoftibus refiftere non poffent. Eurylochus vero, et qui cum eo erant, cum intellexiffent, Athenienfium copias in urbem ingreffas, eamque expugnari non poffe, fe receperunt non in Peloponnefum, fed in Æolidem, quæ nunc Calydon vocatur, et Pleuronem, et

Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας. οἱ γὰρ Ἀμπρακιῶται ἐλθόντες πρὸς αὐτοὺς, πείθουσιν ὥστε μετὰ σφῶν Ἄργει τε τῷ Ἀμφιλοχικῷ καὶ Ἀμφιλοχίᾳ τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι, καὶ Ἀκαρνανίᾳ· ἅμα λέγοντες ὅτι ἢν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ Ἠπειρωτικὸν Λακεδαιμονίοις ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος, πεισθεὶς, καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀφεὶς, ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους τούτους, ἕως τοῖς Ἀμπρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ Ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

ργ'. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι, τοῦ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἐπελθόντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυμμάχων, καὶ ὅσοι Σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ Συρακοσίων, καὶ ξύμ-

---

in alia illius regionis loca, nec non in Profchion Ætoliæ.— Nam Ambraciotæ ad eos profecti ipfis perfuaferunt, ut fecum Argos Amphilochicum, et ceteram Amphilochiam, et Acarnaniam aggrederentur. Simul etiam ipfis dixerunt, fore ut, fi hæc in fuam poteftatem redegiffent, tota Epirotica gens focietatem cum Lacedæmoniis contraheret. Eurylochus igitur horum verbis adductus, et dimiffis Ætolis, circum illa loca cum exercitu conquievit, donec Ambraciotis ad militiam profectis ad Argos fubfidio venire oporteret. atque hæc æftas exceffit.

103. Sequente autem hieme, Athenienfes, qui in Sicilia erant, cum fociis Græcis, et aliis Siculis, quotquot violento Syracufanorum imperio premebantur, et qui, cum eorum effent focii, defectione a Syracu-

μαχοι ὄντες, ἀποστάντες αὐτοῖς ἀπὸ Συρακοσίων, ξυνεπολέμουν, ἐπὶ Νῆσσαν, τὸ Σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν Συρακόσιοι εἶχον, προσέβαλλον· καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, ἀπῆσαν. ἐν δὲ τῇ ἀναχωρήσει, ὑστέροις Ἀθηναίων τοῖς ξυμμάχοις ἀναχωροῦσιν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειχίσματος Συρακόσιοι· καὶ προσπεσόντες, τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους. καὶ μετὰ τοῦτο, ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ Λάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Λοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν Καϊκινὸν ποταμὸν, τοὺς προσβοηθοῦντας Λοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπάτωνος, ὡς τριακοσίους, μάχῃ ἐκράτησαν, καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπεχώρησαν.

ρδ'. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δῆλον ἐ-

ſanis facta, ipſos in hoc bello juvabant, Neſſam Siciliæ oppidum, cujus arcem Syracuſani tenebant, aggreſſi ſunt. cum autem hoc expugnare non potuiſſent, abierunt. In ipſo autem receptu, Syracuſani, qui in arce erant, Athenienſium ſocios, qui extremum agmen claudebant, dum ſe reciperent, invaſerunt. et impreſſione in illos facta, magnam exercitus partem in fugam vertunt, et non paucos occidunt. Poſtea vero Laches et Athenienſes, exſcenſu e navibus in nonnulla Locridis loca facto, ad Caicinum fluvium, Locros, qui cum Proxeno Capatonis filio ad vim arcendam occurrerant, circiter trecentos, prœlio ſuperarunt; armisque detractis, abierunt.

104. Eadem hieme, Athenienſes Delum etiam ex oraculo

κάθηραν Ἀθηναῖοι, κατὰ χρησμὸν δή τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτὴν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη, τοιῷδε τρόπῳ. θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ, πάσας ἀνεῖλον, καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ, μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ Σαμίων τύραννος, ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῷ, καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας, καὶ τὴν Ῥήνειαν ἑλὼν, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ, ἁλύσει δήσας πρὸς τὴν Δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθη-

quodam lustrarunt. Nam et ante Pisistratus tyrannus eam quidem lustraverat: sed non totam; at tantum insulæ spatium, quantum a templo prospici poterat. tunc vero tota hoc modo fuit expiata. Quæcunque in Delo defunctorum monumenta erant, omnia sustulerunt, et edixerunt, ne quis in posterum in insula moreretur, neque mulier in ea pareret: sed in insulam Rheneam transportarentur. Rhenea autem tam parvo intervallo a Delo distat, ut Polycrates Samiorum tyrannus, qui quondam ad aliquod tempus et classe polluit, et aliis insulis imperavit, Rheneam etiam captam, Apollini Delio consecraverit, ad Delum catena religatam. Tunc quoque primum Athenienses post lustrationem, festa lustralia, ludosque Deliacos, qui quinto quoque anno celebrabantur, instituerunt. Fuit autem et priscis temporibus in Delo fre-

ναῖοι τὰ Δήλια. ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν. ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες· καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικός. χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν, ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἅ ἐστιν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος.

Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστ' ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
Ἔνθά τοι ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται,
Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι, καὶ αἰδοίης' ἀλόχοισιν.
Οἱ δέ σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅτ' ἂν στήσωνται ἀγῶνα.

Ὅτι δὲ καὶ Μουσικῆς ἀγὼν ἦν, καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, ἐν τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἅ ἐστιν ἐκ

---

quens Ionum, et accolarum in insulis circumjacentibus habitantium conventus. nam cum uxoribus et liberis ad spectacula conveniebant, ut nunc Iones ad ludos in Dianæ Ephesiæ honorem institutos confluere solent. Illic autem gymnicum musicumque certamen fiebat. Et civitates eo saltatorum choros mittebant. Quod autem hæc ita se habuerint, Homerus inprimis declarat, his versibus, qui sunt ex hymno Apollinis:

Tunc tibi magnopere in Delo mens gestit Apollo,
Cum natis quoties cum conjugibusque frequentes
Iones in fluxa celebrant tua compita veste:
Cestibus et variis certamina sacra choreis
Oblectant, referuntque tuas modulamine laudes.

Quod autem Musices etiam certamen ibi fieret, et certaturi se conferrent, his quoque versibus indicat, qui sunt ex eo-

τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ Δήλιον χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας, ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη.

Ἀλλ' ἄγεθ', ἱλήκοι μὲν Ἀπόλλων, Ἀρτέμιδι ξὺν,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι, ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθὼν,
Ὦ κοῦραι, τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθε ἀφήμως,
Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσσῃ.

Τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον. τὰ

---

dem Apollinis hymno. nam poſtquam Deliacum mulierum chorum celebravit, ſuam laudationem his verſibus finivit, in quibus et ſui ipſius mentionem fecit:

'Verum agedum, nobis adſis cum Phœbe Diana,
Vos etiam cunctæ me diſcedente valete:
Et memores eſtote mei poſthac, homo ſi quis
Venerit huc alius peregre. dicatque, Puellæ,
Quis vir in his verſans unquam lepidiſſimus oris
Pectora præcipue demulſit veſtra canendo?
Vos uno aſſenſu ſic reſpondete faventes,
Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His igitur argumentis Homerus manifeſte probavit, vel priſcis temporibus ingentem conventum et celebritatem in Delo fieri conſueviſſe. poſtea vero Athenienſes, et inſularum

δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκὸς, πρὶν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν, καὶ ἱπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

ρε΄. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, Ἀμπρακιῶται, ὥσπερ ὑποσχόμενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐκστρατεύονται ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν, τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ἀργείαν, καταλαμβάνουσιν Ὄλπας, τεῖχος ἐπὶ λόφου ἰσχυρὸν πρὸς τῇ θαλάσσῃ· ὅ ποτε Ἀκαρνᾶνες τειχισάμενοι, κοινῷ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο. ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς Ἀργείων πόλεως ἐπιθαλασσίας οὔσης, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες, οἱ μὲν, ἐς Ἄργος ξυνεβοήθουν, οἱ δὲ, τῆς

---

incolæ, cœtus quidem faltatorum cum facris eo mittebant. Sed certamina, et cetera pleraque, ut credibile eſt, adverſis caſibus exoluerunt, donec Athenienſes certamen tunc inſtaurarunt, et equorum curſum addiderunt, quod ante non fuerat.

105. Eadem hieme Ambraciotæ, quemadmodum Eurylocho promiſerant, cum ejus exercitum retinuerunt, expeditionem adverſus Argos Amphilochicum ſuſcipiunt cum tribus millibus gravis armaturæ militum. et irruptione in agrum Argivum facta, Olpas occupant, caſtellum in colle munitum, ad mare ſitum: quod Acarnanes quondam cum muniviſſent, communi juridici conventus loco utebantur. ab Argivorum autem urbe, quæ eſt maritima, fere quinque et viginti ſtadiis diſtat. Acarnanes vero, partim quidem, copiis coactis Argos ſuppetias ferebant, partim ve-

Ἀμφιλοχίας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ὃ Κρῆναι καλεῖται, φυλάσσοντες τοὺς μετὰ Εὐρυλόχου Πελοποννησίους, μὴ λάθωσι πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημοσθένη τὸν ἐς τὴν Αἰτωλίαν Ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως σφίσιν ἡγεμὼν γίγνηται. καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων, αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον οὖσαι· ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε ὁ Τιμοκράτους, καὶ Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ τὰς Ὄλπας Ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν, κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν πανδημὶ· δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δύνωνται διελθεῖν τοὺς Ἀκαρνᾶνας, καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν ἡ μάχη γένηται, ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ᾖ ἀσφαλές.

ro, castra posuerunt in eo Amphilochiæ loco, qui Fontes vocatur, observantes Peloponnesios, qui cum Eurylocho erant, ne clam ad Ambraciotas transirent. Mittunt præterea cum ad Demosthenem, qui Atheniensium copias in Ætoliam ante duxerat, ut sibi dux esset; tum etiam ad viginti Atheniensium naves, quæ circa Peloponnesum erant, quibus præerat Aristoteles Timocratis, et Hierophon Antimnesti filius. Ambraciotæ vero, qui apud Olpas erant, mittunt et ipsi nuntium in urbem Ambraciam, rogantes, ut populus frequentibus copiis auxilium sibi ferret: quia verebantur, ne Eurylochus, et qui cum eo erant, Acarnaniam pertransire non possent; atque ita sibi vel aliorum præsidio nudatis prœlium esset committendum, vel si domum redire voluissent, minime tutum esset.

ρϛ'. Οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι, ὡς ᾔσθοντο τοὺς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώτας ἥκοντας, ἄραντες ἐκ τοῦ Προσχίου, ἐβοήθουν κατὰ τάχος. καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον, ἐχώρουν δι' Ἀκαρνανίας, οὔσης ἐρήμου, διὰ τὴν ἐς Ἄργος βοήθειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν, καὶ τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν. καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν, ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας, καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα· ἔπειτα διὰ Λιμναίας. καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι. λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὅ ἐστιν ἄγροικον, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ, καὶ κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη. καὶ διεξελθόντες μεταξὺ

106. Eurylochus igitur, ac Peloponnesii, qui cum eo erant, simul atque Ambraciotas, qui apud Olpas erant, venire intellexerunt, castris e Proschio motis, ad opem ipsis ferendam confestim proficiscuntur. Et Acheloo transmisso, iter per Acarnaniam faciebant, quæ propter subsidium Argos missum præsidiis erat nudata, ad dextram quidem habentes Stratiorum urbem et ipsorum præsidium, ad sinistram vero reliquam Acarnaniam. Cum autem Stratiorum agrum petransissent, iverunt per Phytiam, et rursus per extremos Medeonis fines; deinde per Limnæam. illinc ingressi sunt in Agræorum terram, quæ non Acarnaniæ jam, sed ipsis amica. Et Thyamum montem nacti, qui est incultus, per eum transiverunt, et in agrum Argivum descenderunt, cum jam nox es-

τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνάνων φυλακῆς, ἔλαθον, καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώταις.

ρζ΄. Γενόμενοι δὲ ἀθρόοι, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ τὴν Μητρόπολιν καλουμένην, καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο. Ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῷ ὕστερον παραγίγνονται ἐς τὸν Ἀμπρακικὸν κόλπον, βοηθοῦντες τοῖς Ἀργείοις· καὶ Δημοσθένης, Μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὁπλίτας, ἑξήκοντα δὲ τοξότας Ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς Ὄλπας τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφώρμουν· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες, καὶ Ἀμφιλόχων ὀλίγοι, οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βίᾳ κατείχοντο, ἐς τὸ Ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες, παρεσκευάζοντο ὡς

ſet. Cumque inter Argivorum urbem et Acarnanum præſidium, quod erat ad Fontes, clam tranſiſſent, cum Ambraciotis, qui apud Olpas erant, ſe conjunxerunt.

107. Junctis autem caſtris, ſimul atque illuxit, conſiſtunt ante urbem, quæ Metropolis appellatur, ibique caſtra fecerunt. Athenienſes vero non multo poſt cum viginti navibus ad ſinum Ambracicum venerunt opem Argivis laturi. Et Demoſthenes cum ducentis gravis armaturæ militibus Meſſeniis, et ſexaginta ſagittariis Athenienſibus. Atque naves quidem ad Olpas in colle ſitas, a mari ſtationem habebant.— Acarnanes vero, et Amphilochorum aliquot, nam eorum plerique ab Ambraciotis per vim diſtinebantur, cum Argos jam conveniſſent, ad prœlium cum adverſariis committendum

μαχούμενοι τοῖς ἐναντίοις. καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχικοῦ αἱροῦνται Δημοσθένη μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν. ὁ δὲ, προσαγαγὼν ἐγγὺς τῆς Ὄλπης, ἐστρατοπεδεύσατο. χαράδρα δ' αὐτοὺς μεγάλη διεῖργε. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχαζον, τῇ δ' ἕκτῃ ἐτάσσοντο ἀμφότεροι ὡς ἐς μάχην. καὶ μεῖζον γὰρ ἐγένετο, καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπεδον. ὁ δὲ Δημοσθένης, δείσας μὴ κυκλωθῇ, λοχίζει ἐς ὁδόν τινα κοίλην καὶ λοχμώδη ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς, ξυναμφοτέρους ἐς τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νώτου γίγνωνται. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ἦσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης μὲν

---

se præparabant. Et Demosthenem totius socialis exercitus ducem cum suis prætoribus elegerunt. Ille vero copiis ad Olpas adductis, castra prope eas posuit. Ingens autem terræ vorago utraque castri dirimebat. Et per quinque dies quieverunt: at sexto utrique ad prœlium se instruxerunt.—Sed enim Peloponnesiorum acies major, et longe superior erat. Demosthenes igitur, veritus, ne circumveniretur, in insidiis in via quadam cava et dumosa collocat, tam ex gravi quam ex levi armatura promiscue ad quadringentos milites; ut ab ea parte, qua hostis numero superior erat, isti in ipso congressu surgentes ex insidiis eum a tergo aggrederentur.—Ubi vero acies utrinque fuit instructa, ad manus venerunt. Demosthenes autem cum Messeniis et paucis Atheniensibus

τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων ὀλίγων· τὸ δὲ ἄλλο Ἀκαρνᾶνες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον, καὶ Ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί. Πελοποννήσιοι δὲ καὶ Ἀμπρακιῶται ἀναμὶξ τεταγμένοι, πλὴν Μαντινέων. οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον, καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες, ἀθρόοι ἦσαν. ἀλλ᾽ Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, κατὰ Μεσσηνίους καὶ Δημοσθένη.

ρη΄. Ὡς δ᾽ ἐν χερσὶν ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρᾳ οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας Ἀκαρνᾶνες, ἐπιγενόμενοι αὐτοῖς κατὰ νώτου, προσπίπτουσί τε, καὶ τρέπουσιν, ὥστε μήτε ἐς ἀλκὴν ὑπομεῖναι, φοβηθέντας τε ἐς φυγὴν καὶ τὸ

dextrum cornu tenebat: alterum vero, Acarnanes, ut cuique locus in acie obtigerat, et Amphilochorum jaculatores, qui aderant, obtinebant. Peloponnesii vero et Ambraciotæ promiscue instructi erant, exceptis Mantinensibus. hi enim in lævo potius, non tamen extremo penitus in cornu, conferti stabant. Sed Eurylochus, et qui cum eo erant, e regione Messeniorum et Demosthenis, extremum lævum cornu tenebant.

108. Cum autem manus inter se jam consererent, et Peloponnesii cornu superiores essent, et dextrum adversariorum circumvenirent, Acarnanes, qui in insidiis collocati fuerant, illos a tergo adoriuntur, factaque impressione in fugam vertunt, ita ut ne primum quidem ipsorum impetum

πλέον τοῦ στρατεύματος καταστῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸ κατ' Εὐρύλοχον, καὶ ὃ κράτιστον ἦν, διαφθειρόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ Μεσσήνιοι ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους, τὸ πολὺ τοῦ ἔργου ἐπεξῆλθον. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται, καὶ οἱ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας, ἐνίκων τὸ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ἀπεδίωξαν. καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν ὄντες. ἐπαναχωροῦντες δὲ, ὡς ἑώρων τὸ πλέον νενικημένον, καὶ οἱ ἄλλοι Ἀκαρνᾶνες σφίσι προσέκειντο, χαλεπῶς διεσώζοντο ἐς τὰς Ὄλπας. καὶ πολλοὶ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ προσπίπτοντες, πλὴν Μαντινέων. οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ

---

fuſtinuerint, ſed territi majorem exercitus partem in fugam conjecerint. Poſtquam enim cornu, cui præerat Eurylochus, quod erat firmiſſimum, ab hoſte cædi viderunt, multo magis metuere cœperunt. Et Meſſenii, qui cum Demoſthene ab ea parte in acie ſtabant, rem magna ex parte confecerunt. At Ambraciotæ, et qui in dextro cornu collocati erant, hoſtilem aciem ſibi oppoſitam vicerunt, et ad Argos uſque ſunt perſecuti. Etenim omnium, qui circum illa loca habitant, ſunt pugnaciſſimi. Sed cum ſe reciperent, poſtquam majorem ſuarum copiarum partem victam viderunt, impetumque in eos ceteri Acarnanes fecerunt, ad Olpas ægre confugerunt. Et multi eorum obierunt, dum in Olpas perturbatis ordinibus, et nulla rei militaris diſciplina ſervata irruerent, præter Mantineos. iſti enim totius exercitus maxime com-

στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχη ἐτελεύτα ἐς ὀψέ.

ρθ'. Μενεδαῖος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ, Εὐρυλόχου τεθνεῶτος, καὶ Μακαρίου, αὐτὸς παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀπορῶν, μεγάλης ἥσσης γεγενημένης, ὅτῳ τρόπῳ ἢ μένων πολιορκήσεται, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς Ἀττικαῖς ναυσὶν ἀποκεκλεισμένος, ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται, προσφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνάνων στρατηγοῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν, καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν, καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλοντο· ἀναχώρησιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐσπείσαντο ἅπασι,

---

positi se receperunt. pugnæque finis sub vesperum est factus.

109. Postridie vero Menedæus, defuncto Eurylocho, et Macario, ipse imperium adeptus, et ob ingentem cladem acceptam dubitans, quonam modo aut obsidionem perferret, si maneret, quod terra marique navium Atticarum præsidiis esset circumseptus, aut etiam evaderet, si eruptionem tentasset, Demostheni et Acarnanum ducibus sermonem infert de fœdere, et de discessu suo, et de recipiendis suis militibus in acie cæsis. Illi vero milites quidem cæsos reddiderunt, ipsique tropæum statuerunt, et suos ferme ad trecentos, qui in prœlio ceciderant, susceperunt. Abeundi vero facultatem non palam omnibus facto fœdere dederunt : sed Demosthenes cum Acarnanibus prætoribus, suis collegis, clam fœdere facto

κρύφα δὲ Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατηγῶν Ἀκαρνάνων σπένδονται Μαντινεῦσι, καὶ Μενεδαίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν Πελοποννησίων, καὶ ὅσοι αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι, ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενος ψιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρων ὄχλον τὸν ξενικὸν, μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνῃ χρήζων Ἕλληνας, ὡς καταπροδόντες, τὸ ἑαυτῶν προυργιαίτερον ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν τούς τε νεκροὺς ἀνείλοντο, καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον, ὥσπερ ὑπῆρχε· καὶ τὴν ἀποχώρησιν κρύφα οἷς ἐδέδοτο ἐπεβούλευον.

ρί. Τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἀγγέλλεται τοὺς Ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ

cum Mantinenſibus, et Menedæo, et aliis Peloponneſiorum ducibus, et quicunque inter illos dignitate maxime præſtabant, quamprimum abeundi poteſtatem ipſis fecit; eo conſilio, ut Ambraciotas, turbamque militum mercede conductorum, nudaret; præcipue vero, quod Lacedæmonios et Peloponneſios apud illius regionis Græcos in invidiam rapere cuperet, quod illos fœde prodiſſent, ſuæque privatæ potius, quam communi ſociorum ſaluti conſuluiſſent. Atque hi quidem ſuorum cadavera receperunt, et pro præſenti rerum copia feſtinabundi ea ſepelierunt. Et illi, quibus abeundi facultas clam data fuerat, clam abire deliberabant.

110. Demoſtheni autem et Acarnanibus nuntiatur, Ambraciotas, qui in urbe Ambracia erant, primo illo nuntio,

τῆς πόλεως πανδημὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν Ὄλπων ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν Ἀμφιλόχων, βουλομένους τοῖς ἐν Ὄλπαις ξυμμίξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγενημένων. καὶ πέμπει εὐθὺς τοῦ στρατοῦ μέρος τὶ τὰς ὁδοὺς προλοχιοῦντας, καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους· καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς.

ρια´. Ἐν τούτῳ δ' οἱ Μαντινῆς, καὶ οἷς ἔσπειστο, πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες, ὑπαπῆσαν κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν· προκεχωρηκότες δὲ ἤδη ἄπωθεν τῆς Ὄλπης, θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ' Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι μὲν ἐτύγχανον οὕτως ἀθρόοι

quem ex Olpis acceperant, excitos frequentibus copiis per Amphilochiam ad opem suis ferendam venire, quia cum illis, qui in Olpis erant, se conjungere volebant, rerum ante gestarum prorsus ignari. Quamobrem quandam copiarum partem ad vias insidiis obsidendas, et ad munitissima quæque loca præoccupanda confestim mittit. Simul autem cum reliquis copiis ad opem suis contra illos ferendam se præparabat.

III. Interea vero Mantinenses, et ceteri, quibus abeundi potestas pactis induciis data fuerat, per speciosam olerum et cremiorum colligendorum causam egressi, rari clam abibant, et inter abeundum colligebant ea, quorum causa se exisse simulabant. Cum autem ab Olpa jam longe progressi essent, tunc se ocius proripie-

ξυνελθόντες, ὡς ἔγνωσαν ἀπιόντας, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ, καὶ ἔθεον δρόμῳ, ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως, καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἐπεδίωκον, καί τινας αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντας, καὶ φάσκοντας ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς, ἠκόντισέ τις, νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς· ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν Μαντινέας, καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' Ἀμπρακιώτας ἔκτεινον. καὶ ἦν πολλὴ ἔρις, καὶ ἄγνοια εἴτε Ἀμπρακιώτης τίς ἐστιν, εἴτε Πελοποννήσιος. καὶ ἐς διακοσίους μέν τινας αὐτῶν ἀπέκτειναν· οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν Ἀγραΐδα, ὅμορον οὖσαν· καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀγραίων φίλος ὢν ὑπεδέξατο.

---

bant. Ambraciotæ vero et alii, qui sic frequentes convenerant, cum suos abire animadvertissent, ipsi quoque magna contentione, cursuque concitato currere cœperunt, quod eos assequi vellent. Acarnanes vero, primum quidem vel omnes pariter nullis induciis impetratis abire existimarunt, et ideo Peloponnesios persequebantur; quin etiam quidam, qui existimabant se prodi, in quosdam e suis ducibus, insequi vetantes, ac dicentes, illos data fide abire, tela jaculati sunt. Deinde tamen Mantinenses quidem et Peloponnesios dimittebant, Ambraciotas vero cædebant. Eratque magna contentio, et ignoratio, quis Ambraciota, quisve Peloponnesius esset; et ex illis ad ducentos interfecerunt. Ceteri vero in Agraidem, quæ finitima erat, diffugerunt. Et Salynthius Agræorum rex, quippe quod eorum amicus esset, eos excepit.

ριβ'. Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' Ἰδομένην. ἐστὸν δὲ δύο λόφω ἡ Ἰδομένη ὑψηλώ· τούτοιν τὸν μὲν μείζω, νυκτὸς ἐπιγενομένης, οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες· τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ Ἀμπρακιῶται προαναβάντες, καὶ ηὐλίσαντο. ὁ δὲ Δημοσθένης, δειπνήσας ἐχώρει, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἑσπέρας εὐθὺς, αὐτὸς μὲν τὸ ἥμισυ ἔχων ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν Ἀμφιλοχικῶν ὀρῶν. καὶ ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς, καὶ οὐ προῃσθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον νομίσασι τοὺς ἑαυτῶν εἶναι. καὶ γὰρ τοὺς Μεσσηνίους πρώ-

112. Ambraciotæ vero, qui ex urbe veniebant; ad Idomenen perveniunt. Idomene vero sunt duo excelsi tumuli. horum alterum, qui major est, noctis adventu, milites ex castris a Demosthene præmissi, clam hostibus iter facientes celeriter præoccuparunt: alterum vero, qui minor est, Ambraciotæ priores ascenderant, et in eo pernoctarant. Demosthenes vero a cœna, primoque crepusculo, statim cum reliquo exercitu viam ingreditur, et dimidium quidem ejus secum habens ad illam tumuli partem substitit, qua illis aditus patebat: alterum vero dimidium per Amphilochicos montes ivit. Et sub auroræ ortum invadit Ambraciotas in cubilibus adhuc jacentes, rerumque gestarum penitus ignaros; immo vero potius opinantes, ex suis esse.— Demosthenes enim Messenios

τους ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης προύταξε, καὶ προσαγορεύειν ἐκέλευε, Δωρίδα τε γλῶσσαν ἱέντας, καὶ τοῖς προφύλαξι πίστιν παρεχομένους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὄψει, νυκτὸς ἔτι οὔσης. ὡς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν, τρέπουσι· καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν. οἱ δὲ λοιποὶ, κατὰ τὰ ὄρη ἐς φυγὴν ὥρμησαν. προκατειλημμένων δὲ τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν Ἀμφιλόχων ἐμπείρων ὄντων τῆς ἑαυτῶν γῆς, καὶ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας, τῶν δὲ, ἀπείρων, καὶ ἀνεπιστημόνων ὅπη τράπωνται, ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας καὶ τὰς προλελοχισμένας ἐνέδρας, διεφθείροντο. καὶ ἐς πᾶσαν ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς, ἐτράποντό τινες καὶ ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πο-

---

de induſtria primos, et ante ceteros omnes in acie collocarat, et imperaverat, ut Ambraciotas Dorice alloquerentur, et illis, qui pro caſtris erant in ſtatione, fidem facerent, præcipue vero quod eorum facies cerni non poſſet, adhuc enim nox erat. cum igitur illorum copias invaſiſſet, eas fugarunt, et magnam illorum partem illic interfecerunt. Reliqui vero in fugam verſi, curſu montes petere cœperunt. Sed cum itinera jam præoccupata eſſent, ſimul etiam cum Amphilochi quidem ſuæ regionis notitiam haberent, et leviter armati eſſent adverſus homines armis graves; hi vero locorum eſſent imperiti, nec ſcirent, quo ſe verterent, incidentes aut in loca confragoſa, aut in vias inſidiis jam inſeſſas, profligabantur. Et cum omne fugæ genus tentaſſent, nonnulli ad mare

λὺ ἀπέχουσαν. καὶ ὡς εἶδον τὰς Ἀττικὰς ναῦς παραπλεούσας, ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ, προσένευσαν, ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκα φόβῳ κρεῖσσον εἶναι σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν, εἰ δεῖ, διαφθαρῆναι, ἢ ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ ἐχθίστων Ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν Ἀμπρακιῶται, τοιούτῳ τρόπῳ κακωθέντες, ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν ἐς τὴν πόλιν. Ἀκαρνᾶνες δὲ, σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς, καὶ τροπαῖα στήσαντες, ἀπεχώρησαν ἐς Ἄργος.

ριγʹ. Καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κήρυξ ἀπὸ τῶν ἐς Ἀγραίους καταφυγόντων ἀπὸ τῆς Ὄλπης Ἀμπρακιωτῶν, ἀναίρεσιν αἰτήσων τῶν νεκρῶν, οὓς ἀπέκτειναν ὕστερον τῆς πρώτης μάχης, ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑπο-

---

etiam non longe diſtans ſe converterunt. Et cum vidiſſent naves Atticas, quæ terram legebant, interea dum ipſi forte fugerent, ad eas annatarunt; exiſtimantes, in præſenti metu ſibi ſatius eſſe jam ab illis, qui in navibus erant, quam a barbaris et Amphilochiis infenſiſſimis hoſtibus trucidari. Ambraciotæ igitur hoc modo profligati, e multis pauci in urbem evaſerunt. Acarnanes vero, ſpoliatis cadaveribus, et tropæis erectis, Argos redierunt.

113. Et ad eos poſtero die venit caduceator miſſus ab Ambraciotis, qui ex Olpa ad Agræos confugerant, petiturus, ut ſibi liceret ſuſcipere cadavera ſuorum, quos poſt primum prœlium Acarnanes interfecerant, cum una cum Mantinenſibus, et ceteris, quibus abeundi poteſtas pactis induciis facta fuerat, ipſi nulla fide data e-

σπόνδων ξυνεξῆσαν ἄσπονδοι. ἰδὼν δ' ὁ κῆρυξ τὰ ὅπλα τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀμπρακιωτῶν, ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος. οὐ γὰρ ᾔδει τὸ πάθος, ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. καί τις αὐτὸν ἤρετο ὅτι θαυμάζοι, καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνᾶσιν· οἰόμενος αὖ ὁ ἐρωτῶν εἶναι τὸν κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν Ἰδομέναις. ὁ δ' ἔφη διακοσίους μάλιστα. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἐρωτῶν εἶπεν, "οὔκουν τὰ ὅπλα "ταυτὶ φαίνεται, ἀλλὰ πλέον ἢ χιλίων." αὖθις δὲ εἶπεν ἐκεῖνος, "οὐκ ἄρα τῶν μεθ' ἡμῶν "μαχομένων ἐστίν." ὁ δ' ἀπεκρίνατο, "εἴπερ "γε ὑμεῖς ἐν Ἰδομένῃ χθὲς ἐμάχεσθε. ἀλλ' ἡ"μεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθὲς, ἀλλὰ πρώην "ἐν τῇ ἀποχωρήσει. καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡ"μεῖς χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθήσασι τῆς Ἀμ-

---

gressi fuerant. Caduceator autem intuitus arma Ambraciotarum, qui ex urbe prodierant, multitudinem admirabatur. cladis enim acceptæ ignarus erat: sed ea sociorum suorum esse arbitrabatur. Tunc vero quidam eum interrogat, quidnam admiraretur, et quot ex ipsis putaret periisse. Nam, qui eum interrogabat, existimabat, istum caduceatorem ab illis missum, qui apud Idomenen erant. Ille vero respondit, ad ducentos. Ille vero, qui eum interrogabat, ejus orationem excipiens subjecit, "Atqui non ducentorum hæc arma videntur esse: sed plusquam mille militum interfectorum." Et ille rursus: "Non ergo sunt eorum, qui nobiscum in acie steterunt." Cui idem respondit, "Siquidem vos apud Idomenen heri pugnastis. Atqui nos, inquit ille, heri cum nemine pugnavimus; at nudius tertius, dum nos reciperemus." Et hic

"πρακιωτῶν ἐμαχόμεθα." ὁ δὲ κήρυξ ὡς ἤκουσε, καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διέφθαρται, ἀνοιμώξας, καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν, ἀπῆλθεν εὐθὺς ἄπρακτος, καὶ οὐκέτι ἀπήτει τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἴσαις ἡμέραις μέγιστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων, διʼ ὅτι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα, ὅτι εἰ ἐβουλήθησαν Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι, Ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι, ἐξελεῖν, αὐτοβοεὶ ἂν εἷλον· νῦν δʼ ἔδεισαν μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν, χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ὦσι.

---

subjecit: "Nos tamen cum istis, qui ex Ambraciotarum urbe ad opem suis ferendam venerunt, heri pugnavimus." Cum autem caduceator hoc audisset, et auxilium urbanum profligatum cognovisset, edito gemitu, et ob præsentium malorum magnitudinem attonitus, confestim re infecta discessit, nec ulterius suorum cadavera flagitavit.—Hæc enim clades, quam una Græca civitas accepit intra tot dies, quot dixi, exstitit maxima omnium, quæ in hoc bello contigerunt. neque cæsorum numerum scripsi, quia multitudo, quæ dicitur interiisse, fidem superat, pro magnitudine civitatis. Ambraciam autem, sat scio, Acarnanes et Amphilochi, si Atheniensibus ac Demostheni morem gerentes expugnare voluissent, primo statim clamore expugnassent. Jam vero timuerunt, ne Athenienses, si eam tenuissent, accolæ sibi molestiores essent.

ριδ'. Μετὰ δὲ ταῦτα, τρίτον μέρος νείμαντες τῶν σκύλων τοῖς Ἀθηναίοις, τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διείλοντο. καὶ τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων, πλέοντα ἑάλω· τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς, Δημοσθένει ἐξῃρέθησαν, τριακόσιαι πανοπλίαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε. καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ μετὰ τὴν ἐν Αἰτωλίᾳ ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως ἀδεεστέρα ἡ κάθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς εἴκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἐς Ναύπακτον· Ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ Ἀμφίλοχοι, ἀπελθόντων Ἀθηναίων, καὶ Δημοσθένους, τοῖς ὡς Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους καταφυγοῦσιν Ἀμπρακιώταις καὶ Πελοποννησίοις ἀναχώρησιν ἐσπείσαντο ἐξ Οἰνιαδῶν· οἵπερ καὶ μετανέστησαν πα-

---

114. Poftea vero tertia fpoliorum parte Athenienfibus attributa, reliqua inter civitates diviferunt. Atque Athenienfium quidem fpolia in ipfo navigationis curfu fuerunt intercepta: nam illæ trecentæ folidæ armaturæ, quæ nunc in templis Atticis affixæ vifuntur, Demofthenі privatim honoris caufa datæ fuerunt, quas ille fecum in navibus abfportavit. Simul etiam poft cladem in Ætolia acceptam, ob has res geftas reditus in patriam ei tutior fuit. Athenienfes quoque, qui in viginti navibus erant, Naupactum redierunt. Acarnanes vero et Amphilochi poft Athenienfium et Demofthenis difceffum, Ambraciotis et Peloponnefiis, qui ad Salynthium et Agræos confugerant, fide publica interpofita, ex Œniadis abeundi poteftatem dederunt: qui etiam ad Salynthium et

ρὰ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους. καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας, ἐπὶ τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους, μήτε Ἀκαρνᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ' Ἀθηναίους· βοηθεῖν δὲ τῇ ἀλλήλων, καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὁπόσα ἢ χωρία, ἢ ὁμόρους Ἀμφιλόχων ἔχουσι· καὶ ἐπὶ Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν, πολέμιον ὂν Ἀκαρνᾶσι. ταῦτα ξυνθέμενοι, διέλυσαν τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα, Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαυτῶν ἐς τὴν Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν, ἐς τριακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ξενοκλείδαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἳ κομιζόμενοι, χαλεπῶς διὰ τῆς Ἡ-

Agræos transiverunt. Postea vero Acarnanes et Amphilochi fœdus et societatem ad centum annos cum Ambraciotis coiverunt, his conditionibus: ut neque Ambraciotæ cum Acarnanibus bellum Peloponnesiis inferrent, neque cum Ambraciotis Acarnanes Athenienfibus; sed mutuo sibi forent auxilio, utque Ambraciotæ redderent, quidquid aut oppidorum aut agrorum Amphilochis finitimorum tenerent; neque subsidium mitterent Anactorium, quod Acarnanibus erat infestum.— Cum autem hoc modo inter eos conveniffet, bellum depofuerunt. Post hæc Corinthii præsidium ex suis ad trecent' gravis armaturæ milites, c Xenoclide Euthyclis fil'- rum duce, Ambraci:is ri. runt: qui itinere :i prius rum facto eo ægrrtem a- runt. Res igitunub Ætna

πείρου ἀφίκοντο.. τὰ μὲν κατ' Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο.

ριέ. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι, τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, ἔς τε τὴν Ἱμεραίαν ἀπόβασιν ἐποιήσαντο ἐκ τῶν νεῶν, μετὰ τῶν Σικελιωτῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἱμεραίας, καὶ ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἔπλευσαν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐς Ῥήγιον, Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου Ἀθηναίων στρατηγὸν καταλαμβάνουσιν ἐπὶ τὰς ναῦς διάδοχον ὧν ὁ Λάχης ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι ναυσί. τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν, τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις ναυσὶν εἰργόμενοι, παρεσκευάζοντο, τὸ ναυτικὸν ξυναγείροντες, ὡς οὐ περιοψόμενοι. καὶ ἐπλή-

ciam gestæ hunc exitum habuerunt.

115. Eadem hieme Athenienses, qui in Sicilia erant, cum Siciliensibus, qui ex locis meda-erraneis in extremos agri temp-ræi fines irruptionem fe- Demosth-xscensum ex navibus causa dat. Himeræum fecerunt, secum in 1 insulas navigarunt. Simul etiam Rhegium se rece- iodorum Isolochi filium, Atheniensium ducem, Lachetis in classis præfectura successorem offendunt. Nam Sicilienses socii ad Athenienses navibus profecti, ipsis persuaserunt, ut majore navium numero opem sibi ferrent. Syracusani enim eorum agro potiebantur: cum autem paucis illorum navibus maris usu prohiberentur, classem cogebant, et se ad vim arcendam para-

ρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἀποστελοῦντες αὐτοῖς. ἅμα μὲν ἡγούμενοι θᾶσσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυθήσεσθαι, ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις ναυσί. Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου, καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους, ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος, ἤδη ἔχων τὴν τοῦ Λάχητος τῶν νεῶν ἀρχὴν, ἔπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον, ὃ πρότερον Λάχης εἷλε. καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν, ἀνεχώρησεν.

ρις'. Ἐῤῥύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἦρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥσπερ καὶ τὸ

---

bant, quod hanc injuriam ferre nollent. Athenienses igitur quadraginta naves instruxerunt, quas ad ipsos mittere statuerunt, tum, quod bellum illic celerius confectum iri sperarent, tum etiam, quod suos in rebus navalibus exercere cuperent. Unum igitur e ducibus Pythodorum cum paucis navibus eo miserunt. Sophoclem vero Sostratidæ, et Eurymedontem Theuclis filium cum majore navium numero postea mittere decreverant. Pythodorus vero, accepta jam præfectura classis, cui Laches ante præerat, sub extremam hiemem profectus est ad Locrorum castellum, quod Laches ante ceperat; prœlioque victus a Locris discessit.

116. Per idem ver ignis rivus ex Ætna effluxit, uti prius quoque; et vastavit partem agri Catanæorum, qui sub Ætna

πρότερον· καὶ γῆν τινα ἔφθειρε τῶν Καταναίων, οἱ ὑπὸ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα· τὸ δὲ ξύμπαν, τρὶς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ᾽ οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο· καὶ ἕκτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

---

monte incolunt, qui omnium Siciliæ montium eſt maximus. hæc autem flammarum eructatio quinquageſimo poſt primam ignis eructationem anno contigiſſe fertur. Ex quo autem Sicilia a Græcis habitatur, ad ſummum ter exſtitiſſe traditur. Atque hæc quidem hac hieme geſta ſunt. hujusque belli, quod Thucydides conſcripſit, ſextus annus exceſſit.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

EPITOME LIB. IV.

MESSANA in Sicilia ab Atheniensibus descivit. Cap. I. *Athenienses Pylum in Peloponneso communierunt, et præsidio firmarunt.* III. *Quod cum terra marique Peloponnesii oppugnarent, Atheniensium classis suis opem ferens, prælio navali Peloponnesios vicit.* XIV. *Eo facto cum quadringentos et viginti delectos Peloponnesios in insula Sphacteria, cujus tuendæ causa ibi locati fuerant, a suis interclusos circumsiderent Athenienses: Lacedæmonios pacem petere coegerunt.* XV. *Qua negata, post longam obsidionem tandem egressi in insulam Athenienses, Peloponnesios partim ociderunt, partim vivos ceperunt.* XXXVIII. *Post hæc Athenienses Corinthios terrestri prælio in ipsorum regione fuderunt, Cythera insulam Lacedæmoniis eripuerunt, Nisæam et longos muros Megarensium occuparunt.* XLV. *Corcyræorum seditio finem accepit.* XLVIII. LXIV. LXIX. *Sicilienses fatigati diutino bello, pacem inter se fœdusque fecerunt.* LXV. *Brasidas, Lacedæmonius dux, parva cum manu per Thessaliam in socios Atheniensium profectus, plurimos ab eorum societate avertit, Amphipolin, Stagirum, Acanthum, Toronen, aliaque multa oppida, deditione accepit.* LXXIX. LXXXIX. CXVI. *Bœoti Athenienses, qui regionem ipsorum ingressi Delium communierant, prælio in Oropia devicerunt, Delium vi expugnatum receperunt.* XCVI. *Tandem inducias Lacedæmonii Atheniensesque annuas fecere. per quas, cum Scione et Menda urbes ad Brasidam ab Atheniensibus defecissent, Athenienses exercitu misso Mendam receperunt, Scionen obsidione cinxerunt.* CXV. CXXX. &c.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΤΟΥ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, περὶ σίτου ἐκβολήν, Συρακοσίων δέκα νῆες πλεύσασαι, καὶ Λοκρίδες ἴσαι Μεσσήνην τὴν ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν ἐπαγαγομένων· καὶ ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακόσιοι, ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας, καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε, σφίσι

THUCYDIDIS

HISTORIÆ

LIBER QUARTUS.

SEQUENTE vere, cum segetes jam spicas emittere inciperent, decem Syracusanorum naves, et totidem Locrorum profectæ, Messanam, quæ est in Sicilia, occuparunt, ab ipsis oppidanis accitæ. Et Messana ab Atheniensibus defecit. Hoc autem potissimum fecerunt Syracusani quidem, quod viderent, id oppidum ad invadendam Siciliam opportunum esse, et Athenienses metuerent, ne illinc ut ex belli sede excurrentes, ma-

μείζονι παρασκευῇ ἐπέλθωσιν· οἱ δὲ Λοκροὶ, κατὰ ἔχθος τὸ Ῥηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν. καὶ ἐσεβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν Ῥηγίνων οἱ Λοκροὶ πανστρατιᾷ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς Μεσσηνίοις· ἅμα δὲ καὶ ξυνεπαγόντων Ῥηγίνων φυγάδων, οἳ ἦσαν παρ' αὐτοῖς. τὸ γὰρ Ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε, καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς Λοκροὺς ἀμύνεσθαι· ᾗ καὶ μᾶλλον καὶ ἐπετίθεντο. δῃώσαντες δὲ, οἱ μὲν Λοκροὶ τῷ πεζῷ ἀπεχώρησαν, αἱ δὲ νῆες Μεσσήνην ἐφρούρουν· καὶ ἄλλαι αἱ πληρούμεναι ἔμελλον, αὐτόσε ἐγκαθορμισάμεναι, τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι.

β'. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος

---

jori apparatu se invaderent: Locri vero, propter odium, quo Rheginos prosequebantur, quia eos utrinque, terra marique, bello premere volebant. simul autem Locri cum frequentibus copiis in Rheginorum agrum irruptionem fecerunt, ne Rhegini Messeniis auxilium ferrent: simul etiam inducti ab exsulibus Rheginis, qui apud ipsos erant. Rhegium enim jampridem seditionibus agitabatur, nec in præsentia Locros arcere poterat: quo etiam magis ipsum Locri premebant. Locri autem, vastato Rheginorum agro, cum peditatu quidem domum redierunt: naves vero Messanæ præsidio remanserunt. et aliæ, quæ instruebantur, eo venturæ, ibique castra stativa habituræ, et bellum illinc gesturæ erant.

2. Sub eadem veris tempora, antequam frumenta essent ma-

πρὶν τὸν σῖτον ἐν ἀκμῇ εἶναι, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. Ἀθηναῖοι δὲ τάς τε τεσσαράκοντα ναῦς ἐς Σικελίαν ἀπέστειλαν, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, καὶ στρατηγοὺς τοὺς ὑπολοίπους, Εὐρυμέδοντα καὶ Σοφοκλέα. Πυθόδωρος γὰρ ὁ τρίτος αὐτῶν ἤδη προαφῖκτο ἐς Σικελίαν. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, οἳ ἐλῃστεύοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει φυγάδων· καὶ Πελοποννησίων αὐτόσε νῆες ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμωροί· καὶ λιμοῦ ὄντος μεγάλου ἐν τῇ πόλει, νομίζοντες κατασχήσειν ῥᾳδίως τὰ πρά-

---

tura, Peloponnesii eorumque socii irruptionem in Atticam fecerunt. illis autem præerat Agis Archidami filius, Lacedæmoniorum rex: et stativa ibi habentes agrum populabantur. Athenienses vero illas quadraginta naves, quas instruxerant, in Siciliam miserunt, et reliquos duces, Eurymedontem, et Sophoclem. Nam Pythodorus, qui cum illis tertius erat dux, in Siciliam jam ante profectus fuerat. His autem imperarunt, ut in transitu curarent res Corcyræorum, qui in urbe erant, qui latrociniis ab exsulibus in monte degentibus infestabantur. et Peloponnesiorum sexaginta naves illuc navigaverant, ut opem illis ferrent, qui in monte erant; simul etiam quod propter ingentem famem, qua Corcyræorum civitas laborabat, res illas in suam potestatem facile

γματα. Δημοσθένει δὲ ὄντι ἰδιώτῃ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Ἀκαρνανίας αὐτῷ δεηθέντι, εἶπον χρῆσθαι ταῖς ναυσὶ ταύταις, ἢν βούληται, περὶ τὴν Πελοπόννησον.

γ'. Καὶ ὡς ἐγένοντο πλέοντες κατὰ τὴν Λακωνικὴν, καὶ ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρᾳ ἤδη εἰσὶ τῶν Πελοποννησίων, ὁ μὲν Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς ἠπείγοντο ἐς τὴν Κέρκυραν. ὁ δὲ Δημοσθένης ἐς τὴν Πύλον πρῶτον ἐκέλευε σχόντας αὐτοὺς, καὶ πράξαντας ἃ δεῖ, τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ, κατὰ τύχην χειμὼν ἐπιγενόμενος κατήνεγκε τὰς ναῦς ἐς τὴν Πύλον. καὶ ὁ Δημοσθένης εὐθὺς ἠξίου τειχίζεσθαι τὸ χωρίον. ἐπὶ τούτῳ γὰρ ξυνέπλευσε. καὶ ἀπέφαινε πολλὴν εὐπορίαν ξύλων τε καὶ

---

redactum iri sperarent. Mandarunt etiam Demostheni, qui post suum ex Acarnania reditum vitam privatam degebat, hoc ipsum flagitanti, ut his navibus, si vellet, circa Peloponnesum uteretur.

3. Cum autem inter navigandum e regione agri Laconici fuissent, et accepissent, Peloponnesiorum naves ad Corcyram jam appulisse, Eurymedon quidem et Sophocles ad Corcyram tendere properabant. Demosthenes vero eos hortabatur, ut primum Pylum appellerent, deinde, peractis rebus, quae peragendae essent, navigationis cursum conficerent. Illis vero contradicentibus, forte fortuna tempestas exorta classem Pylum detulit. Demosthenes autem postulavit, ut locus ille confestim muniretur. Hac enim de causa se cum illis navigasse dicebat.—

λίθων, καὶ φύσει καρτερὸν ὂν, καὶ ἔρημον αὐτό τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας. ἀπέχει γὰρ σταδίους μάλιστα ἡ Πύλος τῆς Σπάρτης τετρακοσίους, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ποτὲ οὔσῃ γῇ. καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι Κορυφάσιον. οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας ἐρήμους τῆς Πελοποννήσου, ἢν βούληται καταλαμβάνων τὴν πόλιν δαπανᾶν. τῷ δὲ διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χωρίον ἑτέρου μᾶλλον, λιμένος τε προσόντος, καὶ τοὺς Μεσσηνίους οἰκείους ὄντας αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον, καὶ ὁμοφώνους τοῖς Λακεδαιμονίοις, πλεῖστ' ἂν βλάπτειν ἐξ αὐτοῦ ὁρμωμένους, καὶ βεβαίους ἅμα τοῦ χωρίου φύλακας ἔσεσθαι.

δʹ. Ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν οὔτε τοὺς στρατη-

Demonstrabat autem, magnam esse lignorum lapidumque copiam, et locum natura munitum esse, et cum ipsum, tum etiam magnum illius agri tractum circumcirca desertum esse. Pylus enim a Sparta distat stadia circiter quadringenta, et sita est in eo agro, qui olim erat Messenius, quem Lacedæmonii Coryphasion vocant. Illi vero dicebant, multa esse Peloponnesi promontoria deserta, si in iis occupandis civitatem exhaurire velit. Ceterum huic locus iste longe commodior, quam ullus alius, esse videbatur, tum quod ei portus adjaceret, tum etiam quod Messenii, qui olim cognatione cum illius loci incolis conjuncti fuerant, et eadem, qua Lacedæmonii, lingua utebantur, illinc prodeuntes plurima damna Lacedæmoniis daturi essent, simul etiam illius loci fideles custodes futuri essent.

4. Sed cum neque ducibus,

γοὺς, οὔτε τοὺς στρατιώτας, ὕστερον καὶ τοῖς ταξιάρχοις κοινώσας, ἡσύχαζεν ὑπὸ ἀπλοίας, μέχρις αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις σχολάζουσιν ὁρμὴ ἐσέπεσε περὶ στάσιν ἐκτειχίσαι τὸ χωρίον. καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν ὡς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι. καὶ τὸν πηλὸν, εἴπου δέοι χρῆσθαι, ἀγγείων ἀπορίᾳ, ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον, ἐγκεκυφότες τε ὡς μάλιστα μέλλοι ἐπιμένειν, καὶ τὼ χεῖρε ἐς τοὐπίσω ξυμπλέκοντες, ὅπως μὴ ἀποπίπτοι. παντί τε τρόπῳ ἠπείγοντο φθῆναι τοὺς Λακεδαιμονίους, τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι, πρὶν ἐπιβοηθῆσαι. τὸ γὰρ πλέον τοῦ χωρίου αὐτὸ καρτερὸν ὑπῆρχε, καὶ οὐδὲν ἔδει τείχους.

---

neque militibus rem perſuadere poſſet, quam etiam poſtea cum ipſis præfectis communicarat, propter navigandi difficultatem quievit, donec ipſos milites otium agentes, ex contentione inter eos orta, loci muniendi cupiditas invaſit. Itaque manus ad opus faciendum admoverunt, nulla ſeramenta ad lapides cædendos habentes, ſed cum delectu comportantes; i quiſque apte quadrare coagmentabant. et luΓὑi opus illo eſſet, ob vaſorum penuriam, humeris portabant; ita procumbentes, ut commodiſſime in dorſo permanere poſſet; quin etiam manus a tergo conferentes, ne decideret. Omnique ratione properabant Lacedæmonios antevertere, et illas munitionum partes, quæ oppugnationi maxime opportunæ erant, prius abſolvere, quam illi ad opem loco ferendam venirent. nam major illius loci pars ſuopte ſitu munita erat, muróque non indigebat.

ε'. Οἱ δὲ ἑορτήν τινα ἔτυχον ἄγοντες, καὶ ἅμα πυνθανόμενοι ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιοῦντο, ὡς ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς, ἢ ῥᾳδίως ληψόμενοι βίᾳ, καί τι αὐτοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ὢν ἐπίσχε. τειχίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι [τοῦ χωρίου] τὰ πρὸς ἤπειρον, καὶ ἃ μάλιστα ἔδει, ἐν ἡμέραις ἕξ, τὸν μὲν Δημοσθένη μετὰ νεῶν πέντε αὐτοῦ φύλακα καταλείπουσι, ταῖς δὲ πλείοσι ναυσὶ τὸν ἐς τὴν Κέρκυραν πλοῦν καὶ Σικελίαν ἠπείγοντο.

ς'. Οἱ δ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντες Πελοποννήσιοι, ὡς ἐπύθοντο τῆς Πύλου κατειλημμένης, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου· νομίζοντες μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἆγις ὁ βασιλεὺς

---

5. Lacedæmonii vero tunc forte diem festum agebant, et licet interea hoc audissent, tamen contemnebant; quod simulac exercitum eduxissent, aut hostes suum adventum non exspectaturos, aut oppidum a se per vim facile receptum iri putarent. nonnihil etiam ipsorum exercitus, qui in agro Attico adhuc erat, ipsos retardavit. Athenienses vero, communito intra sex dies loco, qui continentem versus erat, et ubi maxime oportebat, Demosthenem quidem cum quinque navibus ibi reliquerunt, ut ei præsidio esset: at cum ceteris, quorum numerus erat major, cursum in Corcyram et Siciliam urgebant.

6. At Peloponnesii, qui in Attica erant, accepto nuntio de Pylo capta, domum celeriter se receperunt. Lacedæmonii enim, et Agis ipsorum rex, id

οἰκεῖον σφίσι τὸ περὶ τὴν Πύλον. ἅμα δὲ πρῳ̈ ἐσβαλόντες, καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος, ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς. χειμών τε ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν, ἐπίεσε τὸ στράτευμα. ὥστε πολλαχόθεν ξυνέβη ἀναχωρῆσαί τε θᾶσσον αὐτοὺς, καὶ βραχυτάτην γενέσθαι τὴν ἐσβολὴν ταύτην. ἡμέρας γὰρ πεντεκαίδεκα ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ.

ζ΄. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Σιμωνίδης Ἀθηναίων στρατηγὸς. Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Θρᾴκης, Μενδαίων ἀποικίαν, πολεμίαν δὲ οὖσαν, ξυλλέξας Ἀθηναίους τε ὀλίγους ἐκ τῶν φρουρίων, καὶ τῶν ἐκείνῃ ξυμμάχων πλῆθος, προδιδομένην κατέλαβε. καὶ παραχρῆμα ἐπιβοηθησάντων Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων, ἐξεκρούσθη τε, καὶ ἀπέβαλε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν.

---

quod Pylo contigerat, ad se potissimum pertinere ducebant. simul etiam quia præmature irruptionem fecerant, et frumento adhuc viridi multis commeatus deerat. Præterea frigus acrius, quam illud anni tempus ferret, exercitum pressit. Quare multis de causis contigit, ut illi celerius se receperint, et in hac expeditione minimum commorati fuerint. nam quindecim dies in Attica manserunt.

7. Per idem tempus Simonides Atheniensium dux, coacta paucorum Atheniensium, qui in præsidiis erant, et magna sociorum illic habitantium manu, Eonem, quæ est in Thracia, Mendæorum coloniam, sed Atheniensium hostem, per proditionem occupavit. cum autem Chalcidenses et Bottiæi confestim opem tulissent, inde expulsus est, multosque milites amisit.

η'. Ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς Πελοποννησίων, οἱ Σπαρτιᾶται, αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων, εὐθὺς ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν Πύλον· τῶν δὲ ἄλλων Λακεδαιμονίων βραδυτέρα ἐγίγνετο ἡ ἔφοδος, ἄρτι ἀφιγμένων ἀφ' ἑτέρας στρατιᾶς. περιήγγελλον δὲ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, βοηθεῖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ Πύλον. καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κερκύρᾳ ναῦς σφῶν τὰς ἑξήκοντα ἔπεμψαν, αἳ ὑπερενεχθεῖσαι τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν, καὶ λαθοῦσαι τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς, ἀφικνοῦνται ἐπὶ Πύλον. παρῆν δὲ ἤδη καὶ ὁ πεζὸς στρατός. Δημοσθένης δὲ, προσπλεόντων ἔτι τῶν Πελοποννησίων, ὑπεκπέμπει φθάσας δύο ναῦς ἀγγεῖλαι Εὐρυμέδοντι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐν Ζακύνθῳ

---

8. Cum autem Peloponnesii ex Attica domum rediissent, Spartani quidem, cum ipsi, tum finitimorum populorum proximi, quique ad opem Pylo celeriter ferendam iverunt. ceterorum vero Lacedæmoniorum adversus hostem profectio tardior exstitit, quod ex altera expeditione modo reversi essent. sed nuntiis per totam Peloponnesum circummissis imperarunt, ut omnes ad opem Pylo ferendam primo quoque tempore concurrerent. ad suas etiam sexaginta naves, quæ apud Corcyram erant, nuntium miserunt; quæ per Leucadium Isthmum transportatæ, cum Atticam classem, quæ ad Zacynthum erat, latuissent, ad Pylum pervenerunt. copiæ vero pedestres et ipsæ jam præsto erant. Demosthenes vero, cum Peloponnesii navigationis cursum eo adhuc tenerent, duas naves clam ocius emisit, quæ nuntiarent Eurymedonti, et

Ἀθηναίοις, παρεῖναι, ὡς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατὰ τάχος ἔπλεον, κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ Δημοσθένους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὡς τῷ τειχίσματι προσβαλοῦντες κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αἱρήσειν οἰκοδόμημα διὰ ταχέων εἰργασμένον, καὶ ἀνθρώπων ὀλίγων ἐνόντων. προσδεχόμενοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ζακύνθου τῶν Ἀττικῶν νεῶν βοήθειαν, ἐν νῷ εἶχον, ἢν ἄρα μὴ πρότερον ἕλωσι, καὶ τοὺς ἔσπλους τοῦ λιμένος ἐμφράξαι, ὅπως μὴ ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις ἐφορμίσασθαι ἐς αὐτόν. ἡ γὰρ νῆσος ἡ Σφακτηρία καλουμένη, τόν τε λιμένα παρατείνουσα, καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη, ἐχυρὸν ποιεῖ, καὶ τοὺς ἔσπλους στενούς, τῇ μὲν δυεῖν

ceteris Athenienfibus, qui cum claffe ad Zacynthum erant, ut celeriter venirent, quod locus in difcrimine verfaretur. Et illæ quidem duæ naves, prout Demofthenes mandarat, magnam in navigando celeritatem adhibuerunt. Lacedæmonii vero fe ad illius loci munitionem terra marique oppugnandam parabant, quod opus properanter factum, et in quo pauci propugnatores effent, a fe facile expugnatum iri fperarent. Ceterum, cum Atticarum navium e Zacyntho auxilia ad Demofthenem brevi ventura exfpectarent, in animo habebant, nifi forte prius munitionem expugnaffent, ipfas etiam portus fauces obftruere, ne Athenienfibus ad eum appellere liceret. Infula enim nomine Sphacteria ante portum porrecta, et prope adjacens, efficit et portum tutum et introitus anguftos: ut

νεοῖν διάπλουν, κατὰ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὴν Πύλον· τῇ δὲ, πρὸς τὴν ἄλλην ἤπειρον, ὀκτὼ ἢ ἐννέα. ὑλώδης τε καὶ ἀτριβὴς πᾶσα ὑπ' ἐρημίας ἦν, καὶ μέγεθος περὶ πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα. τοὺς μὲν οὖν ἔσπλοῦς ταῖς ναυσὶν ἀντιπρώρους βύζην κλήσειν ἔμελλον· τὴν δὲ νῆσον ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται; ὁπλίτας διεβίβασαν ἐς αὐτὴν, καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον ἄλλους ἔταξαν. οὕτω γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις τήν τε νῆσον πολεμίαν ἔσεσθαι, τήν τε ἤπειρον, ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν. τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς Πύλου, ἔξω τοῦ ἔσπλου, πρὸς τὸ πέλαγος ἀλίμενα ὄντα, οὐχ ἕξειν ὅθεν ὁρμώμενοι ὠφελήσουσι τοὺς αὐτῶν. σφεῖς δὲ, ἄνευ τε ναυμαχίας καὶ

---

hac quidem, qua ad Atheniensium munitionem et Pylum vergit, bina navigia; illac vero, qua vergit ad reliquam continentem, octona novenaque frontibus æquatis simul transire possint. totaque silvestris, et propter solitudinem invia, et quindecim ferme stadiorum magnitudine erat. Portus igitur ostia navibus confertim collocatis, ita ut proras altum versus et hostibus adversas haberent, obstruere statuerant. quin etiam in hanc ipsam insulam, timentes, ne ex ea bellum sibi facerent, gravis armaturæ milites transportarunt, et alios in continente collocarunt. Ita enim existimabant, et ipsam insulam Atheniensibus hostem fore, atque etiam continentem, utpote quæ nullum haberet locum, in quem Athenienses e navibus exscensum facerent.— Nam illam ipsius Pyli oram, quæ extra portus ostium erat, et quæ altum spectabat, quod

κινδύνου, ἐκπολιορκήσειν τὸ χωρίον, κατὰ τὸ εἰκὸς, σίτου τε οὐκ ἐνόντος, καὶ δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου. ὡς δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς ὁπλίτας, ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων, καὶ διέβησαν μὲν καὶ ἄλλοι πρότερον κατὰ διαδοχήν· οἱ δὲ τελευταῖοι καὶ ἐγκαταλειφθέντες, εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι ἦσαν, καὶ Εἵλωτες οἱ περὶ αὐτούς. ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἐπιτάδας ὁ Μολόβρου.

θ'. Δημοσθένης δὲ, ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους μέλλοντας προσβάλλειν ναυσί τε ἅμα καὶ πεζῷ, παρεσκευάζετο καὶ αὐτὸς, καὶ τὰς τριήρεις, αἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καταλειφθεισῶν, ἀνασπάσας, ὑπὸ τὸ τείχισμα προσε-

---

esset importuosa, sciebant non habituram, unde proficiscerentur ad suos adjuvandos: se vero, et sine prœlio navali, et sine periculo locum expugnaturos sperabant, ut erat verisimile; tum quod nullus in eo commeatus esset, tum etiam quod ab exiguo apparatu occupatus fuisset. Cum autem hanc sententiam comprobassent, milites in insulam transportarunt, ex omnibus cohortibus sortiti: aliique prius, subinde per vices eo trajecerunt. Postremi vero, qui etiam illic relicti fuerunt, erant quadringenti et viginti, præter Helotas, qui circum ipsos erant. Illis autem præerat Epitadas Molobri filius.

9. Demosthenes vero, cernens Lacedæmonios cum navalibus simul et pedestribus copiis aggressuros, ipse quoque se præparabat, et quinque naves, quæ ipsi relictæ fuerant, subduxit, easque transversas pro vallo ante oppidum collocavit,

σταύρωσε, καὶ τοὺς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν ἀσπίσι τε φαύλαις, καὶ οἰσυΐναις ταῖς πολλαῖς. οὐ γὰρ ἦν ὅπλα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ πορίσασθαι. ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ λῃστικῆς Μεσσηνίων τριακοντόρου καὶ κέλητος ἔλαβον οἳ ἔτυχον παραγενόμενοι. ὁπλῖταί τε τῶν Μεσσηνίων τούτων ὡς τεσσαράκοντα ἐγένοντο, οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν τε ἀόπλων καὶ ὡπλισμένων, ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα καὶ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἤπειρον ἔταξε· προειπὼν ἀμύνασθαι τὸν πεζὸν, ἢν προσβάλῃ. αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων ἑξήκοντα ὁπλίτας, καὶ τοξότας ὀλίγους, ἐχώρει ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ᾗ μάλιστα ἐκείνους προσεδέχετο

---

et earum nautas scutis infirmis, et plerisque vimineis armavit. nec enim in loco deserto arma sibi comparare poterant. Quin etiam hæc ipsa ceperant ex piratica trireni, et actuario navigio Messeniorum, qui forte eo appulerant. Et inter istos Messenios fuerunt ad quadraginta gravis armaturæ milites, quibus Demosthenes una cum aliis usus est. Is igitur multos et inermium et armatorum, qua maxime continentem versus muro munitum firmatumque oppidum erat, disposuit; præcipiens, ut hostium peditatum propulsarent, si aggrederetur. Ipse vero, cum ex omnibus sexaginta gravis armaturæ milites, et aliquot sagittarios delegisset, cum istis extra murum ad mare profectus est, qua potissimum illos ex navibus in terram exscensum facere conaturos existimabat. nam ipsos ad loca quidem aspera, et saxosa, et ad mare conversa: sed ta-

πειράσειν ἀποβαίνειν. ἐς χωρία μὲν χαλεπὰ καὶ πετρώδη πρὸς τὸ πέλαγος τετραμμένα, σφίσι δὲ τοῦ τείχους ταύτῃ ἀσθενεστάτου ὄντος, ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἡγεῖτο προθυμήσεσθαι. οὔτε γὰρ αὐτοὶ ἐλπίζοντες ποτὲ ναυσὶ κρατήσεσθαι, οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν, ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι. κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν χωρίσας ἔταξε τοὺς ὁπλίτας, ὡς εἴρξων, ἢν δύνηται· καὶ παρεκελεύσατο τοιάδε.

ι. "ΑΝΔΡΕΣ οἱ ξυναράμενοι τοῦδε τοῦ "κινδύνου, μηδεὶς ὑμῶν ἐν τῇ τοιᾷδε ἀνάγκῃ "ξυνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, ἐκλογιζόμε"νος ἅπαν τὸ περιεστὼς ἡμᾶς δεινὸν, μᾶλλον "ἢ ἀπερισκέπτως εὔελπις ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς

---

men, quia ab hac parte suæ munitionis murus infirmissimus erat, ipsos ideo putabat allectum iri, magnoque studio daturos operam, ut in hanc partem exscenderent. Neque ipsi Athenienses sperabant fore unquam, ut classe Lacedæmoniis inferiores essent, et propterea eam muri partem nulla firma munitione muniverant; et, si illi per vim in terram exscendere conarentur, oppidum facile capi posse credebant. In hac igitur parte, quæ ipsum mare spectabat, milites collocavit, atque dispofuit, ut hostes arceret, si posset. eosque his verbis est adhortatus.

10. "Viri, qui mihi ejusdem periculi nunc estis socii, nemo vestrum, reputans omnes difficultates, quæ nos circumstant, prudens videri velit, potius quam has nullo modo considerans, bonæque spei ple-

" ἐναντίοις, καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος.
" ὅσα γὰρ ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται, ὥσπερ τάδε,
" λογισμὸν ἥκιστα ἐνδεχόμενα, κινδύνου τοῦ
" ταχίστου προσδεῖται. ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πλείω
" ὁρῶ πρὸς ἡμῶν ὄντα, ἢν ἐθέλωμέν τε μεῖναι,
" καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες,
" τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν κρείσσω καταπροδοῦναι.
" τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον ἡμέτερον·
" νομίζω, ὃ μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον γίγνε-
" ται, ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὂν,
" εὔπορον ἔσται, μηδενὸς κωλύοντος. καὶ τὸν
" πολέμιον δεινότερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτῷ
" πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ἢν καὶ ὑφ'
" ἡμῶν βιάζηται. ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ ῥᾷστοί

nus adversarios invadere, propter hæc incolumis evasurus. nam quæcunque res, ut istæ, ad necessitatem sunt redactæ, minimum prudentiæ desiderant, at indigent animi præsentia ad periculum celerrime subeundum. Quamquam ego pleraque nobiscum facere video, si et impetum hostium sustinere, neque potiora commoda, quæ nobis ad rem feliciter gerendam adsunt, illorum multitudine deterriti, fœde prodere velimus. quod enim locus accessu sit difficilis, hoc pro nobis facere duco; quippe qui nobis quidem illorum impetum sustinentibus auxilio futurus est: sed si recedamus, accessu facilis erit, quantumvis alioqui difficilis, utpote nemine hostem prohibente. Et, si recedamus, hostem acrius nos urgentem habebimus, quia non facile se recipere poterit, si nos etiam ipsum urgeamus. Dum enim hostes sunt in navibus, facillime propulsari possunt: sed si in terram exscenderint, tunc vero

" εἰσιν ἀμύνεσθαι· ἀποβάντες δὲ, ἐν τῷ ἴσῳ
" ἤδη τότε πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἄγαν δεῖ φοβεῖ-
" σθαι. κατ' ὀλίγον γὰρ μαχεῖται, καίπερ
" πολὺ ὂν, ἀπορίᾳ τῆς προσορμίσεως. καὶ οὐκ
" ἐν γῇ στρατός ἐστιν ἐκ τοῦ ὁμοίου μείζων,
" ἀλλ' ἀπὸ νεῶν, αἷς πολλὰ τὰ καίρια δεῖ ἐν
" τῇ θαλάσσῃ ξυμβῆναι. ὥστε τὰς τούτων
" ἀπορίας ἀντιπάλους ἡγοῦμαι τῷ ἡμετέρῳ
" πλήθει· καὶ ἅμα ἀξιῶ ὑμᾶς, Ἀθηναίους
" ὄντας, καὶ ἐπισταμένους ἐμπειρίᾳ τὴν
" ναυτικὴν ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν, ὅτι εἴ-
" τις ὑπομένοι καὶ μὴ φόβῳ ῥοθίου καὶ νεῶν
" δεινότητος κατάπλου ὑποχωροίη, οὐκ ἂν
" ποτε βιάζοιτο, καὶ αὐτοὺς νῦν μεῖναί
" τε, καὶ ἀμυνομένους παρ' αὐτὴν τὴν ῥα-

---

nobiscum æqua conditione pugnabunt. Et ipsorum multitudo non admodum est extimescenda: quamvis enim sit ingens, tamen propter difficultatem loci, quo appellere conabitur, exigua manu pugnabit. Quamvis enim hostium exercitus nostro sit major, tamen non est in terra, perinde atque noster; sed ex navibus pugnabit, quibus multæ opportunitates in mari contingant est necesse.—Quare difficultates istorum nostræ paucitati pares esse duco. Insuper et vos obsecro, qui Athenienses estis, et qui experientia nauticum in alios exscensum novistis, quod si quis hostium impetum fortiter sustineat, nec gravi fluctuum illisorum strepitu et minaci navium incurrentium impetu territus recedat, is nunquam per vim summoveri possit, ut et nunc persistatis, et arcentes hostem ad ipsum litoris salebrosi dorsum,

" χίαν, σώζειν ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ χω-
" ρίον."

ια΄. Τοσαῦτα τοῦ Δημοσθένους παρακελευσαμένου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐθάρσησάν τε μᾶλλον, καὶ ἐπικαταβάντες ἐτάξαντο παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἄραντες, τῷ τε κατὰ γῆν στρατῷ προσέβαλον τῷ τειχίσματι, καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα, οὔσαις τεσσαράκοντα καὶ τρισί. ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμηλίδας, ὁ Κρατησικλέους, Σπαρτιάτης. προσέβαλλε δὲ ἧπερ ὁ Δημοσθένης προσεδέχετο. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἠμύνοντο. οἱ δὲ, κατ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι, διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσσχεῖν, καὶ ἀναπαύοντες, ἐν τῷ μέρει τοὺς

et nos ipsos et locum conservetis."

11. Cum autem Demosthenes his tantum Athenienses adhortatus fuisset, illi majorem fiduciam animo conceperunt, et, cum ad ipsum mare descendissent, ibi se ad hostes propulsandum acie instructa parant. Lacedæmonii vero, motis castris, terrestri exercitu navibusque XLIII. munitiones aggressi sunt. Illorum autem classis præfectus erat Thrasymelidas Cratesiclis filius, Spartanus. Easque ab ea parte invasit, qua Demosthenes illos venturos sperabat. Athenienses vero et ipsi utrinque a terra et a mari hostem propulsabant. Illi vero classem partiti, cum exiguo navium numero, quod cum majore ad litus appellere non possent, et ceteras naves interea quiescere jubentes, per vices impetum faciebant, om-

ἐπίπλους ἐποιοῦντο, προθυμίᾳ τε πάσῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ, εἴπως ὠσάμενοι ἕλοιεν τὸ τείχισμα. πάντων δὲ φανερώτατος Βρασίδας ἐγένετο. τριηραρχῶν γὰρ, καὶ ὁρῶν, τοῦ χωρίου χαλεποῦ ὄντος, τοὺς τριηράρχους καὶ κυβερνήτας, εἴπου καὶ δοκοίη δυνατὸν εἶναι σχεῖν, ἀποκνοῦντας, καὶ φυλασσομένους τῶν νεῶν μὴ ξυντρίψωσιν, ἐβόα, λέγων ὡς οὐκ εἰκὸς εἴη ξύλων φειδομένους, τοὺς πολεμίους ἐν τῇ χώρᾳ περιιδεῖν τεῖχος πεποιημένους· ἀλλὰ τάς τε σφετέρας ναῦς, βιαζομένους τὴν ἀπόβασιν, καταγνύναι ἐκέλευε, καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἀποκνῆσαι ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν τὰς ναῦς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι· ὀκείλαντας δὲ, καὶ παντὶ τρόπῳ

---

nique animi contentione et adhortatione utentes, si quo modo rejectis hostibus munitionem capere possent. Brasidas autem omnium maxime conspicuus exstitit. cum enim esset unus e trierarchis, et videret propter loci et accessus difficultatem trierarchos et gubernatores, si quam etiam ad partem accedi posse videbatur, formidantes, et caventes, ne naves confringerent, vociferabatur, dicens, non decere ipsos, dum lignis parcunt, munitionem in suo agro ab hostibus exstructam pati. quin immo jubebat ipsos ex navibus in litus per vim excendere, navesque confringere: et socios hortabatur, ne pro magnis beneficiis, quæ acceperant, suas naves in præsentia Lacedæmoniis largiri dubitarent; sed navibus in litus impactis, et quavis ratione exscensu ex illis in terram facto, et

ἀποβάντας, τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τοῦ χωρίου κρατῆσαι.

ιβ΄. Καὶ ὁ μὲν τούς τε ἄλλους τοιαῦτα ἐπέσπερχε, καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκεῖλαι τὴν ναῦν, ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν. καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν, ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· καὶ τραυματισθεὶς πολλὰ, ἐλιποψύχησέ τε, καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιεῤῥύη ἐς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐξενεχθείσης αὐτῆς ἐς τὴν γῆν, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνελόμενοι, ὕστερον πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο, ὃ ἔστησαν τῆς προσβολῆς ταύτης. οἱ δ' ἄλλοι προυθυμοῦντο μὲν, ἀδύνατοι δ' ἦσαν ἀποβῆναι, τῶν τε χωρίων χαλεπότητι, καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων, καὶ οὐδὲν

viros et locum in suam potestatem redigerent.

12. Atque ipse quidem his verbis alios instigabat, et cum suum gubernatorem navem in litus impingere coegisset, ad navis pontem perrexit. et descendere conatus, ab Atheniensibus est rejectus; multisque vulneribus sauciatus, animi deliquium passus est: eoque collapso in illud spatium, quod est inter ipsos remiges et proram, clypeus ejus in mare decidit. cum autem in terram delatus fuisset, Athenienses eum susceperunt, et postea in tropæo sunt usi, quod propter victoriam ex hac hostium oppugnatione partam erexerunt. Ceteri vero magna quidem animi alacritate exscendere conabantur: sed non poterant, cum propter locorum difficultatem, tum etiam propter Atheniensium præsentiam, qui hostium impressionem sustinebant, neque loco cedebant. Tunc autem tanta for-

ὑποχωρούντων. ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐκ γῆς τε καὶ ταύτης Λακωνικῆς ἀμύνεσθαι ἐκείνους ἐπιπλέοντας, Λακεδαιμονίους δὲ, ἐκ νεῶν τε καὶ ἐς τὴν ἑαυτῶν πολεμίαν οὖσαν ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν. ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε, τοῖς μὲν, ἠπειρώταις μάλιστα εἶναι, καὶ τὰ πεζὰ κρατίστοις, τοῖς δὲ, θαλασσίοις τε, καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προύχειν.

ιγʹ. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς ὑστεραίας μέρος τι προσβολὰς ποιησάμενοι, ἐπέπαυντο. καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα ἐς μηχανὰς παρέπεμψαν τῶν νεῶν τινας ἐς Ἀσίνην, ἐλπίζοντες τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος ὕψος μὲν ἔχειν, ἀποβάσεως δὲ μάλιστα οὔσης, ἑλεῖν

---

tunæ commutatio facta eſt, ut Athenienſes quidem ex terra, eaque Laconica, Lacedæmonios navibus infeſtis contra ſe venientes, propulſarent; Lacedæmonii vero, ex navibus, et in ſuum agrum, tunc hoſtilem, contra Athenienſes deſcendere conarentur. Ingens enim gloriæ acceſſio eo tempore facta eſt, his quidem, quod maxime mediterranei, pedeſtribus prœliis præſtantiſſimi viſi fuiſſent; illis vero, quod maritimi eſſe, rerumque nauticarum peritia longe præſtare viſi fuiſſent.

13. Hoc igitur die, et ſequentis parte, cum Lacedæmonii aliquoties hoſtis munitionem adorti fuiſſent, ejus oppugnandæ finem fecerunt. Tertio die naves aliquot Aſinam dimiſerunt, ad comparandam materiam ad machinas faciendas; quod eam muri partem, quæ portum ſpectabat, et quæ

μηχαναῖς. ἐν τούτῳ δὲ αἱ ἐκ τῆς Ζακύνθου νῆες τῶν Ἀθηναίων παραγίγνονται τεσσαράκοντα. προσεβοήθησαν γὰρ τῶν τε φρουρίδων τινὲς αὐτοῖς τῶν ἐκ Ναυπάκτου, καὶ Χῖαι τέσσαρες. ὡς δὲ εἶδον τήν τε ἤπειρον ὁπλιτῶν περίπλεων, τήν τε νῆσον, ἔν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς ναῦς, καὶ οὐκ ἐκπλεούσας, ἀπορήσαντες ὅπῃ καθορμίσωνται, τότε μὲν ἐς Πρώτην τὴν νῆσον, ἣ οὐ πολὺ ἀπέχει, ἔρημος οὖσα, ἔπλευσαν, καὶ ηὐλίσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀνήγοντο, ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· εἰ δὲ μὴ, ὡς αὐτοὶ ἐπεσπλευσούμενοι. καὶ οἱ μὲν οὔτε ἀντανήγοντο, οὔτε ἃ διενοήθησαν, φράξαι τοὺς ἔσπλους, ἔτυχον ποιήσαντες·

alta quidem erat, sed tamen præcipue locum exscensioni in terram faciendæ opportunum habebat, machinis a se captum iri sperarent. Interea vero quadraginta Atheniensium naves ex Zacyntho advenerunt. nam accesserant illis auxilio aliquot præsidiariæ, quæ Naupacti erant, et quatuor Chiæ. Sed cum Athenienses vidissent et ipsam continentem, et insulam militibus armatis refertam, et naves, quæ in portu erant, non prodire, ambigentes quonam appellerent, tunc quidem ad Proten insulam, quæ non multum distabat, et deserta erat, contenderunt, ibique castris positis pernoctarunt. Postero die, ut ad navale prœlium instructi, in altum vela fecerunt, ut pugnarent, si contra se in apertum mare venire voluissent: sin minus, ut ipsi in portum ingrederentur. Illi vero nec obviam ipsis in altum processerunt, neque, quemad

ἡσυχάζοντες δ' ἐν τῇ γῇ, τάς τε ναῦς ἐπλήρουν, καὶ παρεσκευάζοντο, ἢν ἐσπλέῃ τις, ὡς ἐν τῷ λιμένι ὄντι οὐ σμικρῷ ναυμαχήσοντες.

ιδ'. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι γνόντες, καθ' ἑκάτερον τὸν ἔσπλουν ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς μὲν πλείους καὶ μετεώρους ἤδη τῶν νεῶν καὶ ἀντιπρώρους προσπεσόντες ἐς φυγὴν κατέστησαν, καὶ ἐπιδιώκοντες, ὡς διὰ βραχέως, ἔτρωσαν μὲν πολλὰς, πέντε δ' ἔλαβον, καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσι· ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις ἐνέβαλλον. αἱ δὲ, καὶ πληρούμεναι ἔτι, πρὶν ἀνάγεσθαι, ἐκόπτοντο. καί τινας καὶ ἀναδούμενοι, κενὰς εἷλκον, τῶν ἀνδρῶν ἐς φυγὴν ὡρμημένων. ἃ ὁρῶντες οἱ Λα-

---

modum conſtituerant, portus oſtia obſtruxerunt; ſed in terra ſe continentes, naves complebant, ſeque ad navale prœlium in portu non parvo committendum parabant, ſi quis ingredi voluiſſet.

14. Athenienſes vero hac re cognita ab utroque portus oſtio impreſſionem in ipſos fecerunt; et invecti in complures ipſorum naves a terra jam remotas, et adverſis proris venientes, in fugam verterunt; et inſecuti, quod breve ſpatium inter eos eſſet, multas quidem fregerunt, quinque vero ceperunt, et harum unam cum ipſis viris: in ceteras vero, quæ ad terram confugerant, impreſſionem fecerunt. aliæ vero, dum adhuc inſtruerentur, antequam in altum proveherentur, ab Athenienſibus lacerabantur.—Nonnullas etiam, ex quibus homines aufugerant, ſuis navi-

κεδαιμόνιοι, καὶ περιαλγοῦντες τῷ πάθει, ὅτι περ αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ, παρεβοήθουν· καὶ ἐπεσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν ξὺν τοῖς ὅπλοις ἀνθεῖλκον, ἐπιλαμβανόμενοι τῶν νεῶν. καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος, ᾧ μή τινι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῆν. ἐγένετό τε ὁ θόρυβος μέγας, καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου περὶ τὰς ναῦς. οἵ τε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ προθυμίας καὶ ἐκπλήξεως, ὡς εἰπεῖν, ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς ἐναυμάχουν· οἵ τε Ἀθηναῖοι, κρατοῦντες, καὶ βουλόμενοι τῇ παρούσῃ τύχῃ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν, ἀπὸ νεῶν ἐπεζομάχουν. πολύν τε πόνον παρασχόντες ἀλλήλοις, καὶ τραυματίσαντες, διεκρίθησαν. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς

---

bus alligarunt, et vacuas traxerunt. Quæ conſpicientes Lacedæmonii, et cladem iſtam ægerrime ferentes, quod ipſorum cives ab hoſtibus in inſula interciperentur, ad opem illis ferendam veniebant. et armati in mare ingredientes, ſuas naves manibus apprehendebant, et ad ſe retrahebant. Et in eo unuſquiſque exiſtimabat res impeditas fuiſſe, quibus gerendis et ipſe non interfuiſſet. et ingens tumultus, et ab utrorumque moribus diverſus circa naves exſtitit. Nam et Lacedæmonii præ ſtudio et formidine nihil aliud, ut ita loquar, quam navale prœlium e terra faciebant: et Athenienſes, qui victores erant, et qui præſenti victoriæ fortuna quam longiſſime progredi volebant, ex navibus pedeſtrem pugnam committebant. cum autem multo labore ſe ipſos mutuo fatigaſſent, et multa vulnera ultro citroque intuliſſent et accepiſ-

κενὰς ναῦς, πλὴν τῶν τὸ πρῶτον ληφθεισῶν, διέσωσαν. καταστάντες δὲ ἑκάτεροι ἐς τὸ στρατόπεδον, οἱ μὲν τροπαῖόν τε ἔστησαν, καὶ νεκροὺς ἀπέδοσαν, καὶ ναυαγίων ἐκράτησαν· καὶ τὴν νῆσον εὐθὺς περιέπλεον, καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον, ὡς τῶν ἀνδρῶν ἀπειλημμένων. οἱ δ' ἐν τῇ ἠπείρῳ Πελοποννήσιοι, καὶ ἀπὸ πάντων ἤδη βεβοηθηκότες, ἔμενον κατὰ χώραν ἐπὶ τῇ Πύλῳ.

ιε'. Ἐς δὲ τὴν Σπάρτην ὡς ἠγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ Πύλον, ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ξυμφορᾷ μεγάλῃ, τὰ τέλη καταβάντας ἐς τὸ στρατόπεδον, βουλεύειν παράχρημα ὁρῶντας, ὅτι ἂν δοκῇ. καὶ ὡς εἶδον ἀδύνατον ὂν τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσι, καὶ κινδυνεύειν οὐκ ἐβού-

---

fent, diremti funt: et Lacedæmonii naves inanes, illis exceptis, quæ initio captæ fuerant, fervarunt. Cum autem utrique in fua caftra fe recepiffent, illi quidem tropæum erexerunt, et cæforum cadavera reftituerunt, naviumque fractarum tabulis funt potiti; infulamque protinus claffe circumire cœperunt, eamque cuftodiebant, quod viri in ea intercepti effent. Peloponnefii vero, qui in continente erant, et qui ex omnibus regionibus ad opem fuis ferendam jam convenerant, caftris ad Pylum pofitis fe in fuo loco continebant.

15. Cum autem rerum ad Pylum geftarum nuntius Spartam allatus fuiffet, placuit ipfis Lacedæmoniis, quippe quod refpublica magnam cladem accepiffet, ut fummi magiftratus in caftra fe conferrent; et, rebus infpectis, pro tempore conftituerent, quidquid agendum videretur. Illis vero, cum a-

λοντο, ὑπὸ λιμοῦ τι παθεῖν αὐτοὺς, ἢ ὑπὸ πλήθους βιασθέντας κρατηθῆναι, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, ἢν ἐθέλωσι, σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον, ἀποστεῖλαι ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις περὶ ξυμβάσεως, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς τάχιστα πειρᾶσθαι κομίσασθαι.

ιϛ'. Δεξαμένων δὲ τῶν στρατηγῶν τὸν λόγον, ἐγίγνοντο σπονδαὶ τοιαίδε· Λακεδαιμονίους μὲν τὰς ναῦς, ἐν αἷς ἐναυμάχησαν, καὶ τὰς ἐν τῇ Λακωνικῇ πάσας, ὅσαι ἦσαν μακραὶ, παραδοῦναι κομίσαντας ἐς Πύλον Ἀθηναίοις, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ τειχίσματι, μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλασσαν· Ἀθηναίους δὲ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ἀνδράσι σῖτον ἐᾶν

nimadvertissent, nulla ratione suis succurri posse, nec in discrimen illos adducere vellent, ne vel fame premerentur, vel multitudine opprimerentur, vel in eorum potestatem redigerentur, placuit, induciis factis cum Atheniensium ducibus, si vellent, de rebus ad Pylum spectantibus, legatos Athenas de compositione acturos mittere, et operam dare, ut suos cives primo quoque tempore reciperent.

16. Cum autem Atheniensium duces conditionem ab illis oblatam accepissent, has inducias fecerunt: Ut Lacedæmonii quidem naves, in quibus pugnaverant, omnesque, quotquot in ora Laconica longæ erant, Pylum delatas Atheniensibus traderent, nec arma munitionibus inferrent, neque a terra, neque a mari. Athenienses vero permitterent Lacedæmoniis, qui in continente erant, ut suis civibus in insula

τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ἐκπέμπειν τακτὸν, καὶ μεμαγμένον, δύο χοίνικας ἑκάστῳ Ἀττικὰς ἀλφίτων, καὶ δύο κοτύλας οἴνου, καὶ κρέας· θεράποντι δὲ, τούτων ἡμίσεα· ταῦτα δὲ, ὁρώντων τῶν Ἀθηναίων ἐσπέμπειν· καὶ πλοῖον μηδὲν ἐσπλεῖν λάθρᾳ. φυλάσσειν δὲ καὶ τὴν νῆσον Ἀθηναίους μηδὲν ἧσσον, ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας· καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ Πελοποννησίων στρατῷ, μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλασσαν. ὅτι δ' ἂν τούτων παραβαίνωσιν ἑκάτεροι καὶ ὁτιοῦν, τότε λελύσθαι τὰς σπονδάς. ἐσπεῖσθαι δὲ αὐτὰς μέχρις οὗ ἐπανέλθωσιν οἱ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις· ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς τριήρει Ἀθηναίους, καὶ πάλιν κομίσαι. ἐλθόντων δὲ, τάς τε

---

interceptis afferrent frumentum præſcriptum, ac molitum; binas videlicet farinæ chœnicas Atticas, totidem vini cotylas, et carnis fruſtum, viritim. ſervis vero, dimidium horum. utque hæc ipſa in inſulam Athenienſibus inſpectantibus mitterent, neve navigium ullum furtim illuc ingrederetur. Interea Athenienſes inſulam nihilo minus cuſtodirent, ita tamen, ut in eam non deſcenderent, nec Peloponneſiorum copiis vel terra vel mari arma inferrent. Quidquid autem horum vel tantillum alterutri transgrederentur, tunc induciæ ruptæ cenſerentur. hæ autem ratæ eſſent, donec Lacedæmoniorum legati rediiſſent. Athenienſes autem eos Athenas portarent, et inde reportarent. Illis vero reverſis hæ induciæ irritæ eſſent, utque Athenienſes Lacedæmoniis naves ejuſ-

σπονδὰς λελύσθαι ταύτας, καὶ τὰς ναῦς ἀποδοῦναι Ἀθηναίους ὁμοίας οἵασπερ ἂν παραλάβωσιν. Αἱ μὲν σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο, καὶ αἱ νῆες παρεδόθησαν, οὖσαι περὶ ἑξήκοντα, καὶ οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν· ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεξαν τοιάδε.

ιζ. "ΕΠΕΜΨΑΝ ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι, "ὦ Ἀθηναῖοι, περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν "πράξοντας ὅτι ἂν ὑμῖν τε ὠφέλιμον ὂν τὸ "αὐτὸ πείθωμεν, καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν, "ὡς ἐκ τῶν παρόντων, κόσμον μάλιστα μέλ-"λῃ οἴσειν. τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους οὐ "παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον "ὂν ἡμῖν, οὗ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι, μὴ πολ-"λοῖς χρῆσθαι, πλείοσι δὲ, ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ᾖ

modi restituerent, cujusmodi accepissent. His igitur conditionibus induciæ factæ, navesque circiter sexaginta traditæ, legatique missi fuerunt.—Hi autem, cum Athenas pervenissent, hæc verba fecerunt.

17. "Lacedæmonii nos huc miserunt, Athenienses, ad transigendum de viris illis, qui sunt in insula, et ad persuadendum, quidquid et vobis utile est futurum, et nobis idem in hoc calamitoso casu, ut in præsenti rerum statu, decus maxime est allaturum. Neque vero longiorem orationem præter nostram consuetudinem habebimus: sed quia patrium nobis est institutum, ubi pauca verba sufficiunt, non uti multis, rursus vero pluribus uti, quoties tempus postulat, ut verbis doceamus aliquid eorum, quæ operæ pretium est facere. Hæc autem non hostili animo accipite; ne-

« διδάσκοντάς τι τῶν προύργου λόγοις τὸ δέον « πράσσειν. λάβετε δὲ αὐτοὺς μὴ πολεμίως, « μηδ' ὡς ἀξύνετοι διδασκόμενοι, ὑπόμνησιν « δὲ τοῦ καλῶς βουλεύσασθαι πρὸς εἰδότας « ἡγησάμενοι. ὑμῖν γὰρ εὐτυχίαν τὴν παροῦ- « σαν ἔξεστι καλῶς θέσθαι, ἔχουσι μὲν ὧν κρα- « τεῖτε, προσλαβοῦσι δὲ τιμὴν καὶ δόξαν· καὶ « μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τὶ ἀγαθὸν λαμβά- « νοντες τῶν ἀνθρώπων· ἀεὶ γὰρ τοῦ πλέονος « ἐλπίδι ὀρέγονται, διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα « ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι. οἷς δὲ πλεῖσται με- « ταβολαὶ ἐπ' ἀμφότερα ξυμβεβήκασι, δίκαι- « οἱ εἰσι καὶ ἀπιστότατοι εἶναι ταῖς εὐπραγί- « αις. ὃ τῇ τε ὑμετέρᾳ πόλει, δι' ἐμπειρίαν, « καὶ ἡμῖν μάλιστ' ἂν ἐκ τοῦ εἰκότος προσείη.

ιη'. « Γνῶτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμετέρας νῦν

---

que quasi rerum ignaros vos doceri, sed quasi gnaros admoneri, ut recte consultetis, existimate. Vobis enim præsentem prosperitatem præclare administrare licet, cum penes vos habeatis, quæ tenetis, et honorem et gloriam præterea sitis consecuturi; nec admittere, quod accidere solet hominibus, qui præter consuetudinem aliquid boni sunt adepti. semper enim spe elati majora appetunt, quod et in præsentia præter opinionem res ipsis feliciter cesserit. At quibus crebræ alternantis fortunæ vicissitudines contigerunt, eos secundis rerum successibus minime confidere æquum est. Id, quod præcipue et vestræ civitati, propter experientiam, et nostræ merito adesse debet.

18. « Hoc autem cognosca-

" ξυμφορὰς ἀπιδόντες. οἵτινες ἀξίωμα μέ-
" γιστον τῶν Ἑλλήνων ἔχοντες ἥκομεν παρ' ὑ-
" μᾶς, πρότερον αὐτοὶ κυριώτεροι νομίζοντες
" εἶναι δοῦναι ἐφ' ἃ νῦν ἀφιγμένοι ὑμᾶς αἰ-
" τούμεθα. καίτοι οὔτε δυνάμεως ἐνδείᾳ ἐπά-
" θομεν αὐτὸ, οὔτε μείζονος προσγενομένης ὑ-
" βρίσαντες, ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων γνώ-
" μῃ σφαλέντες, ἐν ᾧ πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως
" ὑπάρχει. ὥστε οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς διὰ τὴν παρ-
" οῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προσγε-
" γενημένων, καὶ τὸ τῆς τύχης οἴεσθαι ἀεὶ
" μεθ' ὑμῶν ἔσεσθαι. σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵ-
" τινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεν-
" το, καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώ-
" τερον ἂν προσφέροιντο, τόν τε πόλεμον νομί-

---

tis, noſtros caſus jam intuentes. qui cum ſimus ſummæ apud Græcos dignitatis, tamen ad vos venimus, nos, qui prius, ut exiſtimamus, plus poteſtatis ac juris habebamus aliis concedendi ea, quorum cauſa nunc huc profecti vos rogamus. neque tamen, vel quod defuerit nobis potentia, vel quod ob ejus incrementum inſolentes facti ſimus, hæc nobis acciderunt; ſed cum priſtinam potentiam obtineremus, opinione tamen decepti fuimus, qua in re omnibus idem pariter contingere poteſt. Quare non oportet vos nunc præſentibus civitatis veſtræ viribus, et aliarum rerum acceſſione fretos, opinari fortunam etiam vobiſcum perpetuo futuram. Illi autem viri ſapientes, qui tuto rés ſecundas in ambiguo ponunt, et adverſas iidem ſapientius ferre poſſunt; et exiſtimant, bellum non ſequi eam partem, quam quis tractare velit, ſed eam, ad quam ipſa

“ σωσι μὴ καθ’ ὅσον ἄν τις αὐτοῦ μέρος βού-
“ ληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ’
“ ὡς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγήσωνται. καὶ ἐλά-
“ χιστ’ ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες, διὰ τὸ μὴ
“ τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες ἐπαίρεσθαι,
“ ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο. ὃ
“ νῦν ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καλῶς ἔχει πρὸς ἡ-
“ μᾶς πρᾶξαι· καὶ μήποτε ὕστερον, ἢν ἄρα
“ μὴ πειθόμενοι σφαλῆτε, ἃ πολλὰ ἐνδέχεται,
“ νομισθῆναι τύχῃ καὶ τὰ νῦν προχωρήσαντα
“ κρατῆσαι· ἐξὸν ἀκίνδυνον δόκησιν ἰσχύος καὶ
“ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα καταλιπεῖν.

ιθ΄. “ Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμᾶς προκαλοῦν-
“ ται ἐς σπονδὰς καὶ διάλυσιν πολέμου, δι-
“ δόντες μὲν εἰρήνην καὶ ξυμμαχίαν, καὶ ἄλ-

---

fortuna eum ducere voluerit. Et hujusmodi homines minimum labantur, et de summa fortuna deturbentur, quod ipsius belli successibus freti non efferantur. Quod si nunc, Athenienses, erga nos feceritis, præclare vobiscum agetur Et cavebitis, ne forte posthac, si vos a nobis non exorati cladem aliquam acceperitis, id, quod, ut alia multa, contingere potest, vel istos rerum progressus fortunæ favore consecuti esse existimemini : cum liceat vobis non periculosam, at certam potentiæ atque prudentiæ opinionem posteris relinquere.

19. “ Lacedæmonii enim vos ad fœdera, et ad bellum finiendum provocant, offerentes pacem, societatem, aliamque magnam amicitiam et necessitudinem mutuo futuram, et pro his poscentes viros, qui sunt in insula ; et utrisque satius fore

" λην φιλίαν πολλὴν καὶ οἰκειότητα ἐς ἀλ-
" λήλους ὑπάρχειν, ἀνταιτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ·
" τῆς νήσου ἄνδρας· καὶ ἄμεινον ἡγούμενοι
" ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι, εἴτε βίᾳ
" διαφύγοιεν, παρατυχούσης τινὸς σωτηρίας,
" εἴτε καὶ ἐκπολιορκηθέντες, μᾶλλον ἂν χει-
" ρωθεῖεν. νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας
" μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἢν ἀν-
" ταμυνόμενός τις καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλείω
" τοῦ πολέμου, κατ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκατα-
" λαμβάνων, μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῇ· ἀλλ'
" ἢν παρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικὲς,
" καὶ ἀρετῇ αὐτὸς νικήσας παρὰ ἃ προσεδέχε-
" το, μετρίως ξυναλλαγῇ. ὀφείλων γὰρ ἤδη
" ὁ ἐναντίος μὴ ἀνταμύνεσθαι ὡς βιασθεὶς,

ducentes, belli fortunam non periclitari, five illi per vim effugiant, oblata aliqua falutis occafione, five etiam potius expugnati capiantur. Graves enim inimicitias ita demum omnino diffolvi putamus, non fi quis bellum illatum propulfans, et in eo longe fuperior hoftem per vim ad jusjurandum adigens, compofitionem iniquis conditionibus cum eo faciat: fed fi, cum ipfi liceat hoc ipfum facere et vi uti, quamvis ipfe victoriam virtute præter fuam exfpectationem fit adeptus, tamen animi æquitate adductus, moderatis conditionibus cum hofte reconcilietur. Cum enim adverfarius, propter beneficium jam acceptum, non debeat ulcifci, quafi vim paffus fuerit, fed gratiam ei referre; præ pudore ad ftandum conventis promtior eft, quam ille, qui aliquid neceffitate compul-

" ἀλλ' ἀνταποδοῦναι ἀρετὴν, ἑτοιμότερός ἐσ-
" τιν αἰσχύνῃ ἐμμένειν οἷς ξυνέθετο. καὶ μᾶλ-
" λον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρῶ-
" σιν οἱ ἄνθρωποι ἢ πρὸς τοὺς τὰ μέτρια δι-
" νεχθέντας· πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἐν-
" δοῦσιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑ-
" περαυχοῦντα καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν.

κ'. " Ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτε, ἔχει ἀμ-
" φοτέροις ἡ ξυναλλαγὴ, πρίν τι ἀνήκεστον
" διὰ μέσου γενόμενον ἡμᾶς καταλαβεῖν, ἐν ᾧ
" ἀνάγκη ἀΐδιον ἡμῖν ἔχθραν πρὸς τῇ κοινῇ
" καὶ ἰδίαν ἔχειν, ὑμᾶς δὲ στερηθῆναι ὧν νῦν
" προκαλούμεθα. ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων, καὶ
" ὑμῖν μὲν δόξης καὶ ἡμετέρας φιλίας προσ-
" γιγνομένης, ἡμῖν δὲ πρὸ αἰσχροῦ τινος, ξυμ-
" φορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶ-

ſus fecerit. Homines autem hoc agunt erga majores hoſtes potius, quam erga mediocres inimicos. natura enim ita comparatum habent, ut iis, qui ſponte ſua de inimicitiis remiſerint, libenter et ipſi viciſſim cedant; illis vero, qui ſunt ſuperbi, vel præter hominum opinionem cum periculo reſiſtant.

20. " Nobis vero utriſque, ſi unquam alias, nunc profecto gratiæ reconciliatio eſt peropportuna, priuſquam graviſſimum aliquod malum interea nos opprimat, cujus cauſa neceſſe erit nos quidem præter publicas, privatas etiam inimicitias, easque ſempiternas vobiſcum gerere; vos vero rebus privari, ad quas nunc vos provocamus. Quare dum belli eventus adhuc eſt anceps, vos quidem, cum gloriæ, noſtræque amicitiæ acceſſione; nos vero,

" μεν· καὶ αὐτοί τε ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἑ-
" λώμεθα, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀνάπαυ-
" σιν κακῶν ποιήσωμεν· οἳ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς
" αἰτιωτέρους ἡγήσονται. πολεμοῦνται μὲν γὰρ
" ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων· καταλύσεως δὲ
" γενομένης, ἧς νῦν ὑμεῖς τὸ πλέον κύριοί ἐστε,
" τὴν χάριν ὑμῖν προσθήσουσιν. ἤν τε γνῶτε,
" Λακεδαιμονίοις ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέ-
" σθαι βεβαίως, αὐτῶν τε προκαλεσαμένων,
" χαρισαμένοις τε μᾶλλον ἢ βιασαμένοις.
" καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἐνόντα ἀγαθὰ σκοπεῖτε ὅσα
" εἰκὸς εἶναι. ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταυτὰ λε-
" γόντων, τό γε ἄλλο Ἑλληνικὸν ἴστε ὅτι ὑ-
" ποδεέστερον ὂν τὰ μέγιστα τιμήσει."

κα΄. Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοσαῦτα

---

antequam dedecus aliquod nobis accidat, cum mediocri jactura, in gratiam redeamus. Et cum ipſi bello pacem anteponamus, tum etiam ceteris Græcis malorum requiem demus, qui hujus quoque rei vos præcipuos auctores exiſtimabunt. Bello enim vexantur, neſcientes, utri noſtrum belli fuerint auctores. ſed ſi bello depoſito gratiæ reconciliatio fiat, cujus nunc penes vos major eſt poteſtas, hoc beneficium vobis acceptum referent. Et ſi rem perſpiciatis, facultas vobis adeſt Lacedæmonios firmos vobis amicos efficiendi, cum et ipſi ad hoc vos provocarint, et vos ipſis gratificaturi potius, quam ipſos per vim compulſuri ſitis. Hac autem in re quot bona ineſſe credibile ſit, conſiderate. Nobis enim vobisque eadem dicentibus, ſcitis, ceteros Græcos, quod ſint inferiores, maximum honorem habituros."

21. Hæc igitur Lacedæmo-

εἶπον, νομίζοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, σφῶν δὲ ἐναντιουμένων, κωλύεσθαι. διδομένης δὲ εἰρήνης, ἀσμένως, δέξεσθαί τε, καὶ τοὺς ἄνδρας ἀποδώσειν. οἱ δὲ, τὰς μὲν σπονδὰς, ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ νήσῳ, ἤδη σφίσιν ἐνόμιζον ἑτοίμους εἶναι ὁπόταν βούλωνται ποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς, τοῦ δὲ πλείονος ὠρέγοντο. μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐνῆγε Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ἀνὴρ δημαγωγὸς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὢν, καὶ τῷ πλήθει πιθανώτατος· καὶ ἔπεισεν ἀποκρίνασθαι ὡς χρὴ τὰ μὲν ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ παραδόντας πρῶτον, κομισθῆναι Ἀθήναζε· ἐλθόντων δὲ, ἀποδόντας Λακεδαιμονίους Νίσαιαν, καὶ Πηγὰς, καὶ Τροιζῆνα, καὶ Ἀχαΐαν, ἃ οὐ πο-

---

nii dixerunt, existimantes, Athenienses superiore tempore fœderum quidem cupidos fuisse, sed se resistentibus impeditos fuisse; oblatam vero pacem libenter accepturos, virosque sibi reddituros. Illi vero, quod viros in insula tenerent interceptos, existimabant, sibi jam in promtu esse fœdera cum ipsis facere, quotiescunque vellent: sed majora affectabant. Illos autem maxime instigabat Cleon Cleæneti filius, qui tunc temporis vir popularis, et in dicendo multitudini acceptissimus erat. Hic persuasit, ut responderent: Oportere primum quidem, eos, qui in insula essent, et armis et se ipsis traditis, Athenas portari. Deinde vero, illis eo profectis, ubi Lacedæmonii reddidissent Nisæam, et Pegas, et Trœzena, et Achaiam, quæ bello non cepissent, sed ex superiore compo-

λέμῳ ἔλαβον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως, Ἀθηναίων ξυγχωρησάντων κατὰ ξυμφορὰς, καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων τὶ μᾶλλον σπονδῶν, κομίσασθαι τοὺς ἄνδρας, καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι ὁπόσον ἂν δοκῇ χρόνον ἀμφοτέροις.

κβ'. Οἱ δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόκρισιν οὐδὲν ἀντεῖπον, ξυνέδρους δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἑλέσθαι, οἵτινες λέγοντες καὶ ἀκούοντες περὶ ἑκάστου, ξυμβήσονται κατὰ ἡσυχίαν ὅτι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους. Κλέων δὲ ἐνταῦθα δὴ πολὺς ἐνέκειτο, λέγων γιγνώσκειν μὲν καὶ πρότερον οὐδὲν ἐν νῷ ἔχοντας δίκαιον αὐτοὺς, σαφὲς δ' εἶναι καὶ νῦν· οἵτινες τῷ μὲν πλήθει οὐδὲν ἐθέλουσιν εἰπεῖν, ὀλίγοις δὲ ἀνδράσι ξύνεδροι βούλονται γίγνεσθαι. ἀλλὰ εἴτι ὑγιὲς διανοοῦνται, λέγειν

positione ab Atheniensibus accepissent, qui propter clades acceptas, et quod fœderibus tunc multo magis indigerent, ipsis ea concessissent, ita demum suos cives recipere, et fœdera facere quam diuturna utrisque placuisset.

22. Lacedæmonii vero ad hoc responsum nihil contradixerunt: sed petierunt, ut sibi darentur viri delecti, quibuscum rem conferrent, ac disceptarent; qui, dicentes et audientes de singulis rebus, pacate convenirent in iis, quæ alteri alteris persuasissent. Tunc vero Cleon vehementer instare cœpit, dicens, se vel ante cognovisse, ipsos nihil æqui, nihil sinceri, in animo habere; et nunc etiam hoc manifestum esse, quippe qui apud multitudinem nihil dicere, sed cum paucis viris concilium habere vellent. quod si quid sani cogi-

ἐκέλευσεν ἅπασιν. ὁρῶντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν οἷόν τε ὂν ἐν πλήθει εἰπεῖν, εἴτε καὶ ὑπὸ τῆς ξυμφορᾶς ἐδόκει αὐτοῖς ξυγχωρεῖν, μὴ ἐς τοὺς ξυμμάχους διαβληθῶσιν, εἰπόντες, καὶ οὐ τυχόντες, οὔτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ μετρίοις ποιήσοντας ἃ προυκαλοῦντο, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄπρακτοι.

κγ'. Ἀφικομένων δὲ αὐτῶν διελύοντο εὐθὺς αἱ σπονδαὶ αἱ περὶ Πύλον· καὶ τὰς ναῦς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπῄτουν, καθάπερ ξυνέκειτο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἐγκλήματα ἔχοντες, ἐπιδρομήν τε τῷ τειχίσματι παράσπονδον, καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα δοκοῦντα εἶναι, οὐκ ἀπεδίδοσαν· ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὴ εἴρητο, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ, λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ

tarent, eos apud universos verba facere jussit. Lacedæmonii vero cernentes, neque sibi fas esse apud multitudinem loqui, quamvis propter cladem acceptam ipsis postulata concedere placeret, veriti, ne apud socios male audirent, si dixissent, nec impetrassent, neque Athenienses moderate se gesturos in iis, ad quæ provocarentur, infecto negotio Athenis discesserunt.

23. Adventu eorum induciæ de Pylo factæ confestim solutæ sunt: Lacedæmonii vero naves repetebant, quemadmodum convenerat. Sed Athenienses eas reddere noluerunt, illis crimini dantes, quod præter induciarum pacta incursionem in munitionem fecissent, aliaque, quæ non magni momenti esse videbantur: hac ratione nixi, quod in conventis dictum esset, si vel minima eorum pars violata fuisset, inducias ruptas fore. Lace-

δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀντέλεγόν τε, καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες τὸ τῶν νεῶν, ἀπελθόντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο. καὶ τὰ περὶ Πύλον ὑπ' ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο· Ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν νεοῖν ἐναντίαιν ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες τῆς ἡμέρας, τῆς δὲ νυκτὸς καὶ ἅπασαι περιώρμουν, πλὴν τὰ πρὸς τὸ πέλαγος, ὁπότε ἄνεμος εἴη· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς εἴκοσι νῆες ἀφίκοντο ἐς τὴν φυλακήν· ὥστε αἱ πᾶσαι, ἑβδομήκοντα ἐγένοντο, Πελοποννήσιοι δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατοπεδευόμενοι, καὶ προσβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει, σκοποῦντες καιρὸν, εἴτις παραπέσοι, ὥστε τοὺς ἄνδρας σῶσαι.

κδ'. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Συρα-

---

dæmonii vero contradicebant, et accuſabant, quod præter jus naves retinerent; atque digreſſi, bellum denuo gerere cœperunt: bellumque totis viribus ab utriſque ad Pylum adminiſtrabatur: Athenienſes quidem, binis navibus adverſis inſulam interdiu ſemper circumeuntes, noctu vero omnibus etiam navibus manentibus in ſtatione circumcirca, in ceteris partibus, excepta illa, quæ pelagus ſpectabat, idque quoties ventus ſpirabat: et viginti aliæ naves ad ipſos Athenis ad inſulæ cuſtodiam venerunt, ita ut univerſæ numero eſſent ſeptuaginta: Peloponneſii vero, in continente caſtra habentes, et Athenienſium munitionem ſubinde oppugnantes, et obſervantes occaſionem, ſi qua forte ſeſe ipſis offerret, ut ſuos cives liberarent.

24. Interea vero Syracuſani,

κόσιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, πρὸς ταῖς ἐν Μεσσήνῃ φρουρούσαις ναυσὶ, τὸ ἄλλο ναυτικὸν, ὃ παρεσκευάζοντο, προσκομίσαντες, τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο ἐκ τῆς Μεσσήνης. καὶ μάλιστα ἐνῆγον οἱ Λοκροὶ, τῶν Ῥηγίνων κατὰ ἔχθραν· καὶ αὐτοὶ δὲ ἐσεϐεϐλήκεσαν πανδημὶ ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ναυμαχίας ἀποπειρᾶσθαι ἐϐούλοντο, ὁρῶντες τοῖς Ἀθηναίοις τὰς μὲν παρούσας ὀλίγας ναῦς, ταῖς δὲ πλείοσι καὶ μελλούσαις ἥξειν πυνθανόμενοι τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι. εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ, τὸ Ῥήγιον ἤλπιζον πεζῇ τε καὶ ναυσὶν ἐφορμοῦντες ῥᾳδίως χειρώσεσθαι, καὶ ἤδη σφῶν ἰσχυρὰ τὰ πράγματα γίγνεσθαι. ξύνεγγυς γὰρ κειμένου τοῦ τε Ῥηγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλί-

---

eorumque socii, qui in Sicilia erant, præter naves præsidiarias, quæ apud Messanam erant, advecta cetera classe, quam paraverant, bellum e Messana gerebant. Eosque ad hoc Locri maxime sollicitabant ob odium, quo Rheginos prosequebantur. Ipsique cum frequentibus copiis, quas ex omni totius populi ordine coegerant, in illorum agrum irruptionem fecerant. Volebant autem navale prœlium experiri, quod naves, quæ tunc Atheniensibus aderant, paucas esse animadverterent; majore autem illarum parte, et illis, quæ venturæ erant, insulam Sphacteriam obsideri audirent. Si enim classe vicissent, Rhegium terra marique obsessum in suam potestatem redactum iri, suasque res ita demum firmiores fore sperabant. Cum enim Rhegium Italiæ promontorium, et Messana, quæ est in Sicilia, in proximo essent, existimabant,

ας, τῆς τε Μεσσήνης τῆς Σικελίας, τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἀνεῖναι ἐφορμεῖν, καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. ἔστι δὲ ὁ πορθμὸς, ἡ μεταξὺ Ῥηγίου θάλασσα καὶ Μεσσήνης, ἧπερ βραχύτατον Σικελία τῆς ἠπείρου ἀπέχει· καὶ ἔστιν ἡ Χάρυβδις κληθεῖσα τοῦτο, ᾗ Ὀδυσσεὺς λέγεται διαπλεῦσαι. διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ μεγάλων πελαγῶν τοῦ τε Τυρσηνικοῦ καὶ τοῦ Σικελικοῦ, ἐσπίπτουσα ἡ θάλασσα ἐς αὐτὸ, καὶ ῥοώδης οὖσα, εἰκότως χαλεπὴ ἐνομίσθη.

κε΄. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ μεταξὺ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶν ὀλίγῳ πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἠναγκάσθησαν ὀψὲ τῆς ἡμέρας ναυμαχῆσαι περὶ πλοίου διαπλέοντος, ἀντεπαναγόμενοι πρός τε Ἀθηναίων ναῦς ἑκκαίδεκα,

ſe non permiſſuros, ut Athenienſes ad inſulam appellerent, fretoque potierentur. Hoc autem fretum eſt mare inter Rhegium et Meſſanam, qua breviſſimo intervallo Sicilia diſtat a continente. atque hæc eſt, quæ Charybdis appellata fuit, qua Ulyſſes tranſiſſe fertur. Hoc autem mare propter loci anguſtias, et ingentium marium, Tyrrheni et Siculi concurſum, in ipſum fretum irrumpens, et æſtuoſum exſiſtens, juré ſævum exiſtimabatur.

25. In hoc igitur tam anguſto ſpatio Syracuſani, eorumque ſocii, cum navibus paulo pluribus quam triginta, ſub ſerum diei prœlium navale committere coacti fuerunt, circa navigium curſum illac tenens, obviam hoſtibus prodeuntes, adverſus ſexdecim Atticas, et octo Rheginas naves. Et ab Athe-

καὶ Ῥηγίνας ὀκτώ. καὶ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, διὰ τάχους ἀπέπλευσαν ὡς ἕκαστοι ἔτυχον ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα τότε, ἐν τῇ Μεσσήνῃ καὶ ἐν τῷ Ῥηγίῳ μίαν ναῦν ἀπολέσαντες. καὶ νὺξ ἐπεγένετο τῷ ἔργῳ. μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ μὲν Λοκροὶ ἀπῆλθον ἐκ τῆς Ῥηγίνων· ἐπὶ δὲ τὴν Πελωρίδα τῆς Μεσσήνης συλλεγεῖσαι αἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων νῆες ὥρμουν, καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς παρῆν. προσπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι, ὁρῶντες τὰς ναῦς κενὰς, ἐνέβαλον· καὶ χειρὶ σιδηρᾷ ἐπιβληθείσῃ μίαν ναῦν αὐτοῖς ἀπώλεσαν, τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβησάντων. καὶ μετὰ τοῦτο, τῶν Συρακοσίων ἐσβάντων ἐς τὰς ναῦς, καὶ παραπλεόντων ἀπὸ κάλω ἐς τὴν Μεσσήνην, αὖ-

---

nienſibus victi, tunc in ſua caſtra celeriter ſe receperunt, ut ſingulis licuit, una ad Meſſanam et Rhegium navi amiſſa. noxque ſuo interventu prœlium diremit. Poſtea vero Locri quidem ex Rheginorum agro diſceſſerunt. Syracuſanorum vero ſociorumque naves ad Peloridem, quæ eſt agri Meſſanenſis, coactæ ſtationem habebant, ipſisque peditatus aderat. Athenienſes vero, et Rhegini, cum naves vacuas animadvertiſſent, impreſſionem in eas fecerunt: manuque ferrea injecta unam ipſorum depreſſerunt, viris ex ea natando elapſis. Poſtea vero, cum Syracuſani naves ingreſſi fuiſſent, et Meſſanam remulco tracti præterveherentur, Athenienſes impetu rurſus in eos facto, illis ex litore oraque cava in altum provectis, et prius hoſtem aggreſſis, alteram navem amiſerunt, Syracuſani autem,

θις προσβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποσιμωσάντων ἐκείνων, καὶ προυμβαλόντων, ἑτέραν ναῦν ἀπολλυᾶσι. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ, καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ, οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρακούσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λιμένα. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, Καμαρίνης ἀγγελθείσης προδίδοσθαι Συρακοσίοις ὑπ' Ἀρχίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἔπλευσαν ἐκεῖσε. Μεσσήνιοι δ' ἐν τούτῳ πανδημὶ κατὰ γῆν καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα ἐστράτευσαν ἐπὶ Νάξον τὴν Χαλκιδικὴν ὅμορον οὖσαν· καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τειχήρεις ποιήσαντες τοὺς Ναξίους, ἐδῄουν τὴν γῆν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, ταῖς μὲν ναυσὶ περιπλεύσαντες κατὰ τὸν Ἀκεσίνην ποταμὸν, τὴν γῆν ἐδῄουν, τῷ δὲ πεζῷ πρὸς τὴν πόλιν ἐσέβαλον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σικελοὶ ὑπὲρ

cum in hac prætervectione, prœlioque navali, quod hujusmodi fuit, rem non deteriore conditione gessissent, in Messanæ portum se receperunt. Atque Athenienses quidem, cum per nuntios intellexissent, Camarinam Syracusanis ab Archia ejusque sociis prodi, eo navigarunt. Interea vero Messanenses, cum omnibus totius populi copiis, terra marique simul expeditionem susceperunt adversus Naxum Chalcidicam, quæ finitima erat. Primoque die Naxiis intra mœnia conclusis, agrum vastabant. Postero vero die, classe circumvecti per fluvium Acesinen, agrum vastabant, at cum peditatu ad urbem oppugnandam accesserunt. Interea vero Siculi multi, qui in montibus habitabant, ad opem Naxiis contra Messanenses

τῶν ἄκρων πολλοὶ κατέβαινον βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους. καὶ οἱ Νάξιοι ὡς εἶδον, θαρσήσαντες, καὶ παρακελευόμενοι ἐν ἑαυτοῖς, ὡς οἱ Λεοντῖνοι σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ξύμμαχοι ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται, ἐκδραμόντες ἄφνω ἐκ τῆς πόλεως, προσπίπτουσι τοῖς Μεσσηνίοις. καὶ τρέψαντες, ἀπέκτεινάν τε ὑπὲρ χιλίους, καὶ οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιπεσόντες, τοὺς πλείστους διέφθειραν. καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι ἐς τὴν Μεσσήνην, ὕστερον ἐπ' οἴκου ἕκασται διεκρίθησαν. Λεοντῖνοι δὲ εὐθὺς καὶ οἱ ξύμμαχοι μετὰ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεσσήνην, ὡς κεκακωμένην, ἐστράτευον· καὶ προσβάλλοντες, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν λιμένα ταῖς ναυσὶν ἐπείρων, ὁ δὲ πεζὸς, πρὸς τὴν

---

ferendam defcenderunt. Quos ut confpexere Naxii, fumtis animis, et mutuo fe adhortati, quod Leontini ceterique focii Græci ad opem ipfis ferendam adventarent, ex urbe fubito erumpentes, impetum in Meffanenfes fecerunt, illisque in fugam verfis, fupra mille interfecerunt, ceterique domum ægre fe receperunt. nam barbari maximam eorum partem in viis aggreffi perdiderunt. Et naves, quæ ad Meffanam appulerant, aliæ ab aliis feparatæ domum fe receperunt. ftatimque Leontini fociique cum Athenienfibus Meffanam, ut bello attritam, oppugnatum iverunt: Athenienfes quidem cum claffe, a portu; peditatus vero a terra, urbem oppugnantes, expugnare conabantur. Sed Meffanenfes, et ex Locris aliquot cum De-

πόλιν. ἐπεκδρομὴν δὲ ποιησάμενοι οἱ Μεσσήνιοι, καὶ Λοκρῶν τινες μετὰ τοῦ Δημοτέλους, οἳ μετὰ τὸ πάθος ἐγκατελείφθησαν φρουροὶ, ἐξαπιναίως προσπεσόντες, τρέπουσι τοῦ στρατεύματος τῶν Λεοντίνων τὸ πολὺ, καὶ ἀπέκτειναν πολλούς. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀποβάντες ἀπὸ τῶν νεῶν, ἐβοήθουν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς Μεσσηνίους πάλιν ἐς τὴν πόλιν, τεταραγμένοις ἐπιγενόμενοι. καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ Ῥήγιον. μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἕλληνες, ἄνευ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ γῆν ἐστράτευον ἐπ' ἀλλήλους.

κϛʹ. Ἐν δὲ τῇ Πύλῳ ἔτι ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον τῶν Πελοποννησίων

---

motele, qui post cladem acceptam urbis præsidio relicti fuerant, eruptione facta, hostemque repente adorti, exercitus Leontinorum magnam partem in fugam verterunt, multosque interfecerunt. quod cum vidissent Athenienses, et ex navibus exscensum in terram fecissent, opem ipsis tulerunt, et Messanenses insecuti intra urbis muros concluserunt, eos perturbatos aggressi; erectoque tropæo, Rhegium reverterunt. Post hæc, Græci, qui erant in Sicilia, sine Atheniensibus, alii alios mutuo bello terra infestabant.

26. Athenienses vero, qui ad Pylum erant, Lacedæmonios in insula interceptos adhuc obsidebant: at Peloponnesii, qui in continente stativa habebant, in suo loco se continebant.—Atheniensibus autem Pyli cus-

κατὰ χώραν ἔμενεν. ἐπίπονος δ' ἦν τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυλακὴ, σίτου τε ἀπορίᾳ καὶ ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν κρήνη ὅτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου, καὶ αὕτη οὐ μεγάλη· ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν μάχληκα οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ἔπινον οἷον εἰκὸς ὕδωρ. στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο· καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον, αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ᾑροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ, μετέωροι ὥρμουν. ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρεῖχε, παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος, οὓς ᾤοντο ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπολιορκήσειν, ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ, καὶ ὕδατι ἁλμυρῷ χρωμένους. αἴτιον δὲ ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι, προειπόντες ἐς τὴν νῆσον ἐσάγειν σῖτόν τε τὸν βουλόμενον ἀληλεμένον, καὶ οἶνον,

---

todia admodum laborioſa erat, cum propter commeatus, tum propter aquæ inopiam. nullus enim fons, præter unum eumque non magnum, in ipſa Pyli arce erat. ſed plerique glaream ad mare ſuffodientes, qualem credibile eſt aquam potabant. Erant præterea loci anguſtiæ, propter quas in exiguo caſtra habebant: et quia naves nullam ſtationem habebant, harum quidem aliæ per vices cibum in terra ſumebant, aliæ vero in ancoris ſtabant. Et mora, quæ præter opinionem accidebat, maximum animi angorem ipſis afferebat, quod homines in inſula deſerta interceptos, et aqua ſalſa utentes intra paucos dies a ſe expugnatum iri putarent. Cujus rei cauſa erant Lacedæmonii, qui edixerant, ut quiſquis vellet, frumentum molitum, vinum, caſeum, et ſi quid aliud eſculentum eſſet,

καὶ τυρὸν, καὶ εἴτι ἄλλο βρῶμα, οἷον ἂν ἐς πολιορκίαν ξυμφέροι· τάξαντες ἀργυρίου πολλοῦ, καὶ τῶν Εἱλώτων τῷ ἐσαγαγόντι ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ ἐσῆγον ἄλλοι τε παρακινδυνεύοντες, καὶ μάλιστα οἱ Εἵλωτες, ἀπαίροντες ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὁπόθεν τύχοιεν, καὶ καταπλέοντες ἔτι νυκτὸς ἐς τὰ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς νήσου. μάλιστα δὲ ἐτήρουν ἀνέμῳ καταφέρεσθαι. ῥᾷον γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν τριήρων ἐλάνθανον ὁπότε πνεῦμα ἐκ πόντου εἴη· ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορμεῖν. τοῖς δὲ ἀφειδὴς ὁ κατάπλους καθειστήκην. ἐπώκελλον γὰρ τὰ πλοῖα τετιμημένα χρημάτων· καὶ οἱ ὁπλῖται περὶ τὰς κατάρσεις τῆς νήσου ἐφύλασσον. ὅσοι δὲ γαλήνῃ κινδυνεύσειαν, ἡλίσκοντο. ἐσένεον δὲ

quod ad obfidionem tolerandum utile effet, in infulam importaret, hoc ingenti pretio æftimantes, et illi ex Helotibus, qui importaffet, libertatem promittentes. Quare cum alii non fine gravi periculo comportabant, tum vero præcipue Helotes, folventes ex qualibet Peloponnefi parte, in qua eos effe contigiffet, et dum nox adhuc effet, appellentes ad eam infulæ partem, quæ pelagus fpectabat. Ventum autem potiffimum obfervabant, quo ad infulam deferrentur. facilius enim triremium cuftodiam latebant, quoties ventus a mari fpirabat. Nam Atticæ naves tunc ftationem circum infulam habere non poterant. Illis vero curfus ad litora non parcus effe confueverat, nam fua navigia pecuniis æftimata in litus impingebant; et Lacedæmoniorum milites, ad illas infulæ partes, ad quas commode naves appellere poterant, excubias

καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ ὕφυδροι, καλῳδίῳ ἐν ἀσκοῖς ἐφέλκοντες μήκωνα μεμελιτωμένην, καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον· ὧν τὸ πρῶτον λανθανόντων, φυλακαὶ ὕστερον ἐγένοντο. παντί τε τρόπῳ ἑκάτεροι ἐτεχνῶντο, οἱ μὲν, ἐσπέμπειν τὰ σιτία, οἱ δὲ, μὴ λανθάνειν σφᾶς.

κζ΄. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πυνθανόμενοι περὶ τῆς στρατιᾶς, ὅτι ταλαιπωρεῖται, καὶ σῖτος τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ὅτι ἐσπλεῖ, ἠπόρουν, καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι, ὁρῶντες τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελοπόννησον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ, καὶ οὐδ' ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν· τόν τε ἔφορμον, χωρίων ἀ-

---

agebant. Quotquot vero mari tranquillo periculum fubiiffent, intercipiebantur. Illuc etiam per portum adnatabant urinatores fub aquis natantes, funiculo papaver mellitum, linique femen contufum in utribus attrahentes: qui cum initio cuftodes Athenienfium fefelliffent, poftea obfervari cœpti funt.— Et quavis ratione utrique conabantur, hi quidem, commeatus tranfmittere, hi vero, cavere ne fe laterent.

27. Athenienfes vero, qui in urbe erant, cum intellexiffent, fuum exercitum variis incommodis affligi, et commeatus ad illos, qui in infula erant, tranfportari, confilii inopes erant, et verebantur, ne hiems fuum præfidium opprimeret; tum quia videbant, fuum exercitum res ad victum neceffarias, circa Peloponnefum, utpote in loco deferto, fibi comparandi facultatem non habiturum, tum etiam quia ne æftate quidem fa-

λιμένων ὄντων, οὐκ ἐσόμενον. ἀλλ' ἢ σφῶν ἀνέντων τὴν φυλακὴν περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας, ἢ τοῖς πλοίοις ἃ τὸν σῖτον αὐτοῖς ἦγε, χειμῶνα τηρήσαντας ἐκπλεύσεσθαι. πάντων δὲ ἐφοβοῦντο μάλιστα τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἔχοντας τι ἰσχυρὸν αὐτοὺς ἐνόμιζον οὐκέτι σφίσιν ἐπικηρυκεύεσθαι· καὶ μετεμέλοντο, τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. Κλέων δὲ, γνοὺς αὐτῶν τὴν ἐς αὐτὸν ὑποψίαν περὶ τῆς κωλύμης τῆς ξυμβάσεως, οὐ τἀληθῆ ἔφη λέγειν τοὺς ἐξαγγέλλοντας. παραινούντων δὲ τῶν ἀφιγμένων, εἰ μὴ σφίσι πιστεύουσι, κατασκόπους τινὰς πέμψαι, ᾑρέθη κατάσκοπος αὐτὸς μετὰ Θεογένους ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ γνοὺς ὅτι ἀναγκασθήσε-

tis commeatuum ad varios exercitus circummittere poterant: præterea videbant, stationem suæ classi illic non futuram, quod loca essent importuosa; sed aut custodia a se remissa, hostes incolumes evasuros, aut navigiis, quæ commeatus importabant, erupturos putabant. Sed quod omnium maxime formidabant, illud erat, quod Lacedæmonios aliquo firmo virium præsidio fretos, nullum caduceatorem de pace acturum ad se posthac missuros arbitrarentur; eosque pœnitebat, quod fœdera non admisissent. Cleon vero, cum intelligeret, eos suspicari, se impedimento fuisse, ne pacis conditiones acciperentur, negabat verum dicere eos, qui nuntios afferebant. Cum autem illi, qui nuntios attulerant, Athenienses hortarentur, ut, si fidem sibi non haberent, aliquos exploratores eo mitterent, ipse cum Theògene explorator ab Atheniensibus electus est. Ille vero, cum intelligeret, se coactum iri vel

ται ἢ ταυτὰ λέγειν οἷς διέβαλλεν, ἢ τἀναντία εἰπὼν, ψευδὴς φανήσεσθαι· παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ ὡρμημένους τι τὸ πλέον τῇ γνώμῃ στρατεύειν, ὡς χρὴ κατασκόπους μὲν μὴ πέμπειν, μηδὲ διαμέλλειν καιρὸν παριέντας· εἰ δὲ δοκεῖ αὐτοῖς ἀληθῆ εἶναι τὰ ἀγγελλόμενα, πλεῖν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. καὶ ἐς Νικίαν τὸν Νικηράτου, στρατηγὸν ὄντα, ἀπεσήμαινεν, ἐχθρὸς ὢν, καὶ ἐπιτιμῶν, ῥᾴδιον εἶναι παρασκευῇ, εἰ ἄνδρες εἶεν οἱ στρατηγοὶ, πλεύσαντας λαβεῖν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ· καὶ αὐτός γ' ἂν, εἰ ἦρχε, ποιῆσαι τοῦτο.

κη΄. Ὁ δὲ Νικίας, τῶν τε Ἀθηναίων τι ὑποθορυβησάντων ἐς τὸν Κλέωνα, ὅτι οὐ καὶ νῦν πλεῖ, εἰ ῥᾴδιόν γε αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἅμα

---

eadem dicere, quæ illi, quos criminabatur, vel, si contraria dixisset, se mendacem visum iri: Atheniensibus suadebat, quod eos ad bellum gerendum animis magis propensis esse videret, ut nullos quidem exploratores eo mitterent, neque cunctando occasionem prætermitterent; sed, si vera ipsis viderentur ea, quæ nuntiabantur, cum classe proficiscerentur, ut viros illos expugnarent: et Niciam Nicerati filium, qui tunc dux erat, innuebat, et subobscure designabat, et cum exprobratione dicebat, facile esse parata classe, si duces viri essent fortes, eo proficisci, virosque in insula interceptos expugnare; hocque se facturum, si gereret præturam.

28. At Nicias, cum Athenienses aliquantulum tumultuati essent adversus Cleonem, quod ne tunc quidem, si res facilis ipsi videretur, navigaret, simul etiam, cum videret ipsum

ὁρῶν αὐτὸν ἐπιτιμῶντα, ἐκέλευεν ἥν τινα βούλεται δύναμιν λαβόντα τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ, τὸ μὲν πρῶτον οἰόμενος αὐτὸν λόγῳ μόνον ἀφιέναι, ἕτοιμος ἦν· γνοὺς δὲ τῷ ὄντι παραδωσείοντα, ἀνεχώρει, καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸς, ἀλλ' ἐκεῖνον στρατηγεῖν· δεδιὼς ἤδη, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενος οἱ αὐτὸν τολμῆσαι ὑποχωρῆσαι. αὖθις δὲ ὁ Νικίας ἐκέλευε, καὶ ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλῳ ἀρχῆς, καὶ μάρτυρας τοὺς Ἀθηναίους ἐποιεῖτο. οἱ δὲ, οἷον ὄχλος φιλεῖ ποιεῖν, ὅσῳ μᾶλλον ὁ Κλέων ὑπέφευγε τὸν πλοῦν, καὶ ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα, τόσῳ ἐπεκελεύοντο τῷ Νικίᾳ, παραδιδόναι τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐκείνῳ ἐπεβόων πλεῖν. ὥστε οὐκ ἔχων ὅπως τῶν εἰρημένων ἔτι ἐξαπαλλαγῇ, ὑφίσταται τὸν πλοῦν.

Cleonem ignaviam ſibi exprobrantem, juſſit ipſum aſſumtis quibus vellet copiis, quod ad ſe attineret, aggredi. Hic vero primo quidem exiſtimans, eum verbo tenus relinquere, paratus erat. Sed ubi cognovit, ipſum revera cupere tradere, tergiverſari cœpit, et illum, non ſe, prætoria dignitate præditum eſſe, dixit: timore jam perculſus, ratus eum ſibi prætura cedere non auſurum. Nicias vero rurſus idem jubebat, et prætura ad Pylum cedebat, et Athenienſes teſtabatur. Illi vero, quemadmodum vulgus facere ſolet, quo magis Cleon navigationem ſubterfugiebat, ac tergiverſabatur, promiſſis ſtare recuſans, eo magis Niciæ imperabant, ut præturam illi traderet, illique acclamabant, ut navigaret. Quamobrem Cleon, cum non poſſet amplius ſe expedire ex iis, quæ dixerat,

καὶ παρελθὼν, οὔτε φοβεῖσθαι ἔφη Λακεδαιμονίους, πλεύσεσθαί τε λαβὼν, ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδένα, Λημνίους δὲ καὶ Ἰμβρίους τοὺς παρόντας, καὶ πελταστὰς οἳ ἦσαν ἔκ τε Αἴνου βεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοθεν τοξότας τετρακοσίους. ταῦτα δὲ ἔχων, ἔφη πρὸς τοῖς ἐν Πύλῳ στρατιώταις, ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας, ἢ αὐτοῦ ἀποκτενεῖν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἐνέπεσε μέν τι καὶ γέλωτος, τῇ κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἀσμένοις δ' ὅμως ἐγίγνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυοῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τεύξεσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγήσεσθαι, ὃ μᾶλλον ἤλπιζον, ἢ σφαλεῖσι γνώμης, Λακεδαιμονίους σφίσι χειρώσεσθαι.

---

expeditionem fufcipit. Et in mediam concionem progreffus, dixit, fe non timere Lacedæmonios, et fe navigaturum, nullo de civium numero fecum ducto; tantum cum Lemniis et Imbriis, qui aderant, affumtis etiam peltatis, qui ex Æno venerant auxilio, et aliunde fagittariis quadringentis. Cum his copiis, dixit, fe iturum ad milites, qui ad Pylum erant, et intra viginti dies aut Lacedæmonios vivos adducturum, aut illic interfecturum. Tunc autem levitas hominis, et inanis ejus oratio rifum aliquo modo movit, jucunda tamen accidit viris prudentibus, confiderantibus, fe alterum e duobus bonis adepturos, aut fe Cleonis importunitate liberatum iri, quod magis fperabant, aut, fi opinione fua fruftrati fuiffent, illum Lacedæmonios in fuam poteftatem redacturum.

κθ'. Καὶ πάντα διαπραξάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ψηφισαμένων Ἀθηναίων αὐτῷ τὸν πλοῦν, τῶν τε ἐν Πύλῳ στρατηγῶν ἕνα προσελόμενος Δημοσθένη, τὴν ἀναγωγὴν διὰ τάχους ἐποιεῖτο. τὸν δὲ Δημοσθένη προσέλαβε, πυνθανόμενος τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι. οἱ γὰρ στρατιῶται, κακοπαθοῦντες τοῦ χωρίου τῇ ἀπορίᾳ, καὶ μᾶλλον πολιορκούμενοι ἢ πολιορκοῦντες, ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι. καὶ αὐτῷ ἔτι ῥώμην καὶ ἡ νῆσος ἐμπρησθεῖσα παρέσχε. πρότερον μὲν γὰρ οὔσης αὐτῆς ὑλώδους ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἀτριβοῦς, διὰ τὴν ἀεὶ ἐρημίαν, ἐφοβεῖτο, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων τοῦτο ἐνόμιζε μᾶλλον εἶναι. πολλῷ γὰρ ἂν στρατοπέδῳ ἀποβάντι ἐξ ἀφανοῦς χωρίου προσ-

29. Cum autem res omnes ad expeditionem necessarias in concione peregisset, et Athenienses expeditionem suis suffragiis ipsi decrevissent, ipseque Demosthenem, unum ex ducibus, qui ad Pylum erant, sibi collegam adjunxisset, e vestigio discessit. Demosthenem autem ideo collegam sibi adjunxit, quod audiret ipsum in animo habere, exscensum ex navibus in insulam facere. Milites enim, loci inopia graviter pressi, et obsessi potius, quam obsidentes, ad periclitandam belli fortunam animis erant propensi. Præterea ipsa insula incendium passa ipsi vires addidit. nam cum prius esset magna ex parte silvosa et invia, propter perpetuam solitudinem, eam formidabat, atque hoc pro hostibus magis facere putabat. nam in magnas copias ex navibus in terram egressas illos ex locis abditis irruptionem facturos, et multa detrimenta sibi daturos intelli-

βάλλοντας αὐτοὺς βλάπτειν. σφίσι μὲν γὰρ τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας, καὶ παρασκευὴν, ὑπὸ τῆς ὕλης, οὐκ ἂν ὁμοίως δῆλα εἶναι· τοῦ δὲ αὐτῶν στρατοπέδου καταφανῆ ἂν εἶναι πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε προσπίπτειν ἂν αὐτοὺς ἀπροσδοκήτως ᾗ βούλοιντο. ἐπ' ἐκείνοις γὰρ εἶναι ἂν τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ δ' αὖ ἐς δασὺ χωρίον βιάζοιτο ὁμόσε ἰέναι, τοὺς ἐλάσσους, ἐμπείρους δὲ τῆς χώρας, κρείσσους ἐνόμιζε τῶν πλειόνων ἀπείρων· λανθάνειν τε ἂν τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον πολὺ ὂν διαφθειρόμενον, οὐκ οὔσης τῆς προσόψεως ᾗ χρῆν ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν.

λ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Αἰτωλικοῦ πάθους, ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο, οὐχ ἥκιστα αὐτὸν ταῦτα ἐσῄει. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀναγκασθέν-

gebat. Sibi vero illorum errata, et apparatum, propter ſilvam, non perinde perſpicua fore; ſuarum vero copiarum omnia peccata hoſtibus manifeſta fore: quamobrem illos ex improviſo, quacunque eſſent, impreſſionem in ſe facturos. nam hoſtem invadendi arbitrium penes illos futurum. Quod ſi manus in locis denſis per vim conſerere contenderet: illos, qui eſſent pauciores, ſed locorum peritiores, longe meliore conditione rem geſturos arbitrabatur, quam illos, qui numero ſuperiores eſſent, at locorum imperitiores. Præterea ſuum exercitum, qui numeroſus erat, clam profligatum iri, ſuis erepta facultate proſpiciendi, qua parte alii aliis mutuam opem ferre poſſent.

30. Hæc autem potiſſimum ob cladem Ætolicam, quam magna ex parte propter ſilvam acceperat, in mentem ipſi veniebant. Cum autem milites

των διὰ τὴν στενοχωρίαν τῆς νήσου, τοῖς ἐσχάτοις προσίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι διὰ προφυλακῆς, καὶ ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης ἄκοντος, καὶ ἀπὸ τούτου πνεύματος ἐπιγενομένου, τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλαθε κατακαυθέν. οὕτω δὴ τούς τε Λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν πλείους ὄντας, ὑπονοῶν πρότερον ἐλάσσοσι τὸν σῖτον αὐτοῦ ἐσπέμπειν, τότε ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι, τήν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν, τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκευάζετο, στρατιάν τε μεταπέμπων ἐκ τῶν ἐγγὺς ξυμμάχων, καὶ τὰ ἄλλα ἑτοιμάζων. Κλέων δὲ ἐκείνῳ τε προπέμψας ἄγγελον ὡς ἥξων, καὶ ἔχων στρατιὰν ἣν ᾐτήσατο, ἀφικνεῖται ἐς Πύλον· καὶ ἅμα γενό-

propter insulæ angustias ad extremas ejus oras, prandii parandi causa, adhibita custodia accedere coacti fuissent, et quidam ex illorum numero silvam paulatim incendisset invitus, postea que ventus excitatus fuisset; magna ejus pars hostibus insciis est cremata. Sic igitur Demosthenes facilius conspicatus Lacedæmonios, qui plures erant, quam arbitrabatur, cum prius commeatum ad pauciores illuc transmitti suspicaretur, tunc adhortatus est Athenienses ad majorem diligentiam adhibendam, utpote adversus copias minime contemnendas, et in insulam ex navibus facilius descendi posse demonstrabat; et ad eam invadendam se præparabat, sociales copias ex locis vicinis arcessens, et cetera præparans. Cleon igitur, nuntio ad illum præmisso, per quem illi significaret se venturum, cum copiis, quas petierat, Pylum pervenit. Et cum in u-

μενοι, πέμπουσι πρῶτον ἐς τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον κήρυκα, προκαλούμενοι εἰ βούλοιντο ἄνευ κινδύνου τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρας σφίσι τά τε ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς κελεύειν παραδοῦναι, ἐφ' ᾧ φυλακῇ τῇ μετρίᾳ τηρήσονται, ἕως ἄν τι περὶ τοῦ πλείονος ξυμβαθῇ.

λα'. Οὐ προσδεξαμένων δὲ αὐτῶν, μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέσχον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀνηγάγοντο μὲν, νυκτὸς ἐπ' ὀλίγας ναῦς τοὺς ὁπλίτας πάντας ἐπιβιβάσαντες· πρὸ δὲ τῆς ἕω ὀλίγον ἀπέβαινον τῆς νήσου ἑκατέρωθεν ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸ τοῦ λιμένος, ὀκτακόσιοι μάλιστα ὄντες ὁπλῖται· καὶ ἐχώρουν δρόμῳ ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου. ὧδε γὰρ διετετάχατο. ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ ὡς τρι-

---

num locum convenissent, ante omnia caduceatorem ad hostium castra in continente posita miserunt, ut illos provocarent, si vellent imperare suis militibus in insula interceptis, ut sine periculo et arma et se ipsos sibi traderent, ea conditione, ut custodia tolerabili servarentur, donec aliquid de rerum summa transactum esset.

31. Sed cum illi conditionem istam non accepissent, unum quidem diem supersederunt; postridie vero, noctu quidem discesserunt, omnibus militibus in paucas naves impositis: at paulo ante auroram, ab utraque insulæ parte, et a pelago, et a portu, ex navibus in terram descenderunt, milites circiter octingenti. cursuque ad primum hostium præsidium in insula collocatum contenderunt. Sic enim Lacedæmoniorum milites erant dispositi.— In hoc primo præsidio milites erant circiter triginta: præsi-

ἄκοντα ἦσαν ὁπλῖται, μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ Ἐπιτάδας ὁ ἄρχων εἶχε· μέρος δέ τι οὐ πολὺ αὐτοῦ τὸ ἔσχατον ἐφύλασσε τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης ἀπόκρημνον, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον. καὶ γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιὸν, λίθων λογάδην πεποιημένον· ὃ ἐνόμιζον σφίσιν ὠφέλιμον ἂν εἶναι, εἰ καταλαμβάνοι ἀναχώρησις βιαιοτέρα. οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν.

λβ′. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν, ἔν τε ταῖς εὐναῖς, ἔτι ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα. καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, οἰομένων αὐτῶν τὰς ναῦς κατὰ τὸ ἔθος ἐς ἔφορμον τῆς νυκτὸς πλεῖν.

---

dium vero in media et planissima parte, et prope aquam collocatum, illorum plerique cum Epitada duce tenebant. Quædam vero ipsius Epitadæ non magna manus custodiebat extremam insulæ partem, quæ Pylum spectabat: quæ pars et a mari prærupta erat, et a terra minime oppugnari poterat. nam et castellum quoddam vetustum ex saxis passim lectis constructum illic erat: quod sibi profuturum putabant, si qua majore vi se recipere cogerentur. atque ita quidem dispositi erant.

32. Athenienses vero, custodes, quos in prima statione collocatos cursu invaserunt, confestim interfecerunt, eos in cubilibus et adhuc arma capientes nacti. Nam in terram ex navibus clam descenderant, illis opinantibus, naves ex con suetudine ad stationem noctu

ἅμα δὲ ἕω γιγνομένῃ, καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἐπέβαινον, ἐκ μὲν νεῶν ἑβδομήκοντα, καὶ ὀλίγῳ πλειόνων, πάντες, πλὴν θαλαμιῶν, ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι· τοξόται τε ὀκτακόσιοι, καὶ πελτασταὶ οὐκ ἐλάσσους τούτων. Μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθηκότες, καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι περὶ Πύλον κατεῖχον πάντες, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους φυλάκων. Δημοσθένους δὲ τάξαντος, διέστησαν κατὰ διακοσίους τε καὶ πλείους, ἔστι δ' ᾗ ἐλάσσους, τῶν χωρίων τὰ μετεωρότατα λαβόντες, ὅπως ὅτι πλείστη ἀπορία ᾖ τοῖς πολεμίοις πανταχόθεν κεκυκλωμένοις, καὶ μὴ ἔχωσι πρὸς ὅτι ἀντιτάξωνται, ἀλλ' ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἰ μὲν τοῖς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὑπὸ τῶν κατόπιν βαλλόμενοι, εἰ δὲ τοῖς

---

commeasse. Sed simul atque dies illuxit, reliquus etiam exercitus in terram descendit, et ex navibus paulo pluribus quam septuaginta, omnes, præter Thalamias, armati prodierunt; et octingenti sagittarii, et peltastæ his non pauciores; et Messenii, qui auxilium tulerant, et ceteri omnes, quotquot circa Pylum aliqua loca tenebant, exceptis custodibus, qui in munitionibus erant. Hi autem a Demosthene variis in partibus instructi fuerunt, ita ut in singulis duceni, et plures, in nonnullis etiam pauciores essent: occupatis locis superioribus, ut hostes quam maxima dubitatione undique circumventi premerentur, nec haberent, adversus quam partem instructi in aciem prodirent, sed undique telis a multitudine peterentur. Quippe, si illos quidem, qui in fronte stabant, invasissent, ab illis, qui a tergo stabant, telis peterentur: sin

πλαγίοις, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων. κατὰ νώτου τε ἀεὶ ἔμελλον αὐτοῖς ᾖ χωρήσειαν οἱ πολέμιοι ἔσεσθαι ψιλοὶ, καὶ οἱ ἀπορώτατοι τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδόναις, ἐκ πολλοῦ ἔχοντες ἀλκήν· οἷς μηδὲ ἐπελθεῖν οἷόν τε ἦν. φεύγοντές τε γὰρ ἐκράτουν, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπέκειντο. τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ ὁ Δημοσθένης τότε πρῶτον τὴν ἀπόβασιν ἐπενόει, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἔταξεν.

λγ΄. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπιτάδαν, καὶ ὅπερ ἦν πλεῖστον τῶν ἐν τῇ νήσῳ, ὡς εἶδον τό τε πρῶτον φυλακτήριον διεφθαρμένον, καὶ στρατὸν σφίσιν ἐπιόντα, ξυνετάξαντο, καὶ τοῖς ὁπλίταις τῶν Ἀθηναίων ἐπῆσαν, βουλόμενοι ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ἐξ ἐναντίας γὰρ οὗτοι καθεστή-

---

eos, qui ad alterum latus erant, petiissent, ab illis, qui ab utroque latere instructi imminebant, ferirentur. denique levis hostium armatura, et qui maxime inermes erant, ipsis, quocunque se vertissent, a tergo semper hæsuri erant, sagittis, jaculis, lapidibus, et fundis eminus rem strenue gerentes: quos ne persequi quidem licebat. Nam et dum fugerent, adversarios vincebant, et cedentibus instabant. Hoc igitur consilio Demosthenes et ante copias in insulam exponere cogitarat; et in acie instruenda, et re gerenda est usus.

33. At Epitadas et qui cum eo erant, et illa militum in insula interceptorum manus, quæ maxima erat, cum vidissent et primum præsidium profligatum, et exercitum contra se venientem, aciem instruxerunt, et in gravem Atheniensium armaturam ire contenderunt, eo consilio, ut ad manus veni-

κεσαν, ἐκ πλαγίου δὲ οἱ ψιλοὶ, καὶ κατὰ νώτου. τοῖς μὲν οὖν ὁπλίταις οὐκ ἠδυνήθησαν προσμίξαι, οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ ἐμπειρίᾳ χρήσασθαι. οἱ γὰρ ψιλοὶ ἑκατέρωθεν βάλλοντες εἶργον, καὶ ἅμα ἐκεῖνοι οὐκ ἀντεπῇσαν, ἀλλ' ἡσύχαζον. τοὺς δὲ ψιλοὺς, ᾗ μάλιστα αὐτοῖς προσθέοντες προσκέοιντο, ἔτρεπον, καὶ οἱ ὑποστρέφοντες ἠμύνοντο, ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι, καὶ προλαμβάνοντες ῥᾳδίως τῆς φυγῆς, χωρίων τε χαλεπότητι, καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων ὄντων· ἐν οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐδύναντο διώκειν, ὅπλα ἔχοντες.

λδ'. Χρόνον μὲν οὖν τινὰ ὀλίγον οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠκροβολίσαντο. τῶν δὲ Λακεδαιμο-

---

rent. hæc enim a fronte fuerat collocata: fed levis armatura, ab utroque latere et a tergo inftructa ftabat. Sed neque cum gravis armaturæ militibus manus conferere, neque fua pugnæ ftatariæ peritia uti potuerunt: nam milites leviter armati eos utrinque telis petentes prohibebant, fimul etiam illi contra eos non procurrebant, fed in fuo loco fe continebant. Levem autem armaturam fugabant, quacunque impetu facto eos maxime infeftabat. hæc vero iterum converfa eos propulfabat, quod homines effent leviter armati, et qui facile fugam capefferent, antequam hoftis eos affequeretur, idque cum ob locorum difficultatem, tum etiam ob eorundem afperitatem a priftina folitudine manantem: per quæ Lacedæmonii, quod arma geftarent, perfequi non poterant.

34. Sic igitur illi aliquantifper inter fe levi certamine

νίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν ᾗ προσπίπτοιεν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, καταφρονήσαντες, καὶ ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς· καὶ ἔβαλλον λίθοις τε καὶ τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις, ὡς ἕκαστός τι πρόχειρον εἶχε. γενομένης δὲ τῆς βοῆς ἅμα τῇ ἐπιδρομῇ, ἔκπληξίς τε ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης, καὶ ὁ κονιορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ

---

pugnarunt. ſed cum Lacedæmonii non amplius celeriter procurrere poſſent, qua impetum feciſſent; milites leviter armati, cum ipſos propter aſſiduum hoſtis propulſandi laborem jam defatigatos eſſe animadvertiſſent, et ipſi ſpectaculo animis multo magis confirmati, quod longe plures eſſent, et jam aſſueti minus illos formidare, quod non amplius adeo formidabiles, ut ante, ipſis viderentur, quia non continuo tam gravia mala perpeſſi fuerant, quam ſperaverant, cum primum in terram egreſſi ſunt, animis ſervilem in morem dejecti, quippe qui contra Lacedæmonios irent, cum illos contemſiſſent, et clamorem ſuſtuliſſent, impetum in ipſos conferti fecerunt; et lapidibus, ſagittis, teliſque, quæ quiſque ad manum habebat, eos petebant. Clamore autem ſublato, et impetu ſimul facto, pavor homines hujuſmodi pugnæ in-

κεκαυμένης ἐχώρει πολὺς ἄνω. ἄπορόν τε ἦν ἰδεῖν τὸ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ λίθων ἀπὸ πολλῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ κονιορτοῦ ἅμα φερομένων. τό τε ἔργον ἐνταῦθα χαλεπὸν τοῖς Λακεδαιμονίοις καθίστατο. οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι ἔστεγον τὰ τοξεύματα, δοράτιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων. εἶχόν τε οὐδὲν σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι ἀποκεκλῃμένοι μὲν τῇ ὄψει τοῦ προορᾶν, ὑπὸ δὲ τῆς μείζονος βοῆς τῶν πολεμίων, τὰ ἐν αὐτοῖς παραγγελλόμενα οὐκ ἐσακούοντες· κινδύνου τε πανταχόθεν περιεστῶτος, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐλπίδα καθ' ὅτι χρὴ ἀμυνομένους σωθῆναι.

λε'. Τέλος δὲ, τραυματιζομένων ἤδη πολ-

ſuetos invaſit, et ſilvæ nuper incenſæ multus pulvis in ſublime ferebatur. Et propter ſagittas, ac lapides, qui ab ingenti hominum multitudine jaciebantur, et una cum pulvere ferebantur, unuſquiſque ſpatium ante ſuos pedes poſitum ægre proſpicere poterat. Tunc vero prœlium Lacedæmoniis aſperius eſſe cœpit. Nam neque ipſorum armatura ſagittis amplius reſiſtere poterat, et haſtæ, quibus petebantur, in ea fractæ inhærebant. neque ſua priſtina virtute uti poterant, tum quod eorum oculis erepta eſſet omnis facultas proſpiciendi, quæ ante pedes erant; tum quod propter majorem clamorem ab hoſtibus ſublatum exaudire non poſſent, quæ ipſis præciperentur; tum etiam quod periculum undique circumſiſteret, nec ullam ſpem haberent excogitandæ rationis, qua hoſtem propulſando ſervarentur.

35. Tandem vero, cum multi jam ſauciati eſſent, quod ſemper in eodem loci ſpatio

λῶν, διὰ τὸ ἀεὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναστρέφεσθαι, ξυγκλήσαντες, ἐχώρησαν ἐς τὸ ἔσχατον ἔρυμα τῆς νήσου, ὃ οὐ πολὺ ἀπεῖχε, καὶ τοὺς ἑαυτῶν φύλακας. ὡς δὲ ἐνέδοσαν, ἐνταῦθα ἤδη πολλῷ ἔτι πλείονι βοῇ τεθαρσηκότες οἱ ψιλοὶ ἐπέκειντο, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι μὲν ὑποχωροῦντες ἐγκατελαμβάνοντο, ἀπέθνησκον. οἱ δὲ πολλοὶ, διαφυγόντες ἐς τὸ ἔρυμα, μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων ἐτάξαντο παρὰ πᾶν, ὡς ἀμυνούμενοι ἧπερ ἦν ἐπίμαχον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπισπόμενοι, περίοδον μὲν αὐτῶν καὶ κύκλωσιν χωρίου ἰσχύϊ οὐκ εἶχον, προσιόντες δὲ ἐξ ἐναντίας, ὤσασθαι ἐπειρῶντο. καὶ χρόνον μὲν πολὺν καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον ταλαιπωρούμενοι ἀμφότεροι ὑπό τε τῆς μάχης καὶ δίψους

---

verſarentur, ſeſe conglobantes ad extremam inſulæ munitionem, non multum diſtantem, et ad ſuum præſidium, quod illic erat, iverunt. cum autem ceſſiſſent, tunc vero milites leviter armati longe confidentius clamore ſublato illis inſtare cœperunt, et quotquot de Lacedæmoniis, dum ſe reciperent, intercipiebantur, ab hoſte cædebantur. ſed plerique ad ſuam munitionem elapſi, cum cuſtodibus, qui illic erant, ſe inſtruxerunt ad omnem munitionis partem, ut hoſtem propulſarent, qua parte munitio oppugnari poterat. Athenienſes vero, fuga illorum ad inſequendum ſtimulati, ipſos quidem circumvenire et circumdare non poterant, propter loci ſitum, qui natura munitus erat: ſed ab adverſa fronte aggreſſi, propellere conabantur. Diuque, et ad maximam diei partem utrique pugna, ſiti, et ſole graviter fatigati, reſiſtebant;

καὶ ἡλίου, ἀντεῖχον, πειρώμενοι, οἱ μὲν ἐξελάσασθαι ἐκ μετεώρου, οἱ δὲ, μὴ ἐνδοῦναι. ῥᾷον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠμύνοντο ἢ ἐν τῷ πρὶν, οὐκ οὔσης σφῶν τῆς κυκλώσεως ἐς τὰ πλαγία.

λϛʹ. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέραντον ἦν, προσελθὼν ὁ τῶν Μεσσηνίων στρατηγὸς Κλέωνι καὶ Δημοσθένει, ἄλλως ἔφη πονεῖν σφᾶς· εἰ δὲ βούλονται ἑαυτῷ δοῦναι τῶν τοξοτῶν μέρος τὶ καὶ τῶν ψιλῶν, περιιέναι κατὰ νώτου αὐτοῖς ὁδῷ ᾗ ἂν αὐτὸς εὕρῃ, δοκεῖν βιάσασθαι τὴν ἔφοδον. λαϐὼν δὲ ἃ ᾐτήσατο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὁρμήσας, ὥστε μὴ ἰδεῖν ἐκείνους, κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προσϐαίνων, καὶ ᾗ οἱ Λακεδαιμόνιοι, χωρίου ἰσχΰϊ πιστεύσαντες, οὐκ ἐφύλασσον, χαλεπῶς τε καὶ μόλις περιελ-

---

et conabantur, hi quidem illos ex ſuperiore loco detrudere, illi vero non cedere, ſed munitionem tueri. facilius autem, quam ante, Lacedæmonii tunc hoſtem propulſabant, quod ab utroque latere circumveniri non poſſent.

36. Sed cum res nullum haberet exitum, Meſſeniorum dux ad Cleonem et Demoſthenem accedens, eos fruſtra laborare dixit: ſed ſi ſagittariorum et levis armaturæ aliquam partem ſibi dare vellent, ad illos a tergo circumveniendum via, quamcunque ipſe inveniſſet, putare irruptionem per vim fieri poſſe. Cum autem accepiſſet, quæ petierat, iter clam ingreſſus, ne ab illis conſpiceretur, accedens qua paulatim inſulæ partes præruptæ aliquem aditum dabant, et ad eam partem, quam Lacedæmonii, loci natura muniti ſitu freti, non cuſtodiebant, ægre et vix illis inſciis munitionem circumiit.

θὼν ἔλαθε. καὶ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἐξαπίνης ἀναφανεὶς κατὰ νώτου αὐτῶν, τοὺς μὲν τῷ ἀδοκήτῳ ἐξέπληξε, τοὺς δὲ, ἃ προσεδέχοντο ἰδόντας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέῤῥωσε. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη, καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι, ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι, τῷ ἐν Θερμοπύλαις, ἐκεῖνοί τε γὰρ τῇ ἀτραπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν, διεφθάρησαν, οὗτοί τε, ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες, οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλὰ πολλοῖς τε ὀλίγοι μαχόμενοι, καὶ ἀσθενείᾳ σωμάτων, διὰ τὴν σιτοδείαν, ὑπεχώρουν· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτουν ἤδη τῶν ἐφόδων.

λζ΄. Γνοὺς δὲ ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης ὅτι εἰ καὶ ὁποσονοῦν μᾶλλον ἐνδώσουσι, δια-

atque ex improviso et repente in loco superiore a tergo hostium conspectus, illos quidem ob inopinatum casum metu consternavit; hos vero, qui cernebant, quod exspectabant, multo magis confirmavit.—Quare Lacedæmonii, cum utrinque telis jam peterentur, et in eadem fortuna constituti essent, ut parva magnis conferam, in qua ad Thermopylas, nam illi in semita a Persis circumventi, perierunt, et isti, cum undique telis jam peterentur, hosti diutius resistere non potuerunt; sed pauci cum multis dimicantes, et ob inediam corpore languentes, cedere cœperunt: et Athenienses omni accessu jam potiebantur.

37. Cum autem Cleon et Demosthenes animadverterent, illos, quo magis cederent, eo magis a suis copiis interfectum iri, pugnam sedarunt, suosque

φθαρησομένους αὐτοὺς ὑπὸ τῆς σφετέρας στρατιᾶς, ἔπαυσαν τὴν μάχην, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπεῖρξαν, βουλόμενοι ἀγαγεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίοις ζῶντας, εἴπως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες ἐπικλασθεῖεν τῇ γνώμῃ τὰ ὅπλα παραδοῦναι, καὶ ἡσσηθεῖεν τοῦ παρόντος δεινοῦ. ἐκήρυξάν τε, εἰ βούλοιντο τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίοις, ὥστε βουλεῦσαι ὅτι ἂν ἐκείνοις δοκῇ.

λή. Οἱ δὲ, ἀκούσαντες, παρῆκαν τὰς ἀσπίδας οἱ πλεῖστοι, καὶ τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν, δηλοῦντες προσίεσθαι τὰ κεκηρυγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα, γενομένης τῆς ἀνακωχῆς, ξυνῆλθον ἐς λόγους ὅ τε Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ ἐκείνων, Στύφων ὁ Φάρακος, τῶν πρότερον ἀρ-

---

prohibuerunt; quod illos vivos ad Athenienses ducere cuperent, si forte, audita caduceatoris voce, frangerentur animis ad arma tradenda, et præsenti calamitatis gravitate vincerentur: et per præconem edixerunt, numquid arma, et se ipsos Atheniensibus dedere vellent, ea conditione, ut Athenienses arbitratu suo de ipsis statuerent.

38. Illi vero, audito hoc edicto, plerique clypeos deposuerunt, et manus quassarunt, significantes, se accipere conditiones sibi per præconis vocem oblatas. Postea vero, factis induciis, in colloquium venerunt Cleon et Demosthenes, et ex illis, Styphon Pharacis filius, quod Epitadas, qui erat ex superioribus ducibus, jam defunctus esset, Hippagretes, qui im

χόντων, τοῦ μὲν πρώτου τεθνηκότος Ἐπιτάδου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν Ἱππαγρέτου ἐφῃρημένου, ἐν τοῖς νεκροῖς ἔτι ζῶντος κειμένου ὡς τεθνεῶτος, αὐτὸς τρίτος ἐφῃρημένος ἄρχειν κατὰ νόμον, εἴτι ἐκεῖνοι πάσχοιεν. ἔλεγε δὲ ὁ Στύφων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι βούλονται διακηρυκεύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ὅτι χρὴ σφᾶς ποιεῖν. καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων, αὐτῶν δὲ τῶν Ἀθηναίων καλούντων ἐκ τῆς ἠπείρου κήρυκας, καὶ γενομένης ἐπερωτήσεως δὶς ἢ τρὶς, ὁ τελευταῖος διαπλεύσας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου Λακεδαιμονίων ἀνὴρ, ἀπήγγειλεν ὅτι, "οἱ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν "ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὑμῶν αὐτῶν βουλεύεσθαι, "μηδὲν αἰσχρὸν ποιοῦντας." οἱ δὲ, καθ' ἑαυτοὺς

ejus locum fuerat suffectus, adhuc superstes inter defunctos tanquam mortuus jaceret, ipse tertius designatus, qui legitimum imperium obtineret, si quid humanitus ipsis accidisset. Styphon autem, et qui cum eo erant, dixerunt, se velle per præcones agere cum Lacedæmoniis, qui in continente erant, quid sibi faciendum esset. Cum autem Athenienses nullum quidem illorum proficisci permisissent, sed ipsi ex continente caduceatores evocassent, et bis terve Lacedæmonii suos interrogassent: postremus, qui a Lacedæmoniis ex continente missus ad eos navigavit, hæc renuntiavit, "Lacedæmonios jubere vos ita vobis ipsis consulere, ut nullum dedecus admittatis." Illi vero, consilio inter se inito, arma et se ipsos dedi-

βουλευσάμενοι, τὰ ὅπλα παρέδοσαν, καὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐν φυλακῇ εἶχον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐν τῇ νήσῳ, τὰ ἄλλα διεσκευάζοντο ὡς ἐς πλοῦν, καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς τριηράρχοις διεδίδοσαν ἐς φυλακήν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, κήρυκα πέμψαντες, τοὺς νεκροὺς διεκομίσαντο. ἀπέθανον δ' ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες· τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέθανον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων περὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν· ἡ γὰρ μάχη οὐ σταδία ἦν.

---

derunt. Illum autem diem, et noctem insequentem Athenienses eos in custodia tenuerunt. Postridie vero Athenienses quidem, tropaeo in insula statuto, cetera ad navigationem necessaria pararunt, et captivos trierarchis asservandos distribuerunt. Lacedaemonii vero, misso caduceatore, suorum cadavera receperunt. Tot autem in insula partim obierunt, partim vivi capti fuerunt. Universi quidem, qui in insulam transierant, erant quadringenti, et viginti gravis armaturae milites. Ex hoc numero Athenas vivi delati fuerunt trecenti minus octo, ceteri caesi fuerunt. Inter hos autem, qui vivi capti fuerant, erant Spartani ad centum et viginti. Ex Atheniensibus vero non multi perierunt. Pugna enim non fuit stataria.

λθ'. Χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ νήσῳ μάχης, ἑβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο. τούτων περὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἐν αἷς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν σπονδῶν ἀπῆσαν, ἐσιτοδοτοῦντο· τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐσπλέουσι λάθρᾳ διετρέφοντο. καὶ ἦν σῖτος ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἄλλα βρώματα ἐγκατελείφθη· ὁ γὰρ ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστέρως ἑκάστῳ παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν. οἱ μὲν δὴ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐκ τῆς Πύλου ἑκάτεροι ἐπ' οἴκου. καὶ τοῦ Κλέωνος καίπερ μανιώδης οὖσα ἡ ὑπόσχεσις ἀπέβη. ἐντὸς γὰρ εἴκοσιν ἡμερῶν ἤγαγε τοὺς ἄνδρας, ὥσπερ ὑπέστη.

μ'. Παρὰ γνώμην τε δὴ μάλιστα τῶν κα-

---

39. Tempus autem univerſum, quo illi in inſula fuerunt obſeſſi, a pugna navali uſque ad prœlium in inſula commiſſum, fuerunt duo et ſeptuaginta dies. Et ſpatio dierum circiter viginti, quibus legati fœderum cauſa abierant, frumentum acceperunt. reliquis vero diebus, ab illis, qui clam navigabant, nutriti fuerunt. Et frumenti ac aliorum eſculentorum reliquiæ in inſula relictæ fuerunt. nam Epitadas dux unicuique parcius hæc quam pro copia præbebat. Athenienſes igitur et Peloponneſii cum ſuis utrique copiis, e Pylo domum redierunt. Et Cleonis promiſſio, quamvis fuiſſet inſana, tamen effectum eſt conſecuta. nam intra viginti dies, quemadmodum promiſerat, hoſtes adduxit.

40. Hoc autem omnium,

τὰ τὸν πόλεμον τοῦτο τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο. τοὺς γὰρ Λακεδαιμονίους οὔτε λιμῷ, οὔτ᾽ ἀνάγκῃ οὐδεμιᾷ ἠξίουν τὰ ὅπλα παραδοῦναι, ἀλλὰ ἔχοντας, καὶ μαχομένους ὡς ἐδύναντο, ἀποθνήσκειν. ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι τοὺς παραδόντας τοῖς τεθνεῶσιν ὁμοίους· καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχων δι᾽ ἀχθηδόνα ἕνα τῶν ἐκ τῆς νήσου αἰχμαλώτων, εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ καγαθοὶ, ἀπεκρίνατο αὐτῷ, πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄτρακτον, λέγων τὸν οἰστὸν, εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε· δήλωσιν ποιούμενος ὅτι ὁ ἐντυγχάνων τοῖς τε λίθοις καὶ τοξεύμασι, διεφθείρετο.

μα΄. Κομισθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν, οἱ Ἀθη-

quæ in hoc bello contigerunt, maxime præter opinionem Græcis accidit. ' Existimabant enim, Lacedæmonios nec fame, nec ulla necessitate compulsos, arma tradituros; at hæc retinentes, et quoad possent dimicantes, mortem oppetituros. nec adduci poterant, ut crederent, illos, qui tradidissent, illis esse similes, qui cecidissent.— Postea vero, cum quidam Atheniensium socius quendam ex captivis ex insula Athenas delatis, ut ei cum insultatione dolorem inureret, interrogasset, numquid illi, qui ex ipsis mortem oppetiissent, honesti fortesque viri fuissent: hic ipsi respondit, magni profecto faciendum esse atracton, sagittam intelligens, si viros fortes ab ignavis dignosceret: indicans, eos, qui in lapides ac sagittas incidissent, occubuisse.

ναῖοι ἐβούλευσαν δεσμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν, μέχρις οὗ τὶ ξυμβῶσιν. ἢν δ' οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐσβάλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. τῆς δὲ Πύλου φυλακὴν κατεστήσαντο· καὶ οἱ ἐκ τῆς Ναυπάκτου Μεσσήνιοι, ὡς ἐς πατρίδα ταύτην, ἔστι γὰρ ἡ Πύλος τῆς Μεσσηνίδος ποτὲ οὔσης γῆς, πέμψαντες σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, ἐλῄζοντό τε τὴν Λακωνικὴν καὶ πλεῖστα ἔβλαπτον, ὁμόφωνοι ὄντες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ λῃστείας, καὶ τοῦ τοιούτου πολέμου, τῶν τε Εἱλώτων αὐτομολούντων, καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τὶ νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν, οὐ ῥᾳδίως ἔφερον, ἀλλὰ, καίπερ οὐ βουλόμενοι

---

41. Cum autem captivi Athenas delati fuissent, Athenienses eos in vinculis asservare decreverunt, donec aliquam compositionem facerent: sed si Peloponnesii agrum prius irrupissent, eos eductos occidere. In Pylo autem præsidium collocarunt. Et Messenii, qui Naupacti erant, huc, ut in patriam suam, Pylus enim est in eo agro, qui quondam Messeniorum fuit, ex suorum civium numero missis, qui ad rem gerendam maxime idonei erant, agrum Laconicum latrociniis infestabant, maximisque maleficiis afficiebant, quod eadem lingua uterentur. Lacedæmonii vero, quod superiore tempore latrociniorum exercendorum, et hujusmodi belli imperiti essent, simul etiam quod sui servi ad hostem transfugerent, veriti, ne gravior aliqua rerum novarum molitio contra se in

ἔνδηλοι εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπρεσβεύοντο παρ' αὐτοὺς, καὶ ἐπειρῶντο τήν τε Πύλον καὶ τοὺς ἄνδρας κομίζεσθαι. οἱ δὲ μειζόνων τε ὠρέγοντο, καὶ πολλάκις φοιτώντων, αὐτοὺς ἀπράκτους ἀπέπεμπον. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Πύλον γενόμενα.

μβ'. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους μετὰ ταῦτα εὐθὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Κορινθίαν ἐστράτευσαν ναυσὶν ὀγδοήκοντα, καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν, καὶ, ἐν ἱππαγωγοῖς ναυσὶ, διακοσίοις ἱππεῦσιν. ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλήσιοι, καὶ Ἄνδριοι, καὶ Καρύστιοι. ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου, τρίτος αὐτός. πλέοντες δὲ ἅμα ἕῳ, ἔσχον μεταξὺ Χερσονήσου τε καὶ Ῥείτου, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χω-

---

ſuo agro fieret, hæc non facile ferebant; ſed, quamvis Athenienſibus manifeſti eſſe nollent, tamen legatos ad eos mittebant, et Pylum et captivos recipere conabantur. At illi majora affectabant, et cum ſæpius ad eos proficiſcerentur, ipſos re infecta remittebant. Atque hæc quidem circa Pylum geſta ſunt.

42. Eadem æſtate, ſtatim poſt hæc, Athenienſes in agrum Corinthium profecti ſunt, cum octoginta navibus, et duobus millibus gravis armaturæ militum nominis Attici, et cum ducentis equitibus, qui in hippaginibus vehebantur. Eos autem comitabantur ex ſociis Mileſii, Andrii, et Caryſtii.— His autem præerat Nicias Nicerati filius, cum duobus collegis. Primo autem diluculo navigantes, inter Cherſoneſum et Rheitum appulerunt ad litus

ρίου ὑπὲρ οὗ ὁ Σολύγιος λόφος ἐστίν· ἐφ᾽ ὃν Δωριῆς τὸ πάλαι ἱδρυθέντες, τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορινθίοις ἐπολέμουν, οὖσιν Αἰολεῦσι. καὶ κώμη νῦν ἐπ᾽ αὐτοῦ Σολύγεια καλουμένη ἐστίν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ τούτου ἔνθα αἱ νῆες κατέσχον, ἡ μὲν κώμη αὕτη δώδεκα σταδίους ἀπέχει· ἡ δὲ Κορινθίων πόλις, ἑξήκοντα· ὁ δὲ ἰσθμὸς, εἴκοσι. Κορίνθιοι δὲ προπυθόμενοι ἐξ Ἄργους ὅτι ἡ στρατιὰ ἥξει τῶν Ἀθηναίων, ἐκ πλείονος ἐβοήθησαν ἐς ἰσθμὸν πάντες, πλὴν τῶν ἔξω ἰσθμοῦ, καὶ ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆσαν αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί· οἱ δ᾽ ἄλλοι πανδημὶ ἐπετήρουν τοὺς Ἀθηναίους οἷ κατασχήσουσιν. ὡς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυκτὸς καταπλεύσαντες, καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἤρθη,

---

loci, ſuper quem ſitus eſt Solygius collis. In quo Dorienſes olim ſedibus poſitis, bellum faciebant Corinthiis, qui in urbe habitabant, et Æolenſes erant. Et ſuper ipſum nunc exſtat caſtellum, nomine Solygia. ab hoc autem litore, ad quod naves appulerunt, hoc caſtellum diſtat duodecim ſtadiis: Corinthus vero, ſexaginta: Iſthmus vero, viginti. Corinthii vero, cum multo ante de claſſis Atticæ adventu nuntios Argis allatos accepiſſent, omnes, præter illos, qui ſunt extra Iſthmum, ad Iſthmum tutandum convenerunt; et ex eorum numero quingenti præſidiarii milites in Ambraciam et Leucadiam abierunt. Ceteri vero frequentibus copiis obſervabant, quonam Athenienſes eſſent appulſuri. Sed cum illi noctu clam appuliſſent, et ſigna ipſis ſublata fuiſſent, relicta ſuorum di-

καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐν Κεγχρειᾷ, ἢν ἄρα οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὸν Κρομμύωνα ἴωσιν, ἐβοήθουν κατὰ τάχος.

μγ΄. Καὶ Βάττος μὲν ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν, δύο γὰρ ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ παρόντες, λαβὼν λόχον, ἦλθεν ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην, φυλάξων ἀτείχιστον οὖσαν. Λυκόφρων δὲ τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλε. καὶ πρῶτα μὲν τῷ δεξιῷ κέρᾳ τῶν Ἀθηναίων εὐθὺς ἀποβεβηκότι πρὸ τῆς Χερσονήσου, οἱ Κορίνθιοι ἐπέκειντο· ἔπειτα δὲ καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι. καὶ ἦν ἡ μάχη καρτερὰ, καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων καὶ Καρυστίων, οὗτοι γὰρ παρατεταγμένοι ἦσαν ἔσχατοι, ἐδέξαντό τε τοὺς Κορινθίους, καὶ ἐώσαντο μόλις·

---

midia parte ad Cenchream, si forte Athenienses adversus Crommyonem irent, suis auxilium propere tulerunt.

43. Et Battus quidem, alter e ducibus, duo enim prœlio interfuerunt, assumta cohorte contendit ad Solygiam castellum, tutaturus illud, quod nullis muris erat cinctum. cum reliquis vero Lycophron manus cum hoste conseruit. Et primum quidem Corinthii in dextrum Atheniensium cornu, quod statim ante Chersonesum in terram descenderat, impetum fecerunt: deinde vero, et in reliquas eorum copias. asperumque prœlium, totumque cominus commissum. Et dextrum quidem Atheniensium et Carystiorum cornu, hi enim in acie postremi erant, Corinthios excepit, ægreque repulit. Illi vero, cum ad maceriam se recepissent, totus enim ille locus

νοι δὲ, ὑπεξχωξήσαντες πξὸς αἱμασιὰν, ἦν γὰξ τὸ χωξίον πξόσαντες πᾶν, βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπεξθεν ὄντες, καὶ παιανίσαντες, ἐπῆσαν αὖθις. δεξαμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἐν χεξσὶν ἦν πάλιν ἡ μάχη. λόχος δέ τις τῶν Κοξινθίων ἐπιϐοηθήσας τῷ εὐωνύμῳ κέξᾳ ἑαυτῶν, ἔτξεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέξας, καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν. πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀνέστξεψαν οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Καξύστιοι. τὸ δὲ ἄλλο στξατόπεδον ἀμφοτέξωθεν ἐμάχετο συνεχῶς, μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέξας τῶν Κοξινθίων, ἐφ' ᾧ ὁ Λυκόφξων ὢν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων ἠμύνετο. ἤλπιζον γὰξ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην πειξάσειν.

μδ'. Χξόνον μὲν οὖν πολὺν ἀντεῖχον, οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλήλοις· ἔπειτα, ἦσαν γὰξ τοῖς

---

acclivis erat, ſuperne lapidibus hoſtem inferius exſiſtentem petebant; cumque pæana ceciniſſent, eum rurſus invaſerunt. cum autem Athenienſes eos excepiſſent, pugna iterum cominus committi cœpta eſt.—Quædam autem Corinthiorum cohors, ſiniſtro ſuorum cornu ſubſidio profecta, dextrum Athenienſium cornu in fugam vertit, et ad mare uſque perſecuta eſt. Rurſus autem et Athenienſes et Caryſtii a navibus ſunt reverſi. Reliquus vero exercitus utrinque continenter dimicabat; præcipue vero dextrum Corinthiorum cornu, in quo ſtans Lycophron, ſiniſtro Athenienſium reſiſtebat. ſuſpicabatur enim, eos Solygiam caſtellum tentaturos.

44. Diu igitur pugnæ labores ſuſtinuerunt, neutri alteris

Ἀθηναίοις οἱ ἱππῆς ὠφέλιμοι ξυμμαχόμενοι, τῶν ἑτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους, ἐτράποντο οἱ Κορίνθιοι, καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον· καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, καὶ οὐκέτι κατέβαινον, ἀλλ' ἡσύχαζον. ἐν δὲ τῇ τροπῇ ταύτῃ, κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἱ πλεῖστοί τε ἀπέθανον αὐτῶν, καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγός. ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ, τούτῳ τῷ τρόπῳ· οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν, οὐδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης, ἐπεὶ ἐβιάσθη, ἐπαναχωρήσασα πρὸς τὰ μετέωρα ἱδρύθη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς οὐκέτι αὐτοῖς ἐπῆσαν ἐς μάχην, τούς τε νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνῃροῦντο· τροπαῖόν τε εὐθέως ἔστησαν. τοῖς δ' ἡμίσεσι τῶν Κορινθίων, οἳ ἐν τῇ Κεγχρειᾷ ἐκάθηντο φύλακες, μὴ ἐπὶ τὸν Κρομ-

---

cedentes. Tandem vero, Atheniensibus enim equites, qui in ipsa pugna eos juvabant, magno usui erant, cum alteri nullum equitatum haberent, Corinthii in fugam versi sunt, et in collem se receperunt. Et in eo castra posuerunt; nec amplius descendebant, sed quiescebant. In hac autem fuga, in dextro cornu, plerique ipsorum, et Lycophron dux, obierunt. Reliquus vero exercitus, hoc modo: neque hoste vehementer insequente, neque effusa fuga, postquam per vim fuit coactus, in excelsa loca se recepit, ibique castra posuit. Athenienses vero, cum hostes ad prœlium contra ipsos non amplius prodirent, aliena cadavera spoliarunt, et suorum susceperunt, et tropæum continuo statuerunt. Porro illi dimidiæ Corinthiorum parti, quæ in Cenchrea præsidii causa mane-

μύωνα πλεύσωσι, τούτοις οὐ κατάδηλος ἡ μάχη ἦν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ὀνείου· κονιορτὸν δὲ ὡς εἶδον, καὶ ὡς ἔγνωσαν, ἐβοήθουν εὐθύς. ἐβοήθησαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πρεσβύτεροι τῶν Κορινθίων, αἰσθόμενοι τὸ γεγενημένον. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ξύμπαντας αὐτοὺς ἐπιόντας, καὶ νομίσαντες τῶν ἐγγὺς ἀστυγειτόνων Πελοποννησίων βοήθειαν ἐπιέναι, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔχοντες τὰ σκυλεύματα, καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, πλὴν δυεῖν, οὓς ἐγκατέλιπον, οὐ δυνάμενοι εὑρεῖν. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς, ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους· ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι, τοὺς νεκροὺς, οὓς ἐγκατέλιπον, ὑποσπόνδους ἀνείλοντο. ἀπέθανον δὲ Κορινθίων μὲν ἐν τῇ

---

bat, ne Athenienses adversus Crommyonem navigarent, hoc prœlium non erat manifestum, propter montem Oneium. Sed ubi pulverem conspexit, et rem cognovit, opem suis confestim tulit. Venerunt etiam auxilio ex urbe Corinthii senes, cum intellexissent id, quod acciderat. Quos universos conspicati Athenienses in se tendentes, ratique auxilium a vicinis Peloponnesiorum civitatibus missum contra se venire, celeriter ad naves se receperunt, habentes spolia, et suorum cadavera, duobus exceptis, quæ reliquerunt, quod ea reperire non potuissent. Cum autem naves conscendissent, ad insulas adjacentes trajecerunt. Hinc autem misso caduceatore, suorum cadavera, quæ reliquerant, fide publica interposita receperunt. In hoc autem prœlio, ex Corinthiis quidem, ceciderunt du-

μάχῃ δώδεκα καὶ διακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ, ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντήκοντα.

με'. Ἄραντες δὲ ἐκ τῶν νήσων οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπλευσαν αὐθημερὸν ἐς Κρομμύωνα τῆς Κορινθίας. ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. καὶ καθορμισάμενοι τήν τε γῆν ἐδήωσαν, καὶ τὴν νύκτα ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραπλεύσαντες ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν πρῶτον, καὶ ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι, ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος. καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς Χερσονήσου ἰσθμὸν, ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστί· καὶ φρούριον καταστησάμενοι, ἐλήστευον τὸν ἔπειτα χρόνον τήν τε Τροιζηνίαν γῆν, καὶ Ἁλιάδα, καὶ Ἐπιδαυρίαν. ταῖς δὲ ναυσὶν, ἐπ-

---

centi et duodecim; ex Atheniensibus vero, paulo minus quinquaginta.

45. Athenienses autem ex istis insulis profecti eodem die ad agri Corinthii Crommyonem navigarunt. Abest autem ab urbe centum et viginti stadiis. Et cum eo appulissent, agrum vastarunt, ibique castris positis pernoctarunt. Postridie vero maritimam oram legentes primum in Epidaurium agrum iverunt, et exscensu ex navibus in nonnullas ejus partes facto, Methonem venerunt, quæ inter Epidaurum et Trœzenem est sita. et Chersonesi isthmum, in quo est Methone, ab utraque litoris parte complexi, muro cingere cœperunt: impositoque præsidio, postea Trœzenium, et Haliensem, et Epidaurium agrum latrociniis infestabant. Postquam autem absoluto muro locum illum

ειδὴ ἐξετείχισαν τὸ χωρίον, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου.

μϛ'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ Εὐρυμέδων, καὶ Σοφοκλῆς, ἐπειδὴ ἐκ τῆς Πύλου ἀπῆραν ἐς τὴν Σικελίαν ναυσὶν Ἀθηναίων, ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν, ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίων καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν διαβάντες ἐκράτουν τε τῆς γῆς, καὶ πολλὰ ἔβλαπτον. προσβαλόντες δὲ, τὸ μὲν τείχισμα εἷλον· οἱ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι, ξυνέβησαν ὥστε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι, περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον διαγνῶναι.

---

muniverunt, navibus domum redierunt.

46. Per idem tempus, quo hæc gerebantur, Eurymedon etiam et Sophocles, qui e Pylo cum Athenienſium claſſe in Siciliam proficiſcebantur, cum Corcyram perveniſſent, una cum urbis incolis bellum intulerunt Corcyræis, qui ſedes in Iſtone monte poſuerant; qui tunc, poſt ſeditionem eo profecti, agro potiebantur, et adverſæ factioni multa damna dabant. Illos igitur adorti, munitionem quidem ceperunt: homines vero, qui in ea erant, uno agmine in editum quendam locum fuga ſe receperunt, et cum Athenienſibus compoſitionem hac conditione fecerunt, ut auxiliarios quidem milites ipſis traderent, de ſe vero, poſt arma tradita, Athenienſis populus arbitratu ſuo ſtatueret. Duces autem Athenienſium ip-

καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον οἱ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν ἐς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους, μέχρις οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν· ὥστε ἤν τις ἁλῷ ἀποδιδράσκων, ἅπασι λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται τῶν Κερκυραίων, δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐλθόντας οὐκ ἀποκτείνωσι, μηχανῶνται τοιόνδέ τι. τῶν ἐν τῇ νήσῳ πείθουσί τινας, ὀλίγους ὑποπέμψαντες φίλους, καὶ διδάξαντες, ὡς κατ' εὔνοιαν δὴ, λέγειν ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὡς τάχιστα ἀποδρᾶναι, πλοῖον δέ τι αὐτοὶ ἑτοιμάσειν. μέλλειν γὰρ δὴ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων παραδώσειν αὐτοὺς τῷ δήμῳ τῶν Κερκυραίων.

μζ΄. Ὡς δὲ ἔπεισαν, καὶ μηχανησαμένων τὸ πλοῖον, ἐκπλέοντες ἐλήφθησαν, ἐλέλυντό τε

ſos, fide publica interpoſita, in inſulam Ptychiam aſſervandos tranſportarunt, donec Athenas mitterentur; ita tamen, ut, ſi quis aufugiens deprehenſus fuiſſet, fides, quæ data fuerat, omnibus eſſet irrita. Verum primores populi Corcyræi, veriti, ne Athenienſes hos Athenas profectos non interficerent, hujuſmodi fraudem moliuntur.—Nonnullis illorum, qui in inſula Ptychia ſervabantur, perſuadent, aliquot ex amicis ſubmiſſis, et monitis, ut quaſi benevolentia dicerent, e re ipſorum maxime eſſe, ut primo quoque tempore fugam capeſſerent, ſe vero navigium aliquod præparaturos: Athenienſium enim duces, ipſos populo Corcyræo tradere ſtatuiſſe.

47. Cum autem hoc illis perſuaſiſſent, et navigium per inſidias paraſſent, illi illinc diſcedentes, intercepti ſunt, atque

αἱ σπονδαὶ, καὶ τοῖς Κερκυραίοις παρεδίδοντο οἱ πάντες. ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα, ὥστε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν γενέσθαι, καὶ τοὺς τεχνησαμένους ἀδεέστερον ἐγχειρῆσαι, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, κατάδηλοι ὄντες τοὺς ἄνδρας μὴ ἂν βούλεσθαι ὑπ᾽ ἄλλων κομισθέντας, διότι αὐτοὶ ἐς Σικελίαν ἔπλεον, τὴν τιμὴν τοῖς ἄγουσι προσποιῆσαι. παραλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι, ἐς οἴκημα μέγα καθεῖρξαν· καὶ ὕστερον ἐξάγοντες κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας, διῆγον διὰ δυεῖν στοίχοιν, ὁπλιτῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων, δεδεμένους τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ παιομένους, καὶ κεντουμένους ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων, εἴπου τίς τινὰ ἴδοι ἐχθρὸν ἑαυτοῦ· μαστιγοφό-

fides data tunc irrita fuit, et universi populo Corcyræo traditi fuerunt. Ad hanc autem rem peragendam Corcyræos imprimis adjuverunt ipsi Atheniensium duces, ut certa minimeque dubia caufa videretur illis, qui in infula erant; et qui fraudem commenti fuerant, eam confidentius aggrederentur: quippe qui aperte præ se ferrent, se nolle viros iftos captivos ab aliis Athenas delatos, ipfi enim in Siciliam navigabant, decus et gloriam illis comparare, qui eos illuc deportaffent. Hos autem acceptos Corcyræi in magno carcere concluferunt. Poftea vero eos eductos vicenos traducebant per medios binos ordines militum armatorum, qui hinc inde inftructi erant, et qui ipfos inter fe colligatos cæfim punctimque vulnerabant, ficubi quis fuum inimicum afpexiffet. Et

ροι τε παριόντες ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ τοὺς σχολαίτερον προσιόντας.

μή. Καὶ ἐς μὲν ἄνδρας ἑξήκοντα ἔλαθον τοὺς ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξαγαγόντες, καὶ διαφθείραντες. ᾤοντο γὰρ αὐτοὺς μεταστήσαντάς ποι, ἄλλοσε ἄγειν. ὡς δὲ ᾔσθοντο, καί τις αὐτοῖς ἐδήλωσε, τούς τε Ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο, καὶ ἐκέλευον σφᾶς εἰ βούλονται αὐτοὺς διαφθείρειν. ἔκ τε τοῦ οἰκήματος οὐκέτι ἤθελον ἐξιέναι, οὐδ' ἐσιέναι ἔφασαν κατὰ δύναμιν περιόψεσθαι οὐδένα· οἱ δὲ Κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς θύρας οὐδ' αὐτοὶ διενοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ οἰκήματος, καὶ διελόντες τὴν ὀροφὴν, ἔβαλλον τῷ κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω. οἱ δὲ ἐφυ-

---

lictores profequentes eos urgebant, qui tardius progrederentur.

48. Atque hunc in modum eductos trucidarunt ad fexaginta: quod illos latebat, qui in carcere reliqui erant. Exiftimabant enim, fuos focios ab inimicis ex carcere eductos alio traduci. Cum autem hoc refciviffent, et ex quodam intellexiffent, tunc Athenienfes implorare ac orare cœperunt, ut, fi voluntas eorum ferret, ipfi fe occiderent; nec amplius ex carcere exire volebant, et dicebant, fe pro viribus non permiffuros, ut quifquam illuc ingrederetur. Corcyræi vero ne ipfi quidem per fores irrumpere in animo habebant: fed cum carceris tectum confcendiffent, et lacunar revulfiffent, tegulis et fagittis eos petebant, qui infra erant. Illi vero fe protegebant, ut poterant, quia

λάσσοντό τε ὡς ἠδύναντο, καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον, οἰστούς τε, οὓς ἀφίεσαν ἐκεῖνοι, ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες, καὶ ἐκ κλινῶν τινων, αἳ ἔτυχον αὐτοῖς ἐνοῦσαι, τοῖς στάρτοις, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες, ἀπαγχόμενοι, παντὶ τρόπῳ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς, ἐπεγένετο γὰρ νὺξ τῷ παθήματι, ἀναδοῦντες σφᾶς αὐτοὺς, καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω, διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι, ἐπειδὰν ἡμέρα ἐγένετο, φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες, ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως. τὰς δὲ γυναῖκας, ὅσαι ἐν τῷ τειχίσματι ἑάλωσαν, ἠνδραποδίσαντο. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ δήμου διεφθάρησαν. καὶ ἡ στάσις πολλὴ γενομένη ἐτε-

etiam ipſorum multi ſibi manus violentas attulerunt, partim ſagittas ab hoſte miſſas jugulis imprimentes, partim lectorum ſuorum, qui illic ipſis erant, funibus, partim reſtibus, quas ex ſuis veſtibus a ſe laceratis fecerant, ſe ipſos ſtrangulantes, omni denique ratione magnam partem noctis, nox enim huic cladi intervenit, ſe ipſos laqueis ſuffocantes, et ab illis, qui in ſuperiore tecti parte ſtabant, telis petiti, penitus perierunt. Cum autem dies illuxiſſet, Corcyræi eos acervatim in plauſtra conjectos extra urbem portarunt. Ipſorum vero uxores, quotquot in munitione captæ fuerunt, in ſervitutem redegerunt. Hoc igitur modo Corcyræi, qui ſedes in monte poſuerant, a populo funditus perditi fuerunt. Hæc autem ſeditio, quæ magna fuit, hunc habuit exitum, quatenus ad

λεύτησεν ἐς τοῦτο, ὅσα γε κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε. οὐ γὰρ ἔτι ἦν ὑπόλοιπον τῶν ἑτέρων ὅτι καὶ ἀξιόλογον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Σικελίαν, ἵναπερ τὸ πρῶτον ὥρμηντο, ἀποπλεύσαντες, μετὰ τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἐπολέμουν.

μθ΄. Καὶ οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀκαρνᾶνες, ἅμα τελευτῶντος τοῦ θέρους, στρατευσάμενοι, Ἀνακτόριον, Κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίᾳ. καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους αὐτοὶ Ἀκαρνᾶνες οἰκήτορας ἀπὸ πάντων, ἔσχον τὸ χωρίον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

ν΄. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Ἀριστείδης ὁ Ἀρχίππου, εἷς τῶν ἀργυρολόγων νεῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς αἳ ἐξεπέμφθησαν πρὸς

hoc bellum pertinet. Neque enim quod reliquum erat ex aliis, ejusmodi erat, ut mentione dignum sit. Athenienses autem, cum in Siciliam, quo primum navigationem instituerant, pervenissent, cum illius loci sociis bellum administrabant.

49. Athenienses vero, qui Naupacti erant, et Acarnanes, æstate jam extrèma, cum exercitu profecti, Anactorium, Corinthiorum urbem in ipso Ambracii sinus ostio sitam, per proditionem ceperunt. Corinthiis autem illinc ejectis, ipsi Acarnanes locum tenuerunt, colonis ex omnibus Acarnaniæ partibus eo missis. Et hæc æstas exiit.

50. Sequente hieme, Aristides Archippi filius, unus e ducibus Atticæ classis ad socios

τοὺς ξυμμάχους, Ἀρταφέρνη ἄνδρα Πέρσην παρὰ βασιλέως πορευόμενον ἐς Λακεδαίμονα ξυλλαμβάνει ἐν Ἠιόνι τῇ ἐπὶ Στρυμόνι. καὶ αὐτοῦ κομισθέντος, οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μὲν ἐπιστολὰς μεταγραψάμενοι ἐκ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων, ἀνέγνωσαν· ἐν αἷς, πολλῶν ἄλλων γεγραμμένων, κεφάλαιον ἦν πρὸς Λακεδαιμονίους, οὐ γιγνώσκειν ὅτι βούλονται. πολλῶν γὰρ ἐλθόντων πρέσβεων, οὐδένα ταυτὰ λέγειν. εἰ οὖν τι βούλονται σαφὲς λέγειν, πέμψαι μετὰ τοῦ Πέρσου ἄνδρας ὡς αὐτόν. τὸν δὲ Ἀρταφέρνη ὕστερον οἱ Ἀθηναῖοι ἀποστέλλουσι τριήρει ἐς Ἔφεσον, καὶ πρέσβεις ἅμα· οἱ πυθόμενοι αὐτόθι βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ τεθνηκότα, κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτελεύτησεν, ἐπ᾽ οἴκου ἀνεχώρησαν.

pecuniæ cogendæ causa missæ, Artaphernem virum Persam, qui a Persarum rege missus Lacedæmonem proficiscebatur, ad Eonem, quæ ad Strymonem est sita, comprehendit. Quo Athenas deducto, Athenienses epistolas ex Assyriis literis in Græcum sermonem conversas legerunt. Quarum, cum alia multa ad Lacedæmonios scriberentur, summa hæc erat: Nescire se, quid illi vellent. nam cum multi legati venirent, nullum eadem dicere. Si quid igitur aperte dicere vellent, cum hoc Persa viros ad se mitterent. Artaphernem vero postea Athenienses una cum legatis triremi vectum Ephesum miserunt.— Qui, cum illic intellexissent, Artaxerxem Xerxis filium nuper obiisse, nam per id tempus decesserat, domum redierunt.

να΄. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Χῖοι τὸ τεῖχος περιεῖλον τὸ καινὸν, κελευσάντων Ἀθηναίων, καὶ ὑποπτευσάντων ἐς αὐτοὺς τὶ νεωτεριεῖν· ποιησάμενοι μέντοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις καὶ βεβαιότητα, ἐκ τῶν δυνατῶν, μηδὲν περὶ σφᾶς νεώτερον βουλεύσειν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕβδομον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

νβ΄. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, εὐθὺς τοῦ τε ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο περὶ νουμηνίαν· καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἱσταμένου ἔσεισε· καὶ οἱ Μιτυληναίων φυγάδες καὶ τῶν ἄλλων Λεσβίων, ὁρμώμενοι οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἠπείρου, καὶ μισθωσάμενοι ἔκ τε Πελοποννήσου ἐπικουρικὸν, καὶ αὐτόθεν ξυναγείραντες, αἱροῦσι Ῥοίτιον·

---

51. Eadem hieme, Chii novum murum Athenienſium juſſu demoliti ſunt, quod eos aliquid novi contra ſe moliri ſuſpicarentur. hoc tamen fecerunt adhibita firma cautione, quantum fieri poterat, ne Athenienſes quidquam de priſtino ſuæ civitatis ſtatu innovarent. Atque hæc hiems exiit, ſimul etiam belli, quod Thucydides conſcripſit, ſeptimus annus exceſſit.

52. Æſtatis autem inſequentis initio ſtatim circa novilunium ſol ex parte defecit, ejuſdemque menſis initio terræ motus exſtitit. Et Mitylenæi, aliique Leſbii exſules, quorum plerique ex continente venerant, auxiliis ex Peloponneſo mercede conductis, et manu illinc collecta, Rhœtium occupant. Et acceptis duobus Phocaicorum ſtaterum millibus, ipſum incolis rurſus reddiderunt,

καὶ λαβόντες δισχιλίους στατῆρας Φωκαΐτας, ἀπέδοσαν πάλιν, οὐδὲν ἀδικήσαντες. καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπὶ Ἄντανδρον στρατεύσαντες, προδοσίας γενομένης λαμβάνουσι τὴν πόλιν. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια, τάς τε ἄλλας πόλεις τὰς Ἀκταίας καλουμένας, ἃς πρότερον Μιτυληναίων νεμομένων Ἀθηναῖοι εἶχον, ἐλευθεροῦν, καὶ πάντων μάλιστα τὴν Ἄντανδρον. καὶ κρατυνάμενοι αὐτὴν, ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων, καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ ῥαδίως ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι, τήν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν, καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσασθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρασκευάζεσθαι ἔμελλον.

νγ'. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐν τῷ αὐτῷ θέρει, ἑξή-

---

nulla injuria facta. Postea vero, cum copias adversus Antandrum duxissent, urbem interveniente proditione ceperunt. Eorum autem propositum erat, cum alias civitates, quæ Actææ vocantur, quas prius possidentibus Mitylenæis Athenienses tenebant, in libertatem vindicare, tum vero omnium maxime Antandrum.—Ubi autem eam munissent, nam ædificandarum navium facultas, propter lignorum copiam, et Idam impendentem, illic ipsis erat, cum reliquo etiam apparatu inde proficiscentes, Lesbum vicinam infestare, et in suam potestatem redigere Æolica oppida, quæ in continente erant. Et hi quidem hæc facere constituerant.

53. Athenienses vero, eadem æstate, cum LX. navibus, et

κοντα ναυσὶ, καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις, ἱππεῦσί τε ὀλίγοις, καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλησίους καὶ ἄλλους τινὰς ἀγαγόντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ Κύθηρα. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ Νικόστρατος ὁ Διοτρέφους, καὶ Αὐτοκλῆς ὁ Τολμαίου. τὰ δὲ Κύθηρα, νῆσός ἐστιν, ἐπίκειται δὲ τῇ Λακωνικῇ κατὰ Μαλέαν. Λακεδαιμόνιοι δ' εἰσὶ τῶν περιοίκων, καὶ Κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος, ὁπλιτῶν τε φρουρὰν διέπεμπον ἀεὶ, καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. ἦν γὰρ αὐτοῖς τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ὁλκάδων προσβολή. καὶ λῃσταὶ ἅμα τὴν Λακωνικὴν ἧσσον ἐλύπουν ἐκ θαλάσσης, ᾗπερ μόνον οἷόν τ' ἦν κακουργεῖσθαι. πᾶσα γὰρ ἀνέ-

---

duobus militum millibus, et aliquot equitibus, et cum Milesiis, et aliis quibusdam ex sociis, quos secum ducebant, bellum Cytheris intulerunt. Illis autem præerat Nicias Nicerati, et Nicostratus Diotrephis, et Autocles Tolmæi filius. Cythera autem est insula, quæ agro Laconico adjacet e regione Maleæ promontorii. Lacedæmonii vero sunt accolæ circumcirca: et Cytherodices magistratus ad jus dicendum Sparta quotannis eo transibat; et Lacedæmonii militum graviter armatorum præsidium in eam semper transmittebant, ejusque curam ingentem gerebant.— Ipsis enim erat portus, ad quem appellebant onerariæ naves, quæ ex Ægypto, et Africa veniebant. Simul etiam piratæ Laconicam oram a mari, qua tantum infestari poterat, minus infestabant. Tota enim hæc

χει πρὸς τὸ Σικελικὸν καὶ Κρητικὸν πέλαγος.

νδ'. Κατασχόντες οὖν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ στρατῷ, δέκα μὲν ναυσὶ καὶ δισχιλίοις Μιλησίων ὁπλίταις τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν Σκάνδειαν καλουμένην αἱροῦσι· τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι ἀποβάντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα, ἐχώρουν ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων, καὶ ηὗρον εὐθὺς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἅπαντας. καὶ μάχης γιγνομένης ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι, ἔπειτα τραπόμενοι, κατέφυγον ἐς τὴν ἄνω πόλιν. καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν, καὶ τοὺς ξυνάρχοντας, Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, πλὴν θανάτου. ἦσαν δέ

---

insula consurgens ad Siculum et Creticum mare porrigitur.

54. Athenienses igitur, cum huc appulissent cum suis copiis, cum decem navibus, et duobus Milesiorum millibus urbem maritimam, nomine Scandeam, capiunt. cum reliquo exercitu in insulæ partes, quæ Maleam spectabant, exscensu ex navibus facto, ad maritimam Cytheriorum urbem iverunt, ejusque incolas omnes sub armis stantes offenderunt. Prœlioque commisso, Cytherii paulisper impetum sustinuerunt, deinde in fugam versi, in arcem confugerunt. Postea cum Nicia, ejusque collegis compositionem fecerunt ea conditione, ut omne de se statuendi arbitrium Atheniensibus permitterent, nisi mortis. Quædam autem colloquia et ante inter Niciam et Cytherios habita fuerant. Quamobrem

τινες καὶ γενόμενοι τῷ Νικίᾳ λόγοι πρότερον πρός τινας τῶν Κυθηρίων. διὸ καὶ θᾶσσον καὶ ἐπιτηδειότερον τό τε παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τὰ τῆς ὁμολογίας ἐπράχθη αὐτοῖς. ἀνέστησαν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι Κυθηρίους, Λακεδαιμονίους τε ὄντας, καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ τῆς νήσου οὕτως ἐπικειμένης. μετὰ δὲ τὴν ξύμβασιν, οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε Σκάνδειαν τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα παραλαβόντες, καὶ τῶν Κυθήρων φυλακὴν ποιησάμενοι, ἔπλευσαν ἔς τε Ἀσίνην, καὶ Ἕλος, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ θάλασσαν. καὶ ἀποβάσεις ποιούμενοι, καὶ ἐναυλιζόμενοι τῶν χωρίων οὗ καιρὸς εἴη, ἐδήουν τὴν γῆν ἡμέρας μάλιστα ἑπτά.

νε΄. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἰδόντες μὲν τοὺς Ἀθηναίους τὰ Κύθηρα ἔχοντας, προσδεχόμε-

---

etiam citius et commodius, et in præsentia et in posterum, quæ ad compositionem pertinebant, ab ipsis transacta sunt. Athenienses enim Cytherios ex suis sedibus in alias transtulerunt, tum quod essent Lacedæmonii, tum etiam quod insula agro Laconico adeo vicina esset. Post compositionem Athenienses accepta Scandea, urbe ad portum sita, et præsidio Cytheris imposito, navigarunt ad Asinen, et Helos, et ad plurima loca maritima. Et exscensu ex navibus in ea facto, et commorantes ubicunque opportunum videbatur, regionem per dies circiter septem vastarunt.

55. Lacedæmonii vero, quamvis Cythera ab Atheniensibus teneri viderent, et exspectarent, illos in suum etiam

ποι δὲ καὶ ἐς τὴν γῆν σφῶν ἀποβάσεις ποιήσεσθαι τοιαύτας, ἀθρόῃ μὲν οὐδαμοῦ τῇ δυνάμει ἀντετάξαντο, κατὰ δὲ τὴν χώραν φρουρὰς διέπεμψαν, ὁπλιτῶν πλῆθος, ὡς ἑκασταχόσε ἔδει. καὶ τὰ ἄλλα ἐν φυλακῇ πολλῇ ἦσαν, φοβούμενοι μὴ σφίσι νεώτερόν τι γένηται τῶν περὶ τὴν κατάστασιν, γεγενημένου μὲν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ πάθους ἀνελπίστου καὶ μεγάλου, Πύλου δὲ ἐχομένης, καὶ Κυθήρων, καὶ πανταχόθεν σφᾶς περιεστῶτος πολέμου ταχέως, καὶ ἀπροφυλάκτου. ὥς τε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστήσαντο, καὶ τοξότας· ἔς τε τὰ πολεμικὰ, εἴπερ ποτε, μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο, ξυνεστῶτες, παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν σφῶν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς, ναυτικῷ

---

agrum exſcenſiones hujuſmodi facturos, nunquam tamen cum frequentibus copiis, acie inſtructa, obviam ipſis iverunt: ſed militum graviter armatorum magnam manum in varias agri ſui partes, prout unuſquiſque locus poſtulabat, præſidii cauſa miſerunt. Et ceteris in rebus ſibi diligenter cavebant, metuentes, ne quid in rerum ſuarum ſtatu novaretur, propter inſperatam ac ingentem cladem in inſula recens acceptam, et propter Pylum et Cythera occupata, et propter repentinum ac improviſum bellum, quod ipſos undique circumſtabat. Quare præter ſuam conſuetudinem quadringentos equites, et ſagittarios conſtituerunt. Et ad res bellicas, ſi unquam ante, tunc potiſſimum ſegniores redditi ſunt, qui præter uſitatam ſibi formam apparatus, cum nauticis copiis certare cogerentur, idque contra Athenienſes, qui, quidquid in-

ἀγῶνι, καὶ τούτῳ πρὸς Ἀθηναίους, οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον ἀεὶ ἐλλιπὲς ἦν τῆς δοκήσεώς τι πράξειν. καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλὰ, καὶ ἐν ὀλίγῳ ξυμβάντα παρὰ λόγον αὐτοῖς, ἔκπληξιν μεγίστην παρεῖχε. καὶ ἐδεδίεσαν μή ποτε αὖθις ξυμφορά τις αὐτοῖς περιτύχῃ, οἵα καὶ ἐν τῇ νήσῳ. ἀτολμότεροι δὲ δι' αὐτὸ ἐς τὰς μάχας ἦσαν, καὶ πᾶν ὅτι κινήσειαν, ᾤοντο ἁμαρτήσεσθαι, διὰ τὸ τὴν γνώμην ἀνεχέγγυον γεγενῆσθαι, ἐκ τῆς πρὶν ἀηθείας τοῦ κακοπραγεῖν.

νϛʹ. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δῃοῦσι τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν, ὡς καθ' ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι,

---

tentatum relinquebant, id semper spei deesse putabant, quam de felici rerum successu conceperant. Præterea varii casus, multæque res, quæ brevi temporis spatio præter omnem exspectationem ipsis acciderant, maximum metum ipsis incutiebant. Et verebantur, ne forte rursus aliqua calamitas sibi contingeret, qualis erat, quam et in insula acceperant. Et propterea ad pugnandum erant timidiores, et quidquid aggressi fuissent, id infelicem exitum putabant habiturum, propter animi diffidentiam, quod prius adversa fortuna premi non consuevissent.

56. Cum igitur Athenienses tunc oram maritimam vastarent, pleraque quiescebant, cum ad singula præsidia exscensus aliquis e navibus fiebat; tum quod singuli se numero inferiores esse ducerent, tum etiam

καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ· μία δὲ φρουρὰ, ἥπερ καὶ ἠμύνατο περὶ Κορτύταν καὶ Ἀφροδισίαν, τὸν μὲν ὄχλον τῶν ψιλῶν ἐσκεδασμένον ἐφόβησεν ἐπιδρομῇ, τῶν δὲ ὁπλιτῶν δεξαμένων ὑπεχώρησε πάλιν· καὶ ἄνδρες τέ τινες ἀπέθανον αὐτῶν ὀλίγοι, καὶ ὅπλα ἐλήφθη. τροπαῖόν τε στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Κύθηρα. ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηράν· καὶ δῃώσαντες μέρος τι τῆς γῆς, ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνουρίας γῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς. νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσιν ἐνοικεῖν, διά τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφίσι γενομένας καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας, καὶ

---

quod in eo rerum ſtatu conſtituti eſſent. Una vero præſidiaria cohors, quæ etiam ad Cortytam et Aphrodiſiam hoſtes propulſavit, ipſam quidem levis armaturæ turbam palatam, impetu in eam facto, terruit: ſed cum gravis armaturæ milites ipſam excepiſſent, rurſus ſe recepit, et aliquot ex ipſius numero ceciderunt, armaque capta fuerunt. Athenienſes autem, erecto tropæo, in Cythera abierunt. Hinc vero ad Epidaurum Limeram claſſe circumvecti profecti ſunt. agrique parte vaſtata, pervenerunt ad Thyream, quæ eſt illa quidem agri, qui Cynurius appellatur, ſed Argivum et Laconicum agrum ſuo interjectu diſterminat. Lacedæmonii autem, quod eam poſſiderent, Æginetis patria pulſis incolendam dederunt: tum ob beneficia, quæ et terræ motus tempore, et cum Helotes in dominos inſurrexerant, in ſe contulerant;

ὅτι Ἀθηναίων ὑπακούοντες, ὅμως πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἑστᾶσι.

νζʹ. Προσπλεόντων οὖν ἔτι τῶν Ἀθηναίων, οἱ Αἰγινῆται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες, τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν, ἀπέχουσαν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν ἐς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν, δεομένων τῶν Αἰγινητῶν, ἀλλ' αὐτοὺς κίνδυνος ἐφαίνετο ἐς τὸ τεῖχος κατακλείεσθαι. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα, ὡς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ

---

tum etiam quod, licet Atheniensium imperio subjecti essent, tamen secum perpetuo sensissent.

57. Atheniensibus igitur cum classe adventantibus, Æginetæ murum, quem ad mare ædificabant, reliquerunt; et in superiorem urbem, stadiis circiter decem a mari distantem, quam incolebant, se receperunt. Et una Lacedæmoniorum præsidiaria cohors, quæ agri tutandi causa illic erat, quæ etiam Æginetas in illo muro ædificando adjuvabat, cum ipsis in urbem ingredi noluit, licet Æginetæ eam rogarent, quod ipsis præsidiariis Lacedæmoniorum militibus periculosum esse videretur intra muros concludi. Quare cum in editiora loca se recepissent, quod se ad hosti pugna resistendum impares esse judicarent, quiescebant. Interea vero Athenienses, cum ad

στρατιᾷ, αἱροῦσι τὴν Θυρέαν· καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν, καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν. τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες, ἀφίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ τὸν ἄρχοντα ὃς παρ' αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων, Τάνταλον τὸν Πατροκλέους. ἐζωγρήθη γὰρ τετρωμένος. ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι. καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους, καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους, οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν, φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν· Αἰγινήτας δὲ ἀποκτεῖναι πάντας ὅσοι ἑάλωσαν, διὰ τὴν προτέραν αἰεί ποτε ἔχθραν· Τάνταλον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους καταδῆσαι.

---

litus appulissent, et cum omnibus copiis ad Thyream confestim ivissent, eam ceperunt; et urbem incenderunt, et res, quæ in ea erant, diripuerunt: et Æginetas, quotquot in ipso congressu non occubuerant, et Tantalum Patroclis filium, qui apud illos pro Lacedæmoniis dux fuerat, cum enim vulneratus fuisset, vivus captus est, abduxerunt, et cum his Athenas pervenerunt. nonnullos etiam ex Cytheris abduxerunt, quos periculi vitandi causa, suis sedibus motos, alio transferendos censuerunt. Athenienses autem hos quidem in insulis collocare decreverunt, et ceteris Cytheriis permittere, ut suum agrum colentes, tributum, quaterna talenta penderent: Æginetas vero omnes, quotquot capti fuerant, interficere statuerunt, propter priorem perpetuamque simultatem: Tantalum vero præter ceteros Lacedæmonios in insula Sphacteria captos in vincula conjiciendum censuerunt.

νη'. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, ἐν Σικελίᾳ Καμαριναίοις καὶ Γελῴοις ἐκεχειρία γίγνεται πρῶτον πρὸς ἀλλήλους. εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι Σικελιῶται ξυνελθόντες ἐς Γέλαν, ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων πρέσβεις ἐς λόγους κατέστησαν ἀλλήλοις, εἴ πως ξυναλλαγεῖεν· καὶ ἄλλαι τε πολλαὶ γνῶμαι ἐλέγοντο ἐπ' ἀμφότερα, διαφερομένων, καὶ ἀξιούντων, ὡς ἕκαστοί τι ἐλασσοῦσθαι ἐνόμιζον· καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος Συρακόσιος, ὅσπερ καὶ ἔπεισε μάλιστα αὐτοὺς ἐς τὸ κοινὸν, τοιούτους δὴ λόγους εἶπεν.

νθ'. « ΟΥΤΕ πόλεως ὢν ἐλαχίστης, ὦ Σι-« κελιῶται, τοὺς λόγους ποιήσομαι, οὔτε πο-« νουμένης μάλιστα τῷ πολέμῳ, ἐς κοινὸν δὲ « τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην γνώμην εἶναι

58. Eadem æſtate in Sicilia induciæ inter Camarinæos et Geloos primum initæ ſunt.— Mox etiam ceteri Siculi et Sicilienſes Gelam convenerunt, et legatis ex omnibus Siciliæ civitatibus eo miſſis, in colloquium venerunt, et inter ſe agere cœperunt, ſi quo modo in priſtinam gratiam redire poſſent. Et cum multæ aliæ ſententiæ in utramque partem dictæ ſunt ab illis, qui diſſentiebant, et petebant ea, quibus ſe quiſque ab altero fraudatum exiſtimabat: tum etiam Hermocrates Hermonis filius Syracuſanus, qui etiam præcipue ipſos movit, ad legatós a Siciliæ communi miſſos, hujuſmodi verba tunc fecit.

59. "Non ex ea civitate, viri Sicilienſes, quæ aut minima ſit, aut bello maxime laboret, ego ortus, verba faciam: ſed ſententiam dicam, quæ in totius Siciliæ commune bonum optima eſſe mihi videtur. Ac bel-

" ἀποφαινόμενος τῇ Σικελίᾳ πάσῃ. καὶ περὶ
" μὲν τοῦ πολεμεῖν, ὡς χαλεπὸν, τί ἄν τις πᾶν
" τὸ ἐνὸν ἐκλέγων ἐν εἰδόσι μακρηγοροίη; οὐ-
" δεὶς γὰρ οὔτε ἀμαθίᾳ ἀναγκάζεται αὐτὸ
" δρᾷν, οὔτε φόβῳ, ἢν οἴηταί τι πλέον σχή-
" σειν, ἀποτρέπεται. ξυμβαίνει δὲ τοῖς μὲν,
" τὰ κέρδη μείζω φαίνεσθαι τῶν δεινῶν· οἱ δὲ
" τοὺς κινδύνους ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πρὸ τοῦ
" αὐτίκα τι ἐλασσοῦσθαι· αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ
" μὴ καιρῷ τύχοιεν ἑκάτεροι πράσσοντες, αἱ
" παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφέλιμοι. ὃ
" καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι πειθομένοις πλείστου
" ἂν ἄξιον γένοιτο. τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστοι εὖ
" βουλευόμενοι δὴ θέσθαι, τότε πρῶτον ἐπολε-
" μήσαμεν, καὶ νῦν πρὸς ἀλλήλους δι' ἀντι-

lum quidem gerere, quam tristis sit res, cur nam quis omnia mala, quæ in eo contingere solent, apud homines rerum gnaros colligens, oratione prolixa utatur? Nemo enim, aut propter bellicorum incommodorum imperitiam hoc agere cogitur, aut metu deterretur, si quid amplius se adepturum speret. sed usu venit, ut his quidem lucra majora, quam pericula esse videantur: illi vero quodvis discrimen adire, quam ullam jacturam in præsentia facere malint. Sed cum hæc ipsa neutri opportune faciunt, tunc admonitiones de facienda gratiæ reconciliatione sunt utiles. Id, quod nobis etiam in præsentia plurimi faciendum erit, si monentibus pareamus. Quod enim unusquisque nostrum suis rebus privatim bene consulere vellet, bellum tunc primum suscepimus: nunc vero inter nos disceptando operam demus, ut in pristinam gratiam redea-

" λογιῶν πειρώμεθα καταλλαγῆναι· καὶ ἢν " ἄρα μὴ προχωρήσῃ ἴσον ἑκάστῳ ἔχοντι ἀπ- " ελθεῖν, πάλιν πολεμήσομεν.

ξ'. " Καίτοι γνῶναι χρὴ ὅτι οὐ περὶ τῶν " ἰδίων μόνον, εἰ σωφρονοῦμεν, ἡ ξύνοδος ἔσται, " ἀλλ' εἰ ἐπιβουλευομένην τὴν πᾶσαν Σικελί- " αν, ὡς ἐγὼ κρίνω, ὑπ' Ἀθηναίων, δυνησόμεθα " ἔτι διασῶσαι· καὶ διαλλακτὰς πολὺ τῶν " ἐμῶν λόγων ἀναγκαιοτέρους περὶ τῶνδε Ἀ- " θηναίους νομίσαι, οἳ δύναμιν ἔχοντες μεγί- " στην τῶν Ἑλλήνων, τάς τε ἁμαρτίας ἡμῶν " τηροῦσιν, ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες, καὶ ὀνό- " ματι ἐννόμῳ ξυμμαχίας, τὸ φύσει πολέμιον " εὐπρεπῶς ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται. πό- " λεμον γὰρ αἱρομένων ἡμῶν, καὶ ἐπαγομένων

---

mus. Et nisi successerit, ut unusquisque nostrum suum jus obtineat, atque ita hinc discedat, iterum ad arma redibimus.

60. " Quamquam hoc nobis est sciendum, non solum de privatis rebus, si sapimus, coactum esse concilium: sed etiam ut consultemus, an universam Siciliam, quæ, ut ego judico, Atheniensium insidiis appetitur, adhuc conservare possimus. Et oportet existimare Athenienses, qui, cum maximam omnium Græcorum potentiam obtineant, cum paucis navibus hic præsto sunt ad observanda nostra peccata, et legitimo societatis nomine, innatum sibi odium, speciosa rerum appellatione suum consilium velantes, ad suam utilitatem accommodant, harum nostrarum discordiarum pacificatores esse multo magis necessarios, quam mea verba. Cum enim bellum susceperimus, et hos viros arcessiverimus, qui vel illis, qui

"σοῦ τοὺς ἄνδρας οἳ καὶ τοῖς μὴ ἐπικαλου-
"μένοις αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσι, κακῶς τε ἡμᾶς
"αὐτοὺς ποιούντων τέλεσι τοῖς οἰκείοις, καὶ
"τῆς ἀρχῆς ἅμα προκοπτόντων ἐκείνοις, εἰκὸς,
"ὅταν γνῶσιν ἡμᾶς τετρυχωμένους, καὶ πλεί-
"ονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτοὺς, τάδε πάν-
"τα πειράσεσθαι ὑπὸ σφᾶς ποιεῖσθαι.

ξα΄. "Καίτοι τῇ ἑαυτῶν ἑκάστους, εἰ σω-
"φρονοῦμεν, χρὴ τὰ μὴ προσήκοντα ἐπικτω-
"μένους, μᾶλλον ἢ τὰ ἕτοιμα βλάπτοντας,
"ξυμμάχους τε ἐπάγεσθαι, καὶ τοὺς κινδύ-
"νους προσλαμβάνειν· νομίσαι τε στάσιν μά-
"λιστα φθείρειν τὰς πόλεις, καὶ τὴν Σικε-
"λίαν, ἧς γε οἱ ἔνοικοι ξύμπαντες μὲν ἐπι-
"βουλευόμεθα, κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν.

---

ipſos non arceſſunt, bellum inferunt, cumque nos ipſos domeſticis ſumtibus vexemus, ſimul etiam cum nos ipſi paulatim aditum illis ad hoc imperium occupandum patefaciamus, veriſimile eſt, ipſos ſua ſponte, ubi nos afflictos cognoverint, olim cum majore claſſe venturos, et hæc omnia in ſuam poteſtatem redigere conaturos.

61. "Atqui, ſi ſapimus, oportet unumquemque noſtrum potius, ut ſuo imperio res alienas adjungat, quam ut ſuas lædat, ſocios arceſſere, et pericula ſubire. Et exiſtimare oportet, ſeditionem maxime pernicioſam eſſe cum ſingulis civitatibus, tum etiam univerſæ Siciliæ, cujus nos incolæ univerſi inſidiis Athenienſium appetimur, et tamen mutuis ſingularum civitatum diſſenſionibus laborantes alii ab aliis diviſi ſumus. Quibus rebus cognitis oportet

“ ἃ χρὴ γνόντας, καὶ ἰδιώτην ἰδιώτῃ καταλ-
“ λαγῆναι, καὶ πόλιν πόλει, καὶ πειρᾶσθαι
“ κοινῇ σώζειν τὴν πᾶσαν Σικελίαν. παρεστά-
“ ναι δὲ μηδενὶ ὡς οἱ μὲν Δωριῆς ἡμῶν, πολέ-
“ μιοι τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ Χαλκιδικὸν, τῇ
“ Ἰάδι ξυγγενείᾳ ἀσφαλές. οὐ γὰρ τοῖς ἔ-
“ θνεσιν ὅτι δίχα πέφυκε τοῦ ἑτέρου, ἔχθει ἐ-
“ πίασιν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀγαθῶν
“ ἐφιέμενοι, ἃ κοινῇ κεκτήμεθα. ἐδήλωσαν δὲ
“ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χαλκιδικοῦ γένους παρακλή-
“ σει. τοῖς γὰρ οὐδεπώποτε σφίσι κατὰ τὸ
“ ξυμμαχικὸν προσβοηθήσασιν αὐτοὶ τὸ δί-
“ καιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης προθύμως παρ-
“ έσχοντο. καὶ τοὺς μὲν Ἀθηναίους ταῦτα
“ πλεονεκτεῖν τε καὶ προνοεῖσθαι, πολλὴ ξυγ-

---

et privatum cum privato, et civitatem cum civitate in gratiam redire, et operam dare, ut omnes simul universam Siciliam servemus. Nec in mentem venire cuipiam oportet, eos quidem, qui de nobis sunt Dorienses, Atheniensium hostes esse; Chalcidenses vero, propter cognationem Ionicam, a periculis tutos esse. Neque enim partium odio, bellum nostris gentibus inferunt, quod sint divisæ: sed cupiditate bonorum, quæ communiter in Sicilia possidemus. Hoc autem nunc declararunt in ista Chalcidensium evocatione. Illis enim, qui ex fœderis societate nullum auxilium ipsis unquam tulerunt, ipsi fœderis jus libentius præstiterunt. Atque Atheniensibus quidem hæc affectantibus, et provide perficere conantibus, multam veniam dandam esse censeo: nec eos, qui imperium affectant, sed eos, qui ad imperata faciendum

" γνώμη· καὶ οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις
" μέμφομαι, ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν ἑτοιμοτέ-
" ροις οὖσι. πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπειον διὰ
" παντὸς ἄρχειν μὲν τοῦ εἴκοντος, φυλάσσε-
" σθαι δὲ τὸ ἐπιόν. ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐ-
" τὰ, μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις
" πρεσβύτατον ἥκει κρίνας, τὸ κοινῶς φοβερὸν
" ἅπαντας εὖ θέσθαι, ἁμαρτάνομεν. τάχιστα
" δ' ἂν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ γένοιτο εἰ πρὸς ἀλ-
" λήλους ξυμβαῖμεν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν
" ὁρμῶνται Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἐπι-
" καλεσαμένων. καὶ οὕτως οὐ πόλεμος πολέ-
" μῳ, εἰρήνῃ δὲ διάφορα ἀπραγμόνως παύον-
" ται· οἵ τ' ἐπίκλητοι εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόν-
" τες, εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασι.

---

funt propenfiores, vituperandos puto. Homines enim ita nati funt, ut femper illos quidem imperio premant, qui cedunt ipfis: ab illis vero fibi caveant, qui arma ipfis inferunt. Nos vero peccamus, quotquot, cum hæc habeamus perfpecta, rebus noftris non recte profpicimus, neque finguli hoc antiquiffimum effe judicamus, ipfam fcilicet rationem, qua omnes communi periculo bene confulamus. Hoc autem celerrime liberabimur, fi compofitionem inter nos faciamus. Athenienfes enim non ex agri fui finibus profecti nos invadunt; fed ex illorum agro, qui ipfos arceffiverunt. Atque ita non bellum bello, fed pace difcordia nullo negotio fedabitur. Et Athenienfes, qui evocati fuerunt, et qui infefto animo, fpeciofo tamen prætextu huc venerunt, jure optimo, re infecta, abibunt.

ξϛ΄. « Καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, « τοσοῦτον ἀγαθὸν, εὖ βουλευομένοις εὑρίσκε- « ται. τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην ἄρι- « στον εἶναι εἰρήνην πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν « αὐτοῖς ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴτῳ τὶ ἐστὶν « ἀγαθὸν, ἢ εἴτῳ τὰ ἐναντία, οὐχ ἡσυχία « μᾶλλον, ἢ πόλεμος, τὸ μὲν, παῦσαι ἂν ἑ- « κατέρῳ, τὸ δὲ ξυνδιασῶσαι, καὶ τὰς τιμὰς « καὶ λαμπρότητας ἀκινδυνωτέρας ἔχειν τὴν « εἰρήνην, ἄλλα τε ὅσα ἐν μήκει λόγων ἄν τις « διέλθοι, ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν; ἃ χρὴ « σκεψαμένους μὴ τοὺς ἐμοὺς λόγους ὑπερι- « δεῖν, τὴν δὲ αὐτοῦ τινα σωτηρίαν μᾶλλον « ἀπ' αὐτῶν προϊδεῖν. καὶ εἴτις βεβαίως τὶ ἢ

62. « Atque commodum quidem, quod ad Athenienſes attinet, tantum eſſe comperitur, ſi rebus noſtris recte conſulamus. Pacem vero, quam omnium confeſſione ſummum bonum eſſe conſtat, cur etiam inter nos ipſos facere non oporteat? An exiſtimatis, ſi quid boni alicui adeſt, aut ſi cui contraria, non potiorem eſſe pacem, quam bellum, tum ad liberandum utrumque his malis, quæ bono ſunt contraria, tum etiam ad illud bonum utrique conſervandum? Et numquid animadvertitis, pacem habere honores et dignitates a periculo remotiores, atque alia, quæ quis oratione longa perſequi poſſet, quemadmodum de bello? Quibus rebus conſideratis, non oportet vos contemnere mea verba; ſed potius unumquemque veſtrum his admonitum ſuæ ſaluti proſpicere. Et ſi quis vel ſuæ cauſæ æquitate, vel ſua potentia fretus, certam de rei alicujus ſucceſſu ſpem concepit, is caveat, ne

" τῷ δικαίῳ ἢ βίᾳ πράξειν οἴεται, τῷ παρ' " ἐλπίδα μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω, γνοὺς ὅτι " πλείους ἤδη καὶ τιμωρίαις μετιόντες τοὺς " ἀδικοῦντας, καὶ ἐλπίσαντες ἕτεροι δυνάμει " τινὶ πλεονεκτήσειν, οἱ μὲν οὐχ ὅσον οὐκ ἠμύ-" ναντο, ἀλλ' οὐδ' ἐσώθησαν, τοῖς δ', ἀντὶ τοῦ " πλέον ἔχειν, προσκαταλιπεῖν τὰ ἑαυτῶν ξυμ-" έβη. τιμωρία γὰρ οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως ὅτι " καὶ ἀδικεῖται, οὐδὲ ἰσχὺς βέβαιον, διὸ ὅτι " καὶ εὔελπι. τὸ δὲ ἀστάθμητον τοῦ μέλλον-" τος ὡς ἐπὶ πλεῖστον κρατεῖ· πάντων τε σφα-" λερώτατον ὂν, ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαί-" νεται. ἐξ ἴσου γὰρ δεδιότες, προμηθείᾳ μᾶλ-" λον ἐπ' ἀλλήλους ἐρχόμεθα.

ξγ'. " Καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ

---

præter ſpem graviter labatur: illud animadvertens, multos jam fuiſſe, qui ſuas injurias perſequi, et illos ulciſci volebant, a quibus eas acceperant; alios etiam fuiſſe, qui ſpem conceperant, ſe ſuas facultates aliqua potentia amplificaturos. ſed illis quidem contigiſſe, ut non ſolum ſuas injurias ulti non fuerint, ſed ne ſalutem quidem ſuam retinere potuerint; his vero, ut pro rerum ſuarum amplificatione, ſuarum etiam jacturam fecerint. Ultio enim non protinus alicui merito ſuccedit, quod injuriam ab altero acceperit; neque etiam potentia ideo eſt certa, quod homines bona ſpe compleat. ſed fortuna rerum exitum in ſua poteſtate plerumque tenet: quæ cum ſit res omnium maxime lubrica, tamen utiliſſima videtur.— Cum enim utrique pariter timemus, circumſpectius alii alios invadimus.

63. " Quare nos etiam nunc

" τὸ ἀτέκμαρτον δέος, καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβε-
" ροὺς παρόντας Ἀθηναίους κατ' ἀμφότερα
" ἐκπλαγέντες, καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης,
" ὧν ἕκαστός τις ᾠήθημεν πράξειν ταῖς κωλύ-
" μαις ταύταις ἱκανῶς νομίσαντες εἰρχθῆναι,
" τοὺς ἐφεστῶτας πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀ-
" ποπέμπωμεν· καὶ αὐτοὶ μάλιστα μὲν ἐς
" ἀΐδιον ξυμβῶμεν, εἰ δὲ μὴ, χρόνον ὡς πλεῖ-
" στον σπεισάμενοι, τὰς ἰδίας διαφορὰς ἐς αὖ-
" θις ἀναβαλώμεθα. τὸ ξύμπαν τε δὴ, γνῶ-
" μεν, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ, πόλιν ἕξοντες ἕκα-
" στος ἐλευθέραν, ἀφ' ἧς αὐτοκράτορες ὄντες,
" τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ἀ-
" μυνούμεθα. ἢν δὲ ἀπιστήσαντες, ἄλλοις ὑπ-

---

utraque de caufa, cum ob inexploratum hujus incerti rerum eventus metum, tum ob Athenienfium præfentiam, qui formidolofi jam adfunt, territi, tum etiam exiftimantes noftram confilii imbecillitatem iftis difficultatibus fatis impeditam fuiffe, ne perageremus ea, quæ unufquifque noftrum fe peracturum putabat, hoftes imminentes ex noftra regione amandemus. Et inprimis quidem ipfi fœdus æternum inter nos ineamus; fin minus, induciis in longiffimum tempus factis, difcordias privatas in aliud tempus differamus. In fumma vero, cognofcamus, fi mihi affentiamini, futurum, ut unufquifque noftrum fuam civitatem liberam obtineat; unde, cum noftri juris ac arbitrii erimus, illis, qui aut bene, aut male de nobis meriti fuerint, gratiam pro meritis jure referemus. At fi mihi non affentiamini, fed aliorum auctoritatem fequamur, non folum non erit nobis certamen de ulcif-

" ακούσωμεν, οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα,
" ἀλλὰ καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν
" τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ, κατ'
" ἀνάγκην γιγνοίμεθα.

ξδ'. " Καὶ ἐγὼ μὲν, ἅπερ καὶ ἀρχόμενος
" εἶπον, πόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος, καὶ
" ἐπιὼν τῳ μᾶλλον, ἢ ἀμυνούμενος, ἀξιῶ προ-
" ϊδομένους αὐτῶν ξυγχωρεῖν, καὶ μὴ τοὺς
" ἐναντίους οὕτω κακῶς δρᾷν ὥστε αὐτοὺς τὰ
" πλείω βλάπτεσθαι, μηδὲ μωρίᾳ φιλονεικῶν
" ἡγεῖσθαι τῆς τε οἰκείας γνώμης ὁμοίως αὐ-
" τοκράτωρ εἶναι, καὶ ἧς οὐκ ἄρχω τύχης,
" ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἡσσᾶσθαι. καὶ τοὺς ἄλλους
" δικαιῶ ταυτό μοι ποιῆσαι ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν,
" καὶ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. οὐ-

---

cendo aliquo; ſed etiam, ſi res ita tulerit, amiciſſimi inimiciſſimis, et inimici, quibus non convenit, propter neceſſitatem ſiemus.

64. " Atque ego quidem, ut meæ orationis initio dixi, qui demonſtravi, me ex maxima civitate ortum, et qui bellum aliis inferre, quam illatum propulſare malo, ſuadeo, ut nobis ipſis proſpicientes compoſitionem faciamus, neve ſic adverſarios maleficiis afficiamus, ut nos ipſi longe pluribus detrimentis afficiamur: neque ſtulte contendens exiſtimare volo, me ſummam poteſtatem habere et in meam voluntatem, et in ipſam fortunam, in quam nullum imperium habeo; ſed vinci, et de meo jure decedere volo, quatenus par eſt. Et æquum eſſe cenſeo, vos ceteros veſtra ſponte idem facere, quod ego, neque ad hoc faciendum,

" δεῖν γὰρ αἰσχρὸν οἰκείους οἰκείων ἡσσᾶσθαι,
" ἢ Δωριᾶ τινα, Δωριῶς, ἢ Χαλκιδέα, τῶν
" ξυγγενῶν· τὸ δὲ ξύμπαν, γείτονας ὄντας,
" καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας, καὶ περιῤῥύτου,
" καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους Σικελιώτας· οἳ
" πολεμήσομέν τε, οἶμαι, ὅταν ξυμβῇ, καὶ
" ξυγχωρησόμεθά γε πάλιν καθ' ἡμᾶς αὐ-
" τοὺς, λόγοις κοινοῖς χρώμενοι. τοὺς δὲ ἀλ-
" λοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι ἀεὶ, ἢν σω-
" φρονῶμεν, ἀμυνούμεθα, εἴπερ καὶ καθ' ἑκά-
" στους βλαπτόμενοι, ξύμπαντες κινδυνεύομεν·
" ξυμμάχους δὲ οὐδέποτε τὸ λοιπὸν ἐπαξό-
" μεθα, οὐδὲ διαλλακτάς. τάδε γὰρ ποιοῦν-
" τες, ἔν τε τῷ παρόντι δυοῖν ἀγαθοῖν οὐ στε-
" ρήσομεν τὴν Σικελίαν, Ἀθηναίων τε ἀπαλ-

---

ab hoſtibus compelli. nec enim turpe eſt, domeſticos a domeſticis, aut Dorienſem aliquem a Dorienſi, aut Chalcidenſem a ſuo gentili ſuperari. Denique, ut rem totam paucis expediam, compoſitionem nobis faciendam cenſeo, quod vicini ſimus, et ejuſdem regionis incolæ, idque regionis, quæ mari undique alluitur, et uno Siculorum nomine vocemur: qui, ut opinor, bellum geremus, cum res ita tulerit, et in mutuam gratiam rurſus redibimus, colloquiis communibus inter nos ipſos habitis. Alienigenas vero contra nos huc profectos, ſimul omnes, ſi ſapimus, propulſabimus; ſiquidem vel cum ſinguli læduntur, univerſi periclitamur: nec ſocios, nec pacificatores unquam poſthac arceſſemus. Si igitur hæc faciamus, et in præſentia duobus bonis Siciliam non fraudabimus, ut

" λαγῆναι, καὶ οἰκείου πολέμου. καὶ ἐς τὸ
" ἔπειτα, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλευθέραν νεμού-
" μεθα καὶ ὑπὸ ἄλλων ἧσσον ἐπιβουλευομέ-
" νην."

ξε'. Τοιαῦτα τοῦ Ἑρμοκράτους εἰπόντος, πειθόμενοι οἱ Σικελιῶται, αὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνηνέχθησαν γνώμῃ ὥστε ἀπαλλάσσεσθαι τοῦ πολέμου, ἔχοντες ἃ ἕκαστοι ἔχουσι· τοῖς δὲ Καμαριναίοις Μοργαντίνην εἶναι, ἀργύριον τακτὸν τοῖς Συρακοσίοις ἀποδοῦσιν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων ξύμμαχοι, παρακαλέσαντες αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει ὄντας, εἶπον ὅτι ξυμβήσονται, καὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται κἀκείνοις κοιναί. ἐπαινεσάντων δὲ αὐτῶν, ἐποιοῦντο τὴν ὁμολογίαν· καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀπέπλευσαν

Athenienſibus, belloque domeſtico liberetur: et in poſterum, nos ſoli, liberam, et aliorum inſidiis minus obnoxiam incolemus."

65. Cum Hermocrates hæc dixiſſet, Siculi quidem ejus verbis adducti, inter ſe conſenſerunt hac conditione, ut ab armis diſcederetur, et ſua quique retinerent, quæ jam poſſidebant; Camarinæis vero Morgantina concederetur, ſi certam pecuniæ ſummam Syracuſanis penderent. Athenienſium vero focii, convocatis illorum ducibus, dixerunt, ſe quoque pacem facturos, et fœdera cum illis quoque communia fore. Quod cum illi approbaſſent, compoſitionem fecerunt. Poſtea vero Athenienſium naves diſceſſerunt. Earum autem duces domum reverſos populus Athenienſis mulctavit, exſilio quidem duos, Pythodorum, et Sopho-

μετὰ ταῦτα ἐκ Σικελίας. ἐλθόντας δὲ τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι, τοὺς μὲν, φυγῇ ἐζημίωσαν, Πυθόδωρον καὶ Σοφοκλέα· τὸν δὲ τρίτον Εὐρυμέδοντα χρήματα ἐπράξαντο· ὡς, ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ καταστρέψασθαι, δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν. οὕτω τῇ τε παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. αἰτία δ' ἦν ἡ παρὰ λόγον τῶν πλειόνων εὐπραγία, αὐτοῖς ὑποτιθεῖσα ἰσχὺν τῆς ἐλπίδος.

ξϛʹ. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, Μεγαρῆς οἱ ἐν τῇ πόλει, πιεζόμενοι ὑπό τε Ἀθηναίων, τῷ πολέμῳ ἀεὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον δὶς ἐσβαλλόντων

---

clem; pecunia vero, tertium, Eurymedontem: quasi penes eos fuisset res Siculas in suam potestatem redigere, sed muneribus adducti discessissent.— Adeo freti præsenti rerum successu, nihil sibi præter animi sententiam succedere, sed æque difficillima atque facillima, sive magnos, sive parvos apparatus haberent, pariter conficere volebant. Cujus rei causa erat inopinata felicitas, quæ in plerisque rebus ipsis contigerat, quæ spei vires ipsis subministrabat.

66. Eadem æstate, Megarenses, qui in urbe erant, cum et ab Atheniensibus bello semper premerentur, quia quotannis cum frequentibus copiis irruptionem in ipsorum agrum bis faciebant, et a suis exsulibus, qui ex Pegis, qui propter

πανστρατιᾷ ἐς τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ τῶν σφετέρων φυγάδων τῶν ἐκ Πηγῶν, οἳ στασιασάντων, ἐκπεσόντες ὑπὸ τοῦ πλήθους, χαλεποὶ ἦσαν λῃστεύοντες, ἐποιοῦντο λόγους ἐν ἀλλήλοις ὡς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας, μὴ ἀμφοτέρωθεν τὴν πόλιν φθείρειν. οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω, τὸν θροῦν αἰσθόμενοι, φανερῶς μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ αὐτοὶ ἠξίουν τούτου τοῦ λόγου ἔχεσθαι. γνόντες δὲ οἱ τοῦ δήμου προστάται οὐ δυνατὸν τὸν δῆμον ἐσόμενον ὑπὸ τῶν κακῶν μετὰ σφῶν καρτερεῖν, ποιοῦνται λόγους δείσαντες πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὺς, Ἱπποκράτη τε τὸν Ἀρίφρονος, καὶ Δημοσθένη τὸν Ἀλκισθένους, βουλόμενοι ἐνδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ νομίζοντες ἐλάσσω σφίσι τὸν κίνδυνον ἢ τοὺς ἐκπεσόντας ὑπὸ σφῶν κατελθεῖν. ξυνέβη-

civium feditionem a populo expulfi, latrociniis urbanos graviter infeftabant, in colloquium venerunt, in quo cenfebant exfules recipiendos, ne utrinque civitatem perderent. Exfulum vero amici, cum iftum rumorem fenfiffent, ipfi quoque tunc apertius, quam ante, poftulare ceperunt, ut fui cives in illo colloquio perfeverarent. fed cum populi principes animadvertiffent, populum malis afflictum fecum nullo modo poffe tolerare, metu compulfi, cum Hippocrate Ariphronis, et Demofthene Alcifthenis filio, Athenienfium ducibus, in colloquium venerunt, quia urbem dedere volebant, et exiftimabant, minus periculum fibi fic impendere, quam fi illi, qui ab ipfis ejecti fuerant, rediiffent Inter eos autem ita prim·

σάν τε πρῶτα μὲν, τὰ μακρὰ τείχη ἑλεῖν, Ἀθηναίους, ἦν δὲ σταδίων μάλιστα ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Νίσαιαν τὸν λιμένα αὐτῶν, ὅπως μὴ ἐπιβοηθήσωσιν ἐκ τῆς Νισαίας οἱ Πελοποννήσιοι, ἐν ᾗ αὐτοὶ μόνοι ἐφρούρουν, βεβαιότητος ἕνεκα τῶν Μεγάρων. ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐνδοῦναι. ῥᾷον δ' ἤδη ἔμελλον προσχωρήσειν, τούτου γεγενημένου.

ξζ'. Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀπό τε τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ὑπὸ νύκτα πλεύσαντες ἐς Μίνῳαν τὴν Μεγαρέων νῆσον ὁπλίταις ἑξακοσίοις, ὧν Ἱπποκράτης ἦρχεν, ἐν ὀρύγματι ἐκαθέζοντο ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη, καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολύ. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τοῦ ἑτέρου στρατη-

---

convenit, ut Athenienses caperent muros longos, erat autem octo ferme stadiorum ab urbe ad Nisæam ipsorum portum, ne Megarensibus Peloponnesii opem ex Nisæa ferrent, in qua ipsi soli præsidium habebant, ut Megara firmius tenerent. deinde vero et urbis arcem in loco edito sitam Megarenses Atheniensibus dedere conarentur. si enim hoc factum fuisset, jam facilius Megarenses deditionem fecissent.

67. Athenienses igitur, postquam omnia et facta et dicta utrinque fuerunt, quæ ad negotium conficiendum erant necessaria, rebus omnibus jam paratis, sub noctem ad Minoam Megarensium insulam profecti cum sexcentis gravis armaturæ militibus, quibus Hippocrates præerat, in fossa consederunt, quæ non multum illinc distabat; unde Megarenses lateres ad muros exstruendos sumebant. Platæenses vero leviter

γοῦ, Πλαταιῆς τε ψιλοὶ, καὶ ἕτεροι περίπολοι ἐνήδρευσαν ἐς τὸν Ἐνυάλιον, ὅ ἐστιν ἔλασσον ἄπωθεν. καὶ ᾔσθετο οὐδεὶς, εἰ μὴ οἱ ἄνδρες οἷς ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι τὴν νύκτα ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἕως ἔμελλε γίγνεσθαι, οἱ προδιδόντες τῶν Μεγαρέων οὗτοι τοιόνδε ἐποίησαν· ἀκάτιον ἀμφηρικὸν, ὡς λῃσταὶ, ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν τῶν πυλῶν, εἰώθεσαν ἐπὶ ἁμάξῃ, πείθοντες τὸν ἄρχοντα, διὰ τῆς τάφρου κατακομίζειν τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκπλεῖν. καὶ πρὶν ἡμέραν εἶναι, πάλιν αὐτὸ τῇ ἁμάξῃ κομίσαντες ἐς τὸ τεῖχος, κατὰ τὰς πύλας ἐσῆγον, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς Μινῴας Ἀθηναίοις ἀφανὴς δὴ εἴη ἡ φυλακὴ, μὴ ὄντος ἐν τῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ

armati, aliique circuitores, qui cum Demosthene altero duce erant ad Martis templum, quod minus remotum erat ab urbe, quam insula Minoa, in insidiis consederunt. Et nullus Megarensium, præter illos, quibus rem scire curæ erat, hanc noctem noverat. Et cum crepusculum matutinum adventaret, isti Megarenses, qui proditionem moliebantur, hujusmodi fraudem excogitarunt. Navigiolum, quod utrinque binis remis agebatur, veluti latrones, cum jam pridem a suo magistratu, cujus gratiam sibi conciliaverant, impetrassent, ut portas aperiret, plaustro impositum, noctu per fossam ad mare transportare, et enavigare consueverant. Et antequam dies illucesceret, idem plaustro vectum in urbem per portas rursus importabant, ne Atheniensium præsidium, quod erat in

μηδενός. καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις ἤδη ἦν ἡ ἅμαξα. καὶ ἀνοιχθεισῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς, ὡς τῷ ἀκατίῳ, οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγίγνετο γὰρ ἀπὸ ξυνθήματος τὸ τοιοῦτον, ἰδόντες, ἔθεον δρόμῳ ἐκ τῆς ἐνέδρας, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ξυγκλεισθῆναι πάλιν τὰς πύλας· [καὶ] ἕως ἔτι ἡ ἅμαξα ἐν αὐταῖς ἦν, κώλυμα οὖσα προσθεῖναι, καὶ αὐτοὶ ἅμα καὶ οἱ ξυμπράσσοντες Μεγαρῆς τοὺς κατὰ πύλας φύλακας κτείνουσι. καὶ πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Δημοσθένη Πλαταιῆς τε καὶ περίπολοι ἐσέδραμον οὗ νῦν τὸ τροπαῖόν ἐστι, καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν, ἤσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα Πελοποννήσιοι, μαχόμενοι τοὺς προσβοηθοῦντας οἱ Πλαταιῆς ἐκράτησαν, καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων ὁπλί-

---

Minoa, fibi minus caveret, quod nullum in portu navigium prorfus appareret. Tunc autem hoc plauftrum ad portas jam erat. Et cum hæ ex more navigiolo recipiendo aperte fuiffent, hoc enim ex compofito fiebat, Athenienfes, hoc animadverfo, ex infidiis curfu contenderunt, quod eo ocius pervenire vellent, antequam portæ rurfus clauderentur, et donec ipfum plauftrum in ipfis adhuc effet, et impediret, ne clauderentur; et Megarenfes, qui ipforum partibus favebant, una cum ipfis interfecerunt cuftodes, qui ad portas erant. Et primum quidem Platæenfes, et circuitores, qui circa Demofthenem erant, irruperunt in eum locum, ubi tropæum nunc exftat: et ftatim intra portas, Peloponnefii enim, qui proxime erant, rem fenferunt, Platæenfes pugnando fuperarunt eos, qui ad opem

σαις ἐπιφερομένοις βεβαίους τὰς πύλας παρέισχον.

ξη'. Ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἤδη ὁ ἀεὶ ἐντὸς γιγνόμενος χωρεῖ ἐπὶ τὸ τεῖχος. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι φρουροὶ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντισχόντες ἠμύνοντο ὀλίγοι, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν. οἱ δὲ πλείους ἐς φυγὴν κατέστησαν, φοβηθέντες ἐν νυκτί τε πολεμίων προσπεπτωκότων, καὶ τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχομένων, νομίσαντες τοὺς ἅπαντας σφᾶς Μεγαρέας προδεδωκέναι. ξυνέπεσε γὰρ καὶ τὸν τῶν Ἀθηναίων κήρυκα ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης κηρῦξαι, τὸν βουλόμενον ἰέναι Μεγαρέων μετὰ Ἀθηναίων θησόμενον τὰ ὅπλα. οἱ δ' ὡς ἤκουσαν, οὐκέτι ἀνέμενον, ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίσαν-

ferendam veniebant; et gravi Atheniensium armaturæ advenienti portas tutas præstiterunt.

68. Deinde vero jam Atheniensium unusquisque, prout deinceps intrabat, ad murum contendebat. Et Peloponnesii præsidiarii, primo quidem pauci resistentes vim propulsarunt, et illorum nonnulli ceciderunt. At plerique in fugam se conjecerunt, tum quod hostium noctu irrumpentium impetum metuerent, tum etiam quod a Megarensibus proditoribus oppugnarentur. se enim ab universis Megarensibus proditos existimabant. Accidit enim, ut Atheniensium præco sua sponte ediceret, ut quisquis vellet Megarensium ad Athenienses transiret, arma depositurus. Cum audissent, nullam moram amplius interposuerunt, sed re vera se ab utrisque oppugnari existi-

τες κοινῇ πολεμεῖσθαι, κατέφυγον ἐς τὴν Νίσαιαν. ἅμα δὲ ἕῳ ἑαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Μεγαρέων θορυβουμένων, οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πράξαντες, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν, πλῆθος ὃ ξυνῄδῃ, ἔφασαν χρῆναι ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ ἐπεξιέναι ἐς μάχην. ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς, τῶν πυλῶν ἀνοιχθεισῶν, ἐσπίπτειν τοὺς Ἀθηναίους. αὐτοὶ δὲ διάδηλοι ἔμελλον ἔσεσθαι. λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι, ὅπως μὴ ἀδικῶνται. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως. καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος κατὰ τὸ ξυγκείμενον τετρακισχίλιοι ὁπλῖται τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἱππῆς ἑξακόσιοι, οἱ τὴν νύκτα πορευόμενοι, παρῆσαν. ἀληλιμμένων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄντων

---

mantes, in Nisæam fuga se receperunt. Prima autem luce muris jam captis, et Megarensibus, qui in urbe erant, metu trepidantibus, illi, qui Atheniensibus faverant, et alii cum ipsis, totaque multitudo, quæ proditionis erat conscia, portas aperiendas, et ad prœlium adversus hostem prodeundum dicebant. Inter ipsos autem convenerat, ut, portis apertis, Athenienses in urbem irrumperent. futurum autem erat, ut ipsi facile internoscerentur: nam oleo se uncturi erant, ne læderentur. Erant autem futuri magis in tuto, si portæ apertæ fuissent. nam, ut inter ipsos convenerat, quatuor millia peditum gravis armaturæ, et sexcenti equites Atheniensium, qui noctu iter fecerant, ab Eleusine advenerant. Et cum illi inuncti jam ad portas essent, quidam ex consciis insidias al-

ἤδη περὶ τὰς πύλας, καταγορεύει τὶς ξυνειδὼς τοῖς ἑτέροις τὸ ἐπιβούλευμα· καὶ οἱ ξυστραφέντες, ἀθρόοι ἦλθον, καὶ οὐκ ἔφασαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι, οὐδὲ γὰρ πρότερόν πω τοῦτο, ἰσχύοντες μᾶλλον, τολμῆσαι, οὔτε ἐς κίνδυνον φανερὸν τὴν πόλιν καταγαγεῖν. εἴτε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι. ἐδήλουν δὲ οὐδὲν ὅτι ἴσασι τὰ πρασσόμενα, ἀλλ' ὡς τὰ βέλτιστα βουλεύοντες, ἰσχυρίζοντο, καὶ ἅμα περὶ τὰς πύλας παρέμενον φυλάσσοντες. ὥστε οὐκ ἐγένετο τοῖς ἐπιβουλεύουσι πρᾶξαι ὃ ἔμελλον.

ξθ'. Γνόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὅτι ἐναντίωμά τι ἐγένετο, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ οὐχ οἷοί τε ἔσονται λαβεῖν, τὴν Νίσαιαν εὐθὺς

---

teris, qui diversæ factionis erant, indicat. Illi vero facto agmine frequentes venerunt, et dixerunt, nec portas aperiendas, nec adversus hostes exeundum, nam ne ante unquam quidem, quamvis essent potentiores, hoc facere se ausos fuisse, nec civitatem in manifestum periculum adducendam. Et nisi quis recte monentibus pareret, ibi, ad ipsas portas, pugnam commissum iri dicebant. nullo autem modo significabant, se scire, quæ gererentur, et quid contrariæ factionis homines molirentur, sed velut optimum factu consulentes, in eadem sententia perseverabant, et simul ad portas permanebant, easque custodiebant. Itaque non licuit insidiatoribus ea peragere, quæ statuerant.

69. Atheniensium autem duces, animadvertentes aliquid impedimenti accidisse, nec urbem a se per vim capi posse, Nisæam protinus circumval-

περιετείχιζον· νομίζοντες, εἰ πρὶν ἐπιβοηθῆσαι τινὰς, ἐξέλοιεν, θᾶσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προσχωρῆσαι. παρεγένετο δὲ σίδηρός τε ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ταχὺ, καὶ λιθουργοὶ, καὶ τἄλλα ἐπιτήδεια. ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τοῦ τείχους ὃ εἶχον, καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας, ἀπ' ἐκείνου ἑκατέρωθεν ἐς θάλασσαν τῆς Νισαίας, τάφρον τε καὶ τείχη διελομένη ἡ στρατιὰ, ἔκ τε τοῦ προαστίου λίθοις καὶ πλίνθοις χρώμενοι, καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην, ἀπεσταύρουν εἴπῃ δέοιτό τι· καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἐπάλξεις λαμβάνουσαι, αὗται ὑπῆρχον ἔρυμα. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰργάζοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ περὶ δείλην τὸ τεῖχος ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο, καὶ οἱ ἐν τῇ Νι-

---

lare cœperunt: exiſtimantes, ſi, priuſquam aliqui opem ei ferrent, eam expugnaſſent, Megara etiam citius in deditionem ventura. Celeriter autem Athenis allata ſunt ferramenta, lapicidæ, et ceteræ res ad opus faciendum neceſſariæ. Initio autem facto ab illo muro, quem ipſi tenebant, muroque tranſverſo Megara verſus exſtructo, ab illo utrinque uſque ad mare Niſææ, copiæ opus inter ſe partitæ, et foſſam fodiebant, et muros ædificabant, et lapidibus atque lateribus ex ſuburbano ſumtis utentes, et arbores et materiam aliam cædentes, Niſæam vallo claudebant, ſi qua pars alicubi munitione egebat. Ædes etiam, quæ erant in ſuburbano, pinnis impoſitis, uſum munitionis præbebant. Et hunc quidem diem totum in opus faciendum incubuerunt: poſtridie vero circa veſperam murus tantum non abſolutus erat. Quare, qui in Niſæa erant, me-

σαίᾳ δείσαντες, σίτου τε ἀπορίᾳ, ἐφ᾽ ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐ νομίζοντες ταχὺ ἐπιβοηθήσειν, τούς τε Μεγαρέας πολεμίους ἡγούμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Ἀθηναίοις, ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι, ὅπλα παραδόντας, τοῖς τε Λακεδαιμονίοις, τῷ τε ἄρχοντι, καὶ εἴτις ἄλλος ἐνῆν, χρῆσθαι Ἀθηναίους ὅτι ἂν βούλωνται. ἐπὶ τούτοις ὁμολογήσαντες ἐξῆλθον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη ἀποῤῥήξαντες ἀπὸ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως, καὶ τὴν Νίσαιαν παραλαβόντες, τἆλλα παρεσκευάζοντο.

ό. Βρασίδας δὲ ὁ Τέλλιδος Λακεδαιμόνιος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανε περὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ὤν, ἐπὶ Θρᾴκης στρατιὰν πα-

---

tu perculsi, cum ob commeatus inopiam, eo enim ex urbe, quæ in loco superiore, nec multum a mari distans erat, devecto, in diem utentes vivebant, tum quod existimarent, Peloponnesios haud celeriter opem sibi laturos, tum etiam quod Megarenses hostes esse ducerent, cum Atheniensibus compositionem fecerunt, his conditionibus: ut singuli quidem, traditis armis, certa pecuniæ summa persoluta dimitterentur; de Lacedæmoniis vero, et eorum duce, et si quis alius intus esset, Athenienses arbitratu suo statuerent. Hac igitur compositione his conditionibus facta, exierunt. Athenienses autem, cum longos muros ab urbe Megarensium abrupissent, et Nisæam per deditionem accepissent, ad alia se præparabant.

70. Brasidas vero Tellidis filius, Lacedæmonius, per idem tempus forte circa Sicyonem et Corinthum agebat, exercitum

ρασκευαζόμενος. καὶ ὡς ᾔσθετο τῶν τειχῶν τὴν ἅλωσιν, δείσας περί τε τοῖς ἐν τῇ Νισαίᾳ Πελοποννησίοις, καὶ μὴ τὰ Μέγαρα ληφθῇ, πέμπει ἔς τε τοὺς Βοιωτοὺς, κελεύων κατὰ τάχος στρατιᾷ ἀπαντῆσαι ἐπὶ Τριποδίσκου, ἔστι δὲ κώμη τῆς Μεγαρίδος ὄνομα τοῦτο ἔχουσα, ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Γερανείᾳ, καὶ αὐτὸς ἔχων ἦλθεν ἑπτακοσίους μὲν καὶ δισχιλίους Κορινθίων ὁπλίτας, Φλιασίων δὲ τετρακοσίους, Σικυωνίων δὲ ἑξακοσίους, καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ, ὅσοι ἤδη ξυνειλεγμένοι ἦσαν· οἰόμενος τὴν Νίσαιαν ἔτι καταλήψεσθαι ἀνάλωτον. ὡς δὲ ἐπύθετο, ἔτυχε γὰρ νυκτὸς ἐπὶ τὸν Τριποδίσκον ἐξελθὼν, ἀπολέξας τριακοσίους τοῦ στρατοῦ, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, προσῆλθε τῇ τῶν Μεγαρέων

---

comparans, quem in Thraciam duceret. cumque muros ab Athenienſibus captos intellexiſſet. metuens et Peloponneſiis, qui erant in Niſæa, et veritus, ne Megara caperentur, nuntium mittit ad Bœotos, jubens eos cum ſuis copiis ad Tripodiſcum ſibi obviam venire. eſt autem vicus agri Megarenſis hoc nomen habens, ſub monte Geraneia ſitus. et ipſe eo venit cum duobus millibus et ſeptingentis Corinthiorum militibus, Phliaſiorum quadringentis, Sicyoniorum ſexcentis, et cum iis, quos jam collectos ſecum habebat, quod exiſtimaret, ſe Niſæam adhuc inventurum inexpugnatam. Sed cum rem audiſſet, noctu enim egreſſus ad Tripodiſcum contendebat, cum delecta trecentorum manu, antequam rumor de ipſius adventu ad hoſtium aures perveniſſet, ad Megarenſium urbem acceſ-

πόλει, λαθὼν τοὺς Ἀθηναίους ὄντας περὶ τὴν θάλασσαν· βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ, καὶ ἅμα, εἰ δύναιτο, ἔργῳ τῆς Νισαίας πειρᾶσαι· τὸ δὲ μέγιστον, τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν εἰσελθὼν βεβαιώσασθαι. καὶ ἠξίου δέξασθαι σφᾶς, λέγων ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν Νίσαιαν.

οα΄. Αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν, μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐσαγαγὼν, αὐτοὺς ἐκβάλῃ, οἱ δὲ, μὴ αὐτὸ τοῦτο ὁ δῆμος δείσας ἐπίθηται σφίσι, καὶ ἡ πόλις ἐν μάχῃ καθ' αὑτὴν οὖσα, ἐγγὺς ἐφεδρευόντων Ἀθηναίων ἀπόληται, οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐδόκει ἡσυχάσασι τὸ μέλλον περιιδεῖν. ἤλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἑκάτεροι ἔσεσθαι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν προσβοηθησάν-

---

fit, clam Athenienſibus, qui ad mare erant; cupiens, ut præ ſe ferebat, atque adeo re ipſa, ſi qua poſſet, Niſæam attentare: ſed inprimis Megarenſium urbem ingreſſus confirmare, et adverſus hoſtes tutari. quare Megarenſes rogabat, ut ſe reciperent, dicens, ſe de Niſæa recipienda bonam ſpem habere.

71. Sed Megarenſium factiones veritæ, illa quidem, ne Braſidas exſulibus in urbem contra ſe reductis, ſe ipſam expelleret; hæc vero, ne populus hoc ipſum metuens in ſe faceret impetum, et civitas bello domeſtico preſſa, Athenienſibus e propinquo inſidiantibus, periret, eum non receperunt: ſed utriſque placuit, ut quieſcentes eventum rei circumſpicerent ac exſpectarent. Sperabant enim utrique, pugnam commiſſum iri inter Athenienſes, et illos, qui ad opem urbi ferendam

των· καὶ οὕτω σφίσιν ἀσφαλεστέρως ἔχειν, ὅστις εἴη εὔνους κρατήσασι προσχωρῆσαι. ὁ δὲ Βρασίδας, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα.

οϐ΄. Ἅμα δὲ τῇ ἕῳ οἱ Βοιωτοὶ παρῆσαν, διανενοημένοι μὲν, καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι, βοηθεῖν ἐπὶ τὰ Μέγαρα, ὡς οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ κινδύνου, καὶ ἤδη ὄντες πανστρατιᾷ Πλαταιᾶσιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγελος, πολλῷ μᾶλλον ἐῤῥώσθησαν. καὶ ἀποστείλαντες διακοσίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας, καὶ ἱππέας ἑξακοσίους, τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν. παρόντος δὲ ἤδη ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος ὁπλιτῶν οὐκ ἔλασσον ἑξακισχιλίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν μὲν ὁπλιτῶν περί τε τὴν

---

venerant. atque ita sibi fore tutius partes sequi victorum, qui sibi benevoli essent. Brasidas vero eum rem ipsis persuadere non posset, ad reliquum exercitum retro rediit.

72. At primo statim diluculo Bœoti affuerunt, qui in animo quidem habebant, vel antequam Brasidas nuntium ad ipsos mitteret, Megaris succurrere; tum quod hoc periculum a se non alienum esse ducerent, tum etiam quod cum frequentibus copiis ad Platæas jam essent. Sed cum nuntius etiam venisset, multo magis animati sunt. Quare duobus millibus gravis armaturæ militum, et ducentis præterea, equitibusque sexcentis ad Brasidam missis, cum majore copiarum parte domum reverterunt. Cum autem omnes copiæ militum gravis armaturæ non minus sex millium jam adessent, et Athe-

Νίσαιαν ὄντων καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τάξει, τῶν δὲ ψιλῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἐσκεδασμένων, οἱ ἱππῆς οἱ τῶν Βοιωτῶν ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες τοῖς ψιλοῖς, ἔτρεψαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ἐν γὰρ τῷ πρὸ τοῦ οὐδεμία βοήθειά πω τοῖς Μεγαρεῦσιν οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν. ἀντεπεξελάσαντες δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐς χεῖρας ᾖσαν· καὶ ἐγένετο ἱππομαχία ἐπὶ πολὺ, ἐν ᾗ ἀξιοῦσιν ἑκάτεροι οὐχ ἥσσους γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἵππαρχον τῶν Βοιωτῶν, καὶ ἄλλους τινὰς οὐ πολλοὺς, πρὸς αὐτὴν τὴν Νίσαιαν προσελάσαντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀποκτείναντες, ἐσκύλευσαν. καὶ τῶν τε νεκρῶν τούτων κρατήσαντες, ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, καὶ τροπαῖον ἔστησαν. οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παντὶ ἔρ-

nienſes ſuorum gravis armaturæ militum aciem inſtructam haberent ad Niſæam et ad mare, et levis eorum armatura per campos vagaretur, Bœotorum equitatus, impreſſione in eam ex improviſo facta, in fugam vertit, et ad mare repulit. nam ante diem illum nulla auxilia ex ullo loco Megarenſibus venerant. Sed cum et ipſe Athenienſium equitatus ei obviam procurriſſet, ad manus venerunt, et equeſtre prœlium ad multum diei ſpatium inter illos eſt commiſſum, in quo utrique ſe non inferiores fuiſſe putant. nam equitatus Bœoti præfectum, et aliquot alios ad ipſam Niſæam provectos, Athenienſes interfecerunt, et interfectos ſpoliarunt: et corporibus etiam ipſorum potiti, ea per inducias Bœotis reddiderunt, et tropæum ſtatuerunt. Neutri tamen in hoc toto prœlio certum mi-

γῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν Βοιωτοὶ, πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, οἱ δὲ, ἐπὶ τὴν Νίσαιαν.

ογʹ. Μετὰ δὲ τοῦτο, Βρασίδας καὶ τὸ στράτευμα ἐχώρουν ἐγγυτέρω τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως· καὶ καταλαβόντες χωρίον ἐπιτήδειον, παραταξάμενοι, ἡσύχαζον, οἰόμενοι σφίσιν ἐπιέναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς Μεγαρέας ἐπιστάμενοι περιορωμένους ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται. καλῶς δὲ ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφότερα ἔχειν, ἅμα μὲν, τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους, μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἑκόντας ἄρξαι. ἐπειδή γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἕτοιμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτοῖς ὥσπερ ἀκονιτὶ δικαίως ἂν τὴν νίκην τίθεσθαι. ἐν

---

nimeque dubium pugnæ eventum adepti, diremti ſunt. ſed Bœoti quidem, ad ſuos; Athenienſes vero, ad Niſæam ſe receperunt.

73. Poſtea vero Braſidas, ejusque copiæ propius mare et Megara acceſſerunt. Et occupato loco idoneo, acie inſtructa, quieſcebant; exiſtimantes fore, ut Athenienſes contra ſe venirent, et ſcientes, Megarenſes circumſpicere, utrorum eſſet futura victoria. Utrumque autem opportune ſibi caſurum exiſtimabant, ſimul quidem, ſi ipſi hoſtem priores non aggrederentur, nec prœlii periculoſi initium ſua ſponte facerent. ſiquidem aperte demonſtraverant, ſe ad hoſtem propulſandum paratos eſſe, ſibique quodammodo ſine pulvere et labore victoriam merito tributum iri. ſimul etiam, quod ad Megarenſes attineret, rem ſibi feliciter ceſſuram. Niſi enim in illorum conſpectum veniſſent,

τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρέας ὀρθῶς ξυμβαίνειν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὤφθησαν ἐλθόντες, οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἂν, ὥσπερ ἡσσηθέντων, στερηθῆναι εὐθὺς τῆς πόλεως· νῦν δὲ κἂν τυχεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίους μὴ βουληθέντας ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ἀμαχητὶ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς ὧν ἕνεκα ἦλθον. ὅπερ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐπιόντων, λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον, ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προυκεχωρήκην ἄρξασι μάχης πρὸς πλείονας αὐτῶν, ἢ λαβεῖν νικήσαντας Μέγαρα, ἢ σφαλέντας, τῷ βελτί-

---

rem nullo modo in dubium a se vocatum iri; sed procul dubio se urbe, quasi victos, protinus privatum iri putabant.—Jam vero illud etiam fortasse eventurum, ut ipsi Athenienses prœlium detrectarent, atque ita res eas, quarum causa venerant, sibi sine prœlio conservatum iri credebant. Quod etiam evenit. Megarenses enim, cum Athenienses ex Nisæa egressi aciem quidem ad longos muros instruxissent, sed tamen ipsi quoque quiescerent, Peloponnesiis ipsos non invadentibus, quod ipsorum etiam Atheniensium duces reputarent, sibi, et hostibus periculum non esse par. nam cum pleraque feliciter ipsis jam successissent, existimabant, se, si priores prœlium adversus copias suis majores inirent, aut victores Megara capturos, aut victos, amissa præstantissima totius exercitus parte, cladem accepturos. Illos vero, quod exercitum ex

στῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι. τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἕκαστον κινδυνεύειν, εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν. χρόνον δὲ ἐπισχόντες, καὶ ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, ἀπῆλθον πρότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Νίσαιαν, καὶ αὖθις οἱ Πελοποννήσιοι ὅθεν [περ] ὡρμήθησαν.

οδ'. Οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ αὐτῷ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς, ὡς ἐπικρατήσαντι, καὶ τῶν Ἀθηναίων οὐκέτι ἐθελησάντων μάχεσθαι, θαρσοῦντες μᾶλλον, ἀνοίγουσί τε τὰς πύλας, καὶ δεξάμενοι, καταπεπληγμένων ἤδη τῶν πρὸς Ἀθηναίους πραξάντων, ἐς λόγους ἔρχονται. καὶ ὕστερον ὁ μὲν, διαλυθέντων τῶν ξυμμάχων

---

omnibus Peloponnesi civitatibus collectum haberent, cum singulis etiam singularum civitatum partibus merito velle belli fortunam periclitari, et audere. Cum autem aliquamdiu in armis commorati fuissent, et neutra acies alteram aggrederetur, discesserunt, prius Athenienses in Nisæam, deinde vero Peloponnesii unde venerant.

74. Sic igitur Megarenses, exsulum amici, cum ipsi Brasidæ, ut victori, tum etiam ceteris ducibus ex civitatibus animo magis confirmati, quod Athenienses tunc pugnare noluissent, portas aperiunt; et cum eo recepto in colloquium veniunt, illis jam timore perculsis, qui Atheniensium partes secuti fuerant. postea vero hic quidem, sociis in urbes suas dilapsis, et ipse Corinthum reversus, expeditionem in Thraciam

κατὰ πόλεις, ἐπανελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Κόρινθον, τὴν ἐπὶ Θρᾴκης στρατείαν παρεσκεύαζεν, ἵνα περ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο· οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Μεγαρῆς, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' οἴκου, ὅσοι μὲν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μάλιστα μετέσχον, εἰδότες ὅτι ὤφθησαν, εὐθὺς ὑπεξῆλθον. οἱ δὲ ἄλλοι, κοινολογησάμενοι τοῖς τῶν φευγόντων φίλοις, κατάγουσι τοὺς ἐκ Πηγῶν, ὁρκώσαντες πίστεσι μεγάλαις μηδὲν μνησικακήσειν, βουλεύσειν δὲ τῇ πόλει τὰ ἄριστα. οἱ δὲ, ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο, καὶ ἐξέτασιν ὅπλων ἐποιήσαντο, διαστήσαντες τοὺς λόχους, ἐξελέξαντο τῶν τε ἐχθρῶν καὶ οἳ ἐδόκουν μάλιστα ξυμπρᾶξαι τὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἄνδρας

parabat, quo et ante cogitabat. Megarenſes vero, qui in urbe erant, cum Athenienſes quoque domum rediiſſent, quotquot rebus Athenienſium ſtuduerunt, et conſiliorum de urbe prodenda initorum maxime participes fuerant, quia ſciebant, ſe conſpectos fuiſſe, confeſtim ſe ſubduxerunt: ceteri vero, colloquio cum exſulum amicis habito, eos, qui apud Pegas erant, reduxerunt, cum eos religioſiſſimo ſanctiſſimoque jurejurando obſtrinxiſſent, eos omnem præteritarum injuriarum memoriam depoſituros, optimaque conſilia reipublicæ daturos. At illi, poſtquam magiſtratus gerere cœperunt, armaque luſtrarunt, diſpoſitis cohortibus, delegerunt ex inimicis, et iis, qui Athenienſium partibus maxime faviſſe videbantur, ad centum viros. Cum autem populum de his ſuffragia aperte fer-

ὡς ἑκάτερον· καὶ τούτων πέρι ἀναγκάσαντες τὸν δῆμον ψῆφον φανερὰν διενεγκεῖν, ὡς κατεγνώσθησαν, ἔκτειναν· καὶ ἐς ὀλιγαρχίαν τὰ μάλιστα κατέστησαν τὴν πόλιν. καὶ πλεῖστον δὴ χρόνον αὕτη ὑπ' ἐλαχίστων νεμομένη ἐκ στάσεως μετάστασις ξυνέμεινε.

οε'. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, τῆς Ἀντάνδρου ὑπὸ τῶν Μιτυληναίων, ὥσπερ διενοοῦντο, μελλούσης κατασκευάζεσθαι, οἱ τῶν ἀργυρολόγων Ἀθηναίων στρατηγοὶ, Δημόδοκος καὶ Ἀριστείδης, ὄντες περὶ Ἑλλήσποντον, ὁ γὰρ τρίτος αὐτῶν Λάμαχος δέκα ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον ἐσεπεπλεύκειν, ὡς ᾐσθάνοντο τὴν παρασκευὴν τοῦ χωρίου, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς δεινὸν εἶναι μὴ ὥσπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ γένηται, ἔνθα οἱ φεύγοντες τῶν Σαμίων καταστάντες, τοὺς

---

re coegiſſent, poſtquam ab eo damnati fuerunt, eos interfecerunt: et reipublicæ ſtatum in Oligarchiam maxima ex parte commutarunt. atque hæc ſtatus commutatio, quæ propter ſeditionem accidit, ſub pauciſſimis diutiſſime duravit.

75. Eadem autem æſtate, cum Antandrus a Mitylenæis, quemadmodum conſtituerant, eſſet munienda: Athenienſium duces, qui claſſi ad pecuniam legendam miſſæ præerant, Demodocus et Ariſtides, qui circum Helleſpontum erant, nam Lamachus tertius eorum cum decem navibus in Pontum abierat, cum primum audiſſent, locum illum muniri, ipſis etiam res periculoſa viſa eſt, ne ut Anæa contra Samum eſſet, ubi Samiorum exſules, poſitis ſedibus, Peloponneſios in rebus

τε Πελοποννησίους ὠφέλουν ἐς τὰ ναυτικὰ, κυβερνήτας πέμποντες, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Σαμίους ἐς ταραχὴν καθίστασαν, καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐδέχοντο. οὕτω δὴ ξυναγείραντες ἀπὸ τῶν ξυμμάχων στρατιὰν, καὶ πλεύσαντες, μάχῃ τε νικήσαντες τοὺς ἐκ τῆς Ἀντάνδρου ἐπεξελθόντας, ἀναλαμβάνουσι τὸ χωρίον πάλιν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἐς τὸν Πόντον ἐσπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ὁρμίσας ἐς τὸν Κάληκα ποταμὸν, ἀπόλλυσι τὰς ναῦς, ὕδατος ἄνωθεν γενομένου, καὶ κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ῥεύματος. αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ πεζῇ διὰ Βιθυνῶν Θρᾳκῶν, οἵ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀφικνεῖται ἐς Χαλκηδόνα, τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου, Μεγαρέων ἀποικίαν.

ος´. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει καὶ Δημοσθένης

---

nauticis adjuvabant, gubernatores ad ipsos mittendo; et Samios, qui in urbe erant, perturbabant, et illos, qui urbe pellebantur, recipiebant. Hac igitur de causa Athenienses, exercitu ex sociis collecto, Antandrum petunt; illisque prœlio superatis, qui inde contra se prodierant, locum illum iterum recipiunt. Nec multo post Lamachus, qui in Pontum navigaverat, cum in agro Heracleensi classem ad Calecis fluvii ripam appulisset, eam amisit, aquis cœlitus delapsis, et subita vi torrentis devoluti.—Quare cum ipse, tum ejus exercitus itinere pedestri per Bithynos Thraces, qui sunt trans mare in Asia, pervenit Chalcedonem Megarensium coloniam, in Ponti faucibus sitam.

76. Eadem æstate Demos-

Ἀθηναίων στρατηγὸς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἀναχώρησιν. τῷ γὰρ Ἱπποκράτει καὶ ἐκείνῳ τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράσσετο, βουλομένων μεταστῆσαι τὸν κόσμον, καὶ ἐς δημοκρατίαν, ὥσπερ οἱ Ἀθηναῖοι, τρέψαι· καὶ Πτοιοδώρου μάλιστ' ἀνδρὸς φυγάδος ἐκ Θηβῶν ἐσηγουμένου, τάδε αὐτοῖς παρεσκευάσθη· Σίφας μὲν ἔμελλόν τινες παραδώσειν. αἱ δὲ Σίφαι, εἰσὶ τῆς Θεσπικῆς γῆς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ ἐπιθαλασσίδιοι. Χαιρώνειαν δὲ, ἣ ἐς Ὀρχομενὸν τὸν Μινύειον πρότερον καλούμενον, νῦν δὲ Βοιώτιον, ξυντελεῖ, ἄλλοι ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐνεδίδοσαν. καὶ οἱ Ὀρχομενίων φυγάδες

---

thenes Athenienſium dux cum quadraginta navibus Naupactum ſe contulit, ſtatim a diſceſſu ex agro Megarenſi. Nam quidam Bœoti, qui in civitatibus erant, illarum ſtatum commutare, et in popularem, qualis erat is, quo Athenienſium reſpublica regebatur, convertere cupientes, cum Hippocrate et illo de rebus Bœotiis innovandis egerant. Ptœodoro autem exſule Thebano potiſſimum auctore, hunc in modum res præparaverant. Quidam Siphas per proditionem tradere ſtatuerant: Siphæ autem ſunt oppidum agri Theſpici maritimum, in ſinu Criſæo ſitum.—Chæroneam vero, quæ accenſetur Orchomeno, qui prius quidem Minyeius, nunc vero Bœotius appellatur, alii ex Orchomeno dedituri erant. Et Orchomenii exſules præcipue eos ad rem peragendam adju-

ξυνέπρασσον τὰ μάλιστα, καὶ ἄνδρας ἐμισθοῦντο ἐκ Πελοποννήσου. ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας, πρὸς τῇ Φανότιδι τῆς Φωκίδος· καὶ Φωκέων μετεῖχόν τινες. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἔδει Δήλιον καταλαβεῖν, τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ πρὸς Εὔβοιαν τετραμμένον Ἀπόλλωνος ἱερόν· ἅμα δὲ ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ γίγνεσθαι, ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι κινούμενοι. καὶ εἰ κατορθοῖτο ἡ πεῖρα, καὶ τὸ Δήλιον τειχισθείη, ῥᾳδίως ἤλπιζον, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα νεωτερίζοι τι τῶν κατὰ τὰς πολιτείας τοῖς Βοιωτοῖς, ἐχομένων τούτων τῶν χωρίων, καὶ λῃστευομένης τῆς γῆς, καὶ οὔσης ἑκάστοις διὰ βραχέος ἀποστροφῆς,

vabant, et homines ex Peloponneſo mercede conducebant. Chæronea autem eſt oppidum in extremis Bœotiæ finibus ſitum, Phanotidem verſus, quæ eſt in agro Phocenſi. et nonnulli Phocenſes cum ceteris colonis in ea habitabant. Oportebat autem altera ex parte Athenienſes occupare Delium, Apollinis templum, in agro Tanagræo ſitum, Eubœam verſus. Simul etiam hæc ipſa fieri oportebat condicta die, ne Bœoti frequentibus copiis ad opem Delio ferendam undique concurrerent, ſed de ſuis ipſorum rebus quique ſolliciti ad eas tutandas proficiſcerentur. Et, ſi conatus iſte feliciter ſucceſſiſſet, et Delium muro clauſum fuiſſet, facile ſperabant, etiamſi non protinus aliquid innovaretur in rerumpublicarum Bœotiarum ſtatu, ſi hæc loca occupata fuiſſent, et ager latrociniis infeſtaretur, et ſingulis brevi locorum ſpatio perfugium eſſet, res in

οὐ μενεῖν κατὰ χώραν τὰ πράγματα, ἀλλὰ χρόνῳ, τῶν Ἀθηναίων μὲν προσιόντων τοῖς ἀφεστηκόσι, τοῖς δὲ οὐκ οὔσης ἀθρόης τῆς δυνάμεως, καταστήσειν αὐτὰ ἐς τὸ ἐπιτήδειον. ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ, τοιαύτη παρεσκευάζετο.

οζʹ. Ὁ δὲ Ἱπποκράτης, αὐτὸς μὲν ἐκ τῆς πόλεως δύναμιν ἔχων, ὁπότε καιρὸς εἴη ἔμελλε στρατεύειν ἐς τοὺς Βοιωτούς· τὸν δὲ Δημοσθένη προαπέστειλε ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἐς τὴν Ναύπακτον, ὅπως ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων στρατὸν ξυλλέξας Ἀκαρνάνων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, πλέοι ἐπὶ τὰς Σίφας, ὡς προδοθησομένας. ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο ἢ ἔδει ἅμα ταῦτα πράσσειν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἀφικόμενος, Οἰνιάδας δὲ ὑπό τε Ἀκαρνάνων πάν-

eodem ſtatu non permanſuras; ſed temporis progreſſu, Athenienſes, ſi ſe adjunxiſſent iis, qui defeciſſent, illi vero Bœoti non frequentes, ut ante, copias haberent, res illas in ſtatum ſibi commodum adducturos.—Hæc igitur conſilia inita fuerant.

77. Hippocrates autem cum urbanis copiis, cum tempus opportunum afforet, ipſe quidem bellum Bœotis illaturus erat. Demoſthenem vero cum quadraginta navibus Naupactum præmiſit, ut, coacto ex illis locis exercitu Acarnanum et ceterorum ſociorum, ad Siphas navigaret, ut prodendas. Dies autem inter eos conſtituta fuerat, qua hæc confici oportebat. Demoſthenes autem, cum eo perveniſſet, et Œniadas ab univerſis Acarnanibus in Athenienſium ſocietatem adactos nactus et complexus fuiſſet, et ipſe

των κατηναγκασμένους καταλαβὼν ἐς τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ἀναστήσας τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκείνῃ πᾶν, ἐπὶ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους στρατεύσας πρῶτον, καὶ προσποιησάμενος τἆλλα, ἡτοιμάζετο ὡς ἐπὶ τὰς Σίφας, ὅταν δέῃ, ἀπαντησόμενος.

οη'. Βρασίδας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους πορευόμενος ἑπτακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Τραχῖνι, καὶ προπέμψαντος αὐτοῦ ἄγγελον ἐς Φάρσαλον παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους, ἀξιοῦντος διάγειν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιὰν, ἦλθον ἐς Μελιτίαν τῆς Ἀχαΐας Πάναιρός τε καὶ Δῶρος, καὶ Ἱππολοχίδας, καὶ Τορύλαος, καὶ Στρόφακος πρόξενος ὢν

---

omnia sociorum, qui in illa regione erant, auxilia evocasset, adversus Salynthium et Agræos primum cum exercitu profectus, ceterisque rebus in suam potestatem redactis, sese præparabat, ut, quando opus esset, ad Siphas suis occurreret.

78. Brasidas autem per hoc ipsum æstatis tempus, cum mille et septingentis gravis armaturæ militibus ad obeundas res Thraciæ pergens, ubi pervenit Heracleam, quæ est in agro Trachinio, ubi etiam Panærus, Dorus, Hippolochidas, Torylaus, et Strophacus Chalcidensium hospes, ad eum ad Melitiam Achaiæ oppidum venerunt, ipse enim nuntium ad suos necessarios Pharsalum præmiserat, eos rogans, ut se suasque copias per Thessaliam deducerent, ita demum tunc ire perrexit. Illum vero deducunt cum alii Thessali, tum ex La-

Χαλκιδέων, τότε δὴ ἐπορεύετο. ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι Θεσσαλῶν αὐτὸν, καὶ ἐκ Λαρίσσης Νικονίδας Περδίκκᾳ ἐπιτήδειος ὤν. τὴν γὰρ Θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὔπορον ἦν διϊέναι ἄνευ ἀγωγοῦ, καὶ μετὰ ὅπλων γε δή. καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως Ἕλλησιν ὕποπτον καθειστήκην τὴν τῶν πέλας μὴ πείσαντας διιέναι. τοῖς τε Ἀθηναίοις ἀεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν. ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐγχώριον οἱ Θεσσαλοὶ, οὐκ ἄν ποτε προῆλθεν. ἐπεὶ καὶ τότε πορευομένῳ αὐτῷ ἀπαντήσαντες ἄλλοι τῶν τἀναντία τούτοις βουλομένων ἐπὶ τῷ Ἐνιπεῖ ποταμῷ, ἐκώλυον, καὶ ἀδικεῖν ἔφασαν ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ πορευόμενον. οἱ δὲ ἄγοντες, οὔτε ἀκόν-

---

riſſa Niconidas Perdiccæ amicus. alioqui enim Theſſaliam ſine duce, præcipue vero cum armis pertranſire difficile erat. Atque adeo pariter omnibus Græcis res erat ſuſpecta, per finitimorum regionem venia non impetrata tranſire. Perpetuoque Theſſalorum plebs Athenienſibus erat benevola. Quare niſi Theſſali patrio inſtituto, paucorum dominatu potius, quam juris æquabilitate uſi fuiſſent, Braſidas profecto nunquam ulterius progreſſus fuiſſet. Siquidem vel tunc aliæ contrariæ factionis Theſſali ei iter facienti ad flumen Enipeum obviam iverunt, eumque tranſire prohibebant, et injuſte facere dicebant, quod ſine publica totius gentis auctoritate tranſiret. Illi vero, qui deducebant, dixerunt, ſe nec ipſis invitis eum traducturos: ſed, cum ad ſe repente

των ἔφασαν διάξειν, αἰφνίδιόν τε παραγενόμενον ξένοι ὄντες κομίζειν. ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρασίδας τῇ Θεσσαλῶν γῇ καὶ αὐτοῖς φίλος ὢν ἰέναι, καὶ Ἀθηναίοις πολεμίοις οὖσι, καὶ οὐκ ἐκείνοις ὅπλα ἐπιφέρειν. Θεσσαλοῖς τε οὐκ εἰδέναι καὶ Λακεδαιμονίοις ἔχθραν οὖσαν, ὥστε τῇ ἀλλήλων γῇ μὴ χρῆσθαι. νῦν τε ἀκόντων ἐκείνων οὐκ ἂν προελθεῖν· οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι. οὐ μέντοι ἀξιοῦν γε εἴργεσθαι. καὶ οἱ μὲν, ἀκούσαντες ταῦτα, ἀπῆλθον· ὁ δὲ, κελευόντων τῶν ἀγωγῶν, πρίν τι πλέον ξυστῆναι τὸ κωλῦσον, ἐχώρει οὐδὲν ἐπισχὼν δρόμῳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἐκ τῆς Μελιτίας ἀφώρμησεν, ἐς Φάρσαλόν τε ἐτέλεσε, καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐπὶ τῷ Ἀπιδανῷ ποταμῷ. ἐκεῖθεν

---

adveniffet, fe pro hofpitii neceffitudine, quæ fibi cum eo intercederet, eum deducere.— Quin etiam ipfe quoque Brafidas dicebat, fe Theffalorum agro, ipfisque amicum illac tranfire, et Athenienfibus hoftibus fuis, non autem ipfis bellum inferre: nec ullas fcire inter Theffalos et Lacedæmonios inimicitias, quæ impedirent, ne alteri alterorum folo uterentur. feque ipfis invitis nunc non progreffurum: nec enim poffe: verumtamen orare, ne prohiberetur. Illi vero his auditis abierunt. Brafidas autem, hortatu ductorum, antequam plures ad prohibendum convenirent, nufquam fubfiftens curfu perrexit. Et eodem die, quo Melitia difceffērat, Pharfalum pervenit, et ad flumen Apidanum caftra pofuit. Illinc vero ad Phacium, et inde in Peræbiam ivit. Il-

δὲ, ἐς Φάκιον· καὶ ἐξ αὐτοῦ, ἐς Περαιβίαν. ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη μὲν τῶν Θεσσαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον· οἱ δὲ Περαιβοὶ, αὐτῶν ὑπήκοοι ὄντες Θεσσαλῶν, κατέστησαν αὐτὸν ἐς Δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς, ὃ ὑπὸ τῷ Ὀλύμπῳ Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλοὺς πόλισμα κεῖται.

οθ'. Τούτῳ τῷ τρόπῳ Βρασίδας Θεσσαλίαν φθάσας διέδραμε, πρίν τινα κωλύειν παρασκευάσασθαι. καὶ ἀφίκετο ὡς Περδίκκαν, καὶ ἐς τὴν Χαλκιδικήν. ἐκ γὰρ τῆς Πελοποννήσου, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων ηὐτύχει, δείσαντες οἵ τε ἐπὶ Θρᾴκης ἀφεστῶτες Ἀθηναίων, καὶ Περδίκκας, ἐξήγαγον τὸν στρατόν. οἱ μὲν Χαλκιδῆς, νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς πρῶτον ὁρμήσειν τοὺς Ἀθη-

---

linque jam Theſſalorum quidem ductores domum reverterunt. Peræbi vero, qui ipſorum Theſſalorum imperio parent, ad Dion uſque ipſum deduxerunt, quod oppidum in Perdiccæ ditione, ſub Olympo Macedoniæ monte, Theſſaliam verſus, eſt ſitum.

79. Hoc igitur modo Braſidas Theſſaliam curſu celeriter tranſivit, antequam ullus ad impediendum paratus eſſet. et ad Perdiccam, et in agrum Chalcidenſem pervenit. Nam qui in Thracia ab Athenienſibus defecerant, et Perdiccas, quoniam res Athenienſium ſecundæ erant, ſibi metuentes, exercitum ex Peloponneſo eduxerant. Et Chalcidenſes quidem Peloponneſios ad opem ſibi ferendam evocaverant, quod Athenienſes primum contra ſe venturos ſuſpicarentur. Simul autem et finitimæ ipſorum ci-

ναίους, καὶ ἅμα αἱ πλησιόχωροι πόλεις αὐτῶν, αἱ οὐκ ἀφεστηκυῖαι, ξυνεπῆγον κρύφα. Περδίκκας δὲ, πολέμιος μὲν οὐκ ὢν ἐκ τοῦ φανεροῦ, φοβούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ παλαιὰ διάφορα τῶν Ἀθηναίων, καὶ μάλιστα βουλόμενος Ἀῤῥιβαῖον τὸν Λυγκηστῶν βασιλέα παραστήσασθαι. ξυνέβη δὲ αὐτοῖς, ὥστε ῥᾷον ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἐξαγαγεῖν, ἡ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῷ παρόντι κακοπραγία.

π'. Τῶν γὰρ Ἀθηναίων ἐγκειμένων τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ οὐχ ἥκιστα τῇ ἐκείνων γῇ, ἤλπιζον ἀποστρέψαι αὐτοὺς μάλιστα, εἰ ἀντιπαραλυποῖεν, πέμψαντες ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν στρατιάν. ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων τρέφειν τε, καὶ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει σφᾶς ἐπι-

vitates, quæ non defecerant, Athenienſes adverſus ipſos clam concitabant. Perdiccas vero copias ex Peloponneſo evocaverat, non quod aperte Athenienſium hoſtis eſſet: verum quod et ipſe priſtinas cum Athenienſibus diſcordias reformidaret; præcipue vero, quod Arrhibæum Lynceſtarum regem in ſuam poteſtatem redigere cuperet. Præſens autem Lacedæmoniorum calamitas ipſis opportune cecidit ad exercitum ex Peloponneſo facilius educendum.

80. Quod enim Athenienſes cum ceteræ Peloponneſo, tum vero potiſſimum ipſorum Lacedæmoniorum agro ſemper imminerent, Lacedæmonii ſperabant fore, ut præcipue hoc modo ipſos a ſua regione infeſtanda averterent, ſi viciſſim infeſtarent, copiis ad ipſorum ſocios miſſis. Præſertim cum

καλουμένων. καὶ ἅμα τῶν Εἱλώτων βουλομένοις ἦν ἐπὶ προφάσει ἐκπέμψαι, μή τι πρὸς τὰ παρόντα τῆς Πύλου ἐχομένης νεωτερίσωσιν. ἐπεὶ καὶ τόδε ἔπραξαν, φοβούμενοι αὐτῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ πλῆθος, ἀεὶ γὰρ τὰ πολλὰ Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Εἵλωτας τῆς φυλακῆς πέρι μάλιστα καθειστήκειν, προεῖπον, αὐτῶν ὅσοι ἀξιοῦσιν ἐν τοῖς πολεμίοις γεγενῆσθαι σφίσιν ἄριστοι, κρίνεσθαι, ὡς ἐλευθερώσοντες· πεῖραν ποιούμενοι, καὶ ἡγούμενοι τούτους σφίσιν ὑπὸ φρονήματος, οἵπερ καὶ ἠξίωσαν πρῶτος ἕκαστος ἐλευθεροῦσθαι, μάλιστα ἂν καὶ ἐπιθέσθαι. καὶ προκρίναντες ἐς δισχιλίους, οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλθον, ὡς

Perdiccas et Chalcidenſes parati eſſent ad hunc exercitum alendum ipſosque Lacedæmonios ad defectionem ab Athenienſibus faciendam arceſſerent. Simul etiam Lacedæmonii magnam Helotum partem, per ſpeciosam auxilii mittendi cauſam ex agro Laconico emittere cupiebant, ne propter præſentem rerum ſtatum, Pylo ab Athenienſibus occupata, aliquid novi molirentur. Quod cum feciſſent Lacedæmonii, ipſorum juventutem et multitudinem reformidantes, ſemper enim apud Lacedæmonios multa erant inſtituta, ut ſibi ab Helotum inſidiis caverent, ipſis præceperunt, ut, quotquot ex ipſis ſe fortiſſime contra hoſtes pugnaſſe perſuaſum haberent, ii ſecernerentur, quod eos libertate donare ſtatuiſſent ; hoc modo mentem illorum explorantes, et exiſtimantes, prout unuſquiſque primus ſe libertate dignum eſſe cenſuiſſet, ſic etiam hos ipſos potiſſimum, præ animi elatione, impetum in ſe factu-

ἠλευθερωμένοι· οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἠφάνισάν τε αὐτοὺς, καὶ οὐδεὶς ᾔσθετο ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη. καὶ τότε προθύμως τῷ Βρασίδᾳ αὐτῶν ξυνέπεμψαν ἑπτακοσίους ὁπλίτας, τοὺς δ' ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου μισθῷ πείσας ἐξήγαγεν· αὐτόν τε Βρασίδαν, βουλόμενον μάλιστα, Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν.

πα'. Προυθυμήθησαν δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς ἄνδρα ἔν τε τῇ Σπάρτῃ δοκοῦντα δραστήριον εἶναι ἐς τὰ πάντα, καὶ ἐπειδὴ ἐξῆλθε, πλείστου ἄξιον Λακεδαιμονίοις γενόμενον. τό τε γὰρ παραυτίκα ἑαυτὸν παρασχὼν δίκαιον καὶ μέτριον ἐς τὰς πόλεις, ἀπέστησε τὰ πολλὰ, τὰ δὲ προδοσίᾳ εἷλε τῶν χωρίων· ὥστε τοῖς

---

ros. Quare cum ad duo millia delegiſſent, et ceteris Helotibus antepoſuiſſent, hi quidem templa coronati circumiverunt, ut libertate donati. Illi vero non multo poſt, ipſos ex hominum conſpectu ſuſtulerunt, necdum quiſquam novit, quonam modo eorum unuſquiſque perierit.— Tunc autem ſeptingentos ex ipſis armatos cum Braſida libenter dimiſerunt: ceteros vero Braſidas ex Peloponneſo mercede conductos eduxit. Lacedæmonii autem ipſum Braſidam eundi maxime cupidum eo miſerunt.

81. Quin etiam ipſi quoque Chalcidenſes eum propenſis animis expetiverunt, tum quod vir conſilio manuque ad omnia promtus Spartæ haberetur, tum etiam, quod, ex quo illinc egreſſus eſſet, Lacedæmoniis commendatiſſimum ſe reddidiſſet. Quod enim ſtatim ab initio ſe juſtum et moderatum erga civitates præbuiſſet, multa loca ad defectionem impulit, alia vero per proditionem cepit.—

Λακεδαιμονίοις γίγνεσθαι, ξυμβαίνειν τε βουλομένοις, ὅπερ ἐποίησαν, ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χωρίων, καὶ τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν. ἔς τε τὸν χρόνον ὕστερον μετὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον, ἡ τότε Βρασίδου ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μὲν, πείρᾳ αἰσθομένων τῶν δὲ, ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθηναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελθὼν, καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθὸς, ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσι.

πβ'. Τότε δ' οὖν ἀφικομένου αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι, τόν τε Περδίκκαν πολέμιον ποιοῦνται, νομίσαντες αἴ-

---

Ex quo Lacedæmoniis evenit, ut, si ad compositionem, quod et fecerunt, descendere vellent, reddere et vicissim recipere oppida possent, et ex Peloponneso bellum amoliri. Atque multo post in bello, quod res in Sicilia gestas est insecutum, illa Brasidæ virtus et prudentia, qua tunc est usus, quod alii quidem re ipsa experti fuissent, alii vero fama judicarent, Atheniensium socios amicitiæ Lacedæmoniorum maxime cupidos effecit. Nam cum primus illinc prodiisset, ac omnibus in rebus vir bonus visus fuisset, firmam opinionem reliquit, ceteros quoque ejus esse similes.

82. Tunc igitur Athenienses, postquam eum in Thraciam pervenisse intellexerunt, cum ipsum Perdiccam hostem esse judicarunt, quod eum hujus adventus auctorem esse ducerent, tum etiam apud socios, qui in

τιον εἶναι τῆς παρόδου, καὶ τῶν ταύτῃ ξυμμάχων φυλακὴν πλείονα κατεστήσαντο.

πγ'. Περδίκκας δὲ Βρασίδαν καὶ τὴν στρατιὰν εὐθὺς λαβὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως, στρατεύει ἐπὶ Ἀῤῥιβαῖον τὸν Βρομεροῦ, Λυγκηστῶν Μακεδόνων βασιλέα, ὅμορον ὄντα, διαφορᾶς τε αὐτῷ οὔσης, καὶ βουλόμενος καταστρέψασθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τῷ στρατῷ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐπὶ τῇ ἐσβολῇ τῆς Λύγκου, Βρασίδας λόγοις ἔφη βούλεσθαι πρῶτον ἐλθὼν πρὸ πολέμου Ἀῤῥιβαῖον, ξύμμαχον Λακεδαιμονίων, ἢν δύνηται, ποιῆσαι. καὶ γάρ τι καὶ Ἀῤῥιβαῖος ἐπεκηρυκεύετο, ἕτοιμος ὢν Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν. καὶ οἱ Χαλκιδέων πρέσβεις ξυμπαρόντες ἐδίδασκον αὐτὸν μὴ ὑπ-

---

illa regione erant, firmiora præsidia collocarunt.

83. Perdiccas autem, assumto statim Brasida, suisque et illius copiis, cum suo exercitu bellum Arrhibæo Bromeri filio, Lyncestarum Macedonum regi, sibi finitimo, intulit; cum propter controversiam, quæ ipsi cum eo intercedebat, tum etiam quod eum in suam potestatem redigere cuperet. Cum autem eum suis copiis et Brasida ad Lynci ingressum pervenisset, tunc Brasidas dixit, se velle, priusquam bellum Arrhibæo inferretur, eum convenire, verbisque, si posset, ad societatem cum Lacedæmoniis faciendam inducere. nam et ipse Arrhibæus per caduceatorem nuntiaverat, se paratum esse ad rem Brasidæ arbitrio committendam. Et Chalcidensium legati, qui una aderant, ipsum commonefaciebant, ne in Perdiccæ

ἐξελθεῖν τῷ Περδίκκᾳ τὰ δεινὰ, ἵνα προθυμότέρῳ ἔχοιεν καὶ ἐς τὰ ἑαυτῶν χρῆσθαι. ἅμα δέ τι καὶ εἰρήκεσαν τοιοῦτον οἱ παρὰ τοῦ Περδίκκου ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὡς πολλὰ αὐτοῖς τῶν περὶ αὐτὸν χωρίων ξύμμαχα ποιήσοι. ὥστε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλλον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀῤῥιβαίου ἠξίου πράσσειν. Περδίκκας δὲ οὔτε δικαστὴν ἔφη Βρασίδαν τῶν σφετέρων διαφορῶν ἀγαγεῖν, μᾶλλον δὲ καθαιρέτην ὧν ἂν αὐτὸς ἀποφαίνῃ πολεμίων· ἀδικήσειν τε εἰ αὐτοῦ τρέφοντος τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ, ξυνέσται Ἀῤῥιβαίῳ. ὁ δὲ, ἄκοντος καὶ ἐκ διαφορᾶς ξυγγίγνεται. καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις, ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν. Περδίκκας δὲ μετὰ τοῦτο τρίτον μέ-

gratiam pericula subiret, ut ad suas etiam res constituendas ejus opera promtiore uti possent. Quin etiam Perdiccæ legati Lacedæmonem missi tale quiddam jactaverant, multa ipsum ex sibi finitimis circa locis ad illorum societatem adducturum. Hac igitur de causa Brasidas ex publica utilitate rebus Arrhibæi favere malebat. Perdiccas vero negabat, se eo consilio Brasidam adduxisse, ut suarum controversiarum arbiter esset; sed potius hostium destructor, quos ipse denuntiasset. eumque injuste facturum dicebat, si, se dimidium ejus exercitus alente, in colloquium cum Arrhibæo veniret. Brasidas tamen, Perdicca invito ac repugnante, convenit Arrhibæum; ejusque verbis adductus, exercitum abduxit, priusquam in ejus agrum irruptionem fecisset. Perdiccas vero ab eo tempore pro di-

ρος ἀνθ' ἡμίσεως τῆς τροφῆς ἐδίδου, νομίζων ἀδικεῖσθαι.

πδ΄. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει, εὐθὺς ὁ Βρασίδας, ἔχων καὶ Χαλκιδέας, ἐπὶ Ἄκανθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν ὀλίγον πρὸ τρυγήτου ἐστράτευσεν. οἱ δὲ περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἵ τε μετὰ τῶν Χαλκιδέων ξυνεπάγοντες, καὶ ὁ δῆμος· ὅμως δὲ διὰ τοῦ καρποῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄντος, πεισθὲν τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαί τε αὐτὸν μόνον, καὶ ἀκούσαντας βουλεύσασθαι, δέχεται· καὶ καταστὰς ἐπὶ τὸ πλῆθος, ἦν δὲ οὐδὲ ἀδύνατος, ὡς Λακεδαιμόνιος, εἰπεῖν, ἔλεγε τοιάδε.

πε΄. " Ἡ ΜΕΝ ἔκπεμψίς μου καὶ τῆς

---

midia tertiam ſtipendii partem dedit, quod injuriam ſibi ab eo fieri putaret.

84. Eadem æſtate, continuo Braſidas, ſecum ducens et Chalcidenſes, paulo ante vindemiæ tempus, Acantho Andriorum coloniæ bellum intulit. Acanthii vero, cum illi, qui Chalcidenſibus faventes eum evocatum adducebant, tum etiam ipſa plebs, inter ſe contendebant, utrum eum recipere deberent, necne. Verumtamen propter metum fructuum, qui foris adhuc erant, multitudo Braſidæ verbis ad eum ſolum in urbem recipiendum inducta, ea conditione, ut eo audito conſultaret, eum recepit. Cum autem Braſidas concionem adiiſſet, erat autem non indiſertus, ut Lacedæmonius, hæc verba fecit.

85. " QUOD ego, atque exercitus, viri Acanthii, a Lacedæmoniis huc emiſſi fuerimus,

" στρατιᾶς ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ὦ Ἀκάνθιοι,
" γεγένηται τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα ἣν ἀρ-
" χόμενοι τοῦ πολέμου προείπομεν Ἀθηναίοις,
" ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα πολεμήσειν· εἰ
" δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν, σφαλέντες τῆς ἀπὸ τοῦ
" ἐκεῖ πολέμου δόξης, ᾗ διὰ τάχους αὐτοὶ ἄ-
" νευ τοῦ ὑμετέρου κινδύνου ἠλπίσαμεν Ἀθη-
" ναίους καθαιρήσειν, μηδεὶς μεμφθῇ. νῦν γὰρ
" ὅτε παρέσχεν ἀφιγμένοι, καὶ μετὰ ὑμῶν
" πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς. θαυ-
" μάζω δὲ, τῇ τε ἀποκλείσει μου τῶν πυλῶν,
" καὶ εἰ μὴ ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ἡμεῖς
" μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἰόμενοί τε παρὰ
" ξυμμάχους, καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι, τῇ γ'
" οὖν γνώμῃ ἥξειν, καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι,

---

aperte declarat, veram esse causam, quam belli initio prædiximus, nos, ut Græciam in libertatem vindicemus, bellum Atheniensibus esse facturos. Sed si sero venimus, decepti opinione belli, quod in illis regionibus geritur, qua sperabamus fore, ut sine vestro periculo Athenienses debellaremus, nemo nos reprehendat. Nunc enim, cum facultas est data, venimus, et vobiscum operam dabimus, ut eos debellemus. Miror vero, quod portas mihi clauseritis, et si meus adventus vobis ingratus acciderit. Nos enim Lacedæmonii, existimantes, nos venturos ad eos, qui vel priusquam ad ipsos re ipsa pervenissemus, animo saltem socii essent, et nostrum adventum vobis gratum fore, tantum periculum subiimus, per alienum agrum iter multorum dierum facientes, summumque studium

" κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνεῤῥίψαμεν, διὰ τῆς
" ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες, καὶ
" πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι. ὑμεῖς δὲ, εἴτι
" ἄλλο ἐν νῷ ἔχετε, ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε
" ὑμετέρᾳ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλλων
" Ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον
" ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίω,
" ἧσσόν τις ἐμοὶ πρόσεισι· καὶ δυσχερὲς ποι-
" ούμενοι, εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς, καὶ
" πόλιν ἀξιόχρεων παρεχομένους, καὶ ξύνεσιν
" δοκοῦντας ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε. καὶ τὴν αἰ-
" τίαν οὐχ ἕξω πιστὴν ἀποδεικνύναι, ἀλλ' ἢ
" ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν, ἢ ἀσθενὴς
" καὶ ἀδύνατος τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους,
" ἢν ἐπίωσιν, ἀφῖχθαι. καίτοι στρατιᾷ γε

---

exhibentes. Vos vero, si quid aliud in animo habetis, aut si vestræ ipsorum et ceterorum Græcorum libertati obsistatis, hoc profecto grave fuerit. nam non solum quia vos ipsi obsistitis, verum etiam quia ceteri Græci, quos adibo, se mihi minus adjungent: cum aliis de causis, tum etiam hac difficultate permoti, quod vos, ad quos primum accessi, et qui urbem opibus et auctoritate florentem obtinetis, et qui prudentes habemini, me non receperitis. neque hujus vestri facti ullam probabilem causam afferre potero, sed videbor aut falsam libertatem Græcis afferre, aut huc venisse imbecillis ac invalidus ad propulsandum Atheniensium vim, si vos invaserint. Atqui Athenienses, quamvis copias majores haberent, tamen cum hoc exercitu, quem nunc habeo, cum ad Nisæam profectus sum,

“ τῇδ' ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω, ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βο-
“ ηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλείονες
“ ὄντες προσμίξαι. ὥστε οὐκ εἰκὸς νηΐτῃ γε
“ αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος
“ ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι.

πϛ'. “ Αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ, ἐπ' ἐλευθε-
“ ρώσει δὲ τῶν Ἑλλήνων παρελήλυθα· ὅρκοις
“ τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη τοῖς
“ μεγίστοις, ἦ μὴν οὓς ἂν ἔγωγε προσαγάγω-
“ μαι ξυμμάχους, ἔσεσθαι αὐτονόμους. καὶ
“ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους ὑμᾶς ἔχωμεν, ἢ
“ βίᾳ ἢ ἀπάτῃ προσλαβόντες, ἀλλὰ τουναν-
“ τίον, ὑμῖν δεδουλωμένοις ὑπὸ Ἀθηναίων ξυμ-
“ μαχήσοντες. οὔκουν ἀξιῶ οὔτ' αὐτὸς ὑπο-
“ πτεύεσθαι, πίστεις τε διδοὺς τὰς μεγίστας,

ut opem ei ferrem, confligere non funt aufi. Quamobrem haud verifimile videtur, ipfos tantum copiarum contra vos effe miffuros, quantus eft claffiarius exercitus, qui eft ad Nifæam.

86. “ Et ipfe huc veni, non ut ullo maleficio vos afficiam, fed ut Græcos in libertatem vindicem. Et Lacedæmoniorum magiftratus religiofiffimo jurejurando obftrinxi, fore, ut focios, quos ego faltem ipfis adjunxero, liberos effe finant. fimul etiam emiffus fum, non ut vos focios habeamus, aut per vim, aut per fraudem adjunctos: fed contra, ut vobis ab Athenienfibus in fervitutem redactis, in bello contra illos gerendo focii fimus. Quapropter æquum effe cenfeo, ut neque fufpectus fim, præfertim cum maximam fidem vobis dem, neque vindex infirmus exiftimer, utque confidenter vos mihi dedatis. Quod fi quis

" οὔτε τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προσχω-
" ρεῖν τε ὑμᾶς θαρσήσαντας. καὶ εἴτις ἰδίᾳ
" τινὰ δεδιὼς ἄρα μὴ ἐγώ τισι προσθῶ τὴν πό-
" λιν, ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πι-
" στευσάτω. οὐ γὰρ συστασιάσων ἥκω, οὐδὲ
" ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, εἰ
" τὸ πάτριον παρεὶς, τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις, ἢ
" τὸ ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι. χαλεπω-
" τέρα γὰρ ἂν τῆς ἀλλοφύλου ἀρχῆς εἴη, καὶ
" ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις οὐκ ἂν ἀντὶ πόνων
" χάρις καθίσταιτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης,
" αἰτία μᾶλλον. οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγ-
" κλήμασι καταπολεμοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαινοί-
" μεθα ἐχθίονα ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρετὴν κα-
" τακτώμενοι. ἀπάτῃ γὰρ εὐπρεπεῖ αἴσχιον

---

forte privatim sibi ab aliquo metuens, veretur, ne ego civitatem aliquibus tradam, et ideo ad deditionem faciendam minime promtus est, is omnium maxime confidat. neque enim venio, ut factiones alam; neque existimo, me vobis certam libertatem afferre, si, patrio instituto neglecto, aut plebem nobilitati, aut nobilitatem plebi addicam. Nam hujusmodi libertas gravior esset, quam externum hominum alienigenarum imperium; nobisque Lacedæmoniis pro laboribus susceptis nulla gratia haberetur, sed potius pro honore et gloria culpa tribueretur. Et nos ipsi odiosius imperium quærere videremur, quam qui virtutem non profitetur: propter quæ crimina Athenienses bello persequimur. Nam illis saltem, qui dignitate sunt præditi, turpius est fraude speciosa res de-

" τοῖς γε ἐν ἀξιώματι πλεονεκτῆσαι ἢ βίᾳ
" ἐμφανεῖ. τὸ μὲν γὰρ, ἰσχύος δικαιώσει, ἣν
" ἡ τύχη ἔδωκεν, ἐπέρχεται· τὸ δὲ, γνώμης
" ἀδίκου ἐπιβουλῇ. οὕτω πολλὴν περιωπὴν τῶν
" ἡμῖν ἐς τὰ μέγιστα διαφορῶν ποιούμεθα.

πζ΄. " Καὶ οὐκ ἂν μείζω πρὸς τοῖς ὅρκοις
" βεβαίωσιν λάβοιτε, ἢ οἷς τὰ ἔργα ἐκ τῶν
" λόγων ἀναθρούμενα, δόκησιν ἀναγκαίαν παρ-
" έχεται ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον. εἰ
" δ' ἐμοῦ ταῦτα προϊσχομένου, ἀδύνατοι μὲν
" φήσετε εἶναι, εὖνοι δ' ὄντες, ἀξιώσετε μὴ
" κακούμενοι διωθεῖσθαι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν
" μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φαίνεσθαι, δίκαιόν τε εἶ-
" ναι, οἷς καὶ δυνατὸν δέχεσθαι αὐτὴν, τούτοις
" καὶ ἐπιφέρειν, ἄκοντα δὲ μηδένα προσαναγκά-

---

mesticas amplificare, quam vi aperta. Nam vis quidem jure potentiæ, quam fortuna dedit, infertur. Fraus vero, ab insidiis injusti propositi grassatur. Adeo magnam circumspectionem adhibemus in iis, quæ nostra maxime intersunt.

87. " Neque vero præter jusjurandum, majorem fidem accipere possitis, quam ipsa facta: quæ si ex verbis perpendantur, necessariam opinionem vobis præbent, e re vestra etiam esse, ut dixi. Quod si, me vobis ista proponente, dicatis, vos non posse quidem deditionem facere; sed tamen, quod nobis benevoli sitis, existimetis nos rejiciendos, ita ut nullo maleficio a nobis afficiamini, et dicatis, libertatem, quam vobis offero, vobis videri cum periculo conjunctam esse, et æquum esse, eam illis offerre, qui etiam eam accipere possunt,

« ζειν· μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐγ-
« χωρίους ποιήσομαι ὡς ἐπ' ἀγαθῷ ἥκων οὐ πεί-
« θω, γῆν δὲ τὴν ὑμετέραν δηῶν, πειράσομαι βιά-
« ζεσθαι. καὶ οὐκ ἀδικεῖν ἔτι νομιῶ, προσεῖναι
« δέ τι μοι καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας τὸ εὔλο-
« γον· τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, ὅπως μὴ τῷ
« ὑμετέρῳ εὔνῳ, εἰ μὴ προσαχθήσεσθε, τοῖς
« ἀπὸ ὑμῶν χρήμασι φερομένοις παρ' Ἀθη-
« ναίους βλάπτωνται· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἵνα μὴ
« κωλύωνται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῆ-
« ναι. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσ-
« σοιμεν· οὐδὲ ὀφείλομεν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ
« κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ τοὺς μὴ βουλο-
« μένους ἐλευθεροῦν. οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφιέμεθα,
« παῦσαι δὲ μᾶλλον ἑτέρους σπεύδοντες, τοὺς

nullum vero invitum cogere: Deos et Heroas indigenas tes- tabor, me bono vestro venientem nihil verbis proficere; agrumque vestrum pervastando vos cogere conabor. nec amplius existimabo, me injuste facere; sed vel duabus de caussis necessariis æquitatem a me stare censebo: partim quidem, propter Lacedæmonios, ne hac vestra benevolentia, nisi deditionem feceritis, a vobis lædantur, pecuniis, quas Atheniensibus penditis; partim vero, ne Græci a vobis impediantur, ne servitute liberentur. nec enim decenter hæc faceremus: ac ne debemus quidem nos Lacedæmonii Græcos invitos in libertatem asserere, nisi alicujus boni publici caussa. Neque vero dominatum affectamus: sed potius cum alios, qui dominatum affectant, coercere studeamus, plerisque Græcis injuriam

" πλείους ἂν ἀδικοῖμεν, εἰ ξύμπασιν αὐτονο-
" μίαν ἐπιφέροντες, ὑμᾶς τοὺς ἐναντιουμένους
" περιίδοιμεν. πρὸς ταῦτα βουλεύεσθέ εὖ, καὶ
" ἀγωνίσασθε τοῖς τε Ἕλλησιν ἄρξαι πρῶτοι
" ἐλευθερίας, καὶ ἀΐδιον δόξαν καταθέσθαι,
" καὶ αὐτοὶ τά τε ἴδια μὴ βλαφθῆναι, καὶ
" ξυμπάσῃ τῇ πόλει τὸ κάλλιστον ὄνομα πε-
" ριθεῖναι."

πη΄. Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι, πολλῶν λεχθέντων πρότερον ἐπ' ἀμφότερα, κρύφα διαψηφισάμενοι, διά τε τὸ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν, καὶ περὶ τοῦ καρποῦ φόβῳ, ἔγνωσαν οἱ πλείους ἀφίστασθαι Ἀθηναίων. καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις, οὓς τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὀμόσαντα αὐ-

faceremus, si nos, qui libertatem universis afferimus, vos huic resistentes toleraremus.— Quamobrem recte consultetis, operamque serio detis, ut ceteris Græcis primi libertatis capessendæ auctores exsistatis; et sempiternam gloriam vobis paretis; et cum ipsi vestrarum privatarum rerum nullam jacturam faciatis, tum etiam universæ civitati pulcherrimum libertatis nomen imponatis."

88. Atque Brasidas quidem hæc verba fecit. Acanthii vero, multis prius in utramque partem dictis, cum propter Brasidæ verba ad persuadendum apposita, tum etiam propter fructuum amittendorum metum, suffragiis clam latis, plerique defectionem ab Atheniensibus faciendam censuerunt. Et cum ipsum ad illud jusjurandum adegissent, quod summi Lacedæmoniorum magistra-

τὸν ἐξέπεμψαν, ἦ μὴν ἔσεσθαι ξυμμάχους αὐτονόμους οὓς ἂν προσαγάγηται, οὕτω δέχονται τὸν στρατόν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον καὶ Στάγειρος, Ἀνδρίων ἀποικία, ξυναπέστη. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἐγένετο.

πθʹ. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς ἀρχομένου, ὡς τῷ Ἱπποκράτει καὶ Δημοσθένει στρατηγοῖς οὖσιν Ἀθηναίων τὰ ἐν τοῖς Βοιωτοῖς ἐνεδίδοτο, καὶ ἔδει τὸν μὲν Δημοσθένη ταῖς ναυσὶν ἐς τὰς Σίφας ἀπαντῆσαι, τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δήλιον, γενομένης διαμαρτίας τῶν ἡμερῶν ἐς ἃς ἔδει ἀμφοτέρους στρατεύειν, ὁ μὲν Δημοσθένης πρότερον πλεύσας πρὸς τὰς Σίφας, καὶ ἔχων ἐν ταῖς ναυσὶν Ἀκαρνᾶνας, καὶ τῶν ἐκεῖ πολλοὺς ξυμμάχων, ἄπρακτος γίγνεται, μηνυθέντος τοῦ ἐπιβουλεύματος ὑπὸ Νικομά-

tus juraverant, cum ipſum emiſerant, nimirum fore, ut ſocii, quos adjungeret, ſuis legibus uterentur, ita demum ejus exercitum receperunt. Nec multo poſt Stagirus etiam, Andriorum colonia, defecit.

89. Sequentis autem hiemis initio ſtatim, cum Hippocrati et Demoſtheni Athenienſium imperatoribus res Bœotorum eſſent tradendæ, et oporteret Demoſthenem quidem cum claſſe ad Siphas ei occurrere, illum vero ad Delium proficiſci, facta aberratione a diebus condictis, quibus utrumque cum ſuis copiis ad locum deſtinatum ire oportebat, Demoſthenes quidem, cum prius ad Siphas appuliſſet, et Acarnanas, et multos ex illis locis ſocios in ſua claſſe haberet, voti ſui compos fieri non potuit: inſidiis

χου, ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως, ὃς Λακεδαιμονίοις εἶπεν, ἐκεῖνοι δὲ, Βοιωτοῖς. καὶ βοηθείας γενομένης πάντων Βοιωτῶν, οὐ γάρ πω Ἱπποκράτης παρελύπει ἐν τῇ γῇ ὢν, προκαταλαμβάνονται αἵ τε Σίφαι καὶ ἡ Χαιρώνεια. ὡς δὲ ᾔσθοντο οἱ πράσσοντες τὸ ἁμάρτημα, οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν.

϶ʹ. Ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀναστήσας Ἀθηναίους πανδημὶ, αὐτοὺς καὶ τοὺς μετοίκους, καὶ ξένων ὅσοι παρῆσαν, ὕστερος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ Δήλιον, ἤδη τῶν Βοιωτῶν ἀνακεχωρηκότων ἀπὸ τῶν Σιφῶν· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν, Δήλιον ἐτείχιζε τοιῷδε τρόπῳ, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. τάφρον μὲν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν ἔσκαπτον, ἐκ δὲ τοῦ ὀρύγματος ἀνέβαλ-

---

per Nicomachum, virum Phocenfem, ex Phanoteo, detectis, qui rem Lacedæmoniis indicavit; illi vero, Bœotis. cumque omnes Bœoti ad opem Siphis ferendam undique concurrissent, nondum enim Hippocrates in eorum regione erat, ita ut eos infestare posset, Siphæ et Chæronea a Bœotis ante illius adventum occupatæ sunt. Cum autem illi, qui res novas moliebantur, erratum animadvertissent, in civitatibus nihil innovarunt.

90. Hippocrates vero, excitato omni Atheniensi populo, civibus, incolis, et peregrinis, quotquot aderant, posterior ad Delium pervenit, cum Bœoti a Siphis jam reversi essent. ibique positis castris, Delium hoc modo munire cœperunt. Fossam circa Apollinis templum et fanum ducebant, et humum ex ipsa fossa egestam pro muro

κον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν. καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες, ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερὸν, ἐσέβαλλον. καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγὺς καθαιροῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἔρυμα. πύργους τε ξυλίνους κατέστησαν ᾗ καιρὸς ἦν, καὶ τοῦ ἱεροῦ οἰκοδόμημα οὐδὲν ὑπῆρχεν. ᾗπερ γὰρ ἦν στοία, κατεπεπτώκην. ἡμέρᾳ δὲ ἀρξάμενοι τρίτῃ ὡς οἴκοθεν ὥρμησαν, ταύτην τε εἰργάζοντο, καὶ τὴν τετάρτην, καὶ τῆς πέμπτης μέχρις ἀρίστου. ἔπειτα, ὡς τὰ πλεῖστα ἀπετετέλεστο, τὸ μὲν στρατόπεδον προαπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Δηλίου οἷον δέκα σταδίους, ὡς ἐπ' οἴκου πορευόμενον· καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι εὐθὺς ἐχώρουν, οἱ δ' ὁπλῖται θέμενοι τὰ

aggerebant; et vallos defigentes, vineæ, quæ circa templum erat, materiam excisam interserebant; lapides etiam et lateres ex proximis ædificiis, quæ diruta erant, detrahentes, omni plane ratione munitionem illam excitare conabantur: turresque ligneas posuerunt, ubi locus opportunus esse videbatur, fanique nullum erat ædificium. nam ubi porticus erat, conciderat. Cum autem tertio die, ex quo domo discessenant, opus aggressi fuissent, cum hunc ipsum diem, tum etiam quartum et quintum usque ad prandii tempus in opere faciendo consumserunt. Deinde, cum maxima pars fuisset absoluta, exercitus quidem a Delio decem fermè stadia recessit, ut domum revertens: statimque levis armaturæ milites, qui erant maxima totius exercitus pars, discesserunt; at gravis armaturæ mi-

ὅπλα ἡσύχαζον. Ἱπποκράτης δὲ ὑπομένων ἔτι, καθίστατο φύλακάς τε, καὶ τὰ περὶ τὸ προτείχισμα ὅσα ἦν ὑπόλοιπα, ὡς χρῆν ἐπιτελέσαι.

Ϟα΄. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ξυνελέγοντο ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων παρῆσαν, καὶ ᾐσθάνοντο τοὺς Ἀθηναίους προχωροῦντας ἐπ᾽ οἴκου, τῶν ἄλλων Βοιωταρχῶν, οἵ εἰσιν ἕνδεκα, οὐ ξυνεπαινούντων μάχεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι εἰσί· μάλιστα γὰρ ἐν μεθορίοις τῆς Ὠρωπίας οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν, ὅτε ἔθεντο τὰ ὅπλα, Παγώνδας ὁ Αἰολάδου Βοιωταρχῶν ἐκ Θηβῶν μετ᾽ Ἀριανθίδου τοῦ Λυσιμαχίδου, καὶ ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ, βουλόμενος τὴν μάχην ποιῆσαι, καὶ νομίζων ἄμεινον εἶναι κιν-

---

lites, castris ibi positis, quiescebant. Hippocrates vero in Delio adhuc subsistens, et custodias, et quidquid reliquum erat, quod circa propugnacula conficiendum esset, constituebat.

91. Per hos autem dies Bœoti Tanagram conveniebant.— Et postquam ex omnibus civitatibus affuerunt, et cognoverunt Athenienses accedere, ut domum se reciperent; ceteris Bœotarchis, qui sunt undecim, prœlium dissuadentibus, quod Athenienses in Bœotia non amplius essent, Athenienses enim, cum castra posuerunt, erant fere in Oropiæ confiniis, Pagondas Æoladi filius, unus ex Bœotarchis Thebanis, cum Arianthide Lysimachi filio, quod imperium tunc penes ipsum esset, prœlium ibi committere cupiens, et existimans, satius esse

δυνεῦσαι, προσκαλῶν ἑκάστους κατὰ λόχους, ὅπως μὴ ἀθρόοι ἐκλίποιεν τὰ ὅπλα, ἔπειθε τοὺς Βοιωτοὺς ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τὸν ἀγῶνα ποιεῖσθαι· λέγων τοιάδε.

϶β'. " ΧΡΗΝ μὲν, ὦ ἄνδρες Βοιωτοὶ, μηδ' " ἐς ἐπίνοιάν τινα ἡμῶν ἐλθεῖν τῶν ἀρχόντων, " ὡς οὐκ εἰκὸς Ἀθηναίοις, ἢν ἄρα μὴ ἐν τῇ " Βοιωτίᾳ ἔτι καταλάβωμεν αὐτοὺς, διὰ μά- " χης ἐλθεῖν. τὴν γὰρ Βοιωτίαν, ἐκ τῆς ὁμό- " ρου ἐλθόντες, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι μέλ- " λουσι φθείρειν. καὶ εἰσὶ δήπου πολέμιοι, ἐν " ᾧ τε ἂν χωρίῳ καταληφθῶσι, καὶ ὅθεν ἐπελ- " θόντες πολέμια ἔδρασαν. νυνὶ δ' εἴτῳ καὶ " ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι, μεταγνώτω. οὐ " γὰρ τὸ προμηθὲς οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ, περὶ

---

belli fortunam periclitari, singulas cohortes adhortatus, ne frequentes aciem instructam desererent, Bœotis persuasit, ut adversus Athenienses irent, et prœlium committerent, his verbis.

92. " Ne in mentem quidem cuiquam nostrum, qui magistratum gerimus, viri Bœoti, venire oportuerat, non esse rationi consentaneum, nos cum Atheniensibus confligere, nisi ipsos in Bœotia adhuc deprehenderimus. Bœotiam enim, munitionibus in ea exstructis, ex agro finitimo profecti, sunt vastaturi. Ergo sunt hostes, quocunque in loco deprehensi fuerint, et undecunque profecti hostilia facinora patrarint. Jam vero si cui non pugnare tutius esse videbatur, is mutet sententiam. Nec enim providentia considerationem æque patitur in iis, quos alius invadit, et quorum ager in discrimen vocatur, atque in eo, qui sua qui-

« τῆς σφετέρας ὁμοίως ἐνδέχεται λογισμὸν,
« καὶ ὅστις τὰ μὲν ἑαυτοῦ ἔχει, τοῦ δὲ πλεί-
« ονος ὀρεγόμενος, ἑκὼν τινι ἐπέρχεται. πά-
« τριόν τε ὑμῖν, στρατὸν ἀλλόφυλον ἐπελθόν-
« τα, καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ, καὶ ἐν τῇ τῶν πέλας
« ὁμοίως ἀμύνεσθαι. Ἀθηναίους δὲ, καὶ προσ-
« έτι ὁμόρους ὄντας, πολλῷ μάλιστα δεῖ.
« πρός τε γὰρ τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀν-
« τίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται. καὶ πρὸς
« τούτοις γε δὴ, οἳ καὶ μὴ τοὺς ἐγγὺς ἀλλὰ
« καὶ τοὺς ἄπωθεν πειρῶνται δουλοῦσθαι, πῶς
« οὐ χρὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀγῶνος ἐλθεῖν;
« παράδειγμα δὲ ἔχομεν τούς τε ἀντιπέρας
« Εὐβοιᾶς, καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος τὸ πολὺ,
« ὡς αὐτοῖς διάκειται. καὶ γνῶναι ὅτι τοῖς

dem possidet, sed plura affectans, ultro bellum aliis infert. Vobisque patrium est institutum, externum exercitum vos invadentem pariter et in vestro et in alieno solo propulsare.— Quamobrem Athenienses, eosque præterea vobis finitimos, multo magis propulsare decet. Nam ita demum cujusque civitatis libertas firme retinetur, si adsit potentia, quæ finitimis populis resistere valeat. cum iis vero, qui non solum finitimos, sed etiam remotos, in servitutem redigere conantur, quo modo vel summo cum periculo certandum non fuerit? Exemplum autem ob oculos propositum habemus, cum Euboeenses trans fretum sitos, tum etiam ceteræ Græciæ magnam partem, quo modo ab ipsis tractetur, et quo modo erga ipsos sit affecta. Et oportet scire, ceteros quidem de agri finibus cum gentibus finitimis dimicare: nobis vero, si vincamur,

“ μὲν ἄλλοις οἱ πλησιόχωροι περὶ γῆς ὅρων τὰς
“ μάχας ποιοῦνται· ἡμῖν δὲ ἐς πᾶσαν, ἢν νικη-
“ θῶμεν, εἷς ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος παγήσεται. εἰσ-
“ ελθόντες γὰρ, βίᾳ τὰ ἡμέτερα ἕξουσι. τοσ-
“ ούτῳ ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων τὴν παροίκησιν
“ τῶνδε ἔχομεν. εἰώθασί τε οἱ ἰσχύος που θράσει
“ τοῖς πέλας, ὥσπερ Ἀθηναῖοι νῦν, ἐπιόντες, τὸν
“ μὲν ἡσυχάζοντα, καὶ τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἀμυ-
“ νόμενον, ἀδεέστερον ἐπιστρατεύειν. τὸν δὲ ἔξω
“ ὅρων προαπαντῶντα, καὶ, ἢν καιρὸς ᾖ, πολέ-
“ μου ἄρχοντα ἧσσον ἑτοίμως κατέχειν. πεῖραν
“ δὲ ἔχομεν ἡμεῖς αὐτοῦ ἐς τούσδε. νικήσαντες
“ γὰρ ἐν Κορωνείᾳ αὐτοὺς, ὅτε τὴν γῆν, ἡμῶν
“ στασιαζόντων, κατέσχον, πολλὴν ἄδειαν ἐν τῇ
“ Βοιωτίᾳ μέχρι τοῦδε κατεστήσαμεν. ὧν χρὴ

---

unicum minime dubium finem in universa nostra regione statutum iri. nam in eam ingressi, rebus nostris per vim potientur. Adeo istorum accolarum propinquitas nobis magis, quam aliis est periculosa. Qui enim potentiæ confidentia, ut nunc Athenienses, arma vicinis inferunt, illum quidem, qui est quietus et pacis studiosus, et qui in suo agro tantum se defendit, confidentius invadere consueverunt. At eum, qui extra sui agri fines hosti fortiter occurrit, et qui, si occasio fuerit, belli facit initium, minus promte bello premere solent. Hujus autem rei documentum adversus istos habemus. cum enim eos ad Coronæam vicissemus, quo tempore propter nostras seditiones agrum nostrum occupatum tenebant, magnam Bœotiæ securitatem ad hoc usque tempus præstitimus. Quorum nos memores operam dare oportet, ut et majores natu, fa-

" μνησθέντας ἡμᾶς, τούς τε πρεσβυτέρους ὁ-
" μοιωθῆναι τοῖς πρὶν ἔργοις, τούς τε νεωτέρους,
" πατέρων τῶν τότε ἀγαθῶν γενομένων παῖδας
" πειρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀ-
" ρετάς· πιστεύσαντας δὲ τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν
" ἔσεσθαι, οὗ τὸ ἱερὸν ἀνόμως τειχίσαντες νέ-
" μονται, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἃ ἡμῖν θυσαμένοις
" καλὰ φαίνεται, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖσδε, καὶ
" δεῖξαι ὅτι ὧν μὲν ἐφίενται, πρὸς τοὺς μὴ
" ἀμυνομένους ἐπιόντες κτάσθων. οἷς δὲ γεν-
" ναῖον τήν τε ἑαυτῶν ἀεὶ ἐλευθεροῦν μάχῃ,
" καὶ τὴν ἄλλων μὴ δουλοῦσθαι ἀδίκως, ἀνα-
" γώνιστοι ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀπίασι.

Ϟγ'. Τοιαῦτα ὁ Παγώνδας τοῖς Βοιωτοῖς παραινέσας, ἔπεισεν ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους.

---

minora a nobis prius edita, nunc imitemur; et minores natu, qui filii sumus patrum illorum, qui tunc viri fortes fuerunt, ne domesticas virtutes dedecoremus: sed persuasum habentes, Deum a nobis staturum, cujus fanum isti nefarie muro septum tenent, et sacrificiis freti, quæ nobis immolantibus lætum ac felicem rerum eventum promittunt, adversus hos tendamus, et demonstremus, obtinere posse ea, quæ concupiscunt, si bellum non propulsantibus inferant. Illos vero, quorum patria ac innata generositas fert, ut et suum ipsorum agrum pugna semper liberent, nec alienum in servitutem injuste redigant, non permissuros, ut isti e suis finibus sine certamine discedant."

93. Pagondas his verbis Bœotos adhortatus, persuasit ipsis, ut irent adversus Atheni-

καὶ κατὰ τάχος ἀναστήσας ἦγε τὸν στρατόν· ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, καὶ ἐπειδὴ προσέμιξεν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, ἐς χωρίον καθίσας ὅθεν, λόφου ὄντος μεταξὺ, οὐκ ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἔτασσέ τε καὶ παρεσκευάζετο ὡς ἐς μάχην. τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται, πέμπει ἐς τὸ στράτευμα, κελεύων ἐς τάξιν καθίστασθαι· καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπῆλθε, καταλιπὼν ὡς τριακοσίους ἱππέας περὶ τὸ Δήλιον, ὅπως φύλακές τε ἅμα εἶεν, εἴτις ἐπίοι αὐτῷ, καὶ τοῖς Βοιωτοῖς, καιρὸν φυλάξαντες, ἐπιγένοιντο ἐν τῇ μάχῃ. Βοιωτοὶ δὲ πρὸς τούτους ἀντικατέστησαν τοὺς ἀμυνομένους· καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχεν, ὑπερ-

enſes. Confeſtimque motis caſtris, exercitum eduxit. Jam enim erat ſerum diei. Et cum ad ipſorum caſtra prope acceſſiſſet, in loco ſubſiſtens, unde colle interjecto, alteri alteros conſpicere non poterant, aciem inſtruxit, et ad prœlium ſe præparavit. Hippocrates autem, qui apud Delium erat, cum ei nuntiatum fuiſſet, Bœotos adverſus Athenienſes venire, mittit ad exercitum, imperans, ut in ſuos quique ordines ſe reciperent. nec multo poſt ipſe adfuit, relictis ferme trecentis equitibus circa Delium, tum ad loci cuſtodiam, ſi qua manus ipſum adoriretur, tum etiam ut, occaſione obſervata, Bœotos in ipſo prœlio a tergo aggrederentur. Bœoti vero his oppoſuerunt, qui vim ipſorum propulſarent. Cum autem omnes ipſorum res recte haberent, in ſummo colle hoſtibus appa-

φάνησαν τοῦ λόφου, καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, τεταγμένοι ὥσπερ ἔμελλον, ὁπλῖται ἑπτακισχίλιοι μάλιστα, καὶ ψιλοὶ ὑπὲρ μυρίους, ἱππῆς τε χίλιοι, καὶ πελτασταὶ πεντακόσιοι. εἶχον δὲ δεξιὸν μὲν κέρας Θηβαῖοι, καὶ οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς· μέσοι δὲ, Ἁλιάρτιοι, καὶ Κορωναῖοι, καὶ Κωπαιῆς, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὴν λίμνην· τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον Θεσπιῆς, καὶ Ταναγραῖοι, καὶ Ὀρχομένιοι. ἐπὶ δὲ τῷ κέρᾳ ἑκατέρῳ οἱ ἱππῆς καὶ ψιλοὶ ἦσαν. ἐπ' ἀσπίδας δὲ πέντε μὲν καὶ εἴκοσιν οἱ Θηβαῖοι ἐτάξαντο· οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον. αὕτη μὲν Βοιωτῶν παρασκευὴ καὶ διάκοσμος ἦν.

ϟδ'. Ἀθηναῖοι δὲ, οἱ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ ὀκτὼ πᾶν τὸ στρατόπεδον ἐτάξαντο, ὄντες πλήθει

---

ruerunt, et cum armis ibi fubftiterunt, acie inftructa, ut pugnaturi erant: feptem ferme gravis armaturæ millia, levis vero fupra decem millia, equites mille, et peltati quingenti. Dextrum autem cornu tenebant Thebani, eorumque focii. Medii vero erant Haliartii, Coronæi, et Copæenfes, ceterique ftagni accolæ. Siniftrum vero tenebant Thefpienfes, Tanagræi, et Orchomenii. in utroque autem cornu erat equitatus, et levis armatura. Et Thebani quidem, milites in quinos et vicenos in longitudinem digefferant. reliqui vero inftructi erant, ut cuique contigit. Atque hic quidem erat Bœotorum apparatus, hæcque aciei inftructæ ratio.

94. Athenienfes vero, quamvis hoftibus numero pares effent, tamen totum gravis armaturæ exercitum in octonos

ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις· ἱππῆς δὲ ἐφ' ἑκατέρῳ τῷ κέρᾳ. ψιλοὶ δὲ, ἐκ παρασκευῆς μὲν ὡπλισμέναι, οὔτε τότε παρῆσαν, οὔτε ἐγένοντο τῇ πόλει· οἵπερ δὲ ξυνεσέβαλον, ὄντες πολλαπλάσιοι τῶν ἐναντίων, ἄοπλοί τε πολλοὶ ἠκολούθησαν, ἅτε πανστρατιᾶς ξένων τῶν παρόντων καὶ ἀστῶν γενομένης· καὶ ὡς τὸ πρῶτον ὥρμησαν ἐπ' οἴκου, οὐ παρεγένοντο, ὅτι μὴ ὀλίγοι. καθεστώτων δὲ ἐς τὴν τάξιν ἤδη, καὶ μελλόντων ξυνιέναι, Ἱπποκράτης ὁ στρατηγὸς ἐπιπαριὼν τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων, παρεκελεύετό τε, καὶ ἔλεγε τοιάδε.

Ϟε'. "Ω ΑΘΗΝΑΙΟΙ, δι' ὀλίγου μὲν ἡ "παραίνεσις γίγνεται, τὸ ἴσον δὲ πρός τε τοὺς "ἀγαθοὺς ἄνδρας δύναται, καὶ ὑπόμνησιν

---

tantum milites in longitudinem digesserunt. Equitatus vero in utroque cornu erat. sed levis armatura, consulto quidem instructa, nec ulla tunc aderat, nec in urbe erat. Sed et illa, quæ cum Hippocrate ad istam expeditionem exierat, quamvis hostes numero longe superaret, tamen magna ex parte inermis erat, quippe quod totus exercitus ex peregrinis promiscue, et civibus, qui tunc aderant, collectus esset. Quare ut primum domum ire cœperunt, non affuerunt nisi pauci. Cum autem in acie jam starent, et mox concursuri essent, Hippocrates dux ad Atheniensium exercitum advenit, hisque verbis est adhortatus.

95. "BREVIS quidem erit, o Athenienses, hæc adhortatio: sed apud viros fortes idem valet ac longa oratio, hacque utor potius, ut vos commonefaciam,

"μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν. παραστῇ δὲ "μηδενὶ ὑμῶν ὡς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ οὐ προσῆκον "τοσόνδε κίνδυνον ἀναῤῥιπτοῦμεν. ἐν γὰρ τῇ "τούτων, ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται· καὶ "ἢν νικήσωμεν, οὐ μή ποτε ὑμῖν Πελοποννή-"σιοι ἐς τὴν χώραν ἄνευ τῆς τῶνδε ἵππου ἐσ-"βάλωσιν· ἐν δὲ μιᾷ μάχῃ τήνδε τε προσ-"κτᾶσθε, καὶ ἐκείνην μᾶλλον ἐλευθεροῦτε. "χωρήσατε οὖν ἀξίως ἐς αὐτοὺς τῆς τε πό-"λεως, ἣν ἕκαστος πατρίδα ἔχων πρώτην ἐν "τοῖς Ἕλλησιν ἀγάλλεται, καὶ τῶν πατέρων, "οἳ τούσδε μάχῃ κρατοῦντες μετὰ Μυρωνί-"δου ἐν Οἰνοφύτοις, τὴν Βοιωτίαν ποτὲ ἔσχον."

϶ϛ'. Τοιαῦτα τοῦ Ἱπποκράτους παρακε-λευομένου, καὶ μέχρι μὲν μέσου τοῦ στρατο-

---

quam ut imperem. Nemini autem veſtrum in mentem veniat, nos in alieno ſolo, quaſi res noſtra non agatur, tantum periculum ſubire. Nam in iſtorum agro pro veſtro certamen eſt futurum. Et, ſi vicerimus, Peloponneſii ſine iſtorum equitatu in veſtrum agrum nunquam irrumpent. Uno autem prœlio et iſtum veſtro adjungitis, et illum in majorem libertatem vindicatis. In eos igitur impetum facite e dignitate civitatis, quam unuſquiſque veſtrum patriam habet, et quam inter Græcas civitates principem eſſe gloriatur, et veſtrorum majorum, qui duce Myronide, iſtis ad Œnophyta prœlio ſuperatis, Bœotiam quondam tenuerunt."

96. Cum autem Hippocrates his verbis ſuos milites adhortaretur, et ad mediam uſque exercitus aciem jam pro-

πέδου ἐπελθόντος, τὸ δὲ πλέον οὐκ ἔτι φθάσαντος, οἱ Βοιωτοὶ, παρακελευσαμένου καὶ σφίσιν ὡς διὰ ταχέων, καὶ ἐνταῦθα Παγώνδου παιανίσαντος, ἐπῆσαν ἀπὸ τοῦ λόφου. ἀντεπῆσαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ προσέμιξαν δρόμῳ. καὶ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων τὰ ἔσχατα οὐκ ἦλθεν ἐς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔπαθε. ῥύακες γὰρ ἐκώλυσαν. τὸ δὲ ἄλλο καρτερᾷ μάχῃ καὶ ὠθισμῷ ἀσπίδων ξυνειστήκην. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν Βοιωτῶν καὶ μέχρι μέσου, ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπῆσαν τούς τε ἄλλους ταύτῃ, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Θεσπιᾶς. ὑποχωρησάντων γὰρ αὐτοῖς τῶν παρατεταγμένων, καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ, οἵπερ διεφθάρησαν Θεσπιῶν, ἐν χερσὶν ἀμυνό-

---

greſſus eſſet, nec majorem ejus partem ocius adire amplius poſſet, Bœoti, ipſi quoque, cum Pagondas eos celeriter adhortatus fuiſſet, illicque pæana ceciniſſet, de colle in Athenienſes ſignis infeſtis ferri cœperunt. Athenienſes vero et ipſi in eos e diverſo prodierunt, curſuque conflixerunt. ſed utriuſque exercitus extremæ partes ad manus non venerunt: at idem incommodum utræque ſunt paſſæ. nam aquarum rivi impediverunt. Cetera vero acies conſtitit pugnans acriter, et clypeis repellere connitens. Et ſiniſtrum quidem Bœotorum cornu, vel ad mediam uſque ipſius partem, ab Athenienſibus victum eſt; et Athenienſes cum in alios, qui in ea parte collocati fuerant, tum vero præcipue in Theſpienſes impetum fecerunt. Nam cum milites, qui prope ipſos fuerant inſtructi, ſe recepiſſent, et in anguſto circumventi fuiſſent, qui ex ip-

μενοι κατεκόπησαν. καί τινες καὶ τῶν Ἀθηναίων, διὰ τὴν κύκλωσιν ταραχθέντες, ἠγνόησάν τε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. τὸ μὲν οὖν ταύτῃ ἡσσᾶτο τῶν Βοιωτῶν, καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον κατέφυγε. τὸ δὲ δεξιὸν, ᾗ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν, ἐκράτει τῶν Ἀθηναίων. καὶ ὠσάμενοι κατὰ βραχὺ, τὸ πρῶτον ἐπηκολούθουν. καὶ ξυνέβη, Παγώνδου περιπέμψαντος δύο τέλη τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον, ὡς ἐπόνει τὸ εὐώνυμον αὐτῶν, καὶ ὑπερφανέντων αἰφνιδίως, τὸ νικῶν τῶν Ἀθηναίων κέρας, νομίσαν ἄλλο στράτευμα ἐπιέναι, ἐς φόβον καταστῆναι. καὶ ἀμφοτέρωθεν ἤδη, ὑπό τε τοῦ τοιούτου καὶ ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐφεπομένων, καὶ παραῤῥηγνύντων, φυγὴ καθειστήκην παντὸς τοῦ

ſis Theſpienſibus perierunt, in ipſo conflictu ſe defendentes concisi fuerunt. Quin etiam nonnulli Athenienſes, in hoſte circumveniendo perturbati, ſe mutuis vulneribus interfecerunt, quod ſe non internoſcerent. Ab hac igitur parte Bœotorum exercitus ſuperatus eſt, et ad eam, quæ pugnabat, confugit. Dextrum vero, in quo ipſi Thebani erant, Athenienſes ſuperavit. et cum paulatim ipſos repuliſſent, primum inſequebantur. Accidit autem, ut, cum duæ equitum turmæ a Pagonda circum collem clam circummiſſæ fuiſſent, cum ſiniſtrum ipſorum cornu laboraret, eoque ſuperato hoſtibus repente apparuiſſent, Athenienſium cornu, quod vincebat, exiſtimans, alium exercitum contra ſe venire, graviter timere cœperit. Quare cum Athenienſes utrinque jam premerentur, cum ab his, tum a Thebanis inſequentibus, et eorum ordines

στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ Δήλιόν τε καὶ τὴν θάλασσαν ὥρμησαν· οἱ δὲ, ἐπὶ τοῦ Ὠρωποῦ. ἄλλοι δὲ, πρὸς Πάρνηθα τὸ ὄρος· οἱ δὲ, ὡς ἕκαστοί τινα εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας. Βοιωτοὶ δὲ ἐφεπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ ἱππῆς, οἵ τε αὐτῶν, καὶ οἱ Λοκροὶ, βεβοηθηκότες ἄρτι τῆς τροπῆς γιγνομένης. νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον, ῥᾷον τὸ πλῆθος τῶν φευγόντων διεσώθη. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, οἵ τε ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου, φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι, ἀπεκομίσθησαν κατὰ θάλασσαν ἐπ' οἴκου.

ϛζ. Καὶ οἱ Βοιωτοὶ, τροπαῖον στήσαντες, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνελόμενοι νεκροὺς, τούς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες, καὶ φυλακὴν κα-

---

dissolventibus, universus ipsorum exercitus in fugam se conjecit. Et alii quidem ad Delium, et mare cursu contenderunt, alii vero ad Oropum, alii ad Parnetha montem, alii vero alio, ut quibusque salutis spes ostendebatur. Bœoti vero eos insequentes cædebant, et præcipue ipsorum equites, et Locri, qui illis dudum in fugam versis, Bœotis auxilio venerant. Sed cum nox suo interventu prœlium impedisset, fugientium turba facilius dilapsa salutem sibi peperit. Postridie vero, cum ii, qui erant Oropi, tum etiam ii, qui erant in Delio, præsidio ibi relicto, nam, quamvis ab hoste victi fuissent, id tamen adhuc tenebant, domum mari se receperunt.

97. Et Bœoti, erecto tropæo, suorumque cadaveribus susceptis, hostiumque cadaveribus spoliatis, et præsidio relicto, Tanagram redierunt. Et consilia de oppugnando Delio

ταλιπόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τ
τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον, ὡς π
δὲ τῶν Ἀθηναίων κήρυξ πορ
νεκρούς, ἀπαντᾷ κήρυκι Βοι
ποστρέψας, καὶ εἰπὼν ὅτι
ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν
τοὺς Ἀθηναίους, ἔλεγε τὰ π
ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παρ
μιμα τῶν Ἑλλήνων. πᾶσι γα
κός, ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων,
ἀπέχεσθαι. Ἀθηναίους δὲ Δη
ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐ
πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι. ὕδωρ
στον σφίσι, πλὴν πρὸς τὰ ἱερ
σθαι, ἀνασπάσαντας ὑδρεύεσθα
τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν Βοιωτοὺς

---

inibant. Caduceator vero, qui ab Athenienſibus miſſus fuerat, ut ipſorum cadavera a Bœotis repeteret, iter faciens, obviam fit Bœotorum caduceatori: qui cum ipſum revocaſſet, et dixiſſet, eum nihil acturum, priuſquam ipſe domum revertiſſet, cum coram Athenienſibus ſteтiſſet, expoſuit mandata Bœotorum, demonſtrans, eos nefarie feciſſe, qui jura Græcorum

violarint.
inſtitutum.
grum inva
in eo ſunt,
nienſes ve
niſſe ac inc
in profano
ſolent, hæc
ab his fieri.
ſibi Theba
eſſet, niſi
ad man

ταλιπόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Τάναγραν. καὶ τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον, ὡς προσβαλοῦντες. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων κήρυξ πορευόμενος ἐπὶ τοὺς νεκροὺς, ἀπαντᾷ κήρυκι Βοιωτῷ, ὃς αὐτὸν ἀποστρέψας, καὶ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν πράξει πρὶν ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν· καταστὰς ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἔλεγε τὰ παρὰ τῶν Βοιωτῶν, ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παραβαίνοντες τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων. πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστηκὸς, ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων, ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι. Ἀθηναίους δὲ Δήλιον τειχίσαντας ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι, πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι. ὕδωρ τε, ὃ ἦν ἄψαυστον σφίσι, πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπάσαντας ὑδρεύεσθαι. ὥστε ὑπέρ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν Βοιωτοὺς ἐπικαλουμένους

---

inibant. Caduceator vero, qui ab Atheniensibus missus fuerat, ut ipsorum cadavera a Bœotis repeteret, iter faciens, obviam fit Bœotorum caduceatori: qui cum ipsum revocasset, et dixisset, eum nihil acturum, priusquam ipse domum revertisset, cum coram Atheniensibus stetisset, exposuit mandata Bœotorum, demonstrans, eos nefarie fecisse, qui jura Græcorum violarint. Omnium enim esse institutum, ut, cum alienum agrum invadunt, a templis, quæ in eo sunt, abstineant. Athenienses vero Delium communisse ac incolere, et quæcunque in profano loco homines facere solent, hæc omnia in illo fano ab his fieri. aquam etiam, quam sibi Thebanis attrectare nefas esset, nisi in sacrificiorum usu ad manus abluendas, haurire.

τοὺς ὁμωχέτας δαίμονας καὶ τὸν Ἀπόλλω, προαγορεύειν, αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπιόντας ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα αὐτῶν.

Ϟη'. Τοσαῦτα τοῦ κήρυκος εἰπόντος, οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα, τοῦ μὲν ἱεροῦ οὔτε ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδὲν, οὔτε τοῦ λοιποῦ ἑκόντες βλάψειν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐσελθεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἵνα ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον σφᾶς ἀμύνωνται. τὸν δὲ νόμον τοῖς Ἕλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ᾖ τὸ κράτος τῆς γῆς ἑκάστης, ἤν τε πλείονος, ἤν τε βραχυτέρας, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ ἀεὶ γίγνεσθαι, τρόποις θεραπευόμενα οἷς ἂν πρὸς τοῖς εἰωθόσι καὶ δύνωνται. καὶ γὰρ Βοιωτούς, καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξ-

---

Quare cum Dei, tum sua ipsorum causa Bœotos, invocantes Dæmones, communes agri sui præsides, et Apollinem, edicere, ut e templo excedant, sua secum absportantes.

98. Cum caduceator hæc dixisset, Athenienses, suo caduceatore ad Bœotos misso, negarunt, se ullam injuriam templo fecisse, nec in posterum sua sponte se ullo modo id læsuros. nam ne initio quidem se hac de causa id ingressos esse dicebant: sed potius, ut illinc eos, qui injuriam sibi facerent, ulciscerentur. Esse autem Græcorum institutum, ut, penes quos fuerit imperium cujusque regionis, sive magnæ, sive parvæ, semper etiam penes eosdem sint et ipsa templa, iis ceremoniis culta, quibus coli possunt, præter eas, quæ moribus jam sunt receptæ. Etenim Bœotos, aliosque permultos, quotquot agrum aliquem pristinis colonis per vim expulsis incolunt, aliena templa

ἀναστήσαντές τινα βίᾳ νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ πρῶτον ἐπελθόντας, οἰκεῖα νῦν κεκτῆσθαι. καὶ αὐτοὶ εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθεῖεν τῆς ἐκείνων κρατῆσαι, τοῦτ' ἂν ἔχειν. νῦν δὲ ἐν ᾧ μέρει εἰσὶν ἑκόντες εἶναι, ὡς ἐκ σφετέρου οὐκ ἀπιέναι. ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι, ἣν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει προσθέσθαι, ἀλλ' ἐκείνους προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλθόντας ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι. πᾶν δ' εἰκὸς εἶναι τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργόμενον, ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμοὺς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. τούς τε νε-

---

primum invasisse, et nunc ea pro suis possidere. Quare se quoque, si ampliorem illorum agri partem in suam potestatem redigere possent, eam retenturos dicebant. Jam vero se ex ea parte, in qua erant, utpote ex suo agro, nequaquam sua sponte discessuros. Aquam etiam se necessitate coactos movisse, ad quam necessitatem se non per insolentiam impulsos fuisse: dum illos ulciscuntur, qui priores in suum agrum irruperant, ea uti coactos fuisse. Consentaneum autem esse, veniam aliquam vel ab ipso Deo dari omnibus, qui bello aut aliqua alia periculi necessitate coacti aliquid admittunt. Etenim delictis non voluntariis aras Deorum esse refugium; scelerisque nomen impositum illis flagitiis, quæ quis nulla necessitatis vi compulsus admittit, non autem illis, quæ homines rebus adversis coacti committere audent. Ipsosque mul-

κροὺς πολὺ μειζόνως ἐκείνους ἀντὶ ἱερῶν ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι, ἀσεβεῖν, ἢ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἱεροῖς τὰ πρέποντα κομίζεσθαι. σαφῶς τε ἐκέλευον σφίσιν εἰπεῖν, μὴ ἀπιοῦσιν ἐκ τῆς Βοιωτῶν γῆς. οὐ γὰρ ἐν τῇ ἐκείνων ἔτι εἶναι, ἐν ᾗ δὲ δορὶ ἐκτήσαντο· ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι.

Ϟθ'. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἀπεκρίναντο, εἰ μὲν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ εἰσὶν, ἀπιόντας ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα· εἰ δὲ ἐν τῇ ἐκείνων, αὐτοὺς γιγνώσκειν τὸ ποιητέον. νομίζοντες τὴν μὲν Ὠρωπίαν, ἐν ᾗ τοὺς νεκροὺς ἐν μεθορίοις τῆς μάχης γενομένης κεῖσθαι ξυνέβη, Ἀθηναίων κατὰ τὸ ὑπήκοον εἶναι, καὶ οὐκ ἂν αὐτοὺς βίᾳ σφῶν κρατῆσαι αὐτῶν. οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο δῆ-

to magis impie facere, qui pro templis militum cadavera restituere vellent, quam eos, qui templis nollent recuperare ea, quæ deceret. Plane autem jubebant suum caduceatorem illis declarare, se non recessuros ex Bœotorum agro. Se enim non amplius in illorum agro esse, sed in eo, quem armis quæsissent. Sed tamen ex patriis institutis, factis induciis, suorum cadavera suscipere liceret.

99. Bœoti vero responderunt, siquidem Athenienses in Bœotia essent, ut, ex suo agro discedentes, res suas absportarent. Sin in illorum, se scire qui faciendum esset. Existimantes agrum Oropium, in quo contigerat, ut illorum milites, pugna in confiniis commissa, cæsi jacerent, Atheniensium quidem esse, quod illorum imperio subjectus esset; sed tamen ipsos nunquam, se invitis, suorum cadaveribus potitu-

θεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων. τὸ δὲ ἐκ τῆς ἑαυτῶν, εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀπιόντας, καὶ ἀπολαβεῖν ἃ ἀπαιτοῦσιν. ὁ δὲ κῆρυξ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

ρ΄. Καὶ οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μεταπεμψάμενοι ἔκ τε τοῦ Μηλιῶς κόλπου ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας, καὶ βεβοηθηκότων αὐτοῖς μετὰ τὴν μάχην, Κορινθίων τε δισχιλίων ὁπλιτῶν, καὶ τῶν ἐκ Νισαίας ἐξεληλυθότων Πελοποννησίων φρουρῶν, καὶ Μεγαρέων ἅμα, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Δήλιον, καὶ προσέβαλον τῷ τειχίσματι. ἄλλῳ τε τρόπῳ πειράσαντες, καὶ μηχανὴν προσήγαγον, ἥπερ εἷλεν αὐτὸ, τοιάνδε. κεραίαν μεγάλην δίχα πρίσαντες, ἐκοίλῃναν ἅπασαν, καὶ ξυνήρμοσαν πάλιν ἀκριβῶς ὥσπερ αὐλόν.

ros. Pro illorum autem agro nullas inducias faciendas censebant. Illud vero responsum, quo dicebant, ut Athenienses ex suo Bœotio agro abirent, et reciperent ea, quæ repetebant, honestum esse ducebant. Atheniensium autem caduceator his auditis re infecta discessit.

100. Et Bœoti protinus arcessitis ex sinu Meliaco jaculatoribus et funditoribus, cum duo quoque gravis armaturæ militum Corinthiorum millia, post prœlium commissum, auxilio ipsis venissent, et præsidiarii Peloponnesiorum milites, qui ex Nisæa ab Atheniensibus per deditionem capta discesserant, et Megarenses una cum ipsis, adversus Delium castra moverunt, et munitionem oppugnare cœperunt: et cum alio oppugnationis genere eam tentarunt, tum etiam machinam, quæ eam cepit, admoverunt, hunc in modum factam. Cum ingentem antennam in

καὶ ἐπ᾽ ἄκραν λέβητά τε ἤρτησαν ἁλύσεσι, καὶ ἀκροφύσιον ἀπὸ τῆς κεραίας σιδηροῦν ἐς αὐτὸν νεῦον καθεῖτο, καὶ ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου. προσῆγον δὲ ἐκ πολλοῦ ἁμάξαις τῷ τείχει, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο· καὶ ὁπότε εἴη ἐγγὺς, φύσας μεγάλας ἐσθέντες ἐς τὸ πρὸς ἑαυτῶν ἄκρον τῆς κεραίας, ἐφύσων. ἡ δὲ πνοὴ, ἰοῦσα στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα, ἔχοντα ἄνθρακάς τε ἡμμένους καὶ θεῖον καὶ πίσσαν, φλόγα ἐποίει μεγάλην· καὶ ἧψε τοῦ τείχους, ὥστε μηδένα ἔτι ἐπ᾽ αὐτοῦ μεῖναι, ἀλλὰ ἀπολιπόντας, ἐς φυγὴν καταστῆναι, καὶ τὸ τείχισμα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλῶναι. τῶν δὲ φρουρῶν οἱ μὲν ἀπέθανον, διακόσιοι δὲ ἐλήφθησαν. τῶν δὲ ἄλ-

---

duas partes fecuiſſent, omnem excavarunt, eamque rurſus ut fiſtulam apte commiſerunt, et in ipſa extrema lebetem catenis appenderunt, et fiſtula tota ferrea ad flatum ciendum, ex antenna prominens, in ipſum lebetem demittebatur, et antenna magnam etiam reliqui ligni partem ferro præmunitam habebat. Hanc autem machinam ex longinquo ſpatio carris advectam admoverunt muro, qua parte potiſſimum vitibus lignisque conſtructus erat. Et cum prope murum eſſet, grandibus follibus ad antennæ caput, quod ad ipſos ſpectabat, applicitis, flatum ciebant. flatus autem, qui per foramen in lebetem, habentem prunas et ſulphur et picem, ferebatur, ingentem flammam excitavit, et murum incendit; ita ut nullus ſuper eum amplius conſiſtere potuerit, ſed omnes, eo deſerto, in fugam ſeſe dederint, et munitio hoc modo capta

λων τὸ πλῆθος ἐς τὰς ναῦς ἐσϐὰν, ἀπεκομίσθη ἐπ' οἴκου.

ρα'. Τοῦ δὲ Δηλίου ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος μετὰ τὴν μάχην, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κήρυκος οὐδὲν ἐπισταμένου τῶν γεγενημένων, ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον αὖθις περὶ τῶν νεκρῶν, ἀπέδοσαν οἱ Βοιωτοὶ, καὶ οὐκέτι ταυτὰ ἀπεκρίναντο. ἀπέθανον δὲ Βοιωτῶν μὲν ἐν τῇ μάχῃ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντακοσίων· Ἀθηναίων δὲ, ὀλίγῳ ἐλάσσους χιλίων, καὶ Ἱπποκράτης ὁ στρατηγός· ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφόρων πολὺς ἀριθμός. μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην, καὶ ὁ Δημοσθένης ὀλίγῳ ὕστερον, ὡς αὐτῷ τότε πλεύσαντι τὰ περὶ τὰς Σίφας τῆς προδοσίας πέρι οὐ προυχώρησεν, ἔχων τὸν στρα-

fuerit. Præsidiariorum autem alii quidem ceciderunt, ducenti vero capti fuerunt. Ceterorum vero multitudo naves conscendit, domumque se recepit.

101. Cum autem decimo septimo die a pugna commissa Delium receptum fuisset, et caduceator, qui ab Atheniensibus ad Bœotos ante missus fuerat, rerum gestarum prorsus ignarus, ad eosdem non multo post iterum venisset cæsorum recipiendorum causa, Bœoti eos reddiderunt, nec amplius idem quod ante responderunt. In illa autem pugna perierunt, ex Bœotis quidem, paulo pauciores quam quingenti; ex Atheniensibus vero, paulo pauciores quam mille, et Hippocrates eorum imperator: at militum leviter armatorum et lixarum magnus numerus. Post hanc pugnam, Demosthenes etiam paulo post, cum ipsi tunc ad Siphas per proditionem occupandas profecto res non suc-

τὸν ἐπὶ τῶν νεῶν, τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀθηναίων τετρακοσίους ὁπλίτας, ἀπόβασιν ἐποιήσατο ἐς τὴν Σικυωνίαν. καὶ πρὶν πάσας τὰς ναῦς καταπλεῦσαι, βοηθήσαντες οἱ Σικυώνιοι τοὺς ἀποβεβηκότας ἔτρεψαν, καὶ κατεδίωξαν ἐς τὰς ναῦς. καὶ τοὺς μὲν, ἀπέκτειναν· τοὺς δὲ, ζῶντας ἔλαβον. τροπαῖον δὲ στήσαντες, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανε δὲ καὶ Σιτάλκης Ὀδρυσῶν βασιλεὺς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τοῖς ἐπὶ Δηλίῳ, στρατεύσας ἐπὶ Τριβαλλοὺς, καὶ νικηθεὶς μάχῃ. Σεύθης δὲ ὁ Σπαραδόκου, ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ, ἐβασίλευσεν Ὀδρυσῶν τε, καὶ τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἧσπερ καὶ ἐκεῖνος.

ρβʹ. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, Βρασίδας

---

cessisset, cum Acarnanum et Agræorum et Atheniensium quadringentis gravis armaturæ militibus, quos in sua classe habebat, egressus est in agrum Sicyonium. Et priusquam omnes ejus naves eo appellerent, Sicyonii ad sua tutanda celeriter profecti, eos, qui in terram egressi fuerant, fugaverunt, et ad naves usque persecuti sunt: et eorum alios quidem interfecerunt, alios vero vivos ceperunt. Et tropæo erecto, cæsos suis pace sequestra reddiderunt. Sub eosdem dies, quibus res ad Delium gesta est, Sitalces etiam Odrysarum rex, cum bellum Triballis intulisset, et prœlio victus fuisset, excessit vita. Seuthes vero Sparadoci filius, qui erat ipsius ex fratre nepos, ei successit, ac Odrysarum, et ceteræ Thraciæ, cui et ille imperaverat, regnum obtinuit.

102. Eadem hieme, Brasidas

ἔχων τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης ξυμμάχους, ἐστράτευσεν ἐς Ἀμφίπολιν τὴν ἐπὶ Στρυμόνι ποταμῷ, Ἀθηναίων ἀποικίαν. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν, ἐπείρασε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, φεύγων βασιλέα Δαρεῖον, κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ Ἠδώνων ἐξεκρούσθη· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔτεσι δύο καὶ τριάκοντα ὕστερον, ἐποίκους μυρίους σφῶν τε αὐτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον πέμψαντες, οἳ διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρακῶν. καὶ αὖθις ἑνὸς δέοντος τριακοστῷ ἔτει ἐλθόντες οἱ Ἀθηναῖοι, Ἅγνωνος τοῦ Νικίου οἰκιστοῦ ἐκπεμφθέντος, Ἠδῶνας ἐξελάσαντες, ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. ὡρμῶντο δὲ ἐκ τῆς Ἠϊόνος, ἣν

---

cum fociis, quos habebat in Thracia, Amphipoli ad Strymonem fluvium fitæ, Athenienfium coloniæ, bellum intulit. Hunc autem locum, in quo nunc urbs eft fita, primum quidem et Ariftagoras Milefius, cum regem Darium fugeret, colonia huc deducta, condere tentavit: fed ab Edonis expulfus fuit. Deinde vero et Athenienfes duobus et triginta poft annis, huc miffis decem millibus incolarum, tum fuorum, tum aliorum, quotquot ire voluerant, qui apud Drabefcum a Thracibus interfecti fuerunt, eundem locum condere funt conati. Rurfus etiam iidem Athenienfes undetricefimo anno huc reverfi, Hagnone Niciæ filio coloniæ duce emiffo, expulfis Edonis, hanc urbem condiderunt; quæ prius Novem viæ vocabatur. Eonem autem belli fedem fe-

αὐτοὶ εἶχον ἐμπόριον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ ἐπιθαλάσσιον, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχον ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἣν Ἀμφίπολιν Ἅγνων ὠνόμασεν, ὅτι ἐπ᾽ ἀμφότερα περιῤῥέοντος τοῦ Στρυμόνος, διὰ τὸ περιέχειν αὐτὴν, τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμὸν, περιφανῆ ἐς θάλασσάν τε καὶ τὴν ἤπειρον ᾤκισεν.

ργ´. Ἐπὶ ταύτην οὖν ὁ Βρασίδας ἄρας ἐξ Ἀρνῶν τῆς Χαλκιδικῆς, ἐπορεύετο τῷ στρατῷ· καὶ ἀφικόμενος περὶ δείλην ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα, καὶ Βρωμίσκον, ᾗ ἡ Βόλβη λίμνη ἐξίησιν ἐς θάλασσαν, καὶ δειπνοποιησάμενος, ἐχώρει τὴν νύκτα. χειμὼν δὲ ἦν, καὶ ὑπένιφεν· ᾗ καὶ μᾶλλον ὥρμησε, βουλόμενος λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ

cerant, unde proficifcebantur, quam ipfi maritimum emporium in fluvii oftio fitum tenebant, quinque et viginti ftadiis diftans ab urbe, quæ nunc eft: quam Hagnon ideo vocavit Amphipolin, quod a Strymone hinc inde allueretur, et ab utroque latere cingeretur: muroque longo a fluvio ad fluvium ducto circumfeptam, confpicuam mare verfus et continentem condidit coloniam.

103. Brafidas igitur caftris ex Arnis agri Chalcidenfis urbe motis, cum fuis copiis adverfus hanc urbem proficifcebatur. Et cum circa folis occafum ad Aulonem perveniffet, et Bromifcum, qua Bolbe ftagnum in mare ingreditur, cœnatusque, nocte ire perrexit. cœlum autem erat turbidum, et fubningebat: quo etiam lubentius iter fufceperat, quod Amphipolitanos, qui in urbe

Ἀμφιπόλει, πλὴν τῶν προδιδόντων. ἦσαν γὰρ Ἀργιλίων τε ἐν αὐτῇ οἰκήτορες, εἰσὶ δὲ οἱ Ἀργίλιοι, Ἀνδρίων ἄποικοι, καὶ ἄλλοι, οἳ ξυνέπρασσον ταῦτα, οἱ μὲν Περδίκκᾳ πειθόμενοι, οἱ δὲ, Χαλκιδεῦσι. μάλιστα δὲ οἱ Ἀργίλιοι, ἐγγύς τε προσοικοῦντες, καὶ ἀεί ποτε τοῖς Ἀθηναίοις ὄντες ὕποπτοι, καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ χωρίῳ, ἐπειδὴ παρέτυχεν ὁ καιρὸς, καὶ Βρασίδας ἦλθεν, ἔπραξέν τε ἐκ πλείονος πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ, ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πόλις· καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν τῇ πόλει, καὶ ἀποστάντες τῶν Ἀθηναίων ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν πρόσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ. ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα πλέον τῆς διαβάσεως· καὶ οὐ καθεῖτο τείχη ὥσπερ

---

erant, præter proditores, latere vellet. Nam in ea erant cum Argiliorum nonnulli, Argilii autem ſunt Andriorum coloni, domicilium illic habentes, tum etiam alii, qui proditionis hujus erant ſocii, partim quidem a Perdicca, partim vero a Chalcidenſibus ad hoc faciendum inducti. Sed potiſſimum Argilii, tum quod proxime habitarent, tum quod Athenienſibus ſemper eſſent ſuſpecti, et huic urbi inſidiarentur, poſtquam occaſio oblata eſt, et Braſidas advenit, qui vel multo ante egerat cum illis Argiliis, qui illic degebant, ut urbs dederetur, tunc in Argilum, ſuam urbem eum receperunt, et cum illa nocte defectionem ab Athenienſibus feciſſent, Braſidæ copias ad fluvii pontem deduxerunt. Urbs autem a ponte diſtat amplius, quam ripa fluminis ab oppoſita ripa, qua per pontem erat tranſitus. nec ulli muri tunc erant erecti, quem-

νῦν, φυλακὴ δέ τις βραχεῖα καθειστήκην. ἣν βιασάμενος ῥᾳδίως ὁ Βρασίδας, ἅμα μὲν τῆς προδοσίας οὔσης, ἅμα δὲ καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἀπροσδόκητος προσπεσὼν, διέβη τὴν γέφυραν, καὶ τὰ ἔξω τῶν Ἀμφιπολιτῶν οἰκούντων κατὰ πᾶν τὸ χωρίον εὐθὺς εἶχε.

ρδ΄. Τῆς δὲ διαβάσεως αὐτοῦ ἄφνω τοῖς ἐν τῇ πόλει γεγενημένης, καὶ τῶν ἔξω, πολλῶν μὲν ἁλισκομένων, τῶν δὲ καὶ καταφευγόντων ἐς τὸ τεῖχος, οἱ Ἀμφιπολῖται ἐς θόρυβον μέγαν κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ἀλλήλοις ὕποπτοι ὄντες. καὶ λέγεται Βρασίδαν, εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τῷ στρατῷ τραπέσθαι, ἀλλ' εὐθὺς χωρῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, δοκεῖν ἂν ἑλεῖν. νῦν δὲ, ὁ μὲν ἱδρύσας τὸν στρατὸν, ἐπὶ τὰ

---

admodum nunc: fed quoddam modicum præfidium ibi collocatum erat. Quod cum facile Brafidas repuliffet, fimul proditionis, fimul tempeftatis, fimul etiam adventus repentini beneficio, pontem tranfivit, et Amphipolitanorum extra urbem habitantium res, quæ in toto illo loco erant, ftatim in fuam poteftatem redegit.

104. Cum autem ejus tranfitus illis, qui in urbe erant, inopinatus accidiffet, et eorum, qui extra erant, multi caperentur, alii vero ad muros fuga fe reciperent, Amphipolitani in magna trepidatione conftituti fuerunt, præfertim quod mutuo fufpecti effent. Ferunt autem Brafidam, fi cum fuis copiis ad prædam fe convertere noluiffet, fed ad urbem fubito contendiffet, omnium opinione eam fuiffe capturum. Jam vero ille caftris ibi pofitis, in ea, quæ

ἔξω ἐπέδραμε, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἔνδον ὡς προσεδέχετο ἀπέβαινεν, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἐναντίοι τοῖς προδιδοῦσι, κρατοῦντες τῷ πλήθει, ὥστε μὴ αὐτίκα τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, πέμπουσι μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν Ἀθηναίων παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρατηγὸν τὸν ἐπὶ Θρᾴκης, Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε ξυνέγραψεν, ὄντα περὶ Θάσον, ἔστι δὲ ἡ νῆσος, Παρίων ἀποικία, ἀπέχουσα τῆς Ἀμφιπόλεως ἡμίσεως ἡμέρας μάλιστα πλοῦν, κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν, ἀκούσας, κατὰ τάχος ἑπτὰ ναυσὶν, αἳ ἔτυχον παροῦσαι, ἔπλει· καὶ ἐβούλετο φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν Ἀμφίπολιν, πρίν τι ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μὴ, τὴν Ἠίονα προκαταλαβών.

---

extra erant, excurſiones fecit, et cum per eos, qui intus erant, nihil ipſi ſuccederet, quemadmodum exſpectabat, quievit.—Qui vero proditoribus erant adverſarii, cum numero longe ſuperiores eſſent, ita ut impedirent, ne urbis portæ aperirentur, nuntios miſerunt cum Eucleo duce, qui ab Athenienſibus miſſus ad urbis præſidium apud ipſos erat, ad alterum ducem, qui erat in Thracia, Thucydidem Olori filium, qui hæc conſcripſit, in Thaſo agentem, eſt autem inſula, Pariorum colonia, ab Amphipoli diſtans fere dimidiati diei navigatione, eum rogantes, ut opem ſibi ferret. Ille vero hac re audita, cum ſeptem navibus, quæ forte aderant, ivit. Volebat autem potiſſimum quidem Amphipolin, antequam ulla deditio fieret; ſin minus, Eonem præoccupare.

ρε΄. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασίδας, δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν, καὶ πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδην κτῆσίν τε ἔχειν τῶν χρυσείων μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θρᾴκῃ, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἠπειρωτῶν, ἠπείγετο προκατασχεῖν εἰ δύναιτο τὴν πόλιν, μὴ, ἀφικνουμένου αὐτοῦ, τὸ πλῆθος τῶν Ἀμφιπολιτῶν ἐλπίσαν ἐκ θαλάσσης ξυμμαχικὸν καὶ ἀπὸ τῆς Θρᾴκης ἀγείραντα αὐτὸν περιποιήσειν σφᾶς, οὐκέτι προσχωρῇ. καὶ τὴν ξύμβασιν μετρίαν ἐποιεῖτο, κήρυγμα τόδε ἀνειπὼν, Ἀμφιπολιτῶν καὶ Ἀθηναίων τῶν ἐνόντων τὸν μὲν βουλόμενον, ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχοντα, μένειν· τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα, ἀπιέναι, τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον, πέντε ἡμερῶν.

---

105. Interea vero Brasidas, tum quod metueret navium auxilium e Thaso, tum quod audiret, Thucydidem in illa Thraciæ parte secturas aureas et officinas aurarias possidere, atque hinc opibus valere inter primores eorum, qui continentem incolebant, urbem, si posset, anticipare festinanter. conabatur; ne si ipse Thucydides eo perveniret, plebs Amphipolitana, sperans ipsum et classe et sociorum auxiliis ex Thracia coactis se conservaturum, jam sese dedere recusaret. Quare deditionis conditiones æquas Amphipolitanis offerebat, edicto per præconem in hæc verba facto, ut Amphipolitanorum ac Atheniensium, qui in urbe erant, quisquis vellet, pari eodemque civitatis jure fruens, in suis bonis maneret: qui nollet, is abiret, suas fortunas exportans, intra quinque dies.

ϛ'. Οἱ δὲ πολλοὶ, ἀκούσαντες, ἀλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας· ἄλλως τε καὶ βραχὺ μὲν Ἀθηναίων ἐμπολιτεῦον, τὸ δὲ πλεῖον, ξύμμικτον. καὶ τῶν ἔξω ληφθέντων συχνοὶ οἰκεῖοι ἔνδον ἦσαν, καὶ τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον, δίκαιον εἶναι ὑπελάμβανον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, διὰ τὸ ἄσμενοι ἂν ἐξελθεῖν, ἡγούμενοι οὐκ ἐν ὁμοίῳ σφίσιν εἶναι τὰ δεινὰ, καὶ ἅμα οὐ προσδεχόμενοι βοήθειαν ἐν τάχει· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, πόλεώς τε ἐν τῷ ἴσῳ οὐ στερισκόμενοι, καὶ κινδύνου παρὰ δόξαν ἀφιέμενοι. ὥστε τῶν πρασσόντων τῷ Βρασίδᾳ ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ διαδικαιούντων αὐτὰ, ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἑώρων τετραμμένον, καὶ τοῦ παρ-

---

106. Plebs vero, hoc audito, ſententiam mutavit: præſertim quod Athenienſium quidem in urbe habitantium exiguus eſſet numerus, major vero incolarum pars eſſet turba promiſcua, quæ ex diverſis civitatibus eo confluxerat. Quin etiam multi, qui intus erant, erant propinqui illorum, qui extra capti fuerant, et præ metu edictum æquum eſſe exiſtimabant: Athenienſes quidem, quod illinc exire vehementer cuperent, tum quia non paria pericula ſibi imminere ducebant, tum etiam quia nullum auxilium ſibi celeriter latum iri putabant: cetera vero multitudo, tum quod æquabili civitatis jure non privarentur, tum etiam quod præter opinionem periculo liberarentur. Quare cum illi, qui cum Braſida de urbis deditione egerant, jam vel palam affirmarent æquas eſſe conditiones, poſtquam animadverterunt, ipſam quoque plebem mutaſſe ſententiam, neque Athenienſium duci, qui ad-

ὄντος Ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία, καὶ προσεδέξαντο ἐφ' οἷς ἐκήρυξε. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιούτῳ τρόπῳ παρέδοσαν· ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψὲ κατέπλεον ἐς τὴν Ἠϊόνα. καὶ τὴν μὲν Ἀμφίπολιν Βρασίδας ἄρτι εἴχε, τὴν δὲ Ἠϊόνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν. εἰ γὰρ μὴ ἐβοήθησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἕῳ ἂν εἴχετο.

ρζ'. Μετὰ δὲ τοῦτο, ὁ μὲν τὰ ἐν τῇ Ἠϊόνι καθίστατο, ὅπως καὶ τὸ αὐτίκα, ἢν ἐπίῃ ὁ Βρασίδας, καὶ τὸ ἔπειτα ἀσφαλῶς ἕξει, δεξάμενος τοὺς ἐθελήσαντας ἐπιχωρῆσαι ἄνωθεν κατὰ τὰς σπονδάς. ὁ δὲ, πρὸς μὲν τὴν Ἠϊόνα κατά τε τὸν ποταμὸν πολλοῖς πλοίοις ἄφνω κατα-

---

erat, aures amplius præbere, ita demum facta est conventio, et Brasidam in urbem receperunt illis conditionibus, quas per præconem edixerat. Atque illi quidem hoc modo urbem dediderunt. Thucydides vero, ejusque naves eodem die sero Eonem appulerunt. Et Amphipolin quidem Brasidas modo occupaverat, Eonem vero quin occuparet, per unam dumtaxat noctem stetit. nisi enim naves ad opem ei ferendam celeriter venissent, simulatque dies illuxisset in ejus potestatem redacta fuisset.

107. Postea vero, Thucydides quidem res Eone constituebat, ut et in præsentia, si Brasidas eam invaderet, et in posterum quoque tuta esset; receptis iis, qui ex fœdere et deditionis conditionibus ex superioribus ac mediterraneis locis abscedere voluerant. Ille vero, cum ad Eonem secundo flumine cum multis navigiis re-

πλεύσας, εἴπως τὴν προύχουσαν ἄκραν ἀπὸ τοῦ τείχους λαβὼν, κρατοίη τοῦ ἔσπλου, καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἅμα, ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξηρτύετο. καὶ Μύρκινός τε αὐτῷ προσεχώρησεν, Ἠδωνικὴ πόλις, Πιττακοῦ τοῦ Ἠδώνων βασιλέως ἀποθανόντος ὑπὸ τῶν Γοάξιος παίδων, καὶ Βραυροῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ Οἰσύμη. εἰσὶ δὲ αὗται Θασίων ἀποικίαι. παρὼν δὲ καὶ Περδίκκας εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν, ξυγκαθίστη ταῦτα.

ρη′. Ἐχομένης δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως, οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μέγα δέος κατέστησαν. ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις ἦν αὐτοῖς ὠφέλιμος, ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῇ, καὶ χρημάτων προσόδῳ.

---

pente vectus fuisset, si forte lingula, quæ mare versus a muris excurrit, occupata, fluminis ostio potiretur, quin etiam, eum eam simul a terra tentasset, utrinque est repulsus. verum ad res Amphipolitanas instruendas se contulit. Et ad eum defecit Myrcinus civitas Edonensis, Pittaco Edonorum rege a Goaxis liberis et Braure ipsius uxore cæso. nec multo post et Galepsus et Œsyme idem fecerunt: sunt autem istæ civitates Thasiorum coloniæ. Perdiccas autem, qui statim post Amphipolin captam affuerat, Brasidam in his rebus constituendis adjuvabat.

108. Amphipoli autem capta, Athenienses vehementer trepidare cœperunt: præsertim quod hæc civitas ipsis esset perutilis, tum propter materiam ad naves ædificandas aptam, quæ illinc mittebatur, tum propter pecuniarum proventum, et vectigalia, quæ inde

καὶ ὅτι μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος, Θεσσαλῶν διαγόντων ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν, τοῖς Λακεδαιμονίοις· τῆς δὲ γεφύρας μὴ κρατούντων, ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης ἐπὶ πολὺ λίμνης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς Ἠίονα τριήρεσι τηρουμένων, οὐκ ἂν δύνασθαι προσελθεῖν. τότε δὲ ῥᾴδια ἤδη ἐνόμιζε γεγενῆσθαι. καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐφοβοῦντο μὴ ἀποστῶσιν. ὁ γὰρ Βρασίδας ἔν τε τοῖς ἄλλοις μέτριον ἑαυτὸν παρεῖχε, καὶ ἐν τοῖς λόγοις πανταχοῦ ἐδήλου ὡς ἐλευθερώσων τὴν Ἑλλάδα ἐκπεμφθείη. καὶ αἱ πόλεις πυνθανόμεναι αἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι, τῆς τε Ἀμφιπόλεως τὴν ἅλωσιν, καὶ ἃ παρέχεται, τήν τε ἐκείνου πραότητα, μάλιστα δὴ ἐπήρθησαν ἐς τὸ νεωτερίζειν. καὶ ἐ-

pendebantur; tum etiam, quod adverſus ipſorum ſocios ad Strymonem uſque, Theſſalis deducentibus, acceſſus Lacedæmoniis jam pateret. Nam niſi Lacedæmonii pontem in ſua poteſtate habuiſſent, quod a ſuperiore quidem pontis parte, quæ loca mediterranea ſpectabat, ingens longeque patens fluminis palus eſſet, ab illa vero parte, quæ Eonem ſpectabat, Athenienſes cum ſua claſſe tranſitum ſervarent, illos haud quaquam ulterius progredi poſſe exiſtimabant. Tunc vero facilis acceſſus jam eſſe exiſtimabatur. Et ideo verebantur, ne ſocii deficerent.— Nam Braſidas cum in ceteris rebus ſe moderatum præbebat, tum vero verbis ubique declarabat, ſe ad Græciam liberandam emiſſum. Quare cum civitates, quæ Athenienſium imperio parebant, audirent et Amphipolin captam, et quæ vir ille præſtabat, illiusque

πεκηρυκεύοντο πρὸς αὐτὸν κρύφα, ἐπιπαριέναι τε κελεύοντες, καὶ βουλόμενοι αὐτοὶ ἕκαστοι πρῶτοι ἀποστῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἐψευσμένοις μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐπὶ τοσοῦτον ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ, ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ. εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὗ μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι· ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι. ἅμα δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς Βοιωτοῖς νεωστὶ πεπληγμένων, καὶ τοῦ Βρασίδου ἐφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγοντος, ὡς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν, ἐθάρσουν, καὶ ἐπίστευον

---

mansuetudinem, tunc ad res novandas maxime erectæ fuerunt. Et caduceatores ad eum clam mittebant, rogantes, ut ad se accederet, et pro se quique ad illum primi deficere cupientes. nam impunitas ipsis fore videbatur, partim quidem, quod falso putassent, Atheniensium potentiam non esse tantam, quantam postea manifeste fuisse constitit: partim vero, quod incerta voluntate magis, quam certa providentia ita judicarent. Homines enim id quidem, quod cupiunt, inconsideratæ spei permittere; quod vero non cupiunt, id rationis pertinacià rejicere consueverunt. Præterea, tum quod Athenienses cladem in Bœotia recens accepissent, tum quod Brasidas verbis ad animos hominum alliciendos appositis uteretur, nec vera referret, dicens, Athenienses non ausos esse confligere secum apud Nisæam, ubi suum exercitum solum haberet, confidebant, nec quemquam contra se venturum cre-

μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα, καὶ ὅτι τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίων ὀργώντων ἔμελλον πειράσεσθαι, κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ ἕτοιμοι ἦσαν. ὧν αἰσθανόμενοι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι φυλακὰς, ὡς ἐξ ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι, διέπεμπον ἐς τὰς πόλεις. ὁ δὲ, ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐφιέμενος, στρατιάν τε προσαποστέλλειν ἐκέλευε, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Στρυμόνι ναυπηγίαν τριήρων παρεσκευάζετο. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, τὰ μὲν καὶ φθόνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀνδρῶν οὐχ ὑπηρέτησαν αὐτῷ, τὰ δὲ, καὶ βουλόμενοι μᾶλλον τούς τε ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι, καὶ τὸν πόλεμον καταλῦσαι.

ρθʹ. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, Μεγαρῆς τά

---

debant. Potiſſimum vero, propter rerum novarum ſtudium, quod in præſentia voluptatem ipſis afferebat, ſimul quod tunc primum Lacedæmoniorum, qui belli gerendi cupiditate flagrabant, periculum eſſent facturi, ad quodvis diſcrimen adeundum erant parati. Quæ cum Braſidas et Athenienſes intellexiſſent, Athenienſes quidem, ut in illis temporum anguſtiis, et hieme licebat, præſidia in urbes dimiſerunt. Ille vero, cum nuntium Lacedæmonem miſiſſet, alias copias mitti jubebat, et ipſe ad Strymonem ad naves compingendas ſe accingebat. Lacedæmonii vero, partim quidem propter invidiam, qua civitatis principes ejus gloriæ invidebant, partim vero, quia ſuos cives in inſula Sphacteria captos recuperare, bellumque finire malebant, copias, quas petebat, ipſi non ſuppeditarunt.

109. Eadem hieme Megarenſes, cum longos muros, quos

τε μακρὰ τείχη, ἃ σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον, κατέσκαψαν ἑλόντες ἐς ἔδαφος· καὶ Βρασίδας μετὰ τὴν Ἀμφιπόλεως ἅλωσιν ἔχων τοὺς ξυμμάχους, στρατεύει ἐπὶ τὴν Ἀκτὴν καλουμένην. ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως διορύγματος ἔσω προύχουσα, καὶ ὁ Ἄθως αὐτῆς ὄρος ὑψηλὸν τελευτᾷ ἐς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. πόλεις δὲ ἔχει, Σάνην μὲν, Ἀνδρίων ἀποικίαν, παρ' αὐτὴν διώρυχα, ἐς τὸ πρὸς Εὔβοιαν πέλαγος τετραμμένην· τὰς δὲ ἄλλας, Θύσσον, καὶ Κλεωνὰς, καὶ Ἀκροθόους, καὶ Ὀλόφυξον, καὶ Δῖον· αἳ οἰκοῦνται ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων. καί τι καὶ Χαλκιδικὸν ἔνι βραχὺ, τὸ δὲ πλεῖστον, Πελασγικὸν, τῶν καὶ Λῆμνόν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, καὶ

Athenienſes ipſis ereptos tenebant, recuperaſſent, eos æquarunt ſolo. Braſidas vero poſt Amphipolin captam, cum ſociorum exercitu, quem habebat, profectus eſt in regionem, quæ Acte appellatur. Hæc autem a foſſa, quam rex Perſarum fecerat, introrſus prominet, et Athos ipſius mons excelſus ad Ægæum pelagus terminatur. Urbes vero continet, Sanen, Andriorum coloniam, ad ipſam foſſam, mare verſus, quod Eubœam ſpectat; et alias, Thyſſum, et Cleonas, et Acrothoos, et Olophyxum, et Dion; quæ a promiſcuis barbarorum bilinguium gentibus habitantur.— Quin etiam exigua quædam gentis Chalcidicæ pars illic ineſt: ſed maxima pars eſt Pelaſgica, ex illis Tyrrhenis, qui Lemnum et Athenas quondam incoluerunt, et Biſaltica, et Creſtonica, et Edonica. Habi-

Βισαλτικὸν, καὶ Κρηστωνικὸν, καὶ Ἠδωνες. κατὰ δὲ μικρὰ πολίσματα οἰκοῦσι. καὶ οἱ μὲν πλείους προσεχώρησαν τῷ Βρασίδᾳ, Σάνη δὲ καὶ Δῖον ἀντέστη· καὶ αὐτῶν τὴν χώραν ἐμμείνας τῷ στρατῷ ἐδῄου.

ρί. Ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον, εὐθὺς στρατεύει ἐπὶ Τορώνην τὴν Χαλκιδικὴν κατεχομένην ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ αὐτὸν ἄνδρες ὀλίγοι ἐπήγοντο, ἕτοιμοι ὄντες τὴν πόλιν παραδοῦναι· καὶ ἀφικόμενος νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρον, τῷ στρατῷ ἐκαθέζετο πρὸς τὸ Διοσκούρειον, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως τρεῖς μάλιστα σταδίους. τὴν μὲν οὖν ἄλλην πόλιν τῶν Τορωναίων, καὶ τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐμφρουροῦντας ἔλαθεν· οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ, εἰδότες ὅτι ἥξοι, [καὶ] προσελ-

tant autem in parvis oppidulis. Harum pleræque ad Brasidam defecerunt: sed Sane, et Dion ipsi restitit. et ideo Brasidas illic habens stativa, regionem ipsarum vastabat.

110. Sed cum imperata facere nollent, continuo castra movit adversus Toronam Chalcidicam, quam Athenienses tenebant. Ipsumque pauci quidam, qui urbem dedere parati erant, arcessierant. Et cum eo pervenisset, dum adhuc nox esset, jam circa primum diluculum, cum exercitu consedit ad Castoris et Pollucis templum, quod ab urbe tribus ferme stadiis distat. Atque ceteris quidem Toronæis, qui in urbe erant, et Atheniensibus, qui ibi præsidio erant, ejus adventus erat ignotus; sed qui cum eo de urbis proditione egerant, cum eum venturum scirent, et aliquot ex ipsis ad eum clam

θόντες τινὲς αὐτῶν λάθρα ὀλίγοι, ἐτήρουν τὴν πρόσοδον· καὶ ὡς ᾔσθοντο παρόντα, ἐσκομίζουσι παρ' αὐτοὺς ἐγχειρίδια ἔχοντας ἄνδρας ψιλοὺς ἑπτά. τοσοῦτοι γὰρ μόνοι, ἀνδρῶν εἴκοσι τὸ πρῶτον ταχθέντων, οὐ κατέδεισαν ἐσελθεῖν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Λυσίστρατος Ὀλύνθιος, οἳ διαδύντες διὰ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος τείχους, καὶ λαθόντες, τούς τε ἐπὶ τοῦ ἀνώτατα φυλακτηρίου φρουροὺς, οὔσης τῆς πόλεως πρὸς λόφον, ἀναβάντες διέφθειραν, καὶ τὴν κατὰ Καναστραῖον πυλίδα διῄρουν.

ρια'. Ὁ δὲ Βρασίδας τῷ μὲν ἄλλῳ στρατῷ ἡσύχαζεν, ὀλίγον προελθών· ἑκατὸν δὲ πελταστὰς προπέμπει, ὅπως ὁπότε πύλαι τινὲς ἀνοιχθεῖεν, καὶ τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο,

---

accessissent, ipsius adventum observabant. Cum autem eum jam adesse sensissent, ad se deduxerunt septem viros, qui nulla alia arma præter pugiones habebant. Tot enim dumtaxat ex viginti viris, quibus primum negotium datum fuerat, ingredi non dubitarunt: Lysistratus vero Olynthius ipsos ducebat, qui cum per murum ad mare vergentem furtim essent introgressi, et in summam arcem, urbs enim in colle sita erat, ascendissent, milites præsidiarios, qui in ea erant, interfecerunt; et portulam, quæ Canastræum versus erat, perfregerunt.

CXI. Brasidas vero cum ceteris quidem copiis aliquantulum progressus, quiescebat: sed centum peltatos præmisit, ut, simulac portæ aliquæ apertæ fuissent, et signum, de quo inter eos convenerat, sublatum

πρῶτοι ἐσδράμοιεν. καὶ οἱ μὲν, χρόνου ἐγγιγνομένου, καὶ θαυμάζοντες, κατὰ μικρὸν ἔτυχον ἐγγὺς τῆς πόλεως προσελθόντες. οἱ δὲ τῶν Τορωναίων ἔνδοθεν παρασκευάζοντες μετὰ τῶν ἐσεληλυθότων, ὡς αὐτοῖς ἥ τε πυλὶς διήρητο, καὶ αἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν πύλαι, τοῦ μοχλοῦ διακοπέντος, ἀνεῴγοντο, πρῶτον μὲν κατὰ τὴν πυλίδα τινὰς περιαγαγόντες ἐσεκόμισαν, ὅπως κατὰ νώτου καὶ ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐν τῇ πόλει οὐδὲν εἰδότας ἐξαπίνης φοβήσειαν. ἔπειτα τὸ σημεῖόν τε τοῦ πυρὸς, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον, καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν πυλῶν τοὺς λοιποὺς ἤδη τῶν πελταστῶν ἐσεδέχοντο.

ριϐʹ. Καὶ ὁ Βρασίδας, ἰδὼν τὸ ξύνθημα, ἔθει δρόμῳ, ἀναστήσας τὸν στρατὸν, ἐμβοήσαν-

---

fuiſſet, primi irrumperent. Atque hi quidem, cum mora fieret, et mirarentur, paulatim ad urbem accedebant. Toronæi vero, qui cum Braſidæ militibus jam ingreſſis in urbe rem adornabant, cum portulam perfregiſſent, et portas, quæ ad forum ducebant, diffracto vecte aperuiſſent, primum quidem quoſdam per portulam circumductos introduxerunt, ut oppidanos, rerum, quæ gerebantur, prorſus ignaros, et a tergo et ab utroque latere repente aggreſſi terrerent. Deinde vero ignis ſignum, quod condictum fuerat, ſuſtulerunt; et per portas, quæ ad forum ducebant, jam reliquos peltatos receperunt.

112. Braſidas autem ſigno, de quo inter ipſos convenerat, conſpecto, curſu contendit, cum ſuis copiis excitatis, quæ clamore ſimul ſublato metum

τάς τε ἀθρόον, καὶ ἔκπληξιν πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει παρασχόντας. καὶ οἱ μὲν, κατὰ τὰς πύλας εὐθὺς ἐσέπιπτον· οἱ δὲ, κατὰ δοκοὺς τετραγώνους, αἳ ἔτυχον τῷ τείχει πεπτωκότι καὶ οἰκοδομουμένῳ, πρὸς λίθων ἀνολκὴν προσκείμεναι. Βρασίδας μὲν οὖν καὶ τὸ πλῆθος εὐθὺς ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἑλεῖν αὐτήν· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος κατὰ πάντα ὁμοίως ἐσκεδάννυντο.

ριγ΄. Τῶν δὲ Τορωναίων, γιγνομένης τῆς ἁλώσεως, τὸ μὲν πολὺ οὐδὲν εἰδὸς ἐθορυβεῖτο, οἱ δὲ πράσσοντες, καὶ οἷς ταῦτα ἤρεσκε, μετὰ τῶν εἰσελθόντων εὐθὺς ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἔτυχον γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁπλῖται καθεύδοντες ὡς πεντήκοντα, ἐπειδὴ ᾔσθοντο, οἱ μέν τινες ὀ-

---

ingentem oppidanis incuffe-runt. Atque alii quidem protinus per portas irruperunt; alii vero per trabes quadrangulares, quæ muro collapfo, qui reficiebatur, ad faxa tollenda erant appofitæ. Brafidas igitur, totaque multitudo confeftim ad fuperiorem ac eminentiorem urbis partem fe convertit, quod eam a fummo et prorfus occupare vellet. Reliqua vero multitudo per omnes partes nullo difcrimine difcurrebat.

113. At Toronæorum, dum urbs caperetur, major quidem pars rerum ignara tumultuabatur, et vehementer trepidabat. proditionis vero auctores, et quibus hæc placebant, ftatim fe conjunxerunt cum iis, qui ingreffi erant. Athenienfes vero, erant enim gravis armatu-

λίγοι διαφθείρονται ἐν χερσὶν αὐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν, οἱ μὲν, πεζῇ, οἱ δὲ, ἐς τὰς ναῦς αἳ ἐφρούρουν δύο καταφυγόντες, διασώζονται ἐς τὴν Λήκυθον τὸ φρούριον ὃ εἶχον αὐτοὶ, καταλαβόντες ἄκρον τῆς πόλεως ἐς τὴν θάλασσαν ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ. κατέφυγον δὲ καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτοὺς ὅσοι ἦσαν σφίσιν ἐπιτήδειοι.

ριδ΄. Γεγενημένης δὲ ἡμέρας ἤδη, καὶ βεβαίως τῆς πόλεως ἐχομένης, ὁ Βρασίδας τοῖς μὲν μετὰ τῶν Ἀθηναίων Τορωναίοις καταπεφευγόσι κήρυγμα ἐποιήσατο, τὸν βουλόμενον, ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα, ἀδεῶς πολιτεύειν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις κήρυκα προσπέμψας, ἐξιέναι ἐκέλευεν ἐκ τῆς Ληκύθου ὑποσπόνδους, καὶ τὰ

---

ræ milites ad quinquaginta, qui in foro dormiebant, cum hoc fenfiffent, aliquot quidem ipforum, qui in eorum manus inciderant, cæfi funt, reliqui vero, partim itinere pedeftri, partim ad duas naves, quæ excubias agebant, fuga fe recipientes, evaferunt in Lecythum, præfidium, quod ipfi tenebant, occupata arce, quæ angufto ifthmo ad mare intercepta erat. Confugerunt autem ad eos et Toronæorum, quotquot eorum erant ftudiofi.

114. Cum autem dies jam illuxiffet, et urbs conftanter teneretur, Brafidas Toronæis quidem, qui ad Athenienfes confugerant, et cum ipfis erant, per caduceatorem edixit, ut quifquis vellet, ad fua egreffus, fine metu in civitate ex patriis inftitutis viveret. Athenienfes vero, caduceatore ad eos miffo, accepta fide, et fua abfportan-

ἑαυτῶν ἔχοντας, ὡς οὔσης Χαλκιδέων. οἱ δὲ, ἐκλείψειν μὲν οὐκ ἔφασαν, σπείσασθαι δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἡμέραν τοὺς νεκροὺς ἀνελέσθαι. ὁ δὲ, ἐσπείσατο δύο. ἐν ταύταις δὲ αὐτός τε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο, καὶ Ἀθηναῖοι τὰ σφέτερα. καὶ ξύλλογον τῶν Τορωναίων ποιήσας, ἔλεξε τοῖς ἐν τῇ Ἀκάνθῳ παραπλήσια· ὅτι οὐ δίκαιον εἴη οὔτε τοὺς πράξαντας πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως, χείρους, οὐδὲ προδότας ἡγεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ, οὐδὲ χρήμασι πεισθέντας δρᾶσαι τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς πόλεως· οὔτε τοὺς μὴ μετασχόντας οἴεσθαι μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι. ἀφῖχθαι γὰρ οὐ διαφθε-

---

tes, Lecytho, quippe quod Chalcidensium esset, exire jussit.— Illi vero, se quidem locum non deserturos, dixerunt: sed tamen postularunt, ut sibi per unius diei spatium ad suorum cadavera suscipienda fidem daret. Hic vero fide publica interposita duos dies ipsis concessit. His autem diebus et ipse vicina ædificia firmavit, et Athenienses sua. Et concilio Toronæorum coacto, iisdem verbis apud ipsos, quibus et apud Acanthios, est usus: Non esse æquum, eos, qui secum de urbe dedenda transegissent, existimari aut ceteris deteriores, aut proditores esse. nec enim pecuniis inductos hoc fecisse, ut civitatem in servitutem redigerent, sed publici commodi causa, ut eam in libertatem vindicarent: nec æquum esse, eos, qui participes non exstitissent, existimare, se non iisdem bonis fruituros, quibus illi, quorum opera urbs dedita fuisset. se enim eo venisse, dicebat, non ad perdendam civitatem, aut a-

ρῶν οὔτε πόλιν, οὔτε ἰδιώτην οὐδένα. τὸ δὲ κήρυγμα ποιήσασθαι τούτου ἕνεκα τοῖς παρ' Ἀθηναίους καταπεφευγόσιν, ὡς ἡγούμενος οὐδὲν χείρους τῇ ἐκείνων φιλίᾳ· οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτοὺς, τῶν Λακεδαιμονίων δοκεῖν ἧσσον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ δικαιότερα πράσσουσιν, εὔνους ἂν σφίσι γενέσθαι· ἀπειρίᾳ δὲ νῦν πεφοβῆσθαι. τούς τε πάντας παρασκευάζεσθαι ἐκέλευεν ὡς βεβαίους τε ἐσομένους ξυμμάχους, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἤδη ὅτι ἂν ἁμαρτάνωσιν, αἰτίαν ἕξοντας. τὰ δὲ πρότερα οὐ σφεῖς ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνους μᾶλλον ὑπ' ἄλλων κρεισσόνων· καὶ ξυγγνώμην εἶναι εἴ τι ἠναντιοῦντο.

---

liquem privatum. Idcirco autem se edictum propofuiffe illis, qui ad Athenienfes confugerant, quod eos ceteris haud deteriores cenferet, ob amicitiam, quæ ipfis cum illis interceffiffet. neque fe exiftimare, ipfos, ubi periculum fecerint ipforum Lacedæmoniorum, minus benevolos ipfis fore; fed multo magis, quanto magis fe viros æquos præftant. Jam vero illos propter imperitiam, quod Lacedæmoniorum, ipforumque fidei nullum periculum adhuc feciffent, territos fuiffe, dicebat. Omnes autem hortabatur, ut animis fe præpararent ad focietatem conftanter tuendam, et ad omnium eorum, quæ jam pofthac peccarent, culpam fuftinendam. nam quod ad res præteritas attineret, nulla injuria fe affectos effe, fed illos potius ab aliis potentioribus; et fi quid fibi fuiffent adverfati, veniam ipfis effe dandam."

ριε΄. Καὶ ὁ μὲν, τοιαῦτα εἰπὼν, καὶ παραθαρσύνας, διελθουσῶν τῶν σπονδῶν τὰς προσβολὰς ἐποιεῖτο τῇ Ληκύθῳ· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἠμύνοντό τε ἐκ φαύλου τειχίσματος, καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν. καὶ μίαν μὲν ἡμέραν ἀπεκρούσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, μηχανῆς μελλούσης προσάξεσθαι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀφ' ἧς πῦρ ἐνήσειν διενοοῦντο ἐς τὰ ξύλινα παραφράγματα, καὶ προσιόντος ἤδη τοῦ στρατεύματος ᾗ ᾤοντο μάλιστα αὐτοὺς προσκομιεῖν τὴν μηχανὴν, καὶ ἦν ἐπιμαχώτατον, πύργον ξύλινον ἐπ' οἴκημα ἀντέστησαν, καὶ ὕδατος ἀμφορέας πολλοὺς καὶ πίθους ἀνεφόρησαν, καὶ λίθους μεγάλους· ἄνθρωποί τε πολλοὶ ἀνέβησαν. τὸ δὲ οἴκημα, λαβὸν μεῖζον ἄχθος, ἐξα-

115. Hic igitur, cum hæc dixiſſet, eosque bono animo eſſe juſſiſſet, ubi fidei datæ tempus præteriit, Lecythum oppugnare cœpit. Athenienſes vero e munitione parum firma, et ex ædificiis pinnas habentibus ſeſe defendebant. Et unum quidem diem propulſarunt.— Poſtridie vero, cum adverſarii machinam ipſis eſſent admoturi, ex qua ignem in ligneas munitiones injicere in animo habebant; cumque exercitus jam acceſſiſſet ad eam partem, ad quam potiſſimum Athenienſes machinam ab ipſis admotum iri putabant, et qua munitio maxime expugnari poterat, ligneam turrim ædificio impoſitam ei oppoſuerunt, et multas aquæ amphoras, et dolia, et ingentia ſaxa eo comportarunt. multique mortales illuc aſcenderunt. Ædificium autem, quod onus ſuſcepiſſet gravius, quam quod ſuſtinere poſſet, repente diſruptum eſt; e-

πίνης κατεῤῥάγη· καὶ ψόφου πολλοῦ γενομένου, τοὺς μὲν ἐγγὺς καὶ ὁρῶντας τῶν Ἀθηναίων ἐλύπησε μᾶλλον ἢ ἐφόβησεν. οἱ δὲ ἄπωθεν, καὶ μάλιστα οἱ διὰ πλείστου, νομίσαντες ταύτῃ ἑαλωκέναι ἤδη τὸ χωρίον, φυγῇ ἐς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ὥρμησαν.

ρις'. Καὶ ὁ Βρασίδας ὡς ᾔσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις, καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ, εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει· καὶ ὅσους ἐγκατέλαβε, διέφθειρε. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλοίοις καὶ ταῖς ναυσὶ, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκλιπόντες τὸ χωρίον, ἐς Παλλήνην διεκομίσθησαν. ὁ δὲ Βρασίδας, ἔστι γὰρ ἐν τῇ Ληκύθῳ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, καὶ ἔτυχε κηρύξας ὅτε ἔμελλε προσβάλλειν,

---

ditoque ingenti fragore, Athenienses quidem, qui prope erant, et rem cernebant, majore dolore, quam metu affecit. Qui vero procul aberant, præcipue vero remotissimi quique, existimantes, munitionem ab illa parte jam esse captam, fuga ad mare et ad naves contenderunt.

116. Brasidas vero, cum animadvertisset, ipsos propugnaculi pinnas deseruisse, et videret id, quod acciderat, cum suis copiis irruens, munitionem confestim capit; et quotquot in ea deprehendit, interfecit. Tunc Athenienses quidem, cum hoc modo locum illum deseruissent, navigiis navibusque Pallenen se receperunt. Brasidas vero, nam in Lecytho erat Palladis templum, et, cum eam esset oppugnaturus, per præconis vocem edixerat, se triginta argenti minas ei datu-

τῷ ἐπιβάντι πρώτῳ τοῦ τείχους, τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου δώσειν, νομίσας ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἢ ἀνθρωπείῳ τὴν ἅλωσιν γενέσθαι, τάς τε τριάκοντα μνᾶς τῇ θεῷ ἀπέδωκεν ἐς τὸ ἱερὸν, καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν, καὶ ἀνασκευάσας, τέμενος ἀνῆκεν ἅπαν. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν τοῦ χειμῶνος ἅ τε εἶχε τῶν χωρίων καθίστατο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεβούλευε. καὶ τοῦ χειμῶνος διελθόντος, ὄγδοον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ.

ριζ΄. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους, εὐθὺς ἐκεχειρίαν ἐποιήσαντο ἐνιαύσιον, νομίσαντες, Ἀθηναῖοι μὲν, οὐκ ἂν ἔτι τὸν Βρασίδαν σφῶν προσαποστῆσαι οὐδὲν, πρὶν παρασκευάσαιντο καθ' ἡσυχίαν,

rum, qui primus murum conſcendiſſet, ratus illum locum aliqua alia quam humana ratione captum, cum illas triginta minas Deæ ad templum ædificandum dedit, tum etiam everſa Lecytho, eaque refecta, totum ejus ſolum illi dicavit. Atque hic quidem reliquum hiemis tempus conſumſit tum in locis, quæ tenebat, ſtabiliendis, tum in clandeſtinis conſiliis ineundis, quibus alia in ſuam poteſtatem redigeret. Hac autem hieme exacta, octavus belli annus exceſſit.

117. Ineunte autem ſequentis æſtatis vere, Lacedæmonii et Athenienſes ſtatim annuas inducias fecerunt: Athenienſes quidem, quod exiſtimarent, Braſidam nullam præterea ſuorum ſociorum civitatem ad defectionem faciendam amplius impulſurum, priuſquam ad bellum ſe per otium comparaſſent;

καὶ ἅμα εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι, καὶ ξυμβῆναι τὰ πλείω· Λακεδαιμόνιοι δὲ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἡγούμενοι ἅπερ ἔδεισαν φοβεῖσθαι, καὶ γενομένης ἀνακωχῆς κακῶν καὶ ταλαιπωρίας, μᾶλλον ἐπιθυμήσειν αὐτοὺς πειρασαμένους, ξυναλλαγῆναί τε, καὶ τοὺς ἄνδρας σφίσιν ἀποδόντας, σπονδὰς ποιήσασθαι καὶ ἐς τὸν πλείω χρόνον. τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος ἐποιοῦντο κομίσασθαι, ὡς ἔτι Βρασίδας ηὐτύχει· καὶ ἔμελλον, ἐπὶ μεῖζον χωρήσαντος αὐτοῦ, καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος, τῶν μὲν στέρεσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ ἴσου ἀμυνόμενοι, κινδυνεύσειν καὶ κρατήσειν. γίγνεται οὖν ἐκεχειρία αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις, ἥδε.

ριη'. " ΠΕΡΙ μὲν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ μαν-

ſimul etiam, ſi res ſibi feliciter ſuccederet, ſe compoſitionem diuturniorem facturos: Lacedæmonii vero, quod putarent, Athenienſes ea metuere, quæ reápſe metuebant, datoque malorum ac miſeriarum laxamento, ubi pacis periculum fecisſent, majore compoſitionis faciendæ deſiderio flagraturos, ſibique reſtitutis viris, quos in inſula Sphacteria ceperant, ad pacem vel diuturniorem faciendam promtiores futuros. Plurimi enim faciebant ſuos cives recuperare, dum Braſidas adhuc rem feliciter gereret. Nam ſi ipſe majores progreſſus feciſſet, et res æquaſſet, futurum erat, ut his quidem ſuis civibus privarentur, cum illis verò Athenienſibus æquis viribus certantes, belli fortunam periclitarentur, illosque fortaſſe vincerent. Induciæ igitur inter ipſos ipſorumque ſocios factæ ſunt, in hæc verba.

118. " Quod ad templum

" τείου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου, δοκεῖ ἡμῖν " χρῆσθαι τὸν βουλόμενον ἀδόλως καὶ ἀδεῶς " κατὰ τοὺς πατρίους νόμους. τοῖς μὲν Λα- " κεδαιμονίοις ταῦτα δοκεῖ, καὶ τοῖς ξυμμά- " χοις τοῖς παροῦσι· Βοιωτοὺς δὲ καὶ Φωκέας " πείσειν φασὶν ἐς δύναμιν προσκηρυκευόμενοι. " περὶ δὲ τῶν χρημάτων τῶν τοῦ θεοῦ ἐπιμε- " λεῖσθαι ὅπως τοὺς ἀδικοῦντας ἐξευρήσωμεν, " ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς πατρίοις νόμοις χρώ- " μενοι καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς, καὶ τῶν ἄλλων " οἱ βουλόμενοι, τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμε- " νοι πάντες. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔδοξε Λα- " κεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, " ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῆς " ἑαυτῶν μένειν ἑκατέρους, ἔχοντας ἅπερ νῦν " ἔχομεν· τοὺς μὲν, ἐν τῷ Κορυφασίῳ, ἐντὸς

---

atque oraculum Apollinis Pythii attinet, nobis placet, ut qui velit, fine fraude et fine metu ex patriis inftitutis eo utatur. Atque Lacedæmoniis quidem, eorumque fociis, qui adfunt, hæc placent. Dixerunt autem, fe Bœotis et Phocenfibus hoc pro virili parte perfuafuros, caduceatore ad ipfos miffo. Quod vero attinet ad Dei pecuniam, operam dare placet, ut fontes comperiamus, patriis inftitutis utentes utrique, et nos et vos, et ex aliis, quicunque voluerint, omnes patriis inftitutis utentes. De his igitur placuit Lacedæmoniis, ceterisque eorum fociis, fi Athenienfes pacem faciant, ut utrique in fuo maneant, retinentes ea, quæ nunc habemus. hi quidem Lacedæmonii in Coryphafio inter Buphradem et Tomeum ma: ei-

" τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως μένοντας·
" τοὺς δὲ, ἐν Κυθήροις, μὴ ἐπιμισγομένους ἐς
" τὴν ξυμμαχίαν, μήτε ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς,
" μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς· τοὺς δὲ ἐν Νισαίᾳ
" καὶ Μινῴᾳ, μὴ ὑπερβαίνοντας τὴν ὁδὸν τὴν
" ἀπὸ τῶν Πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ Νίσου ἐπὶ τὸ
" Ποσειδώνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ Ποσειδωνίου, εὐθὺς
" ἐπὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐς Μίνῳαν. μηδὲ Με-
" γαρέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ὑπερβαίνειν
" τὴν ὁδὸν ταύτην, καὶ τὴν νῆσον ἥνπερ ἔλα-
" βον οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντας, μήτε ἐπιμισγομέ-
" νους μηδετέρους μηδετέρωσε· καὶ τὰ ἐν Τροι-
" ζῆνι ὅσαπερ νῦν ἔχουσι, καὶ οἷα ξυνέθεντο
" πρὸς Ἀθηναίους· καὶ τῇ θαλάσσῃ χρωμέ-
" νους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ
" τὴν ξυμμαχίαν. Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς

tes: hi vero Athenienſes in Cytheris, ita ut neutri cum alteris ſocietate ſeſe permiſceant, neque nos cum ipſis, neque ipſi nobiſcum commercium habeant. Qui vero ſunt in Niſæa et Minoa, ne tranſeant viam, quæ eſt a Pylis ad Niſi ſacellum et ad Neptuni delubrum, et a Neptuni delubro ad pontem, qui Minoam ſpectat. Neque Megarenſes eorumque ſocii hanc viam tranſeant, et inſulam, quam Athenienſes ceperunt, neutrique cum alteris ultro citroque commercium habeant: eaque Megarenſes retineant, quæcunque in Trœzene nunc habent, et de quibuſcunque inter ipſos et Athenienſes convenit. utque mari utantur cum per omnes agri ſui partes, tum per eas, quæ ad ipſorum ſocios pertinent. Item ut La-

" ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρᾷ νηΐ, ἄλλῳ δὲ
" κωπήρει πλοίῳ, ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄ-
" γοντι μέτρα. κήρυκι δὲ, καὶ πρεσβείᾳ, καὶ
" ἀκολούθοις ὁπόσοις ἂν δοκῇ περὶ καταλύ-
" σεως τοῦ πολέμου, καὶ δικῶν, ἐς Πελοπόννη-
" σον καὶ Ἀθήναζε σπονδὰς εἶναι ἰοῦσι καὶ
" ἀπιοῦσι, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασ-
" σαν. τοὺς δὲ αὐτομόλους μὴ δέχεσθαι ἐν
" τούτῳ τῷ χρόνῳ, μήτε ἐλεύθερον, μήτε δοῦ-
" λον, μήτε ὑμᾶς, μήτε ἡμᾶς. δίκας τε δι-
" δόναι ὑμᾶς τε ἡμῖν, καὶ ἡμᾶς ὑμῖν κατὰ
" τὰ πάτρια, τὰ ἀμφίλογα δίκῃ διαλύοντας
" ἄνευ πολέμου. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις καὶ
" τοῖς ξυμμάχοις ταῦτα δοκεῖ· εἰ δέ τι ὑ-
" μῖν εἴτε κάλλιον, εἴτε δικαιότερον τούτων
" δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδά-

---

cedæmonii eorumque focii navigent navi non longa: fed alio navigio, quod remis agatur, et ad quingentorum talentorum pondus vehat. Item ut caduceatori, et legatis, eorumque comitibus, quotcunque ipfis placuerit belli finiendi et controverfiarum caufa, in Peloponnefum aut Athenas euntibus ac redeuntibus, terra marique fœdera fint. Interea vero neutri transfugas, aut liberum, aut fervum recipiant. Item ut et a vobis apud nos et à nobis apud vos caufa dicatur ex patriis inftitutis, ut controverfiæ jure, fine bello dirimantur. Atque Lacedæmoniis quidem eorumque fociis hæc placent. Quod fi quid aut honeftius, aut juftius iis effe vobis videtur, Lacedæmonem profecti docete. nihil

" σκετε. οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται ὅσα ἂν
" δίκαια λέγητε, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὔτε
" οἱ ξύμμαχοι. οἱ δὲ ἰόντες, τέλος ἔχοντες
" ἰόντων, ἧπερ καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς κελεύετε· αἱ
" δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται. ἔδοξε τῷ δήμῳ,
" Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε, Φαίνιππος ἐγραμ-
" μάτευε, Νικιάδης ἐπεστάτει, Λάχης εἶπε,
" Τύχῃ ἀγαθῇ τῇ Ἀθηναίων, ποιεῖσθαι τὴν
" ἐκεχειρίαν, καθ' ἃ ξυγχωροῦσι Λακεδαιμό-
" νιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν· καὶ ὡμολό-
" γησαν ἐν τῷ δήμῳ τὴν ἐκεχειρίαν εἶναι ἐνι-
" αυτόν. ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν, τετράδα
" ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός. ἐν τού-
" τῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας ὡς ἀλλήλους πρέσβεις
" καὶ κήρυκας, ποιεῖσθαι τοὺς λόγους καθ' ὅτι
" ἔσται ἡ κατάλυσις τοῦ πολέμου. ἐκκλησίαν

---

enim eorum, quæ justa esse demonstraritis, aut Lacedæmonii, aut eorum socii recusabunt.— Qui autem eo proficiscentur, proficiscantur cum absoluta rei arbitratu suo transigendæ auctoritate, quemadmodum vos quoque nos facere jubetis.— Hæc autem fœdera ad annum durabunt. Ita placuit populo. Senatores Acamantidis tribus Prytanes erant, Phænippus scriba erat, Niciades Epistates, Laches pronuntiavit, Quod felix faustumque sit Atheniensi populo, inducias fieri, prout Lacedæmonii, eorumque socii consentiunt. Et magistratus inducias annuas esse coram populo spoponderunt. Harum autem initium fieri ab hoc die, qui est decimus quartus mensis Elaphebolionis. Hoc interim tempore utrorumque legatos

“ δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς
“ πρυτάνεις, πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύ-
“ σασθαι Ἀθηναίους, καθ' ὅτι ἂν εἰσίῃ ἡ πρε-
“ σβεία περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου.
“ σπείσασθαι δὲ αὐτίκα μάλα τὰς πρεσβείας
“ ἐν τῷ δήμῳ τὰς παρούσας, ἦ μὴν ἐμμενεῖν
“ ἐν ταῖς σπονδαῖς τὸν ἐνιαυτόν.

ριθ'. “ Ταῦταξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ
“ ὤμοσαν, καὶ οἱ ξύμμαχοι Ἀθηναίοις καὶ
“ τοῖς ξυμμάχοις, μηνὸς ἐν Λακεδαίμονι Γε-
“ ραστίου δωδεκάτῃ. ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπέν-
“ δοντο Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε, Ταῦρος Ἐχε-
“ τιμίδα, Ἀθήναιος Περικλείδα, Φιλοχαρίδας
“ Ἐρυξιδαΐδα· Κορινθίων δὲ, Αἰνέας Ὠκύτου,
“ Εὐφαμίδας Ἀριστωνύμου· Σικυωνίων δὲ,

---

atque caduceatores, invicem adeuntes, tractare, qua ratione bellum sedari possit. Concione autem ab imperatoribus et prætoribus advocata, primum populum Athiensem de pace consultare, prout ad ipsum legatio de bello sedando venerit. Et primo quoque tempore legatos, qui aderunt, factis induciis apud populum spondere, se annum integrum induciarum conventis staturos.

119. “ Atque hæc sunt pacta et conventa, quæ inter Lacedæmonios et Athenienses ac utrorumque socios facta, ac de communi utrorumque sententia jurata fuerunt, Gerastii apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Horum autem pactorum et conventorum auctores ac sponsores exstiterunt ex Lacedæmoniis isti, Taurus Echetimidæ, Athenæus Pericleidæ, Philocharidas Eryxidai-

« Δαμότιμος Ναυκράτους, Ὀνάσιμος Μεγα-« κλέους· Μεγαρέων δὲ, Νίκασος Κεκάλου, « Μενεκράτης Ἀμφιδώρου· Ἐπιδαυρίων δὲ, « Ἀμφίας Εὐπαΐδα· Ἀθηναίων δὲ οἱ στρατη-« γοὶ, Νικόστρατος Διιτρέφους, Νικίας Νικη-« ράτου, Αὐτοκλῆς Τολμαίου." Ἡ μὲν δὴ ἐκε-χειρία, αὕτη ἐγένετο, καὶ ξυνῆεσαν ἐν αὐτῇ περὶ τῶν μειζόνων σπονδῶν διὰ παντὸς ἐς λόγους.

ρκ'. Περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας αἷς ἐπήρχοντο, Σκιώνη ἐν τῇ Πελλήνῃ πόλις ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων πρὸς Βρασίδαν. φασὶ δὲ οἱ Σκιωναῖοι, Πελληνῆς μὲν εἶναι ἐκ Πελοποννήσου, πλέοντας δ' ἀπὸ Τροίας σφῶν τοὺς πρώτους κατενεχθῆναι ἐς τὸ χωρίον τοῦτο, τῷ χειμῶνι ᾧ ἐχρήσαντο Ἀχαιοὶ, καὶ αὐτοῦ οἰκῆσαι.

---

dæ. Ex Corinthiis, Æneas Ocytæ, Euphamidas Aristonymi. Ex Sicyoniis, Damotimus Naucratis, Onasimus Megaclis. Ex Megarensibus, Nicasus Cecali, Menecrates Amphidori. Ex Epidauriis, Amphias Eupaidæ. Ex Atheniensibus imperatores, Nicostratus Diotrephis, Nicias Nicerati, Autocles Tolmæi filius." Atque hæ quidem induciæ factæ sunt, et quamdiu durarunt, utrique in colloquium de rerum majorum fœderibus perpetuo venerunt.

120. Per hos autem dies, quibus alteri ad alteros adibant, Scione apud Pellenen civitas ab Atheniensibus ad Brasidam defecit. Scionæi autem se Pellenenses quidem esse dicunt, ex Peloponneso oriundos; sed suos majores, cum a Troia navigarent, tempestate, qua Achivi jactati fuerunt, in eum locum delatos fuisse, ibique sedes po-

ἀποστᾶσι δ' αὐτοῖς ὁ Βρασίδας διέπλευσε νυκτὸς ἐς τὴν Σκιώνην, τριήρει μὲν φιλίᾳ προπλεούσῃ, αὐτὸς δὲ ἐν κελητίῳ ἄπωθεν ἐφεπόμενος, ὅπως εἰ μέν τινι τοῦ κέλητος μείζονι πλοίῳ περιτυγχάνοι, ἡ τριήρης ἀμύνοι αὐτῷ· ἀντιπάλου δὲ ἄλλης τριήρους ἐπιγενομένης, οὐ πρὸς τὸ ἔλασσον νομίζων τρέψεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ναῦν, καὶ ἐν τούτῳ ἑαυτὸν διασώσειν. περαιωθεὶς δὲ, καὶ ξύλλογον ποιήσας τῶν Σκιωναίων, ἔλεγεν ἅ τε ἐν τῇ Ἀκάνθῳ καὶ Τορώνῃ· καὶ προσέτι φάσκων ἀξιωτάτους αὐτοὺς εἶναι ἐπαίνου, οἵτινες, τῆς Πελλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης ὑπὸ Ἀθηναίων Ποτίδαιαν ἐχόντων, καὶ ὄντες οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται, αὐτεπάγγελτοι ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν,

---

fuiſſe. Cum autem illi defeciſſent, Braſidas noctu Scionem trajecit, triremi quidem ſocia præeunte, ipſe vero celoce vectus eminus eam ſequens, ut, ſi forte in aliquod navigium ſua celoce majus incideret, triremis opem ipſi ferret: ſi vero alia pari magnitudine triremis adveniſſet, exiſtimabat illam non recta venturam contra minus navigium, ſed contra triremem, et ſe interea ſaluti ſuæ conſulturum. Cum autem eo trajeciſſet, et Scionæorum concionem advocaſſet, eadem ibi dixit, quæ et Acanthi, et Toronæ. Addebat præterea, ipſos maxima laude dignos eſſe, qui, cum Pellene in iſthmo ab Athenienſibus Potidæam tenentibus ſit intercepta, cumque nihil aliud ſint, quam inſulani, tamen ſua ſponte ad libertatem tranſierint, neque per ignaviam exſpectarint, ut ſibi neceſſitas im-

καὶ οὐκ ἀνέμειναν ἀτολμίᾳ ἀνάγκην σφίσι προσγενέσθαι περὶ τοῦ φανερῶς οἰκείου ἀγαθοῦ. σημεῖόν τ' εἶναι τοῦ καὶ ἄλλο τι ἂν αὐτοὺς τῶν μεγίστων ἀνδρείως ὑπομεῖναι, εἰ τεθήσεται κατὰ νοῦν τὰ πράγματα· πιστοτάτους τε τῇ ἀληθείᾳ ἡγήσεσθαι αὐτοὺς Λακεδαιμονίων φίλους, καὶ τἄλλα τιμήσειν.

ρκα'. Καὶ οἱ μὲν Σκιωναῖοι, ἐπήρθησάν τε τοῖς λόγοις, καὶ θαρσήσαντες πάντες ὁμοίως, καὶ οἷς πρότερον μὴ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα, τόν τε πόλεμον διενοοῦντο προθύμως οἴσειν, καὶ τὸν Βρασίδαν τά τ' ἄλλα καλῶς ἐδέξαντο, καὶ δημοσίᾳ μὲν, χρυσῷ στεφάνῳ ἀνέδησαν, ὡς ἐλευθεροῦντα τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ, ἐταινίουν τε, καὶ προσήρχοντο ὥσπερ ἀθλητῇ. ὁ δὲ, τότε παραυτίκα φυλακήν τινα αὐτοῖς ἐγκαταλιπὼν,

---

poneretur, qua manifeſtum domeſticum bonum ſequi cogerentur. Hoc autem argumento eſſe, ipſos vel ad quodvis aliud ſummum diſcrimen fortiter ſubeundum paratos fore, ſi res ex animi ſententia conſtituantur: ac re vera ſe fideliſſimos Lacedæmoniorum amicos illos exiſtimaturum eſſe, et aliis honoribus affecturum.

121. Scionæi autem hujus verbis elati ſunt, omnesque pariter animis confirmati, vel illi, quibus ante res, quæ gerebantur, minime placebant, et bellum alacriter ferre conſtituerunt, et Braſidam cum aliis rebus honorifice acceperunt, tum etiam publice quidem aurea corona redimierunt, ut Græciæ liberatorem, privatim vero tæniis coronabant, et ad ipſum ut ad athletam victorem

διέβη πάλιν. καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ στρατιὰν πλείω ἐπεραίωσε, βουλόμενος μετ' αὐτῶν τῆς τε Μένδης καὶ τῆς Ποτιδαίας ἀποπειρᾶσαι· ἡγούμενος καὶ τοὺς Ἀθηναίους βοηθῆσαι ἂν ὡς ἐς νῆσον, καὶ βουλόμενος φθάσαι. καί τι αὐτῷ καὶ ἐπράσσετο ἐς τὰς πόλεις ταύτας προδοσίας πέρι. καὶ ὁ μὲν ἔμελλεν ἐγχειρήσειν ταῖς πόλεσι ταύταις.

ρκβ. Ἐν τούτῳ δὲ, τριήρει οἱ τὴν ἐκεχειρίαν περιαγγέλλοντες ἀφικνοῦνται παρ' αὐτὸν, Ἀθηναίων μὲν, Ἀριστώνυμος, Λακεδαιμονίων δὲ, Ἀθήναιος. καὶ ἡ μὲν στρατιὰ πάλιν διέβη ἐς Τορώνην· οἱ δὲ τῷ Βρασίδᾳ ἀνήγγελλον τὴν ξυνθήκην· καὶ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐπὶ Θρᾴκης ξύμμαχοι Λακεδαιμονίων τὰ πεπραγμένα.

---

officii caufa accedebant. Ille vero confeftim, quodam non magno præfidio apud ipfos relicto, retro abiit. Nec multo poft exercitum majorem eo trajecit, quod Menden et Potidæam cum ipfis tentare vellet: exiftimans, et Athenienfes ad opem ipfis ferendam venturos, quippe quod infulam incolerent, eosque antevertere cupiens. Quin etiam nonnullos in his civitatibus ad proditionem follicitabat. Atque ille quidem has civitates aggreffurus erat.

122. Sed interea ad eum veniunt cum triremi, qui inducias renuntiarent, ex Athenienfibus, Ariftonymus, ex Lacedæmoniis, Athenæus. Atque exercitus quidem Toronam reverfus eft.. Legati vero conventa Brafidæ renuntiarunt.—Univerfi autem Lacedæmoniorum focii, qui in Thracia erant, res geftas comprobarunt. Ariftonymus autem ceteris qui-

Ἀριστώνυμος δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις κατήνει, Σκιωναίους δὲ αἰσθόμενος ἐκ λογισμοῦ τῶν ἡμερῶν ὅτι ὕστερον ἀφεστήκοιεν, οὐκ ἔφη ἐνσπόνδους ἔσεσθαι. Βρασίδας δὲ ἀντέλεγε πολλὰ, ὡς πρότερον, καὶ οὐκ ἀφίει τὴν πόλιν. ὡς δ' ἀπήγγελλεν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀριστώνυμος περὶ αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι εὐθὺς ἕτοιμοι ἦσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Σκιώνην. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες, παραβήσεσθαι ἔφασαν αὐτοὺς τὰς σπονδὰς, καὶ τῆς πόλεως ἀντεποιοῦντο, Βρασίδᾳ πιστεύοντες. δίκῃ τε ἕτοιμοι ἦσαν περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι. οἱ δὲ, δίκῃ μὲν οὐκ ἤθελον κινδυνεύειν, στρατεύειν δὲ ὡς τάχιστα· ὀργὴν ποιούμενοι εἰ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν

---

dem assentiebatur; sed Scionæos, quos ex dierum supputatione post initas inducias defecisse animadvertebat, fœderis participes fore negabat. Brasidas vero contra multis verbis affirmabat, Scionem prius defectionem fecisse, nec urbem dimittere volebat. Cum autem Aristonymus hæc de ipsis Scionæis Athenas renuntiasset, Athenienses ad bellum Scionæ confestim inferendum animis erant parati. Lacedæmonii vero, legatis ad Athenienses missis, dicebant ipsos fœdera violaturos, si bellum Scionæis inferrent, urbemque Scionam sibi vindicabant, fidem Brasidæ habentes. Et parati erant ad judicio de ipsa disceptandum. Illi vero judicio quidem controversiam committere, et rem in discrimen adducere, ac periclitari nolebant, sed primo quoque tempore bellum Scionæ inferre volebant: irati, quod jam vel insularum incolæ

Λακεδαιμονίων ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως μᾶλλον ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδικαίουν. δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον ἀπέστησαν οἱ Σκιωναῖοι. ψήφισμά τ' εὐθὺς ἐποιήσαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, Σκιωναίους ἐξελεῖν τε καὶ ἀποκτεῖναι· καὶ τἆλλα ἡσυχάζοντες, ἐς τοῦτο παρεσκευάζοντο.

ρκγʹ. Ἐν τούτῳ δὲ Μένδη ἀφίσταται αὐτῶν, πόλις ἐν τῇ Παλλήνῃ, Ἐρετριῶν ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασίδας, οὐ νομίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ φανερῶς προσεχώρησαν. ἔστι γὰρ ἃ καὶ αὐτὸς ἐνεκάλει τοῖς Ἀθηναίοις παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενδαῖοι μᾶλλον ἐτόλμησαν, τήν τε τοῦ Βρα-

---

a se defectionem sibi faciendam censerent, terrestri Lacedæmoniorum potentia nihil ipsis in rebus maritimis profutura freti. Et profecto quod de defectione dicebatur, magis verum erat, quam vel ipsi Athenienses censerent. Nam Scionæi duobus post factas inducias diebus defecerant. Confestim autem in Cleonis sententiam decretum fecerunt de expugnandis occidendisque Scionæis; et a ceteris belli partibus abstinentes, ad hanc unam se converterunt, et ad hoc peragendum se præparare cœperunt.

123. Interea vero Mende urbs, quæ erat sita in Pallene, Eretriensium colonia, defecit. Brasidas autem ipsos Mendæos in fidem suam recepit, non existimans, se injuste facere, quia Mendæi induciarum factarum tempore aperte et sine proditione deditionem fecerant.— Habebat enim et ipse, quod vicissim crimini daret Atheni-

σίδου γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην, τεκμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς Σκιώνης, ὅτι οὐ προυδίδου· καὶ ἅμα τῶν πρασσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων, καὶ ὡς τότε ἐμέλλησαν, οὐκέτι ἀνέντων, ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ κατάδηλον, καὶ καταβιασαμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, εὐθὺς πυθόμενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργισθέντες, παρεσκευάζοντο ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις. καὶ Βρασίδας, προσδεχόμενος τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, ὑπεκκομίζει ἐς Ὄλυνθον τὴν Χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν Σκιωναίων καὶ Μενδαίων. καὶ τῶν Πελοποννησίων αὐτοῖς πεντακοσίους ὁπλίτας διέπεμψε, καὶ πελταστὰς τριακοσίους Χαλκιδέων· ἄρχοντά τε τῶν ἁπάντων Πολυδαμίδαν. καὶ

---

ensibus de fœderibus violatis. Quamobrem etiam Mendæi hoc facere magis sunt ausi, tum quia propensum Brasidæ animum videbant, et ex ipsa Scione conjecturam facientes, quia Brasidas eam non prodebat; tum etiam quia qui proditionem cum ipsis moliebantur, quamvis pauci essent, tamen, quia rem semel susceptam, quam tunc peracturi erant, amplius intermittere nolebant, sed sibi ipsis metuebant, ne patefierent, plebem præter omnium opinionem superaverant. Athenienses autem, cum protinus hæc accepissent, multo magis irritati, se adversus utramque civitatem instruebant. Brasidas vero, cum infestum ipsorum classis adventum exspectaret, Scionæorum et Mendæorum liberos et conjuges in Chalcidicam Olynthum subduxit. Et ad ipsos præsidii causa misit quingentos gravis armaturæ milites Peloponne-

οἱ μὲν, τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς, ὡς ἐν τάχει παρεσομένων τῶν Ἀθηναίων, κοινῇ εὐτρεπίζοντο.

ρκδ΄. Βρασίδας δὲ καὶ Περδίκκας ἐν τούτῳ στρατεύουσιν ἅμα ἐπὶ Ἀῤῥιβαῖον τὸ δεύτερον ἐς Λύγκον. καὶ ἦγον, ὁ μὲν, ὧν ἐκράτει Μακεδόνων τὴν δύναμιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων Ἑλλήνων ὁπλίτας· ὁ δὲ, πρὸς τοῖς αὐτοῦ περιλοίποις τῶν Πελοποννησίων, Χαλκιδέας, καὶ Ἀκανθίους, καὶ τῶν ἄλλων κατὰ δύναμιν ἑκάστων. ξύμπαν δὲ τὸ ὁπλιτικὸν τῶν Ἑλλήνων, τρισχίλιοι μάλιστα. ἱππῆς δ' οἱ πάντες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγῳ ἐς χιλίους, καὶ ἄλλος ὅμιλος τῶν βαρβάρων πολύς. ἐσβαλόντες δὲ ἐς τὴν Ἀῤῥιβαίου, καὶ

---

fios, et trecentos peltatos Chalcidenses, cum Polydamida ipsorum universorum præfecto. Atque hi quidem, quod Athenienses propediem adfuturos exspectarent, res suas communiter adornabant.

124. Brasidas vero et Perdiccas interea copiis conjunctis bellum Arrhibæo rursus ad Lyncum intulerunt. Et duxerunt, hic quidem, copias Macedonum, quibus imperabat, et Græcorum in Macedonia habitantium milites. Ille vero, præter Peloponnesiorum reliquias, quas illic habebat, Chalcidenses, et Acanthios, et ex aliis populis, pro cujusque facultate ac potentia. Universarum autem Græcarum copiarum erant fere tria millia.—Equites vero universi, qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidensibus, erant paulo pauciores quam mille. Et barbarorum alia manus permulta. Cum autem in Arrhibæi regi-

εὑρόντες ἀντεστρατοπεδευμένους αὐτοῖς τοὺς Λυγκηστὰς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐτοί· καὶ ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν λόφον ἑκατέρωθεν, πεδίου δέ του μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ καταδραμόντες, ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων. ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδας καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων προτέρων ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὁπλιτῶν, καὶ ἑτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον, καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς. καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ διαφεύγοντες πρὸς τὰ μετέωρα, ἡσύχαζον. μετὰ δὲ τοῦτο, τροπαῖον στήσαντες, δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλλοντες ἥξειν·

---

onem irrupissent, et Lyncestas castra sibi opposita habentes invenissent, ipsi quoque castra illis opposita fecerunt. Cum autem pedites quidem utrinque collem haberent, in quo consederant, planities vero inter utraque castra interjaceret, equites in eam decurrentes, utrinque primum equestre prœlium commiserunt. Deinde vero Brasidas et Perdiccas, cum Lyncestarum gravis armaturæ milites cum equitibus ex suo colle priores processissent, et ad prœlium committendum essent parati, et ipsi vicissim suas copias adversus eos produxissent, conflixerunt, et Lyncestas fugarunt. Et multos quidem interfecerunt: ceteri vero in editiora loca diffugientes, ibi quiescebant, et ab armis abstinebant. Postea vero, Brasidas et Perdiccas erecto tropæo biduum triduumve subsliterunt, opperientes Illyrios, qui, a Perdicca mercede

ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προϊέναι ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀῤῥιβαίου κώμας, καὶ μὴ καθῆσθαι. Βρασίδας δὲ τῆς τε Μένδης περιορώμενος, μὴ τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων τὶ πάθη, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν οὐ παρόντων, οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον.

ρκέ. Καὶ ἐν τούτῳ διαφερομένων αὐτῶν ἠγγέλθη, ὅτι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ μετ' Ἀῤῥιβαίου προδόντες Περδίκκαν γεγένηνται. ὥστε ἤδη ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν ἀναχωρεῖν, διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων· κυρωθὲν δὲ οὐδὲν, ἐκ τῆς διαφορᾶς, ὁπηνίκα χρὴ ὁρμᾶσθαι, νυκτός τε ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Μακεδόνες, καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εὐθὺς φοβηθέντες, ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα σαφῶς

---

conducti, venturi erant. Deinde Perdiccas quidem adversus Arrhibæi pagos progredi, neque subsidere tempusque terere volebat. Brasidas vero de Mende sollicitus, tum ne, si prius, quam ipse eo pervenisset, Athenienses infesta classe illuc appulissent, aliquam cladem acciperet, tum etiam quod Illyrii non adessent, non ad progrediendum, sed ad regrediendum potius erat animo paratus.

125. Interea vero, dum ipsi inter se contenderent, nuntiatum est, Illyrios etiam prodito Perdicca cum Arrhibæo se conjunxisse. Quare cum utrique propter ipsorum metum, quod essent homines bellicosi, recedere jam placeret, sed propter contentionem nihil certi constitutum esset, quando inde discedendum esset, cumque nox intervenisset, Macedones quidem et barbarorum multitudo, subito timore perculsi, id quod

ἐκπλήγνυσθαι, καὶ νομίσαντες πολλαπλασίους μὲν ἢ ἦλθον ἐπιέναι, ὅσον δὲ οὔπω παρεῖναι, καταστάντες ἐς αἰφνίδιον φυγὴν, ἐχώρουν ἐπ' οἴκου. καὶ τὸν Περδίκκαν τὸ πρῶτον οὐκ αἰσθανόμενον, ὡς ἔγνω, ἠνάγκασαν, πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν, ἄπωθεν γὰρ πολὺ ἀλλήλων ἐστρατοπεδεύοντο, προαπελθεῖν. Βρασίδας δὲ ἅμα τῇ ἕῳ ὡς εἶδε τοὺς Μακεδόνας προκεχωρηκότας, τούς τε Ἰλλυριοὺς καὶ τὸν Ἀῤῥίβαιον μέλλοντας ἐπιέναι, ξυναγαγὼν καὶ αὐτὸς ἐς τετράγωνον τάξιν τοὺς ὁπλίτας, καὶ τὸν ψιλὸν ὅμιλον ἐς μέσον λαβὼν, διενοεῖτο ἀναχωρεῖν. ἐκδρόμους δὲ, εἴπῃ προσβάλλοιεν αὐτοῖς, ἔταξε τοὺς νεωτάτους. καὶ αὐτὸς λογάδας

---

magnis exercitibus contingere consuevit, qui incertis de caussis sæpe animis consternantur, et existimantes, longe plures hostes contra se venire, quam reapse veniebant, ac jamjam adfore, se in repentinam fugam conjicientes domum tendebant. Et Perdiccam, qui fugam ipsorum initio non senserat, ubi rescivit, antequam Brasidam videret, et rem cum ipso communicaret, alter enim ab altero castra valde procul habebat, illinc ocius abire coegerunt.— Brasidas vero simulac dies illuxit, cum animadvertisset, Macedones jam discessisse, et Illyrios ac Arrhibæum contra se venturos, ipse quoque gravis armaturæ militibus in agmen quadratum coactis, et levis armaturæ militibus in medium agmen receptis, illinc recedere cogitabat. Juniores autem disposuit ad excursiones faciendas, si qua hostes ipsos invaderent. Ipse vero cum delecta trecentorum manu in animo habebat, postremus et in novissimo ag-

ἔχων τριακοσίους, τελευταῖος γνώμην εἶχεν, ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκειμένοις, ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι. καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐγγὺς εἶναι, ὡς διὰ ταχέων, παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις τοιάδε.

ρκϛ΄. " ΕΙ μὲν μὴ ὑπώπτευον, ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ὑμᾶς τῷ τε μεμονῶσθαι, καὶ " ὅτι βάρβαροι οἱ ἐπιόντες, καὶ πολλοὶ, ἔκπληξιν ἔχειν, οὐκ ἂν ὁμοίως διδαχὴν ἅμα " τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην. νῦν δὲ πρὸς μὲν " τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμετέρων, καὶ τὸ πλῆθος " τῶν ἐναντίων, βραχεῖ ὑπομνήματι καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. ἀ" γαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προσήκει τὰ πολέμια, " οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν ἑκάστοτε, ἀλ-

mine fubfiftens, primis quibusque adverfariorum impreffionem in fuos facturis refiftere, eosque propulfando fe fubducere: et antequam hoftes appropinquarent, pro facultate, quam ipfi temporis anguftiæ dabant, fuos milites ad rem fortiter gerendam adhortatus eft, his verbis,

126. " Nisi ego fufpicarer, viri Peloponnefii, terrore vos effe perculfos, tum quod derelicti fimus, tum etiam quod barbari, iique magno numero contra nos veniant, non ita vos docerem pariter ac adhortarer. jam vero quod ad noftrorum defertionem et ad hoftium multitudinem attinet, vobis, quæ maxima funt, brevi admonitione et adhortatione perfuadere conabor. Vos enim in rebus bellicis ftrenuos effe convenit, non femper propter fociorum præfentiam, fed propter virtutem vobis infitam; nec aliorum multitudinem extimefcere.

" λὰ δι' οἰκείαν ἀρετήν· καὶ μηδὲν πλῆθος
" πεφοβῆσθαι ἑτέρων. οἵ γε μηδὲ ἀπὸ πολι-
" τειῶν τοιούτων ἥκετε ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλί-
" γων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσ-
" σους· οὐκ ἄλλῳ τινὶ κτησάμενοι τὴν δυνα-
" στείαν, ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν. βαρβά-
" ρους δὲ, οὓς νῦν ἀπειρίᾳ δέδιτε, μαθεῖν χρὴ
" ἐξ ὧν τε προηγώνισθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν,
" καὶ ἀφ' ὧν ἐγὼ εἰκάζω τε, καὶ ἄλλων ἀ-
" κοῇ ἐπίσταμαι, οὐ δεινοὺς ἐσομένους. καὶ
" γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πο-
" λεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς
" προσγενομένη περὶ αὐτῶν, ἐθάρσυνε μᾶλλον
" τοὺς ἀμυνομένους. οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσε-

quippe qui venitis ex ejufmodi rebufpublicis, in quibus non multi paucis, fed potius pauciores pluribus imperant; qui nulla alia ratione principatum funt adepti, quam quod hoftes prœliando fuperarint. Barbaros autem, quos propter imperitiam, quod eorum nullum periculum adhuc feceritis, nunc formidatis, cum ex iis, quæ in Macedonum gratiam in prœlio ante cum ipfis commiffo feciftis, tum ex iis, quæ ego partim conjectura, partim fama intelligo, fcire debetis non fore formidabiles, ac proinde nequaquam extimefcendos. Quotquot enim hoftes re vera funt infirmi, et tamen roboris fpeciem habent, fi vera de illis experientia accedat, et ipforum infirmitas explorate, facto periculo, cognofcatur, adverfarios magis confirmant. Quibus vero aliqua fortitudo conftanter adeft, fi quis eam ante non noverit, in eos audacius feratur. Ifti vero, antequam prœlium ineant, illis funt formidabiles,

« στιν ἀγαθὸν, μὴ προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολ-
« μηρότερον προσφέροιτο. οὗτοι δὲ τὴν μέλλη-
« σιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν. καὶ
« γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ, καὶ βοῆς μεγέθει
« ἀφόρητοι. ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅ-
« πλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς· προσμί-
« ξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὅμοιοι.
« οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες, αἰσχυνθεῖεν ἂν λι-
« πεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι. ἥ τε φυγὴ καὶ
« ἡ ἔφοδος αὐτῶν, ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ κα-
« λοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. αὐ-
« τοκράτωρ δὲ μάχη μάλιστ' ἂν καὶ πρόφα-
« σιν τοῦ σώζεσθαί τινι πρεπόντως πορίσειε.
« τοῦ τε εἰς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκ-

---

qui ipsos nondum sunt experti. Nam ipso multitudinis aspectu sunt terribiles, et vociferationis magnitudine sunt intolerabiles. Et inanis illa armorum concussio quandam minarum significationem habet. Sed hujusmodi homines in ipso conflictu adversus eos, qui res istas fortiter sustinent, haud tales se præstant, quales ante congressum esse videbantur. Cum enim nullum ordinem habeant, nullamque militarem disciplinam servent, haudquaquam eos pudebit locum deserere, si ab hostibus premantur. Et cum fuga æque honesta et gloriosa ipsis videatur atque hostium aggressio, nullum etiam fortitudinis examen apud ipsos habeatur. Pugna autem, in qua unusquisque rem arbitratu suo gerit, cuivis etiam salutis servato decoro quærendæ occasionem facillime præbeat. Tutius autem existimant, nos eminus et sine periculo terrefacere, quam nobiscum ad manus venire. Nam si manus nobis-

" φοβήσειν ἡμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται. ἐκείνῳ
" γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν
" τὸ προϋπάρχον δεινὸν ἀπ' αὐτῶν, ὁρᾶτε ἔρ-
" γῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὄψει δὲ καὶ ἀκοῇ κατα-
" σπέρχον. ὃ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον, καὶ
" ὅταν καιρὸς ᾖ, κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπα-
" γαγόντες, ἔς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξε-
" σθε, καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ὅτι οἱ τοιοῦτοι
" ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμέ-
" νοις, ἄπωθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει
" ἐπικομποῦσιν· οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς κατὰ
" πόδας, τὸ εὔψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξεῖς ἐν-
" δείκνυνται."

ρκζ΄. Τοιαῦτα ὁ Βρασίδας παραινέσας, ὑπ-

cum conferere tutius esse duxissent, quam eminus nos terrere, profecto jam illa potius, quam ista ratione usi essent. Denique quidquid terroris hactenus vobis ab ipsis incussum est, manifeste videtis re quidem ipsa leve esse; sed aspectu tantum et auditu terrorem vobis incutere. Quem inanem terrorem, ac impressionem ingruentem si sustinueritis, et, cum tempus fuerit, servata militari disciplina ordinibusque servatis, retro vos subduxeritis, et in loca tuta citius pervenietis, et cognoscetis in posterum, hujusmodi turbas illis quidem, qui primum ipsarum impetum sustinuerint, inani minarum strepitu fortitudinem ante conflictum eminus ostentare; illis vero, qui ipsis cesserint, animi strenuitatem extra periculum positas, præcipites demonstrare, cedentium tergis instantes, ipsorumque vestigia persequentes."

127. Brasidas suos his verbis adhortatus, exercitus pedetentim reducebat. Barbari-

ἦγε τὸ στράτευμα. οἱ δὲ Βάρβαροι ἰδόντες, πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προσέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν, καὶ καταλαβόντες διαφθείρειν. καὶ ὡς αὐτοῖς αἵ τε ἐκδρομαὶ, ὅπῃ προσπίπτοιεν, ἀπήντων, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ παρὰ γνώμην ἀντέστησαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι ἠμύνοντο, ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν, τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πόλλοι τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προσβάλλειν, οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ, ἐπί τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων, οἷς ἐντύχοιεν, ἔκτει-

---

autem, hoc animadverſo, magna vociferatione ac tumultu ingruebant, exiſtimantes eum fugere, et a ſe, ubi ipſum aſſecuti fuiſſent, interfectum iri ſperantes. Sed cum et excurſores, quacunque barbari impreſſionem facerent, ipſis occurrerent, ac reſiſterent, et ipſe cum delecta trecentorum manu ipſos invadentes ſuſtineret, ac præter ipſorum opinionem, adverſus primum impetum reſtitiſſent, et cum deinceps ipſorum quidem irruentium impetum exceptum propulſarent, ipſis vero ceſſantibus, nec ullam impreſſionem facientibus, pedem referrent, tunc vero plerique barbarorum a Græcis, qui cum Braſida in locis patentibus erant, ulterius perſequendis abſtinuerunt: ſed cum quandam ſuarum copiarum non magnam partem reliquiſſent, quæ ipſos abeuntes inſequeretur ac aggrederetur, ceteri curſu contenderunt in fugientes Macedones, quorum ut in quemque incidebant, eum tru-

νον, καὶ τὴν ἐσβολὴν, ἥ ἐστι μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ, ἐς τὴν Ἀῤῥιβαίου φθάσαντες προκατέλαβον, εἰδότες οὐκ οὖσαν ἄλλην τῷ Βρασίδᾳ ἀναχώρησιν. καὶ προσιόντος αὐτοῦ, ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ ἄπορον τῆς ὁδοῦ κυκλοῦνται ὡς ἀπολη‌ψόμενοι.

ρκη'. Ὁ δὲ, γνοὺς, προεῖπε τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίοις, ὃν ᾤετο μᾶλλον ἂν ἑλεῖν τῶν λόφων, χωρήσαντας πρὸς αὐτὸν δρόμῳ, ὡς τάχιστα ἕκαστος δύναται ἄνευ τάξεως, πειρᾶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκκροῦσαι τοὺς ἤδη ἐπιόντας βαρβάρους, πρὶν καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν σφῶν αὐτόσε προσμίξαι. καὶ οἱ μὲν, προσπεσόντες ἐκράτησάν τε τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, καὶ ἡ πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾷον πρὸς αὐτὸν ἐπορεύοντο. οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἐφοβήθησαν,

---

cidabant. Et anguftas fauces inter duos colles fitas, qua patet aditus in Arrhibæi fines, ocius præoccuparunt, quia fciebant, nullam aliam effe viam, qua Brafidas domum cum fuis copiis fe recipere poffet. Ipfumque jam appropinquantem in ipfis tranfitus anguftiis, ut intercepturi, circumfiftunt.

128. Ille vero, hac re cognita, trecentis illis, quos fecum ducebat, præcepit, ut in eum collem, quem facilius a fe captum iri putabat, curfu contendentes, quanta maxima quifque celeritate poffet, nullo ordine fervato, barbaros jam contra fe venientes illinc deturbare conarentur, priufquam major numerus barbarorum, qui fuos circumvenire ftatuerant, eo confluerent. Atque illi quidem eos, qui in colle erant, impreffione in eos facta fuperarunt, atque reliquus Græcorum exercitus

τῆς τροπῆς αὐτοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου. καὶ ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτ' ἐπηκολούθουν, νομίζοντες καὶ ἐν μεθορίοις εἶναι αὐτοὺς ἤδη, καὶ διαπεφευγέναι. Βρασίδας δὲ, ὡς ἀντελάβετο τῶν μετεώρων, κατὰ ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν, αὐθημερὸν ἀφικνεῖται ἐς Ἄρνισσαν πρῶτον, τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. καὶ αὐτοὶ ὀργιζόμενοι οἱ στρατιῶται τῇ προαναχωρήσει τῶν Μακεδόνων, ὅσοις ἐνέτυχον κατὰ τὴν ὁδὸν ζεύγεσιν αὐτῶν βοϊκοῖς, ἢ εἴ τινι σκεύει ἐκπεπτωκότι, οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ φοβερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμβῆναι, τὰ μὲν ὑπολύοντες κατέκοπτον, τῶν δὲ οἰκείωσιν ἐποιοῦντο. ἀπὸ τούτου τε πρῶτον Περδίκκας Βρασίδαν τε πολέμιον ἐνόμισε, καὶ ἐς τὸ λοιπὸν, Πελοπον-

---

in eum collem jam facilius ibat. Nam barbari territi sunt, suis illic in fugam versis, et ex editiore loco pulsis. nec ulterius Græcos sunt persecuti, quod eos in agri amici confiniis jam esse, et evasisse arbitrarentur. Brasidas autem, ubi loca superiora nactus est, iter tutius faciens, eodem die primum pervenit Arnissam, quæ Perdiccæ imperio paret. Ipsique milites irati, quod Macedones priores recessissent, ut in quæque incidebant inter eundum, vel plaustra boum, quæ ad ipsos pertinebant, vel sarcinas, si quæ deciderant, ut in nocturno et pavoris pleno receptu contigisse credibile erat, illa quidem concidebant, solventes, illas vero sibi vindicabant. Atque hinc primum Perdiccas Brasidam hostem judicavit, et in posterum animo concepit odium in Peloponnesios, non consuetum illud quidem, propter Athenienses, quos oderat: sed propter

νησίαν τῇ μὲν γνώμῃ δι' Ἀθηναίους οὐ ξύνηθες μῖσος εἶχε, τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστὰς, ἔπρασσεν ὅτῳ τρόπῳ τάχιστα τοῖς μὲν ξυμβήσεται, τῶν δὲ ἀπαλλάξεται.

ρκθ'. Βρασίδας δὲ, ἀναχωρήσας ἐκ Μακεδονίας ἐς Τορώνην, καταλαμβάνει Ἀθηναίους Μένδην ἤδη ἔχοντας. καὶ αὐτοῦ ἡσυχάζων, ἐς μὲν τὴν Παλλήνην ἀδύνατος ἤδη ἐνόμιζεν εἶναι διαβὰς τιμωρεῖν, τὴν δὲ Τορώνην ἐν φυλακῇ εἶχεν. ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν τῇ Λύγκῳ ἐξέπλευσαν ἐπί τε τὴν Μένδην καὶ τὴν Σκιώνην οἱ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, ναυσὶ μὲν πεντήκοντα, ὧν ἦσαν δέκα Χῖαι, ὁπλίταις δὲ χιλίοις ἑαυτῶν, καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις, καὶ Θρᾳξὶ μισθωτοῖς χιλίοις, καὶ ἄλ-

---

sua necessaria commoda ab ipsis alienatus, operam dabat, ut quoquo modo quamprimum cum illis quidem compositionem faceret, ab his vero dissociaretur.

129. Brasidas vero ex Macedonia Toronen reversus, offendit Menden ab Atheniensibus jam occupatam. Ibique subsidens, in Pallenen quidem propter virium imbecillitatem ad opem Mendæ ferendam tunc se trajicere non posse ducebat; sed Toronen præsidio tuebatur.--- Nam sub idem tempus, quo res apud Lyncum gestæ fuerunt, Athenienses navalem expeditionem adversus Menden et Scionen susceperunt, ad quam se prius accingebant, cum quinquaginta navibus, quarum decem erant Chiæ, et cum mille gravis armaturæ militibus de suis popularibus, et sexcentis sagittariis, et mille Thracibus mercede conductis, aliisque peltatis, quos illinc ex suis sociis

λοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς. ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ Νικόστρατος ὁ Διιτρέφους. ἄραντες δὲ ἐκ Ποτιδαίας ταῖς ναυσὶ, καὶ σχόντες κατὰ τὸ Ποσειδώνιον, ἐχώρουν ἐς τοὺς Μενδαίους. οἱ δὲ αὐτοί τε, καὶ Σκιωναίων τριακόσιοι, βεβοηθηκότες, Πελοποννησίων τε οἱ ἐπίκουροι, ξύμπαντες δὲ, ἑπτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ Πολυδαμίδας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἔτυχον ἐξεστρατοπεδευμένοι ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ λόφου καρτεροῦ. καὶ αὐτοῖς Νικίας μὲν, Μεθωναίους τε ἔχων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ψιλοὺς, καὶ λογάδας τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν ἑξήκοντα, καὶ τοὺς τοξότας ἅπαντας, κατὰ ἀτραπόν τινα τοῦ λόφου πειρώμενος προσβῆναι, καὶ τραυματιζόμενος ὑπ' αὐτῶν, οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι. Νικόστρατος δὲ, ἄλλῃ ἐφ-

collegerant. Illis autem præerat Nicias Nicerati, et Nicostratus Diotrephis filius. Cum autem a Potidæa cum classe solvissent, et ad eam partem appulissent, ubi erat Neptuni templum, adversus Mendæos contenderunt. Ipsi autem Mendæi, et Scionæorum trecenti, qui Mendæis opem tulerant, et Peloponnesiorum auxiliarii milites, qui universi erant septingenti gravis armaturæ milites, et Polydamidas ipsorum dux, extra urbem in colle natura munito castra posuerant. Et Nicias quidem cum centum et viginti Methonæis leviter armatis, et delectis sexaginta gravis armaturæ militibus Atheniensibus, omnibusque sagittariis, quos secum ducebat, per quandam collis semitam ad ipsos accedere conatus, et ab ipsis

ὁδῷ ἐκ πλείονος παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἐπιὼν τῷ λόφῳ ὄντι δυσπροσβάτῳ, καὶ πάνυ ἐθορυβήθη, καὶ ἐς ὀλίγον ἀφίκετο πᾶν τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων νικηθῆναι. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ὡς οὐκ ἐνέδοσαν οἱ Μενδαῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, οἱ Ἀθηναῖοι ἀναχωρήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο. καὶ οἱ Μενδαῖοι νυκτὸς ἐπελθούσης ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθον.

ρλʹ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες ἐς τὸ πρὸς Σκιώνης, τό τε προάστιον εἷλον, καὶ τὴν ἡμέραν ἅπασαν ἐδῄουν τὴν γῆν, οὐδενὸς ἐπεξιόντος. ἦν γάρ τι καὶ στασιασμοῦ ἐν τῇ πόλει. οἱ δὲ τριακόσιοι τῶν Σκιωναίων τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικίας μὲν

---

vulneratus, deturbare non potuit. Nicostratus vero, cum alio itinere, quod longo distabat intervallo, cum omni reliquo exercitu collem accessu difficilem subiisset, vehementissime trepidavit; parumque abfuit, quin totus Atheniensium exercitus vinceretur. Atque eo quidem die, quod Mendæi eorumque socii loco non cessissent, Athenienses illinc digressi, castrametati sunt. Mendæi vero, cum nox advenisset, in urbem abierunt.

130. Postridie vero Athenienses quidem classe circumvecti ad eam partem, quæ Scionen spectabat, et suburbana ceperunt, totumque diem illum in ejus agro vastando consumserunt, nemine contra prodeunte. Erat enim et nonnihil seditionis intra urbem. Illi vero trecenti Scionæi proxima nocte domum abierunt. Postridie

τῷ ἡμίσει τοῦ στρατοῦ προϊὼν ἅμα ἐς τὰ μεθόρια, τῶν Σκιωναίων τὴν γῆν ἐδῄου. Νικόστρατος δὲ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὰς ἄνω πύλας, ᾗ ἐπὶ Ποτιδαίας ἔρχονται, προσεκάθητο τῇ πόλει. ὁ δὲ Πολυδαμίδας, ἔτυχε γὰρ ταύτῃ τοῖς Μενδαίοις καὶ ἐπικούροις ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ ὅπλα κείμενα, διατάσσει τε ὡς ἐς μάχην, καὶ παρήνει τοῖς Μενδαίοις ἐπεξιέναι. καί τινος αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος κατὰ τὸ στασιωτικὸν, ὅτι οὐκ ἐπέξεισιν, οὐδὲ δέοιτο πολεμεῖν· καὶ ὡς ἀντεῖπεν, ἐπισπασθέντος τε τῇ χειρὶ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ θορυβηθέντος, ὁ δῆμος εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, περὶ ὀργῆς ἐχώρει ἐπί τε Πελοποννησίους, καὶ τοὺς τὰ ἐναντία σφίσι μετ' αὐτῶν πράξαντας. καὶ προσπεσόν-

---

vero Nicias quidem uno eodemque tempore cum dimidio copiarum ad confinia progressus, Scionæorum agrum vastavit. Nicostratus vero cum reliquis copiis, a superioribus portis, qua Potidæam itur, urbem obsedit. Polydamidas vero, forte enim ad hanc urbis partem intra muros erat militum armatorum agmen, eos ut ad prœlium instruebat, et Mendæis suadebat, ut eruptionem facerent. Et cum quidam e populo seditiose ipsi contradixisset, nec eruptionem faciendam, nec prœlio opus esse affirmans: cumque, simulac ipsi contradixisset, ab ipso manu pertractus ac perturbatus fuisset, populus ira protinus incensus, sumtis armis tendit cum in Peloponnesios, tum in eos, qui cum ipsis contra se egerant.— Impetuque in eos facto, in fugam vertit, tum ob repentinum

τες, τρέπουσιν ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, ἅμα δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων φοβηθέντων. ᾠήθησαν γὰρ ἀπὸ προειρημένου τινὸς αὐτοῖς τὴν ἐπιχείρησιν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, κατέφυγον, ἥνπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοὶ εἶχον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἤδη γὰρ καὶ ὁ Νικίας ἐπαναστρέψας πρὸς τῇ πόλει ἦν, ἐσπεσόντες ἐς τὴν Μένδην πόλιν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ἀνοιχθεῖσαν, ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ, ὡς κατὰ κράτος ἑλόντες διήρπασαν. καὶ μόλις οἱ στρατηγοὶ κατέσχον ὥστε μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφθείρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν Μενδαίους μετὰ ταῦτα πολιτεύειν ἐκέλευον ὥσπερ εἰώθεσαν, αὐτοὺς κρίναντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς εἴ

certamen, tum ob metum Atheniensium, quibus portæ fuerant apertæ. Existimabant enim Peloponnesii, ex aliquo compacto hanc impressionem ab illis in se factam esse. Atque illi quidem, quotquot statim cæsi non fuerunt, in arcem confugerunt, quam ipsi vel antea tenebant. Athenienses vero, jam enim et Nicias reversus ad urbem erat, cum omnibus copiis irruentes in urbem Menden, quippe quæ non ex conventu aperta fuisset, eam ut expugnatam diripuerunt. Et duces vix cohibere potuerunt suos milites, quin homines etiam trucidarent. Postea jusserunt Mendæos eodem reipublicæ statu uti, quo consueverant, ita tamen, ut ipsi inter se quæstionem haberent de illis, quos defectionis auctores fuisse censuissent. Illos vero, qui in arce erant, muro utrinque usque ad

τινας ἡγοῦνται αἰτίους εἶναι τῆς ἀποστάσεως. τοὺς δ' ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀπετείχισαν ἑκατέρωθεν τείχει ἐς θάλασσαν, καὶ φυλακὴν ἐπεκαθίσαντο. ἐπειδὰν δὲ τὰ περὶ τὴν Μένδην κατέσχον, ἐπὶ τὴν Σκιώνην ἐχώρουν.

ρλα'. Οἱ δὲ, ἀντεπεξελθόντες, αὐτοὶ καὶ Πελοποννήσιοι, ἱδρύθησαν ἐπὶ καρτεροῦ λόφου πρὸ τῆς πόλεως· ὃν εἰ μὴ ἕλοιεν οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἐγίγνετο σφῶν περιτείχισις. προσβαλόντες δ' αὐτῷ κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπιόντας ἐστρατοπεδεύσαντό τε, καὶ ἐς τὸν περιτειχισμὸν, τροπαῖον στήσαντες, παρεσκευάζοντο. καὶ αὐτῶν οὐ πολὺ ὕστερον ἤδη ἐν ἔργῳ ὄντων, οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ Μένδῃ πολιορκούμενοι ἐπίκουροι, βιασάμενοι παρὰ θάλασσαν τὴν φυλακὴν, νυ-

---

mare ducto circumvallarunt, et præsidium in eo imposuerunt. Postquam autem Menden in suam potestatem redegerunt, adversus Scionen iverunt.

131. Oppidani vero cum ipsi, tum Peloponnesii, obviam illis progressi, in colle natura munito, ante urbem sito, consederunt: quem nisi hostes occupassent, ipsos circumvallare non potuissent: sed Athenienses eum strenue aggressi, prœlioque rejectis iis, qui adversus ipsos venerant, ibi castra posuerunt, et erecto tropæo, se ad urbem circumvallandam parabant. Nec multo post, cum in eo jam opere occuparentur auxiliarii, Peloponnesiorum milites, qui in arce obsidebantur, superatis hostium custodibus, qui ad mare erant, noctu Scio-

κτὸς ἀφικνοῦνται. καὶ διαφυγόντες οἱ πλεῖστοι τὸ ἐπὶ τῇ Σκιώνῃ στρατόπεδον, ἐσῆλθον ἐς αὐτήν.

ρλϐʹ. Περιτειχιζομένης δὲ τῆς Σκιώνης, Περδίκκας τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπικηρυκευσάμενος, ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, διὰ τὴν τοῦ Βρασίδου ἔχθραν περὶ τῆς ἐκ τῆς Λύγκου ἀναχωρήσεως, εὐθὺς τότε ἀρξάμενος πράσσειν. καὶ ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας ὁ Λακεδαιμόνιος στρατιὰν μέλλων πεζῇ πορεύσειν ὡς Βρασίδαν. ὁ δὲ Περδίκκας, ἅμα μὲν κελεύοντος τοῦ Νικίου, ἐπειδὰν ξυνεϐεϐήκει ἔνδηλόν τι ποιεῖν τοῖς Ἀθηναίοις βεϐαιότητος πέρι, ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος Πελοποννησίους ἐς τὴν αὐτοῦ ἀφικνεῖσθαι, παρασκευάσας τοὺς ἐν Θεσ-

nen pervenerunt. Et ipſorum plerique per media Athenienſium caſtra ad Scionen poſita evadentes, in eam ſunt ingreſſi.

132. Dum autem Scione circumvallaretur, Perdiccas per caduceatores, quos miſit ad Athenienſium duces, compoſitionem cum Athenienſibus fecit, odio contra Braſidam concepto, propter diſceſſum ex Lynco, quod jam tunc tentare cœperat. Tunc etiam Iſchagoras Lacedæmonius exercitum ad Braſidam itinere pedeſtri deducturus erat. Perdiccas vero, partim quidem Nicia jubente, ut, quando compoſitionem fecerat, manifeſtam aliquam conſtantiæ fideique ſuæ ſignificationem Athenienſibus daret, partim vero quod Peloponneſios in ſuum agrum amplius venire nollet, cum rem Theſſalis hoſpitibus

σαλίᾳ ξένους, χρώμενος ἀεὶ τοῖς πρώτοις, διεκώλυσε τὸ στράτευμα καὶ τὴν παρασκευὴν, ὥστε μηδὲ πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν. Ἰσχαγόρας μέντοι, καὶ Ἀμεινίας, καὶ Ἀριστεὺς, αὐτοί τε ὡς Βρασίδαν ἀφίκοντο, ἐπιδεῖν πεμψάντων Λακεδαιμονίων τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως ἄνδρας ἐξῆγον ἐκ Σπάρτης, ὥστε τῶν πόλεων ἄρχοντας καθιστάναι, καὶ μὴ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἐπιτρέπειν. καὶ Κλεαρίδαν μὲν τὸν Κλεωνύμου καθίστησιν ἐν Ἀμφιπόλει, Ἐπιτελίδαν δὲ τὸν Ἡγησάνδρου, ἐν Τορώνῃ.

ρλγ'. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει Θηβαῖοι Θεσπιέων τεῖχος περιεῖλον, ἐπικαλέσαντες Ἀττικισμὸν, βουλόμενοι μὲν καὶ ἀεὶ, παρεστηκὸς δὲ ῥᾷον, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους

---

persuasisset, quod primorum hospitio semper uteretur, Peloponnesiorum copias, et bellicum apparatum impedivit, ita ut Thessalos ne tentare quidem voluerint. Ischagoras tamen, et Ameinias, et Aristeus, cum ipsi ad Brasidam pervenerunt, a Lacedæmoniis ad res inspiciendas missi, tum etiam adolescentes ex ipsis Lacedæmoniis contra leges Sparta secum eduxerunt, ut eos civitatibus præficerent, neque illarum administrationem quibuslibet permitterent. Et Clearidam quidem Cleonymi filium Amphipoli præfecerunt, Epitelidam vero Hegesandri filium Toronæ.

133. Eadem æstate Thebani muros Thespiensium diruerunt, crimini dantes, quod cum Atheniensibus sentirent. Id quod

μάχῃ ὅ, τι ἦν αὐτῶν ἄνθος ἀπολώλει. καὶ ὁ νεὼς τῆς Ἥρας τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐν Ἄργει κατεκαύθη, Χρυσίδος τῆς ἱερείας λύχνον τινὰ θείσης ἡμμένον πρὸς τὰ στέμματα, καὶ ἐπικαταδαρθούσης. ὥστε ἔλαθεν ἀφθέντα πάντα, καὶ καταφλεχθέντα. καὶ ἡ Χρυσὶς μὲν εὐθὺς τῆς νυκτὸς, δείσασα τοὺς Ἀργείους, ἐς Φλιοῦντα φεύγει. οἱ δὲ, ἄλλην ἱέρειαν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ προκειμένου κατεστήσαντο, Φαεινίδα ὄνομα. ἔτη δὲ Χρυσὶς τοῦ πολέμου τοῦδε ἐπέλαβεν ὀκτὼ, καὶ ἔνατον ἐκ μέσου, ὅτε ἐπεφεύγην. καὶ ἡ Σκιώνη τοῦ θέρους ἤδη τελευτῶντος περιετετείχιστό τε παντελῶς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπ' αὐτῇ φυλακὴν καταλιπόντες, ἀνεχώρησαν τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

ſemper quidem facere voluerant: ſed tunc oblata occaſione facilius fecerunt, quod in pugna cum Athenienſibus commiſſa omnis ipſorum juventutis flos periiſſet. Templum quoque Junonis eadem æſtate Argis crematum eſt, quod Chryſis ſacerdos lucernam quandam vittis admoviſſet, et interim ſomno correpta fuiſſet. Unde accidit, ut omnia per ejus imprudentiam accenſa conflagrarint. Chryſis vero, metuens Argivos, protinus noctu Phliuntem confugit. Illi vero aliam ſacerdotem, nomine Phæinidem, ex civitatis inſtituto conſtituerunt. Chryſis autem octavum hujus belli annum, et noni ſextum menſem attigerat, cum profugit. Et Scione æſtate jam extrema penitus circumvallata fuit, et Athenienſes præſidio illic adverſus eam relicto, cum reliquis copiis domum abierunt.

ρλδ'. Ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι τὰ μὲν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἡσύχαζε, διὰ τὴν ἐκεχειρίαν. Μαντινῆς δὲ, καὶ Τεγεᾶται, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέρων ξυνέβαλον ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Ὀρεστίδος. καὶ νίκη ἀμφιδήριτος ἐγένετο. κέρας γὰρ ἑκάτεροι τρέψαντες τὸ καθ' αὑτοὺς, τροπαῖά τε ἀμφότεροι ἔστησαν, καὶ σκῦλα ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. διαφθαρέντων μέντοι πολλῶν ἑκατέροις, καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γενομένης, καὶ ἀφελομένης νυκτὸς τὸ ἔργον, οἱ Τεγεᾶται μὲν ἐπηυλίσαντό τε, καὶ εὐθὺς ἔστησαν τροπαῖον· Μαντινῆς δὲ ἀπεχώρησάν τε ἐς Βουκολίωνα, καὶ ὕστερον ἀντέστησαν.

ρλε'. Ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδας τελευτῶντος, καὶ πρὸς ἦρ ἤδη,

134. Insequenti hieme Athenienses quidem et Lacedæmonii quieverunt, ac ab armis abstinuerunt, propter inducias.—Sed Mantinei, et Tegeatæ, et utrorumque socii ad Laodiceam, quæ est in Orestide, conflixerunt, et victoria anceps exstitit. Nam utrique, cum cornu sibi oppositum in fugam vertissent, tropæum erexerunt, et Delphos spolia miserunt. Cum tamen utrinque multi cæsi fuissent, et æquo Marte pugnatum fuisset, noxque prœlium diremisset: Tegeatæ quidem in eo loco pernoctarunt, statimque tropæum excitarunt; Mantinei vero ad Bucolionem discesserunt, et postea vicissim et ipsi tropæum statuerunt.

135. Eadem hieme abeunte, et vere jam appropinquante, Brasidas Potidæam tentavit.—

Ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτὸς, καὶ κλίμακα προσθεὶς, μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε. τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος, οὕτως ἐς τὸ διάκενον, πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν παραδιδόντα αὐτὸν, ἡ πρόσθεσις ἐγένετο. ἔπειτα μέντοι εὐθὺς αἰσθομένων πρὶν προσβῆναι, ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιὰν, καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γενέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα· καὶ ἔννατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

Cum enim noctu ad eam accessisset, et scalas muris admovisset, hactenus quidem custodes latuit. Nam cum tintinnabulum præteriisset, ita demum ad inane murorum spatium, custodibus vacuum, antequam ille, qui ipsum tintinnabulum alteri traditurus erat, rediisset eo, unde digressus fuerat, scalæ admotæ fuerunt. Deinde tamen, cum custodes statim strepitum sensissent, priusquam ad murum accederet, exercitum celeriter retro reduxit, nec exspectavit donec dies illucesceret. Atque hæc hiems exivit: hujusque belli, quod Thucydides conscripsit, nonus annus excessit.

FINIS TOMI TERTII.